

ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย

โดย

นางสาวศุภรานันท์ กาพย์พิมาย

วันที่..... 2 พ.ค. 2552.....
เลขทะเบียน..... ๐๑๑๕๗.....

พ.ศ.
๒๕๕๒
๒๗๗๗
๒๗๗๗

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก

พ.ศ. 2549

ISBN 974-217-298-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก

Effectiveness of the Cultural Tourism Promotion Policy in Aumphur Phimai

By

Miss Supranun Kaphimai

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Master of Public Administration**

Graduate School

Kirk University

2006

ISBN 974-217-298-6

มหาวิทยาลัยเกริก
บัณฑิตวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์
ของ
นางสาวศุภรานันท์ ภาพย์พิมาย

เรื่อง

ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2549

ประธานกรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม)

กรรมการวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ ประเสริฐศรี)

กรรมการวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ)

กรรมการวิทยานิพนธ์
(อาจารย์เฉลิม เกิดโมลี)

หัวหน้าสาขาวิชา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. กุณฑล ศรีเสริมโภค)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของอำเภอพิมาย
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวศุภรานันท์ กาพย์พิมาย
หลักสูตร / คณะ / มหาวิทยาลัย	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต / บัณฑิตวิทยาลัย / มหาวิทยาลัยเกริก
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม
ปีการศึกษา	2548

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของนโยบายดังกล่าว

การวิจัยใช้วิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ส่วนเชิงปริมาณใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์จากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ จำนวน 250 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของนโยบายอยู่ในระดับ “สูง” จำนวน 9 ตัวชี้วัด คือ 1) มีกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น 2) ผู้มาร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่า ห่วงแหน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) ผู้มาร่วมงานเกิดการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น 4) การจัดงานเทศกาล โดยเน้นการจ้างงานของคนในท้องถิ่น 5) สร้างรายได้เฉลี่ยต่อวันให้คนในท้องถิ่น จากงานเทศกาล 6) นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในการท่องเที่ยว 7) นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ 8) นักท่องเที่ยวคาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ 9) นักท่องเที่ยวคาดหวังว่าจะแนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ ระดับประสิทธิผล “ค่อนข้างสูง” จำนวน 1 ตัวชี้วัด คือ มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และระดับประสิทธิผล “ค่อนข้างต่ำ” จำนวน 2 ตัวชี้วัด คือ 1) จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมายเพิ่มขึ้นจำนวนไม่มาก และ 2) จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมายเพิ่มขึ้นจำนวนไม่มาก

(2)

วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ

1. ปัจจัยด้านนโยบาย พบว่า การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของนโยบายที่วางไว้แต่เดิม กล่าวคือ วัตถุประสงค์กำหนดว่าการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย เพื่อเป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น แต่จากการศึกษาพบว่า ในการจัดงานนั้นมุ่งจัดงานในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) เป็นหลัก อันทำให้ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้เดิม และทำให้นักท่องเที่ยวขาดโอกาสในการจับจ่ายซื้อสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพ

2. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีปัญหา 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก กรรมการบางคนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมน้อย

ประการที่สอง การประชาสัมพันธ์มุ่งใช้สื่อโฆษณาท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ เช่น การใช้แผ่นป้ายโฆษณา/โปสเตอร์ และคนในท้องถิ่นแนะนำญาติ/เพื่อน แต่ใช้สื่อโฆษณาในระดับชาติ (สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต) มีน้อย

Thesis Title	Effectiveness of the Cultural Tourism Promotion Policy in Aumpher Phimai
Author's Name	Miss Supranun Kaphimai
Program / Faculty /	Master of Public Administration Program / Graduate School /
University	Krirk University
Thesis Co-Advisor	Associate Professor Dr. Somsak Samakkeetum
Academic Year	2005

ABSTRACT

The objectives of the study are to study the effectiveness level of the cultural tourism promotion policy in Ampher Phimai and to analyze factors that have an impact on the effectiveness of the policy.

The qualitative methods of participant observation and in-depth interview are utilized for collecting data. Additionally, the quantitative method is also used as 250 samples of both Thai and Foreign travelers are selected randomly for interviewing through structured questionnaires.

The research found that the effectiveness of nine dimensions of the policy is high. Firstly, there are many activities that promote the local history. Secondly, participators realize the value and want to revive the local culture. Thirdly, participators have to learn and realize the value of the local history. Fourthly, the organizers of the tourism festival hire local employees. Fifthly, the average income per day of local people is higher from participating in the tourism festival. Sixthly, both Thai and Foreign travelers are satisfied in traveling. Seventhly, travelers realize the value of domestic tourist places. Eighthly, many travelers expect to travel inside a country, Ninthly, most travelers expect to introduce their families or their friends to travel inside a country.

In addition, the effectiveness of a dimension of the policy is almost high; that is, there is activity with shows the conservation and revival of the local custom and culture, Additionally, the effectiveness of two dimensions of the policy is nearly low. Firstly, the number of Thai travelers who go to travel in Phimai History Park is slightly increased. Secondly, the number of foreign travelers who go to travel in Phimai History Park is also slightly increased.

(4)

Factors that have an impact on the effectiveness of the policy are as follows. First, the policy implementation conflicts with the policy objective. The objective of the Phimai tourism festival is set to have local employment and income distribution, but the festival organizations are based on business tourism. This factor causes travelers a lack of opportunities to purchase the local high-quality products.

Second, some committees hardly participate in meetings. Lastly, the organizers emphasize on public relations by using the local advertising medias, such as, print ad , poster ad, poster and local people. However, the use of the national-level advertising medias, such as, television, radio, newspaper, and internet, are relatively low.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต การวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความดี เนื่องจากความกรุณาและช่วยเหลืออย่างค้ำจุนจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สยามคศิริธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางการศึกษาที่เป็นประโยชน์ยิ่ง และตรวจสอบเนื้อหาของวิทยานิพนธ์โดยละเอียด เพื่อปรับปรุงให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความสำเร็จสมบูรณ์ที่สุด และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาในครั้งนี้อย่างยิ่ง รวมทั้งขอขอบคุณ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต และบัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน ที่ช่วยเหลือและแนะนำ

ขอขอบคุณ นายเฉลิมชัย พัดทะยา จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) นายปรีวาท วรรณสนฤณี หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อาจารย์วันชัย นงค์สูงเนิน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่ชะมวก อาจารย์ธงชัย นิยมสุข อาจารย์โรงเรียนพิมายวิทยา นางประณีต เนื่องมัจฉา นักวิชาการวัฒนธรรม นางประทีป รัตนภักดี พนักงานดูแลรักษาโบราณสถาน และคุณเปรมฤดี เสมียนตราอำเภอพิมาย ที่อำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูล ช่วยเหลือ และแนะนำเป็นอย่างดี และขอขอบคุณนักท่องเที่ยวทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเกริกและ โครงการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตที่มอบทุนการศึกษาให้เพื่อศึกษาคณะระดับปริญญาโท และขอขอบพระคุณพ่อพี่และคุณแม่ น้อย กาศย์พิมาย ที่ได้ให้กำเนิดและอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูมาโดยตลอด ขอขอบคุณพี่ชาย พี่สาว หลานๆ และเพื่อนๆ ที่คอยเป็นกำลังใจให้

ผู้วิจัยขอถือโอกาสนี้ ขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลง ทั้งที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และที่มีได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้

นางสาวศุภรานันท์ กาศย์พิมาย
มหาวิทยาลัยเกริก
พ.ศ. 2549

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญแผนภาพ	(11)
สารบัญภาพประกอบ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิด และสมมติฐานในการวิจัย	6
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล	6
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ	8
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว	17
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม	32
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	37
2.6 สภาพทั่วไปของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	42
2.7 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการงานเทศกาลเที่ยวพิมาย	46
2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	54
2.10 สมมติฐานการวิจัย	58
2.11 นิยามศัพท์	58

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	60
3.1 วิธีการวัดตัวแปร	60
3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย	63
3.3 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง	67
3.4 เครื่องมือในการวิจัย	67
3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	70
3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	70
3.7 วิธีการนำเสนอรายงาน	71
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	72
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง	73
4.2 ประสิทธิภาพของนโยบาย	80
4.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผล	123
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	136
5.1 สรุปผลการวิจัย	136
5.2 การอภิปรายผล	142
5.3 ข้อเสนอแนะ	145

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	147
ก สภาพทั่วไปของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	148
ข แบบสอบถาม	175
ค แบบบันทึกสำหรับการสังเกตการณ์และเงงนับ	181
ง ประกาศอำเภอพิมาย เรื่อง รายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและ คณะทำงานจัดงาน “เทศกาลเที่ยวพิมาย นครราชสีมา ประจำปี 2548”	189
จ ประมาณการรายรับ – รายจ่าย งานเทศกาลเที่ยวพิมาย ปี 2548	204
 บรรณานุกรม	 209
 ประวัติผู้วิจัย	 213

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการและตัวชี้วัด 12 ตัวชี้วัด	55
2	แสดงตัวชี้วัดและวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	60
3	แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่าง	73
4	แสดงอายุของกลุ่มตัวอย่าง	74
5	แสดงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง	74
6	แสดงการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง	75
7	แสดงอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	76
8	แสดงรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง	77
9	แสดงที่อยู่ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง	78
10	แสดงการทราบข่าวเทศกาลเที่ยวพินาศครั้งนี้ จากแหล่งใด	79
11	แสดงระดับประสิทธิผลและหลักฐานสนับสนุน 12 ตัวชี้วัด	81
12	แสดงตัวชี้วัดที่ 1 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	85
13	แสดงอัตราของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	85
14	แสดงตัวชี้วัดที่ 2 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	86
15	แสดงอัตราของนักท่องเที่ยวต่างประเศที่มาเที่ยว อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	87
16	แสดงตัวชี้วัดที่ 3 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	87
17	แสดงจำนวนร้านอาหารและประเภทอาหารท้องถิ่นในพื้นที่เมือง	88
18	แสดงจำนวนร้านและประเภทสินค้า OTOP	90
19	แสดงตัวชี้วัดที่ 4 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	99
20	แสดงตัวชี้วัดที่ 5 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	105
21	แสดงระดับความตระหนักของผู้เข้าร่วมงานตระหนักในคุณค่า หวงแหน และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น	106

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
22	แสดงตัวชี้วัดที่ 6 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	106
23	แสดงระดับความตระหนักของผู้เข้าร่วมงานเรียนรู้และตระหนักในคุณค่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	107
24	แสดงตัวชี้วัดที่ 7 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	108
25	แสดงจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงาน แสดงแสงเสียง	109
26	แสดงตัวชี้วัดที่ 8 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	112
27	แสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง	112
28	แสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่จำหน่ายอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง	115
29	แสดงตัวชี้วัดที่ 9 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	117
30	แสดงระดับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว	118
31	แสดงตัวชี้วัดที่ 10 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	119
32	แสดงความรู้สึกรู้สึกที่เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ ท่องเที่ยวภายในประเทศ	120
33	แสดงตัวชี้วัดที่ 11 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	120
34	แสดงความคาดหวังว่าจะเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ ในภาคอีสานอีก	121
35	แสดงตัวชี้วัดที่ 12 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์	121
36	แสดงความรู้สึกรู้สึกต่อการเยี่ยมชมงาน	122

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แสดงการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านหลักเหตุผล	12
2	แสดงการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านการจัดการ	13
3	แสดงการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้าน การพัฒนาองค์การ	15
4	แสดงการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านทั่วไป	16
5	แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	54
6	แสดงรูปแบบการจัด ใ้ะบายศรีสู่ขวัญ	94
7	แสดงรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงาน “เทศกาลเที่ยวพิมาย นครราชสีมา ประจำปี 2548” (ฉบับที่ 1 ฝ่ายดำเนินงานและประสานงานทั่วไป)	131
8	แสดงรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงาน “เทศกาลเที่ยวพิมาย นครราชสีมา ประจำปี 2548” (ฉบับที่ 2 ฝ่ายจัดการแสดง แสง สี เสียงฯ)	132

สารบัญภาพประกอบ

ภาพประกอบที่		หน้า
1	แสดงหมี่พิมาย	89
2	แสดงข้าวหลาม	89
3	แสดงผลิตภัณฑ์จกัรสานจากไม้ไผ่	91
4	แสดงผลิตภัณฑ์ตะกร้าเถาวัลย์	92
5	แสดงบายศรีสู่ขวัญ	93
6	แสดงอุปกรณ์การบายศรี	94
7	แสดงถ้วยประเภท ก. ถ้วยพระราชทาน	96
8	แสดงการแข่งขันเรือยาว	96
9	แสดงการแสดงรำมวยโบราณ	97
10	แสดงการแสดงชาวบ้านสร้างปราสาท	101
11	แสดงการแสดงชักนาคดึกดำบรรพ์ หรือ กวนเกษียรสมุทร	102
12	แสดงการแสดงระบำเทพอัปสร	103
13	แสดงการแสดงระบำศรีวิเรนทร	103
14	แสดงการแสดงรำดีงครกดีงสาก	104
15	แสดงสามล้อรับจ้าง	110
16	แสดงคนขายลูกโป่ง	111

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันทั่วโลกได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable development) รัฐบาลจึงได้รณรงค์เผยแพร่ความรู้และสนับสนุนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้น อีกทั้งได้มีการประสานงานด้านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยว ให้เกื้อหนุนต่อคุณภาพชีวิตและเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ดังนี้

- ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งศิลปกรรมโบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- ใช้ผังเมืองเป็นกลไกประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้เกิดความน่าอยู่และยั่งยืน
- อนุรักษ์ฟื้นฟู และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544 : 69)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2546 - 2549 (2003-2006 Tourism Promotion Policies) ขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย www.tot.or.th, 22 มิถุนายน พ.ศ. 2548) การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ถือเป็นนโยบายหลักข้อหนึ่งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การส่งเสริมการท่องเที่ยวมีหลากหลายรูปแบบแตกต่างกัน โดยมีกิจกรรมต่างๆ อาทิ งานเทศกาล งานประเพณี งานกีฬา หรืองานแสดง เช่น งานแสดงแสงและเสียง ถ้วยเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ให้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของไทย และกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546 : 1-1)

การแสดงแสงและเสียงในประเทศไทย ถือเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปกติจะจัดแสดงในโบราณสถาน มีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 โดยกรมศิลปากรร่วมกับกองทัพเรือจัดขึ้นที่วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 กรมศิลปากรจัดขึ้นในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่พระนารายณ์ราชนิเวศน์ แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักกว้างขวางมากนัก ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือ อ.ส.ท. ในขณะนั้น) จัดการแสดงแสงและเสียง “สะพานข้ามแม่น้ำแคว” ขึ้น ในงานสัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี ปี พ.ศ. 2523 เป็นปีท่องเที่ยวไทย กิจกรรมนี้จึงเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น และมีการจัดอีกหลายแห่งในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2523 จนถึงขณะนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จัดการแสดงแสงและเสียงมากกว่า 60 ครั้ง แต่เป็นการจัดแบบชั่วคราว เพื่อสนับสนุนงานประเพณีของจังหวัด แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ส่วนเหตุผลของการจัด นอกจากเพื่อสร้างความน่าสนใจในแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ยังมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในธุรกิจท่องเที่ยวด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 5)

ในปี พ.ศ. 2544 - 2545 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ดำเนินกิจกรรมตามแผนท่องเที่ยว ส่วนมากเป็นการจัดเทศกาลประเพณี ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลเข้าพรรษา และประเพณีลอยกระทง นอกจากนั้นเป็นเทศกาลประเพณีเฉพาะพื้นที่ เช่น ประเพณีแข่งเรือกอ เทศกาลเที่ยวพิมาย สัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแคว งานช้างสุรินทร์ และอุทยานมรดกโลก เป็นต้น ส่วนการจัดแสดงแสงและเสียงขนาดเล็ก (Mini Light & Sound) ได้แก่ การแสดงชุดสุโขทัยไนท์ จังหวัดสุโขทัย อาข่าคนภูเขา จังหวัดเชียงราย วิมานนาฎการ จังหวัดนครราชสีมา และแสงเสียงสัตว์จร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี พ.ศ. 2545 ได้เพิ่มการแสดงแสงและเสียงขนาดเล็กขึ้น คือ การแสดงชุดวัฒนธรรมเรื่องรอง บ้านหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี แผ่นดินที่ห้วงแหวน สูดแคนบูรพา จังหวัดตราด คีระราตรีแห่งสี่พฤษเชศวร จังหวัดศรีสะเกษ ราตรีแห่งวัดอรุณ กรุงเทพมหานคร และนารายณ์ราชนิเวศน์นิมิต จังหวัดลพบุรี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546 : 116) การแสดงแสงและเสียงขนาดเล็ก ทั้ง 9 จังหวัด จัดแสดงพร้อมกันทุกพื้นที่ในเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม และเมษายน ของทุกปี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546 : 2-3 - 2-6)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เป็นประตูภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความเจริญรุ่งเรืองสืบเนื่องมาแต่อดีตอันยาวนาน ทั้งด้านประวัติศาสตร์ อารยธรรมขอมโบราณ มีแหล่งวัดถุ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และมีศักยภาพสูงด้านการท่องเที่ยว ผู้มาเยือนจะเพลิดเพลินกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งเดินป่าศึกษาธรรมชาติ พักผ่อนหย่อนใจริมอ่างเก็บน้ำ ชื่นชมความยิ่งใหญ่ของอารยธรรมขอมโบราณ และเรียนรู้

วัฒนธรรมพื้นบ้าน ทั้งยังได้อิ่มอร่อยกับอาหารอีสานคันคำรับ ก่อนกลับยังได้ซื้อหาสินค้าเกษตร
หัตถกรรมพื้นบ้านที่มีให้เลือกอีกมากมาย

อำเภอพิมายเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา และเป็นอำเภอที่มีโบราณสถานอยู่
หลายแห่ง โบราณสถานแห่งหนึ่งที่มีความงดงาม และเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นชื่อของอำเภอพิมายก็คือ
“อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย”

อุทยานประวัติศาสตร์พิมายสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นราว พ.ศ. 1625 สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 6 ซึ่ง
เป็นยุคสมัยที่พระพุทธศาสนาเริ่มเข้าไปมีบทบาทในอาณาจักรขอมควบคู่กับศาสนาฮินดู ภาพพระ
โพธิสัตว์ที่ปรากฏในอุทยานประวัติศาสตร์พิมายบอกให้รู้ว่าอุทยานประวัติศาสตร์พิมายแห่งนี้เป็นพุทธ
สถานลัทธิมหายาน อุทยานประวัติศาสตร์พิมายเป็นหนึ่งในจำนวนปราสาทหินแบบขอม สร้างมาจาก
หินทรายและศิลาแลง นับเป็นปราสาทหินที่ใหญ่โตและงดงามอลังการที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย
ปราสาทมีลักษณะพิเศษ คือจะหันหน้าไปทางทิศใต้ต่างจากปราสาทอื่นๆ ที่มักหันไปทางทิศตะวันออก
สันนิษฐานว่า เพื่อให้รับกับเส้นทางที่ตัดมาจากเมืองยโสธรบูรณะเมืองหลวงของอาณาจักรเขมรเข้าสู่
เมืองพิมายทางทิศใต้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547 : 1)

ด้วยความงามของอุทยานประวัติศาสตร์พิมายนี้เอง ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา กรมศิลปากร อำเภอพิมาย เทศบาลตำบลพิมายและ
องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และสมาคมโรงแรมและ
ธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 จนถึงปัจจุบัน ถือเป็นงานจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ครั้งที่ 17 ซึ่งตรงกับวันที่
9-13 พฤศจิกายน 2548 รวม 5 วัน ซึ่งงานดังกล่าวมีกิจกรรมการแสดงแสงและเสียง โดยมีวัตถุประสงค์
ของโครงการดังนี้ :-

1. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น
2. เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ
มีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
4. เพื่อสร้างสำนึกและความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย
5. เพื่อเป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น
6. เพื่ออนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น

เนื่องจากการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ได้จัดมาแล้วถึง 16 ครั้งติดต่อกัน การวิจัยครั้งนี้จึงถือว่ามีความสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยต้องการศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของอำเภอพิมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบว่าผลการจัดงานประสบความสำเร็จตามที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของอำเภอพิมาย
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของอำเภอพิมาย

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของอำเภอพิมาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1 ศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของอำเภอพิมาย
 - 1.2 ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมของอำเภอพิมาย
 - 1.2.1 ปัจจัยด้านนโยบาย
 - 1.2.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ประชากร

ศึกษาพื้นที่จัดงานอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในบริเวณดังต่อไปนี้คือ

 1. อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย
 2. ถ้ำน้ำจ๊กราช (สนามแข่งเรือ)
 3. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย

ประชากรเป้าหมายของการวิจัย แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. นักท่องเที่ยวชาวไทย
 2. นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ
 3. ผู้ประกอบการ (ร้านค้ารอบๆ บริเวณการจัดงาน โรงแรม ที่พัก และรถสองแถวรับจ้าง)
 4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงาน
3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาการวิจัย ตั้งแต่เดือนมีนาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2548

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประสิทธิผลและปัจจัยที่มีต่อประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมครั้งต่อไป
3. เพื่อใช้สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานให้ผู้อื่นได้ศึกษาภายในอนาคต

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิด และสมมติฐานในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานและแนวทางการวิจัย ซึ่งได้แบ่งสาระสำคัญเป็น 11 ส่วน ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- 2.6 สภาพทั่วไปของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย
- 2.7 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการงานเทศกาลเที่ยวพิมาย
- 2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย
- 2.10 สมมติฐานการวิจัย
- 2.11 นิยามศัพท์

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล

คำว่า “ประสิทธิผล” (Effectiveness) มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความที่ใกล้เคียงกันพอสรุปได้ดังนี้

ธงชัย สันติวงษ์ (อ้างใน อุบล กองอิน, 2546 : 8) ได้ให้ความหมายของ “ประสิทธิผล” ไว้คล้ายๆ กับแนวคิดของ อนันต์ เกตุวงศ์ (อ้างใน วรัญญา เหลืออรุณ, 2547 : 10) โดยทั้ง 2 ท่าน ได้กล่าวถึงความหมายของประสิทธิผล หมายถึง การที่องค์การสามารถดำเนินการบริหารให้ได้ผลผลิตหรือผลงานเบื้องต้นของระบบการทำงานหรือโครงการขององค์การบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ได้

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (อ้างใน อุบล กองอิน, 2546 : 6) ได้กล่าวถึงความหมายของ ประสิทธิภาพ หมายถึง เป็นเรื่องของการเน้นความสำคัญที่สิ่งส่งออกแทนที่จะเป็นสิ่งป้อนเข้า จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการประเมินผลลัพธ์ จึงได้แก่การศึกษาผลลัพธ์ที่ปรากฏบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด โดยไม่สนใจว่าโครงการดำเนินการตามกระบวนการที่วางไว้หรือไม่ แต่มุ่งที่การวัดผลลัพธ์ที่ปรากฏในสภาพแวดล้อม

พิทยา ขวรัตน์พัฒนา (อ้างใน อภิญา สิริธรรมวิไล, 2546 : 12) ได้กล่าวถึงความหมายของ ประสิทธิภาพ หมายถึง การพิจารณาว่าการประสบความสำเร็จได้เพียงใดในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย หรือสภาพขององค์การที่ตั้งใจหรือปรารถนาให้เกิดขึ้น

จุฑามาส มีสุข (2537 : 243) ได้กล่าวถึงความหมายของ ประสิทธิภาพ หมายถึง เป็นการประเมินผลของการดำเนินงานว่าบรรลุผลลัพธ์สัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์หรือไม่

สมพงษ์ เกษมสิน (อ้างใน อภิญา สิริธรรมวิไล, 2546 : 13) ได้กล่าวถึงความหมายของ ประสิทธิภาพ หมายถึง การพิจารณาผลของการทำงานที่สำเร็จลุล่วงดังประสงค์ หรือที่คาดหวังไว้เป็นหลัก เป็นเรื่องของการนำเอาผลงานที่สำเร็จดังที่คาดหวังไว้มาพิจารณาความสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพนี้อาจเกิดจากการปฏิบัติงานที่ไม่ประหยัด หรือไม่มีประสิทธิภาพได้

จากแนวความคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงเรื่องประสิทธิผลนั้น พอสรุปความหมายของ “ประสิทธิผล” (Effectiveness) หมายถึง การพิจารณาผลของการทำงาน ว่าประสบความสำเร็จเพียงใดบรรลุเป้าหมายเพียงใด

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

2.2.1 ความหมายของนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้คำจำกัดความของนโยบายว่าเป็นคำที่มาจากภาษาบาลี สมาส คำว่า “นยะ” กับ “อุบาย” (กลเม็ดวิธ) เข้าด้วยกัน จึงแปลว่า กลเม็ดหรือวิธที่จะเข้าไปสู่วัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด ดังนั้น ความหมายของคำว่า “นโยบาย” อย่างกว้างๆ หมายถึง อุบายหรือกลเม็ดที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้พิจารณาเห็นว่าเป็นทางที่นำไปสู่เป้าหมายของส่วนรวมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่างเหมาะสมที่สุด

วรเชษ จันทรศร (2541 : 17) สรุปได้ว่าเป็นการแสวงหาวิธีการและแนวทาง เพื่อปรับปรุงนโยบาย แผนงาน และการปฏิบัติงานในโครงการให้ดีขึ้น เนื้อหาสาระของการศึกษากำหนดนโยบายไปปฏิบัติ จึงเน้นการแสวงหาคำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อที่จะศึกษาบทเรียน พัฒนาแนวทางและสร้างกลยุทธ์ เพื่อที่จะทำให้เกิดการนำนโยบายไปปฏิบัติบังเกิดความสำเร็จ

Edwards and Sharkansky (อ้างใน คิชชณา ไกลกัมพู, 2547 : 15) อธิบายว่าการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือการศึกษาระบบราชการนั่นเอง ทั้งนี้ เนื่องจากข้าราชการคือผู้ที่คุมกำลังคนงบประมาณ พัสดุ ครุภัณฑ์ และอำนาจทางกฎหมายของรัฐบาล ข้าราชการเป็นกลุ่มเดียวที่ได้รับมอบอำนาจในการนำนโยบายไปปฏิบัติจากทั้งองค์กรฝ่ายบริหาร ตุลาการ และนิติบัญญัติ ฉะนั้นหน่วยงานราชการถือเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ จึงต้องศึกษากลไกและพฤติกรรมต่างๆ ในองค์กรที่รับผิดชอบว่ามีส่วนกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายอย่างไร นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวความคิดว่ามีปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติการซึ่งผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้องให้ความสนใจ คือ

1. ระบบการติดต่อสื่อสาร (Communication) บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการนำนโยบายไปปฏิบัติต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองว่าจะต้องทำอะไร เมื่อไร และอย่างไร การสั่งงานตลอดจนคำสั่งต่างๆ ต้องมีความชัดเจนและตรงจุด รวมทั้งไม่ขัดแย้งกับคำสั่งอื่น
2. ทรัพยากร (Resources) และอำนาจในการจัดสรรทรัพยากร ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะต้องได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านบุคลากร การเงิน และอุปกรณ์ต่างๆ อย่างเต็มที่

3. ภูมิหลังและค่านิยมของผู้ปฏิบัติ (Disposition of Implementators) การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้น ผู้รับผิดชอบมีความสำคัญที่จะทำให้นโยบายของโครงการนั้นประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เพราะผู้ปฏิบัติจะมีอิสระในการใช้ดุลพินิจและตัดสินใจ จึงเป็นการเปิดช่องให้ผู้ปฏิบัติมีโอกาสที่จะบิดเบือนเจตนารมณ์ของนโยบายได้ เช่น เลือกปฏิบัติเฉพาะคำสั่งหรือข้อบังคับที่ไม่ขัดต่อความรู้สึก ค่านิยม และผลประโยชน์ส่วนตัว หรือบิดเบือนคำสั่ง ทำให้ผลลัพธ์ที่ออกมาต่างกับเจตนารมณ์เดิมของนโยบาย

4. โครงสร้างของระบบราชการ (Bureaucratic Structure) และขั้นตอนมาตรฐานในการทำงาน (Standard Operating Procedures : SOP) ปัจจัยนี้นับว่ามีความสำคัญอีกประการหนึ่งในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพราะวิธีการทำงานที่ถูกกำหนดเป็นขั้นตอนตามลำดับชั้นการบังคับบัญชาประกอบด้วยกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ หากขาดความยืดหยุ่นก็อาจก่อให้เกิดปัญหาในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้เช่นกัน

5. การติดตามผล (Follow-Up) นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จำเป็น เพื่อให้ทราบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร และควรจะต้องหามาตรการใดในการแก้ไขปรับปรุงวิธีการปฏิบัติให้ดีขึ้น

จากค่านิยมต่างๆ ของนักวิชาการเรื่องนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ อาจสรุปได้ 2 ประเด็น คือ การกำหนดคนนโยบาย ซึ่งจะต้องมีการวางแผนเป้าหมายจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ตลอดจนครอบคลุมถึงข้อจำกัด เงื่อนไข หรือสภาพที่แท้จริงของหน่วยงานที่จะปฏิบัติเพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่ผลสำเร็จของงาน และประเด็นที่สอง คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานจริง โดยการดำเนินการของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล หรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและเป็นพลวัตร ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา โดยมุ่งที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบาย ทั้งนี้ลักษณะการดำเนินการดังกล่าว จะต้องสังเกตและตรวจสอบได้จากปรากฏการณ์ที่เป็นจริง

2.2.2 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

วเรศ จันทร์คร (2541) ได้กล่าวถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการ ที่มีความสัมพันธ์กันดังนี้

1. การสื่อความ ประสิทธิภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้ปฏิบัติว่าตนเองควรจะทำอย่างไรบ้าง ความรู้และความเข้าใจดังกล่าวจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของนโยบายกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือของผู้ปฏิบัติ

2. สมรรถนะขององค์กรที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับความสามารถของหน่วยปฏิบัติว่าจะทำงานให้เป็นไปตามที่คาดหวังได้เพียงใด ความสามารถดังกล่าวขึ้นอยู่กับความพอเพียงของทรัพยากรที่สนับสนุนกิจกรรม และจุดใจที่จะทำให้การปฏิบัติดีขึ้น อีกทั้งคุณภาพของบุคลากร ภาวะผู้นำ ความสำคัญของหน่วยงานนั้นๆ ตลอดจนสถานะเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

3. ความร่วมมือสนับสนุนของผู้ปฏิบัติ ในด้านตัวผู้ปฏิบัติความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้ปฏิบัติเอง ซึ่งจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความภักดีของบุคคลที่มีต่อองค์กรและผลประโยชน์ส่วนตัว ตลอดจนความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงจากวิธีการปฏิบัติงานที่ทำงานอยู่เดิม

2.2.3 การวิเคราะห์การนำนโยบายไปปฏิบัติ

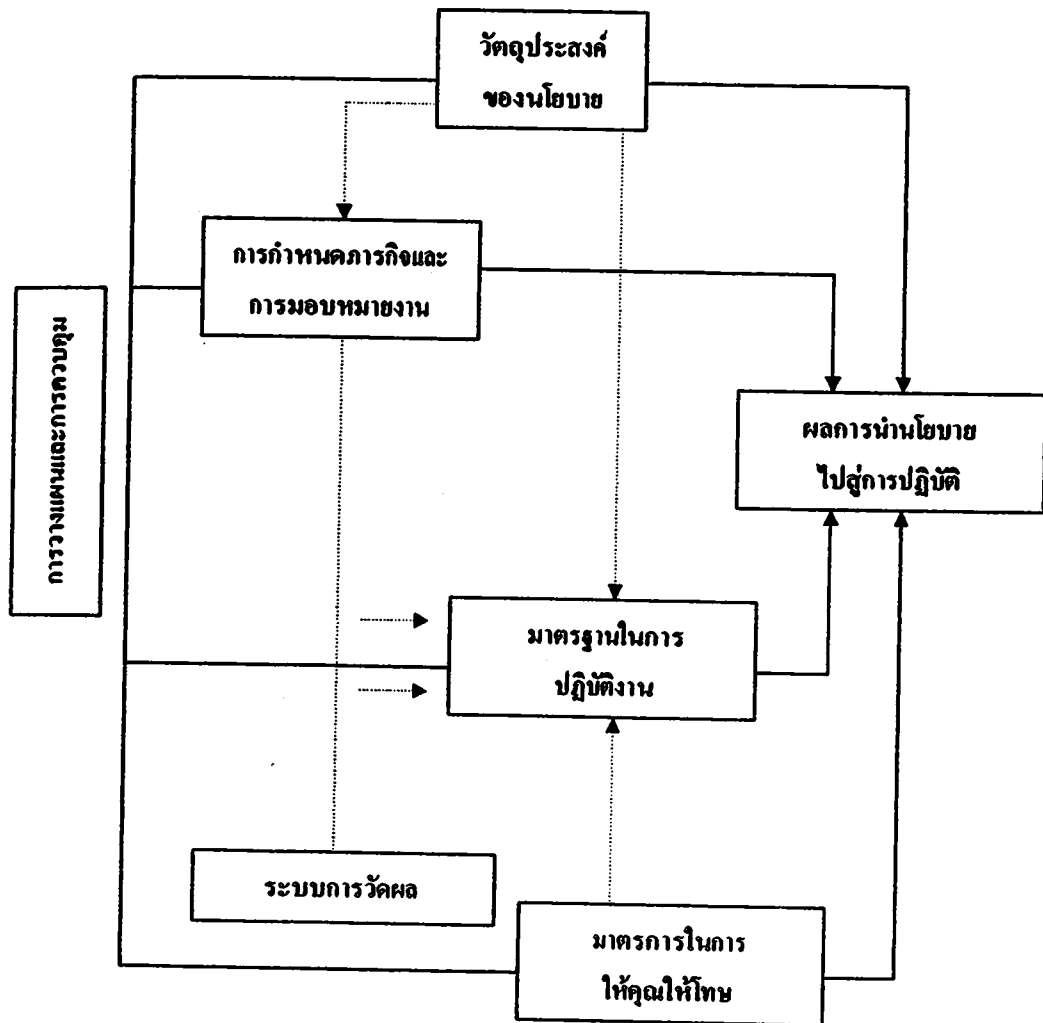
เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อมุ่งหาคำตอบว่าในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นั้น มีปัจจัยตัวแปรอะไรบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลว ซึ่งการศึกษาในลักษณะนี้ยังถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญในการนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่ดีขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา หรือสิ่งเชื่อม โยงระหว่างความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการ ไปปฏิบัติให้ลึกซึ้งและต้องแท้จริงขึ้นนั้น มีแนวทางการศึกษาหรือที่เรียกว่า ตัวแบบ (Model) อยู่หลายแนวทาง สามารถสรุปตัวแบบ (Model) ของการศึกษานำนโยบายไปปฏิบัติ 6 ตัวแบบ ได้แก่

1. ตัวแบบด้านหลักเหตุผล (Rational Model)
2. ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model)
3. ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์การ (Organization Development Model)
4. ตัวแบบด้านกระบวนการของระบบราชการ (Bureaucratic Processes Model)
5. ตัวแบบด้านการเมือง (Political Model)
6. ตัวแบบด้านทั่วไป (General Model)

การวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอตัวแบบเพียง 4 แบบ คือ ตัวแบบด้านหลักเหตุผล ตัวแบบด้านการจัดการ ตัวแบบด้านพัฒนาองค์การ และตัวแบบด้านทั่วไป

1. ตัวแบบด้านหลักเหตุผล (Rational Model)

ตัวแบบนี้เน้นการศึกษาที่การสร้างประสิทธิภาพในการวางแผน และการควบคุม เป็นตัวแบบที่ยึดถือฐานคติที่ว่าโครงการจะประสบความสำเร็จได้ จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และภารกิจที่ชัดเจน มีการมอบหมายงานและกำหนดมาตรฐานการทำงานให้แก่หน่วยย่อยต่างๆ ขององค์การ มีระบบวัดผลการปฏิบัติงาน ตลอดจนระบบการให้คุณให้โทษ เงื่อนไขทั้งหมดนี้เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจได้ว่า อะไรเป็นเป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ผู้กำหนดนโยบายต้องการ ซึ่งทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดภารกิจให้ชัดเจนได้ เมื่อมีการมอบหมายงาน หรือกำหนดความรับผิดชอบเฉพาะของแต่ละฝ่ายให้สัมพันธ์กัน จะเป็นแนวทางให้การประสานการปฏิบัติเป็นไปโดยราบรื่น และจะช่วยให้การกำหนดมาตรฐานในการทำงานของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นไปโดยง่าย มาตรฐานที่กำหนดขึ้นแล้วจะคำนวณประโยชน์ให้เกิดระบบการประเมินผลที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ และเป็นการง่ายที่ผู้บริหารโครงการจะควบคุมตรวจสอบการทำงานของแต่ละฝ่ายได้ตลอดเวลาและมีความต่อเนื่อง ในประเด็นสุดท้าย เมื่อมีระบบการประเมินผลที่สมบูรณ์และมีมาตรฐานในการทำงานที่เด่นชัดก็จะส่งผลให้การใช้ระบบการให้คุณให้โทษ มีความเป็นธรรมชาติมากขึ้น (วรเดช จันทรศร, 2541)

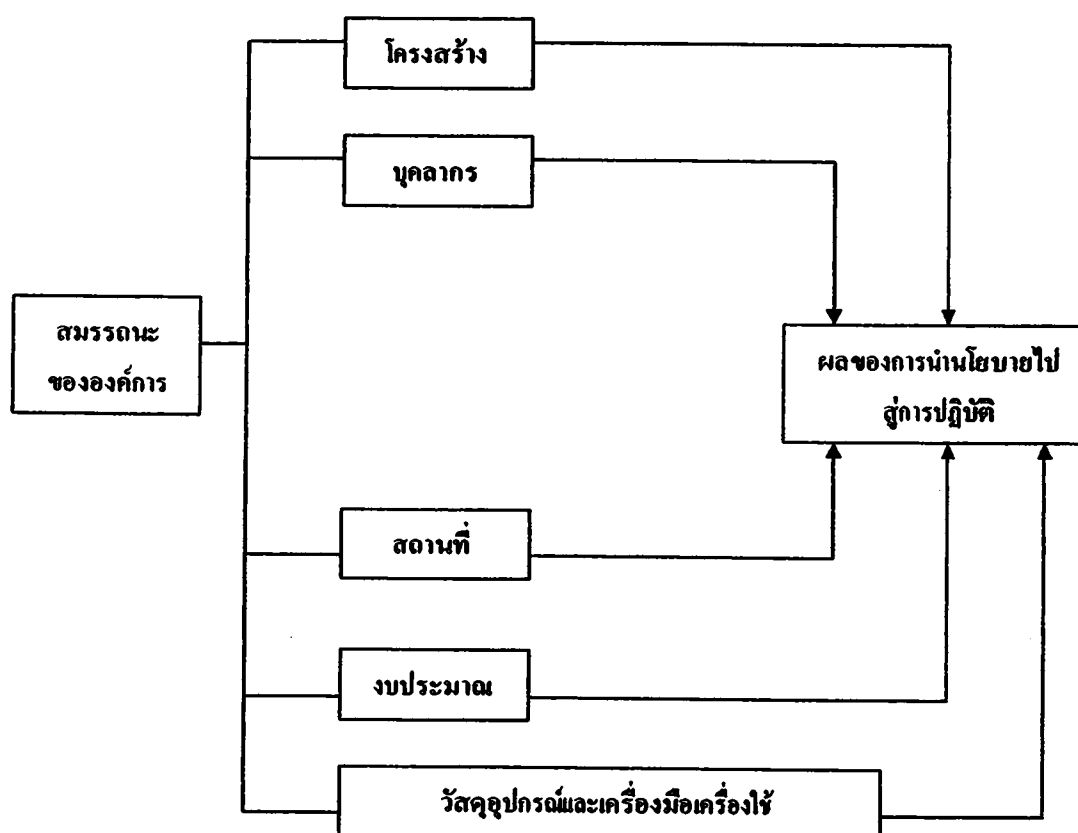
แผนภาพที่ 1 แสดงการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยใช้ตัวแบบด้านหลักเหตุผล
 ที่มา วรเดช จันทรศร, 2541

ตัวแบบด้านหลักเหตุผลนี้เป็นตัวแบบที่ผู้วิจัยเห็นถึงประโยชน์ที่จะนำมาใช้ในการพิจารณา “การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย” กล่าวคือเพื่อศึกษาถึงวัตถุประสงค์ตลอดจนภารกิจที่ต้องมีความชัดเจน มีการมอบหมายงาน และกำหนดมาตรฐานการทำงานในส่วนของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการพัฒนาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสร้างระบบการวัดผลและมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ตัวแบบด้านการจัดการ (Management Model)

ตัวแบบนี้เน้นการศึกษาที่สมรรถนะขององค์กร เป็นตัวแบบที่มีฐานคิดว่าการนำนโยบายหรือโครงการไปปฏิบัติจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับว่าองค์กรที่รับผิดชอบและมีขีดความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความคาดหวังเพียงใด ในลักษณะนี้โครงการที่จะประสบความสำเร็จได้ จึงต้องอาศัยโครงสร้างขององค์กรที่เหมาะสมกับบุคลากรที่อยู่ในองค์กร จะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งทางด้านการบริหารและเทคนิคอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ องค์กรต้องมีการวางแผนเตรียมการ หรือมีความพร้อมเป็นอย่างดีทั้งทางด้านวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้ และงบประมาณ

ตัวแบบนี้ เป็นตัวแบบที่พยายามจะศึกษาหาทางแก้ไขอุปสรรคของการปฏิบัติตามแผนงานที่อาจมีขึ้น เช่น การขาดเงินทุน การขาดบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถ ความล่าช้าในการสรรหาบุคลากร ความล่าช้าในการตั้งระบบงานฝ่ายอำนวยความสะดวกต่างๆ เป็นต้น (วรเดช จันทรศร, 2541)

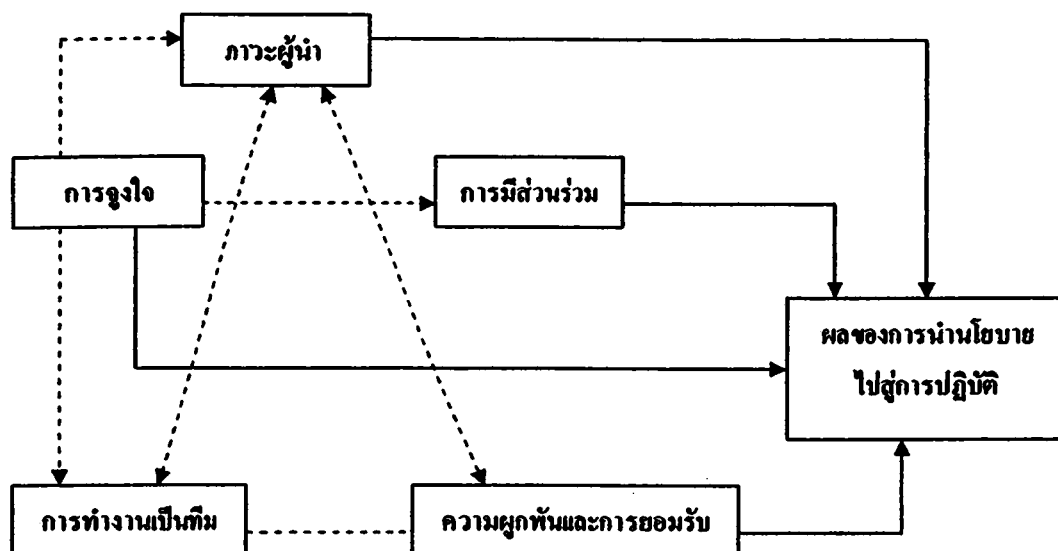

แผนภาพที่ 2 การศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านการจัดการ
ที่มา วรเดช จันทรศร, 2541

ตัวแบบด้านการจัดการนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่ามีค่าสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นตัวแบบที่สามารถนำไปใช้พิจารณาในส่วนของกรลงมือปฏิบัติในภารกิจต่างๆ ตามนโยบายหรือแผนงานที่วางไว้ เป็นการพิจารณาปัจจัยขับเคลื่อนทุกตัวที่จะทำให้นโยบายกลายเป็นผลงานที่เป็นรูปธรรมและประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแบบนี้มาใช้ในการศึกษา กล่าวคือ เพื่อแสดงถึงความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน “การจัดเทศกาลเที่ยวพิมาย” โดยพิจารณาถึงความสามารถในการจัดโครงสร้างที่เหมาะสม ความรู้ความสามารถทั้งด้านบริหารและเทคนิคต่างๆ ของบุคลากร การวางแผนเพื่อเตรียมการความพร้อมในด้านทรัพยากรทางการบริหารทั้งวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ และงบประมาณ ซึ่งทั้งหมดนี้จะทำให้ทราบถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติกัน มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพียงใด

3. ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์การ (Organization Development Model)

ตัวแบบนี้เน้นการศึกษาการมีส่วนร่วม (Participation) ขององค์การเป็นสำคัญ เป็นตัวแบบที่มีฐานคิดว่าการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ จากฐานคิดดังกล่าวการนำนโยบายไปปฏิบัติจะประสบความสำเร็จได้ จึงเป็นเรื่องของการจูงใจ การใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสม การสร้างความผูกพันโดยวิธีการให้สมาชิกในองค์การได้มีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการยอมรับตลอดจนการสร้างทีมงานมากกว่าการมุ่งใช้การควบคุม หรืออำนาจในการรูปนัยของผู้บังคับบัญชาเพราะการแยกว่าการกำหนดนโยบายเป็นเรื่องที่ควรมาจากระดับสูง และการปฏิบัติตามนโยบายเป็นเรื่องของผู้ที่อยู่ระดับล่าง ซึ่งขัดกับความต้องการทางจิตวิทยาและสังคมของมนุษย์ การทำให้ผู้ปฏิบัติตระหนักในความสำคัญของโครงการ และเห็นว่าความสำเร็จของโครงการเป็นความสำเร็จของผู้ปฏิบัติและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน จึงน่าจะส่งผลสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่ากลยุทธ์อื่นๆ

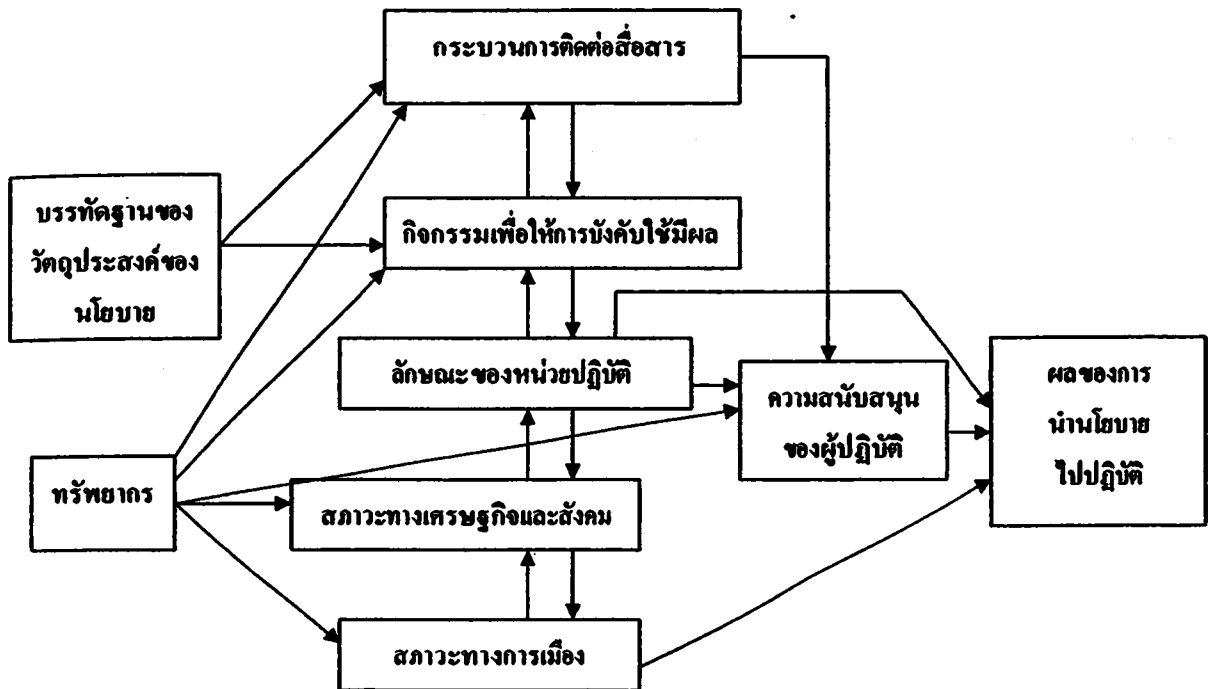

แผนภาพที่ 3 แสดงการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร
ทีมา วรเดช จันทรศร, 2541

ตัวแบบทางด้านการพัฒนาองค์กรนี้เป็นตัวแบบที่ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นตัวแบบที่จะสร้างพลังการทำงานได้มากที่สุด เนื่องจาก “การจัดเทศกาลเที่ยวพิมาย” นั้น มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ดังนั้น ความร่วมมือเพื่อสร้างพลังการทำงานให้การทำงานมีความราบรื่น ปราศจากความขัดแย้งจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึง ได้นำตัวแบบนี้มาใช้ในการศึกษาโดยพิจารณามิติภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดการยอมรับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ

4. ตัวแบบด้านทั่วไป (General model)

ตัวแบบดังกล่าวนี้มองว่าปัจจัยที่จะทำให้การนำเอานโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จนั้น มีอยู่หลายประการ เช่น จิตสมรรถนะของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิบัติตามนโยบาย ความชัดเจนของตัวนโยบาย และกระบวนการติดต่อสื่อสาร การให้ความร่วมมือสนับสนุนจากผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ว่าการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติไม่มากนักน้อย ดังแสดงตามแผนภาพด้านล่างนี้

แผนภาพที่ 4 แสดงการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยใช้ตัวแบบด้านทั่วไป
ที่มา วรเชษ จันทรศร, 2541

กล่าวโดยสรุป การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นเรื่องของการกระบวนการที่ทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายหรือวางกรอบนโยบาย โดยถือว่านโยบายเหล่านั้นมาจากผู้ปฏิบัติเองโดยตรง (วรเชษ จันทรศร, 2541)

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.3.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540 : 6) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยว โดยผู้ท่องเที่ยวไม่มุ่งหวังที่จะได้รับผลตอบแทน แต่เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน หย่อนอารมณ์ เพื่อทำนุบำรุงสุขภาพและเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น

เศกสรรค์ ยงวณิชย์ (อ้างใน ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ, 2545 : 6) ได้ให้ความหมายของ “การท่องเที่ยว” ไว้ คล้ายกับแนวคิดของ ภราดร พัทธกวีเชียร (อ้างใน ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ, 2545 : 5) โดยทั้ง 2 ท่าน ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว หมายถึง ลักษณะที่จัดว่าเป็นการท่องเที่ยวจะต้อง

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (Temporary)
2. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตามที่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้

เสรี วงศ์ไพจิตร (อ้างใน ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ, 2545 : 6) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปฏิบัติสัมพันธ์ หรือการกระทำต่อกันและกันของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รัฐบาล และชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้าน ในการดึงดูดใจและต้อนรับขับสู้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน

จากคำนิยามของนักวิชาการเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยวที่กล่าวข้างต้นนั้น สามารถสรุปความหมายได้ว่า “การท่องเที่ยว” หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เพื่อทำการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ หรือก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติและสังคม โดยมีใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

2.3.2 ประเภทของการท่องเที่ยว

สมิท (Smit, 1977 : 2-3) (อ้างใน ระเบียบวิธีพรรณ ท่องเที่ยว และคณะ, 2547 : 8) ได้อธิบายถึงประเภทของการท่องเที่ยว หมายถึง ประสบการณ์ในการท่องเที่ยว โดยจำแนกตามที่มาของปลายทางของการท่องเที่ยว (Type of Destination) หรือแหล่งท่องเที่ยวได้ 6 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่จะสังเกตการณ์แสดงออกทางวัฒนธรรมและแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งรวมไปถึงการไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมรำฟ้อนและเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่างๆ

2. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัสและบางกรณีก็เข้าร่วมใช้ชีวิตวิถีชีวิตเก่าๆ ที่ได้สูญหายไปหมดแล้ว ท้องถิ่นเก่าๆ ที่มีสีสันเป็นสิ่งดึงดูดใจมาก ซึ่งอาจรวมงานเทศกาล เครื่องแต่งกายตามประเพณี การเร่ร่อนพื้นบ้าน การแสดงศิลปะและหัตถกรรมรุ่นโบราณ

3. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อพิพิธภัณฑสถานและโบสถ์เก่าๆ ที่เน้นความรุ่งเรืองของอดีต อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์ โบสถ์ วิหาร วังต่างๆ การแสดงแสงเสียงเหตุการณ์เด่นๆ ในอดีตกาล

4. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) คล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ กล่าวคือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาจากแดนไกล แต่ข้อนี้จะเน้นสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ที่เป็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเน้นชาติพันธุ์มนุษย์ การกลับคืนสู่ธรรมชาติและการชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นที่พิภพที่อยู่ในกลุ่มนี้ ซึ่งจะรวมการถ่ายภาพ การเดินทางไกล การปีนเขา การล่องเรือเล็ก และการตั้งแคมป์

5. การท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการเข้าร่วมการแข่งขัน กีฬา นันทนาการ ไรค การอาบแดดและการสมาคมกันในสิ่งแวดล้อมที่ผ่อนคลายจิตใจ สถานที่ดังกล่าว เช่น หาดทราย ชายทะเล ชายหาด ที่มีแนวต้นไม้ร่มรื่น สนามกอล์ฟชั้นเยี่ยม หรือสนามเทนนิสชั้นเลิศ การส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉพาะเป็นต้น

6. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) มีลักษณะเด่น คือ การประชุมหรือการพบปะกัน หรือการสัมมนา ซึ่งมักจะรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่นเข้ามาไว้ด้วย เมื่อมีการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจเกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลากหลายประเภท บางแห่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการนันทนาการ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมแล้วแต่นักท่องเที่ยวจะต้องการอะไร

7. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Inventive Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงานและบริษัท ห้างร้านต่างๆ เพื่อการดูงาน การประชุม ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและเพื่อนันทนาการ โดยหน่วยงานและบริษัท ห้างร้าน จะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ ให้ทั้งหมด

2.3.3 ประเภทของนักท่องเที่ยว

ระพีพรรณ ทองท่อ และคณะ (2545 : 6) ได้กล่าวถึงประเภทของนักท่องเที่ยว (Types of tourists) หมายถึง กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรสนิยมและแบบแผนการท่องเที่ยวแตกต่างกัน เนื่องจากสินค้าทางการท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Product) เป็นธุรกิจที่ขายฝัน กล่าวคือ นอกจากค่าใช้จ่ายเล็กๆ น้อยๆ เป็นค่าสินค้าของที่ระลึกแล้ว นอกจากนั้นจะเป็นค่าซื้อประสบการณ์ ดังนั้นจึงต้องพิจารณาประเภทของนักท่องเที่ยวทั้งจากแง่มุมของประชากรศาสตร์ (Demographics) ได้แก่ รายได้ อาชีพ เพศ ถิ่นที่อยู่และแง่มุมทางด้านจิตวิทยา (Psychographics) ได้จำแนกประชากรสหรัฐอเมริกา ออกเป็น 5 กลุ่ม ตั้งแต่กลุ่มที่เน้นตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Psychocentrics) ไปจนถึงกลุ่มที่มีความสนใจหลากหลาย (Allocentric)

1. นักท่องเที่ยวประเภทเน้นตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Psychocentrics) หมายถึง นักท่องเที่ยวที่คิดหรือสนใจแต่ปัญหาเล็กๆ ในชีวิตของตนเอง ชอบสถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นที่รู้จักกันดี ไม่ต้องการทดลองสิ่งแปลกใหม่ทั้งที่พัก อาหาร สิ่งบันเทิง และบุคคลใหม่ๆ ไม่ต้องการพบสิ่งที่ยูงยากและเหตุการณ์ที่ผิดปกติ

2. นักท่องเที่ยวประเภทเน้นตัวเองปานกลาง (Near Psychocentrics) เป็นพวกที่อยู่กึ่งกลางระหว่างการเน้นตัวเองและการเดินสายกลาง

3. นักท่องเที่ยวประเภทเดินสายกลาง (Mid-Centrics) เป็นพวกที่ไม่สุดใจไปข้างใดข้างหนึ่ง ไม่ได้ชอบผจญภัยแต่ก็ไม่รังเกียจการทดลองสิ่งใหม่ๆ ตราบเท่าที่ไม่ได้เสี่ยงอันตรายเกินไป หรือไม่ผิดปกติจนเกินไป นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มนี้

4. นักท่องเที่ยวประเภทชอบความหลากหลายพอควร (Near Allocentrics) เป็นกลุ่มที่อยู่ระหว่างกลุ่มเดินสายกลางและกลุ่มที่มีความสนใจหลากหลาย

5. นักท่องเที่ยวประเภทที่มีความสนใจหลากหลาย (Allocentrics) เป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจในกิจกรรมหลากหลาย เป็นพวกที่เปิดเผยและมีความมั่นใจในตนเอง ชอบผจญภัยอย่างมากและเต็มใจออกไปเผชิญโลกเผชิญชีวิต การเดินทางกลายเป็นช่องทางให้พวกเขาได้แสดงออกอย่างเต็มที่ด้วยความอยาก رؤ้อยากเห็น และได้สนองความอยาก رؤ้อยากเห็นของพวกเขาด้วย เป็นกลุ่มที่ชอบทดลองของใหม่ๆ ทั้งที่พัก อาหาร การบันเทิง และผู้คนที่แตกต่างไปจากของตน ซึ่งนักท่องเที่ยวประเภทเน้นตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Psychocentrics) ไม่อาจยอมรับได้

2.3.4 ความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2547 : 10) ได้กล่าวถึงอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry) ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภททั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง และธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจสนับสนุนต่างๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศถือได้ว่าเป็นการส่งสินค้าออกที่มองไม่เห็นด้วยสายตา (Invisible Export) เพราะเป็นการซื้อด้วยเงินตราต่างประเทศ การผลิตสินค้า คือ บริการต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อก็จะต้องมีการลงทุน ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศและจะช่วยให้เกิดงานอาชีพอีกหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ทางด้านสังคม การท่องเที่ยวเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดพร้อมๆ กับการได้รับความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ผิดแผกแตกต่างออกไปอีกครั้ง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ที่ผู้อยู่ในท้องถิ่นได้เก็บมาประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว สรุปได้ว่าบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจสังคมและการเมือง (<http://www.tat.or.th/thai/tat/tourism-industry.html> เข้าถึงวันที่ 2 เมษายน 2545) มีดังต่อไปนี้

1. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่นๆ
2. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศนี้ มีส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลยภาพชำระเงิน เช่น ในปี พ.ศ. 2534 การท่องเที่ยวทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศถึง 100,005 ล้านบาทนั้น รายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทย เป็นเงินเพียงประมาณ 32,802 ล้านบาท ส่วนที่เกินดุลนี้จึงมีส่วนช่วยแก้ไขการขาดดุลในด้านอื่นๆ ได้เป็นอย่างมาก

3. รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชากรอย่างกว้างขวาง สร้างงาน สร้างอาชีพมากมาย และเป็นการเสริมอาชีพ โดยเฉพาะประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม คนทำไร่ ทำนา ปีละประมาณ 5-6 เดือน ยังมีเวลาว่าง แม้แต่ฤดูทำนา ทำไร่ก็ยังมีวันว่างอยู่ไม่น้อย อาชีพที่เกิดจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการผลิตอาหาร ไปป้อนตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จะเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้เพิ่มได้เป็นอย่างดี หรือในเมืองท่องเที่ยวก็อาจจะเป็นผู้นำเที่ยว ถ้ามีเรือก็นำมาดัดแปลงเป็นเรือนำเที่ยว เป็นต้น

4. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างอาชีพอย่างมากมาย และกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการ โดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ ส่วนในธุรกิจทางอ้อมอาจเป็นอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลาว่างมารับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น

5. การท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต และนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ใด ก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าอาหาร ซื้อผลิตภัณฑ์ในเมือง และหากพักแรมก็จะต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้จะไม่ตกอยู่เฉพาะกับ โรงแรม แต่จะกระจายออกไปสู่ชาวบ้านที่ทำการผลิตผลผลิตเพื่อป้อนสู่โรงแรม เช่น ผู้เลี้ยงไก่ ผู้ปลูกผัก เป็นต้น เมื่อหัตถกรรมพื้นเมืองขายเป็นของที่ระลึก ได้ก็จะมีการใช้วัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก แม้จะเป็นรายได้เล็กๆ น้อยๆ แต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมากๆ ก็เป็นรายได้สำคัญ ซึ่งจะกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่า Multiplier Effect ทางการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมาก เมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่นๆ

6. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัดในการจ่าย อาจเรียกได้ว่าเป็น Limitless Industry เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ จากสถิติที่ผ่านมา จำนวนนักท่องเที่ยวนานาชาติของโลก ได้มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ เมื่อปี พ.ศ. 2493 นักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกมีจำนวนเพียง 25 ล้านคน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 290 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2527 กระนั้นก็ดี นักวิชาการทางการท่องเที่ยวก็ยังเชื่อว่า ปริมาณการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นแต่เพียงการเริ่มต้นเท่านั้น เพราะว่าประชากรของโลกจะเพิ่มจำนวนขึ้นตลอดเวลา ในขณะที่วิวัฒนาการด้านการขนส่งที่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางท่องเที่ยวจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้สูงสุดแต่ก่อนเท่านั้น การท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นเรื่องของความพึงพอใจของแต่ละบุคคล

วันที่..... 12 พ.ค. 2552.....
เลขทะเบียน..... 011487.....

ว.พ.
915.4304
๗๗๗๗
ม.ก.ร.๘๗๗.

7. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศเหมือน การเกษตรอื่นๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เสนอขายให้นักท่องเที่ยว คือ ความสวยงามของ ธรรมชาติ หาดทราย ชายทะเล ป่าไม้ ภูเขา สภาพอากาศ และสิ่งที่มีนัยสำคัญสร้างขึ้น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถาน อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่นตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นรูปธรรมที่มีความยั่งยืนไม่ผันแปรหรือ ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศดังเช่น การผลิตด้านเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมอื่น ไม่ต้องลงทุนเป็น จำนวนมาก ดังนั้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุนและหันมาใช้อุตสาหกรรมนี้เป็น ประโยชน์เพิ่มเติมต่ออาชีพเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมที่มีอยู่เดิม นับเป็นความได้เปรียบอย่างมาก ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

8. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟูอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่ง คึงคุณค่าความสนใจของนักท่องเที่ยว สังคมไทยเป็นสังคมของชาติเก่าแก่สืบเนื่องมาเป็นพันปี จึงมี วัฒนธรรมระเบียบประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นมรดกตก ทอดที่ควรค่าแก่การนำออกเผยแพร่ฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้

9. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ เมื่อเกิด การเดินทางท่องเที่ยวจากภูมิภาคหนึ่งไปยังอีกภูมิภาคหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศก็ ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะ ได้ช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งก็จะต้องมีผู้ลงทุนในหลายๆ ลักษณะเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ ท้องถิ่นเหล่านั้น

10. อุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัยและความมั่นคงให้แก่ พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปแหล่งใดก็จะต้อง มั่นใจว่าจะมีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ฉะนั้นแหล่งใดที่นักท่องเที่ยวเข้าไปได้แหล่งนั้น จะต้องมีความปลอดภัยเพียงพอ

11. อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพ สัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดี ด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคม ได้พบปะทำความเข้าใจและเข้าใจกัน เมื่อประชากรในประเทศเดียวกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยการเดินทางไปมาหาสู่กัน ผลก็คือ ความสามัคคีสมานฉันท์ของคนใน ชาติ ในทำนองเดียวกันการท่องเที่ยวระหว่างประเทศก็จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ ความเป็นเพื่อนร่วมโลก ที่จะช่วยกันรักษาสัมพันธไมตรีให้มั่นคงเป็นการช่วยจรรโลงสันติภาพแก่โลก

2.3.5 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

คำนิยามนอก (นามแฝง) (อ้างใน กัททิตรา นวลปลอดภัย, 2533) ได้แบ่งองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประเภท ซึ่งอาจถือว่าเป็นหัวใจของการท่องเที่ยว องค์ประกอบดังกล่าว คือ

1. **สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)** หมายถึง สิ่งดึงดูดใจที่ดึงดูดใจให้เกิดความสนใจปรารถนาที่จะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แหล่งท่องเที่ยว (Tourism Attraction) หมายถึง พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือน พื้นที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยือนจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ดังนั้น สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจึงเป็นจุดหนึ่งที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวจะมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวจุดหนึ่งหรือหลายจุดก็ได้ ถ้ามีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหลายจุด แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะมีนักท่องเที่ยวสนใจนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวกันมาก

สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ยังสามารถแบ่งออกเป็นอีก 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. **สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ (Natural attraction factors)** คือ ความงามตามธรรมชาติที่สามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น หาดทรายที่สวยงาม สภาพป่าและชีวิตสัตว์ป่า เป็นต้น

2. **สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (Historical and Cultural attraction factors)** อะไรก็ตามที่มนุษย์เราสร้างขึ้นแล้ว สามารถดึงดูดให้มนุษย์ไปเยือน หรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สิ่งก่อสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรม ได้แก่ วัด วัง เมืองโบราณที่สุโขทัย และอยุธยา เป็นต้น วิถีชีวิตจากการกระทำของคน เช่น ตลาดน้ำ ก็เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้นมา ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ลอยกระทง ฟ้อนรำ แห่งเทียนพรรษา เป็นต้น กิจกรรมต่างๆ ที่คนเราสร้างขึ้นมา เช่น การแสดงมหรหรรคมงคล การจัดเทศกาล เช่น งานเทศกาลอาหาร งานเทศกาลผลไม้ เป็นต้น

2. **สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility)** หมายถึง สรรสิ่งทีรองรับในการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวก สิ่งอำนวยความสะดวกซึ่งถือว่าสำคัญมากที่สุดคือ เรื่องที่พักแรม ไม่ว่าจะเป็นที่พักในรูปแบบใด เช่น โรงแรม เกสต์เฮาส์ ฯลฯ สิ่งสำคัญอันดับรองลงมา คือ การบริโภค จึงต้องมีร้านอาหารบริการด้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวตลอดจนข่าวสารข้อมูลเพื่อการเดินทางไว้บริการนักท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก บริการนำเที่ยวก็เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย การให้บริการนำเที่ยวเป็นหน้าที่ของบริษัทนำเที่ยวที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ักท่องเที่ยว

3. การเข้าถึงได้ (Accessibility) หมายถึง การไปถึงแหล่งท่องเที่ยวที่เข้าถึงได้ นั่นคือ จะต้องการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอย่างสะดวก การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีด้วยกัน 3 ทาง คือ ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ 3 ทาง แหล่งท่องเที่ยวที่นั่นสามารถจะพัฒนาได้ดี เมื่อมีทางคมนาคมขนส่งก็จะมีพาหนะขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ที่จะขนส่งนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญของการเข้าถึงได้

วรรณ วรชวานิช (อ้างใน ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ, 2545 : 6-9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ 7 ประการ คือ

1. นักท่องเที่ยว
2. สินค้าท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว
3. การคมนาคมขนส่ง
4. ข้อมูลข่าวสารและการบริการ
5. ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกในด้านการเข้าเมือง
6. องค์ประกอบด้านโครงสร้างและพื้นฐาน
7. การสนับสนุนอื่นๆ

1. นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยจะถาวรหรือไม่ก็ตามไปยังบริเวณอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ความสุขารมณ์ เพื่อเหตุผลเกี่ยวกับสถานของตนเอง เพื่อสุขภาพ หรือเพื่อเรื่องอื่นๆ อันเป็นเรื่องเฉพาะตัว

2. การประชุมประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะ เป็นในเชิงวิทยาศาสตร์ เชิงการสำรวจวิจัย การบริหาร การทูตหรือศาสนา ฯลฯ

2. สินค้าท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว หมายถึง การรวบรวมเอาสินค้าและบริการหลายประเภททั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมไว้ด้วยกัน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี อรรถศาสตร์ สาธารณูปโภคต่างๆ สินค้าเหล่านี้มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน และจะต้องเป็นสิ่งซึ่งนักท่องเที่ยวไปเที่ยวและเกิดความประทับใจ (Attraction) เพราะมีสิ่งที่มีคุณค่าด้านต่างๆ หลายอย่างที่ทำให้ความรู้ ความเพลิดเพลินแก่นักท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าต่างๆ ดังนี้

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น มีสิ่งที่น่าสนใจด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม การเมือง สถาบันการศึกษา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อนุสาวรีย์ และสิ่งก่อสร้างใหม่ๆ
2. วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศนั้นๆ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปะต่างๆ การละเล่นพื้นเมือง และงานหัตถกรรมพื้นบ้าน
3. ทิวทัศน์หรือทัศนียภาพ เช่น ภูเขา แม่น้ำ น้ำตก ทะเล ป่าไม้ สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่างๆ เช่น การแข่งขันกีฬา การแสดง สวนสนุก และสวนสัตว์
4. ความประทับใจจากลมฟ้าอากาศ เช่น อากาศเย็นสบาย ไม้ร้อนจัด และหนาวจัด

3. การคมนาคมขนส่ง หมายถึง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ และธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถดำเนินต่อไปได้ ในเรื่องการคมนาคมจะต้องพิจารณาถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. รูปแบบของการคมนาคมขนส่ง การคมนาคมขนส่งแต่ละรูปแบบจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของการประกอบการ และตามความต้องการของนักท่องเที่ยว
2. การคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยว สภาพการเดินทางสะดวก ปลอดภัย รวดเร็ว และมีมาตรฐานคิมน้อยแค่ไหน
3. การคมนาคมขนส่งสู่แหล่งท่องเที่ยว เป็นรูปแบบและมาตรฐานของการคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น รถนำเที่ยวมีจำนวนเพียงพอหรือไม่ คุณภาพและมาตรฐานของยานพาหนะ ตลอดจนความสะดวกและความปลอดภัย
4. แบบแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยว ต้องพิจารณาว่าเป็นแบบใด เช่น เป็นแบบหมู่คณะ กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ ยานพาหนะที่ใช้เป็นของส่วนตัวหรือของสาธารณะ
5. บริเวณหรือสถานที่ให้บริการแก่ผู้โดยสาร หรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ ในการใช้ยานพาหนะประเภทนั้น เช่น สถานีขนส่ง หรือบริการค้นทาง ระหว่างทาง ปลายทาง
6. รูปแบบหรือปัญหาการจราจรของแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถมองเห็นชัดเจน คือ กรุงเทพมหานคร ประเทศคู่แข่งทางการท่องเที่ยวของประเทศไทยมักจะใช้ปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานครเป็นเครื่องชี้ถึงข้อเสียทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย

4. ข้อมูลข่าวสารและการบริการ เป็นเอกสารเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในประเทศมากยิ่งขึ้น เช่น หนังสือแนะนำเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว แผ่นพับ แผนที่ และเอกสารแนะนำต่างๆ เช่น

1. การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว เช่น รายการเทศกาลท่องเที่ยวของจังหวัดต่างๆ หรือเทศกาลของท่องเที่ยวแต่ละภาค เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง แข่งเรือ เป็นต้น

2. การส่งเสริมและให้ความรู้ใหม่ๆ โดยเผยแพร่เอกสารการนำเที่ยวแก่ชุมชน

3. อบรมการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์เป็นการให้ความรู้แก่บุคคลที่สนใจในอาชีพการจ้ดนำเที่ยว และเพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว

4. รายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง จัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว

5. จัดทำแผนที่เส้นทาง และแผนที่ท่องเที่ยวของสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งจัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ เพื่อใช้เป็นคู่มือประกอบการเดินทางท่องเที่ยว

6. การจัดบริการต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหารและเครื่องดื่มที่ระลึก และสินค้าพื้นเมือง บริการสถานที่จอดรถยนต์ บริการสถานที่และอุปกรณ์การออกกำลังกาย ควรจะมีทุกรูปแบบให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวแต่ละประเภท และเหมาะสมกับสถานที่ เช่น สนามกีฬา สระว่ายน้ำ สนามกอล์ฟ สนามเทนนิส เป็นต้น

5. ความปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกด้านการเข้าเมือง เป็นสิ่งที่ธุรกิจการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงมากที่สุด อาจกระทำได้หลายอย่างเช่น

1. การแนะนำเจ้าของท้องถิ่นให้ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อได้รับความเดือดร้อน

2. การแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันและระมัดระวังคนต้มใจให้ได้รับอันตรายในด้านต่างๆ

3. กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

4. ขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

5. จัดหน่วยงานพิเศษเพื่อช่วยเหลือและให้บริการด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว

นอกจากความปลอดภัยแล้วการอำนวยความสะดวกด้านการเข้าเมือง ยังสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจตั้งแต่ก้าวแรกที่ได้เดินทางเข้าสู่เมืองนั้นๆ โดยให้ความสะดวกในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. ระเบียบวิธีการเข้าเมือง เช่น การทำวีซ่าและศุลกากร
2. การขนส่งกระเป๋าของผู้โดยสาร
3. บริการการขนส่งระหว่างท่าอากาศยานหรือสถานีขนส่งกับที่พัก
4. การอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ผู้โดยสารที่สถานีขนส่งและท่าอากาศยาน

6. องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนให้ธุรกิจ การท่องเที่ยวสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินธุรกิจได้แก่

1. การไฟฟ้า มีเพียงพอและใช้การได้ดี ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการ และผู้ใช้บริการ รวมทั้งมีความปลอดภัย
2. การประปา สะอาดถูกหลักอนามัย และมีปริมาณเพียงพอแก่การบริการ
3. การสื่อสาร โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร สะดวก รวดเร็ว และมีปริมาณของหน่วยบริการเพียงพอ
4. ความสามารถในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ
5. สถานพยาบาลและโรงพยาบาลต่างๆ ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และค่ารักษาพยาบาลอยู่ในอัตราที่ยุติธรรม

7. การสนับสนุนอื่นๆ เป็นการเพิ่มความความสะดวกสบายให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น การเงินการธนาคาร ระเบียบต่างๆ สถานที่ศึกษาหรือแหล่งค้นคว้าทางด้านต่างๆ ความร่วมมือระหว่างประเทศ ตลอดจนความสภาพอ่อนโยนและมีไมตรี

2.3.6 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว

สภาพสังคมปัจจุบันประชาชนต้องมีการแข่งขันเพื่อหางานทำและต้องทำงานหนัก เพื่อความอยู่รอดของตนและครอบครัว จึงไม่มีเวลาว่างพอที่จะสนใจเกี่ยวกับการพักผ่อนหรือเดินทางไปท่องเที่ยวมากนัก แต่ยังมีประชากรบางกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีเวลาว่างหรือพอที่จะปลีกตัวออกจากงานประจำเพื่อไปพักผ่อน ได้ยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

โดยมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวคือ (ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ, 2545 : 12)

1. ความเคร่งเครียดจากการทำงาน
2. รายได้ของประชากรดีขึ้น
3. การคมนาคมสะดวก
4. มีเวลาว่าง
5. จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น
6. เหตุผลส่วนบุคคล

มีนักจิตวิทยาหลายท่านที่ได้คิดค้นทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจ ท่านแรกที่ได้ตั้งทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับแรงจูงใจและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายจนถึงทุกวันนี้ คือ Maslow ทฤษฎีดังกล่าวมีสมมติฐานที่ดังนี้คือ

1. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่าเขามีสิ่งเหล่านั้นอยู่แล้วหรือยัง ขณะที่ความต้องการใดมีการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่ กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม
3. ความต้องการของมนุษย์มีเป็นลำดับที่สำคัญ กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้มีการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะมีการเรียกร้องให้ตอบสนองทันที

การเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวมักจะมีแรงผลักดัน (Motivator) อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งได้แบ่งแรงผลักดันดังกล่าวไว้ 4 ประการ ดังนี้ คือ

1. แรงผลักดันทางกายภาพ (Physical Motivation) เป็นแรงผลักดันเพื่อต้องการความผ่อนคลายด้านกายภาพ เป็นการพักผ่อนรูปแบบหนึ่ง เช่น กิจกรรมทางกีฬา การบำบัดทางการแพทย์ด้วยวิธีพิเศษ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของแต่ละบุคคล ในกรณีนี้ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาสุขภาพ การพักผ่อน รวมไปถึงการเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านกีฬา เช่น การเล่นสกี ตกปลา และล่าสัตว์ เป็นต้น เพื่อให้พ้นจากภาวะการดำเนินชีวิตที่เคร่งเครียดและถูกละเลย

2. แรงผลักดันทางวัฒนธรรม (Cultural Motivators) เป็นแรงผลักดันซึ่งก่อให้เกิดความปรารถนาในการเดินทางเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศอื่น ๆ และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้นเป็นความอยากรู้อยากเห็นตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งแสดงออกในรูปของ ศิลปะ นครีวรรณกรรม และนิทานพื้นบ้าน เป็นต้น จึงเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งสำคัญของประเทศอื่น ๆ เช่น โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี และการละเล่นต่างๆ เป็นต้น

3. แรงผลักดันระหว่างตัวบุคคล (Interpersonal Motivators) เป็นแรงผลักดันในลักษณะของความต้องการที่จะไปเยี่ยมญาติ เพื่อนฝูง หรือพบปะผู้คนที่มีความคิดใหม่ๆ หรือแสวงหาเพื่อนต้องการหลบออกจากงานที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ หลีกหนีจากสภาพจำเจในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

4. แรงผลักดันทางเกียรติยศและสถานภาพ (Status and Prestige Motivators) เป็นแรงผลักดันในลักษณะที่แสดงถึงสถานภาพและเกียรติยศของบุคคล ซึ่งอยู่ในลักษณะของการเดินทางเพื่อประกอบธุรกิจในด้านหน้าที่การงานของตน หรือเพื่อการศึกษาดูงาน ตลอดจนเพื่อความสำเร็จขั้นสูงในอาชีพของตนอีกด้วย

จากแรงผลักดันในการเดินทางทั้ง 4 ประการนี้ สามารถนำมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวของบุคคลทั่วไปแบ่งได้เป็น 8 ประการ คือ

1. เพื่อการพักผ่อนให้เกิดความสดชื่นทั้งร่างกายและจิตใจ (For relaxation and refreshment of body and mind) สำหรับชีวิตสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความรีบเร่ง เคร่งเครียด และความเหน็ดเหนื่อย

2. เพื่อการรักษาสุขภาพ (For health purposes) เช่น การพักผ่อนต่างๆ การบำบัดด้วยวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ การอาบน้ำแร่ และการอาบแดดเพื่อสุขภาพ เป็นต้น

3. เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางกีฬา (For active participation in a wide variety of sport) เช่น การเดินแข่งขัน การปีนเขา เล่นสกี เล่นเรือใบ ตกปลา และล่าสัตว์ เป็นต้น

4. เพื่อความพอใจและความสนุกสนานตื่นเต้นส่วนตัวเป็นครั้งคราว (For sheer pleasure, fun and excitement) ในลักษณะที่เป็นช่วงวันหยุดพักผ่อน
5. เพื่อความสนใจในสิ่งสำคัญของประเทศอื่น (For interest in “foreign parts, especially in places) โดยเฉพาะสถานที่ที่มีโบราณสถาน วัฒนธรรมที่เก่าแก่ หรือสถานที่ที่มีการเฉลิมฉลองในด้านศิลปะ การดนตรี และการละคร เป็นต้น
6. เพื่อเหตุผลระหว่างตัวบุคคล (For interpersonal reasons) เช่น การไปเยี่ยมญาติ การแสวงหาเพื่อนใหม่ๆ การหลบหนีจากการพบปะสนทนาที่ซ้ำซากจำเจต่างๆ
7. เพื่อเหตุผลทางด้านจิตใจ (For Spiritual purposes) เช่น การประกอบพิธีทางศาสนาในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์
8. เพื่อเหตุผลทางธุรกิจและอาชีพ (For professional or business reasons) เช่น การเข้าร่วมประชุมระหว่างประเทศในสาขาอาชีพเดียวกัน การสัมมนาของสมาชิกที่สังกัดในองค์กรเดียวกัน เป็นต้น

2.3.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว

ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลเสียแล้วจะมีมากกว่าหลายสิบเท่า และครอบคลุมประชาชนในท้องถิ่นมากมายหลายสาขาอาชีพ ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการสร้างงานหรืออาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นมากมาย จึงทำให้ฐานะและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นดีขึ้น (วิชัย เทียนน้อย, อังโน ระพีพรรณ ทงห่อ และคณะ, 2545 : 20-23) ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทางตรง ได้แก่

1. งานหรืออาชีพเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรม ในย่านเมืองอันเป็นแหล่งการท่องเที่ยวสำคัญทุกแห่งจะต้องจัดสถานที่พักอาศัยขึ้นมาก เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ผ่านมาเข้าพักอาศัยหลับนอนเป็นการชั่วคราว ที่พักที่จัดขึ้นบริการนักท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ โรงแรม บังกะโล และรีสอร์ท เป็นต้น
2. งานหรืออาชีพเกี่ยวกับร้านอาหาร การบริการทางด้านอาหาร นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องใช้บริการ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต้องจ่ายเงินเป็นจำนวนไม่น้อยเพื่อซื้อหาอาหารรับประทาน ด้วยเหตุนี้เองตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ จึงมีการจัดสถานที่เพื่อบริการทางด้านอาหารอย่างพอเพียง

3. งานหรืออาชีพเกี่ยวกับมัคคุเทศก์ นับว่าเป็นอาชีพที่สำคัญอย่างหนึ่งเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ หรือผู้จัดการนำเที่ยวจะเป็นผู้ที่ให้ข่าวสาร หรือข้อมูลทุกรูปแบบแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร สถานที่ และรายละเอียดต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ใน สถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ

4. งานหรืออาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง งานหรืออาชีพที่ทำรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ กิจการบริการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ สำหรับนักท่องเที่ยว ที่มาจากต่างประเทศส่วนใหญ่จะเดินทางโดยเครื่องบิน และมาใช้บริการทางคมนาคมไปสู่อำเภอท่องเที่ยวที่ตนเองต้องการ ส่วนนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยก็จะใช้บริการขนส่งในท้องถิ่นที่มีอยู่เช่นเดียวกัน

5. งานเกี่ยวกับการจำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใด มักจะซื้อของที่ระลึกไปฝากญาติพี่น้องและเพื่อนเสมอ และนักท่องเที่ยว โดยทั่วไปจะมีความสุขกับการซื้อของที่ระลึกและของพื้นเมืองเหล่านั้น เช่น เปลือกหอย เครื่องปั้นดินเผา ถิ่นเทียน เครื่องจักรสาน เครื่องเงิน และสิ่งของแกะสลัก เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวทางอ้อม ได้แก่

1. การผลิตสินค้าพื้นเมืองหรือผลิตของที่ระลึก แรงงานที่นำมาผลิตของที่ระลึกในท้องถิ่นต่างๆ จะมีจำนวนไม่น้อย เพราะสินค้าพื้นเมืองหรือของที่ระลึกเหล่านี้จะเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว ถ้าหากสินค้าจำพวกนี้ขายได้ปริมาณมาก จะทำให้ผู้ประกอบการต้องจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ทำให้รายได้อันเกิดจากการท่องเที่ยวกระจายไปสู่ชนบทอีกด้วย

2. การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ประเภทหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ วัว สุกร เป็ด ไก่ ปลา กุ้ง ซึ่งนับวันจะขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง เพราะร้านอาหาร โรงแรม หรือนักท่องเที่ยวที่มาพักอาศัยจำเป็นต้องสั่งซื้อสินค้าประเภทนี้เพิ่มขึ้น จึงทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

3. การผลิตพืชผักผลไม้ ตามปกติแล้วประชากรของประเทศไทยส่วนมากจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ถ้าหากมีการพัฒนาที่ท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง จะทำให้พืชผักผลไม้จำหน่ายได้ราคาดีขึ้น ประชาชนก็จะมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

4. อาชีพการก่อสร้างและบริการอื่นๆ เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวออกไปในแหล่งท่องเที่ยวใด ปัจจัยที่จะสนับสนุนกิจการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมีการก่อสร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

2.4.1 ความหมายของวัฒนธรรม

มีนักวิชาการวัฒนธรรมหลายท่านได้ให้คำจำกัดความ คำว่า “วัฒนธรรม” (Culture) ไว้ดังนี้ พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 (อ้างใน ไทยวิชค่อม (http://www.Thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm, 29 กันยายน 2548) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

พระยาอนุমানราชธน (อ้างใน ไทยวิชค่อม http://www.Thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm, 29 กันยายน 2548) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนกันได้ เอาอย่างกันได้

พัทธา สายหู (อ้างใน ไทยวิชค่อม (http://www.Thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm, 29 กันยายน 2548) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม “แบบอย่างวิถีชีวิตของสังคม” หมายถึง แบบแผนการกระทำในเรื่องต่างๆ ที่คนกลุ่มหนึ่งยึดถือปฏิบัติในปกติชีวิตที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะนั้น และเห็นได้ว่าต่างจากหมู่คณะอื่น เนื่องจากการกระทำที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตมีหลายเรื่อง วิถีชีวิตจึงประกอบด้วยวัตถุ อุปกรณ์ วิธีการ ระเบียบกฎเกณฑ์ ความคิด และความเชื่อต่างๆ ที่คนกลุ่มนั้นถือว่าจำเป็นและใช้เป็นแบบอย่างเดียวกันในการดำรงชีวิตร่วมกันเป็นหมู่คณะ

ประเสริฐ แยมกลิ่นทุ่ง และคณะ (2537 : 25) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มีมนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดคตินิยม หรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้นวัฒนธรรมก็คือ ระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ

ไทยวิชค่อม (http://www.Thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm, 29 กันยายน 2548) ได้ให้คำจำกัดความของวัฒนธรรมว่า ถอดศัพท์มาจาก “Culture” ของภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรากศัพท์มาจาก “Cultura” ในภาษาละติน มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง อธิบายได้ว่า มนุษย์เป็นผู้

ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม วัฒนธรรม เป็นคำสมาส คือ การรวมคำสองคำเข้าไว้ด้วยกัน ได้แก่ “วัฒนธรรม” ซึ่งมีความหมายทั่วไปว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง “ธรรม” ซึ่งในที่นี้หมายถึง กฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติ เพราะฉะนั้นเมื่อพูดถึงคำว่า “วัฒนธรรม” ในความหมายทั่วไปหมายถึง ความเป็นระเบียบ ความมีวินัย เช่นเมื่อพูดถึงบุคคลหนึ่งว่า “เป็นคนมีวัฒนธรรม” ก็มักหมายความว่า เป็นคนมีระเบียบวินัย เป็นต้น

สุพัทธา สุภาพ (อ้างใน ไทยวิชค้อม (http://www.Thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm, 29 กันยายน 2548) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า มีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการปฏิบัติ การจัดระเบียบ ตลอดจนความเชื่อ ความนิยม ความรู้ และเทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุม และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

Taylor (อ้างใน ไทยวิชค้อม (http://www.Thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm, 29 กันยายน 2548) ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม หมายถึง วัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่จับต้องประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่นๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

จากคำนิยามของนักวิชาการเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรมที่กล่าวข้างต้นนั้น สามารถสรุปความหมายได้ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่สมาชิกล้วนแต่ชั้นบรรพบุรุษเป็นต้นมา ร่วมกันสร้างสมอย่างต่อเนื่องจนเห็นเป็นลักษณะเด่นเฉพาะในสังคมมนุษย์นั้นๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงอัจฉริยะและคุณค่าของมนุษยชาติ หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า วิธีการดำเนินชีวิต (The way of life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่วิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีทำงาน วิถีพักผ่อน วิถีแสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจรและขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิถีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้นอาจเริ่มมาจาก เอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็นตัวอย่าง แล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้น การรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคตามสมัย

2.4.2 ความสำคัญของวัฒนธรรม

มนุษย์ทุกชาติทุกภาษาต่างต้องการความเป็นสากลทางวัฒนธรรม (Universal culture) อันจะนำไปสู่สันติภาพในโลก ในที่นี้ขอสรุปคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมว่า

1. วัฒนธรรมแสดงถึงอัจฉริยภาพของมนุษย์เกี่ยวกับการดำรงชีวิต ทุกวันนี้มนุษย์พยายามสร้างสรรค์ปรุงแต่งวัฒนธรรมด้วยสติปัญญา เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความปรารถนาที่ลึกซึ้งและซับซ้อนยิ่งขึ้น
2. วัฒนธรรมสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจึงต้องสร้างข้อตกลง กฎ และระเบียบขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคม มนุษย์ได้กำหนดบรรทัดฐานทางสังคมต่างๆ เช่น ขนบประเพณี (Mores) วิถีประชา (Folkways) กฎหมาย (Laws) ค่านิยม (Values) และความเชื่อ (Beliefs) เป็นต้น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมลักษณะหนึ่งที่ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต
3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องแสดงถึงความเหมือนและความต่างกันของสังคมมนุษย์ แต่ละวัฒนธรรมต่างมีวิถีชีวิตเฉพาะที่เป็นของตนเองจากการถ่ายทอดและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุขัย จนกลายเป็นบุคลิกภาพหรือเอกลักษณ์ของกลุ่มคนนั้นๆ

2.4.3 ลักษณะของวัฒนธรรม

สามารถพิจารณาให้เห็นธรรมชาติของวัฒนธรรมที่ปรากฏที่เป็นจริง ดังนี้

1. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นสิ่งที่เหนืออินทรีย์ กล่าวคือ สัตว์จะถ่ายทอดอินทรีย์และการปรับตัวตามสภาวะธรรมชาติที่เรียกว่า สัญชาตญาณ (Instinct) ให้แก่ลูกหลาน ขณะที่มนุษย์มีการถ่ายทอดทั้งลักษณะอินทรีย์และวิธีการปรับคนเหนือธรรมชาติที่เป็นระบบสัญลักษณ์ (Symbolic system) อันเกิดจากการใช้ปัญญาที่มีอยู่ในตัวมนุษย์คิดสร้างและเปลี่ยนแปลงลักษณะธรรมชาติให้เหมาะต่อการดำรงชีวิตที่ดี
2. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ พฤติกรรมที่จัดเป็นวัฒนธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่กระทำกันภายในกลุ่มอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นแบบฉบับหรือนิสัยของกลุ่มนั้นๆ ผู้คนต้องเรียนรู้แบบแผนพฤติกรรมนี้ จึงจะสามารถปรับตัวและมีชีวิตร่วมกับคนอื่น ๆ ได้

3. วัฒนธรรมแสดงให้เห็นเป็นผลผลิตของพฤติกรรม ผลงานที่เป็นผลผลิตจากการกระทำของมนุษยชาติ ที่เป็นลักษณะนามธรรม ได้แก่ ปรัชญา ความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี เป็นต้น ส่วนลักษณะรูปธรรม ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักรกล อาคารสิ่งก่อสร้าง ผลงานทางศิลปะ เป็นต้น

4. วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ ไฮน์เบล และ วีเบอร์ กล่าวว่า “วัฒนธรรมเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตเฉพาะของสังคมมนุษย์นั้นๆ ที่ทุกคนต้องปฏิบัติตาม” วิถีชีวิตย่อมประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตมนุษย์

2.4.4 สิ่งที่ต้องการพัฒนาในวัฒนธรรมไทย

1. การพัฒนาวัฒนธรรม โดยให้สมาชิกในสังคมไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และมีการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม
2. การเลี้ยงดูอบรมเด็กในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในสังคมและชนต่างชาติ
3. ความสะอาด สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม อาหาร โภชนาการและยารักษาโรค
4. ภาษาไทย การสื่อความ และวรรณกรรม
5. การบันเทิง การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสุขภาพจิต
6. การอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เช่น ศิลปกรรม ด้านประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วรรณกรรม คุริยางค์ศิลป์ นาฏศิลป์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งประวัติศาสตร์ ความสุภาพอ่อนน้อม ความมีน้ำใจ
7. การรักษาภาพลักษณ์ ชื่อเสียง และเกียรติภูมิของวัฒนธรรมไทยในชุมชนโลก
8. การสร้างสรรค์และการแสวงหาความรู้ ความเจริญงอกงามทางวิชาการ และการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับสังคมไทย

2.4.5 วิธีการพัฒนาวัฒนธรรมไทย

การพัฒนาวัฒนธรรมอาจจะกระทำได้หลายวิธี แต่ขึ้นอยู่กับประเภทเนื้อหาสาระและหน้าที่ของวัฒนธรรมนั้นๆ อาจใช้วิธีการต่อไปนี้ในการพัฒนาวัฒนธรรม

1. การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรม การประดิษฐ์คิดค้น การวิจัย และการพัฒนาทางวัฒนธรรม
2. การส่งเสริมและสนับสนุน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใดๆ ช่วยให้นักบริหาร นักวิชาการ หรือผู้ประกอบการทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน สามารถดำเนินงานวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การจัดงบประมาณช่วยก่อสร้าง ปรับปรุงอาคาร การยกย่อง เชิดชูเกียรติ และบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม
3. การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ คือ การจัดกิจกรรม หรือดำเนินการเพื่อนำวัฒนธรรมไปสู่ประชาชนทางสื่อมวลชนทุกรูปแบบ เช่น เอกสารเผยแพร่ รายการโทรทัศน์และวิทยุ และการใช้สื่อต่างๆ ในการให้ความรู้ทางวัฒนธรรม
4. การจัดบริการทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรม ให้มีความรู้และเข้าใจ เช่น การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การบริการห้องสมุด การจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมตามเทศกาล เป็นต้น
5. การอนุรักษ์ ทำนุบำรุงและฟื้นฟูวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อการพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจากอดีต เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ รวมทั้งจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ เป็นต้น
6. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม
7. การเสริมสร้างความเป็นธรรมทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมและดำเนินการที่แสดงการยอมรับความสำคัญของทุกกลุ่มชน โดยขจัดหรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม การให้ทุกกลุ่มชนได้มีความรู้ ความเข้าใจ ความซาบซึ้งในวัฒนธรรมของกันและกัน
8. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมและดำเนินการเพื่อพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ สื่อความได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การลดอัตราการใช้หนังสือ เป็นต้น

9. การปรับปรุงวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการปรับปรุงชุมชนที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม การอนามัย ตลอดจนสถานที่สาธารณะต่างๆ ให้เรียบร้อยสวยงามและความเพียงพอ

10. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ คือ การจัดกิจกรรมและดำเนินการให้ประชาชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีความรู้ ความเข้าใจในลักษณะดีเด่นของหมู่คณะ และสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

11. การธำรงคุณภาพและมาตรฐานของวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของความดีงามทางวัฒนธรรมด้วยการจัดประกวด การแข่งขัน และกิจกรรมอื่นๆ

12. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานาประเทศ การศึกษาภาษาและวรรณกรรมของต่างชาติ เป็นต้น โดยหวังผลสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีคุณค่าในสังคมไทย และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2532)

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2.5.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความคำว่า “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” (Cultural Tourism) ที่ใกล้เคียงกันพอสรุปได้ดังนี้

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540 : 1-10) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา วรรณกรรม ศิลปะ ศาสนา สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สัตว์ศาสตร์และวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

พลอยศรี โปราณนัท (อ้างใน วาลิกา แสนคำ, 2545) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการทำให้นักท่องเที่ยวได้มองเห็นถึงความหลากหลายทางชีวภาพ และมิติทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวที่ขวนั้น

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (อ้างใน www.mots.go.th/tour_description.htm, 1 มิถุนายน 2548) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม เช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปะทุกแขนง และสิ่งต่างๆ ที่แสดงความเจริญรุ่งเรืองที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การดำเนินของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมา ความเชื่อ มุมมองความคิด ความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้

The European Association for tourism and Leisure Education หรือ ATLAS (อ้างใน Richards, 1995 : 24) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเอาไว้ว่า เป็นการเดินทางของผู้คนไปสู่สิ่งดึงดูดใจทางวัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่คนมีหรือพบเห็นในชีวิตประจำวัน เป็นการแสวงหาความรู้ และค้นหาประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับตนเอง หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการให้คำจำกัดความเฉพาะ (Technical Definition) เอาไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการเดินทางของผู้คนเข้าไปสู่สิ่งดึงดูดใจเฉพาะอย่างทางวัฒนธรรม เช่น มรดก วัฒนธรรม ศิลปกรรม ประเพณี การแสดง การละเล่น ที่มีอยู่ภายนอกชุมชนของคน

Irish Tourists Board (อ้างใน Richards, 1995 : 23) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อสนองตอบความตั้งใจและความสนใจทั้งหมดหรือบางส่วน อันเป็นการเพิ่มความปิติยินดี พึงพอใจของคนที่มีต่อแหล่งทรัพยากรทางวัฒนธรรม

World Tourism Organization (อ้างใน Richards, 1995 : 23) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเอาไว้ว่า เป็นการเคลื่อนไหวของผู้คนที่เกิดขึ้นจากปัจจัยกระตุ้นทางด้านวัฒนธรรม เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Study Tour) การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมกับงานศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล การเข้าเยี่ยมชมอนุสรณ์สถาน การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อศึกษาธรรมชาติ หรือศึกษาขนบธรรมเนียม ความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา

จากการศึกษาแนวคิดและความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของนักวิชาการต่างๆ นั้นสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ไม่ว่าจะเข้าไปในค่านิยมศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น

2.5.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีผู้รู้ได้ให้แนวคิดดังนี้

The European Center for Traditional and Regional Cultures หรือ Ectare (อ้างใน Richards, 1995 : 22) ได้กล่าวไว้ถึงองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันได้แก่

1. โบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานต่างๆ
2. สถาปัตยกรรม สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง รวมถึงซากปรักหักพังของสิ่งปลูกสร้างในอดีต
3. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ประเพณี และเทศกาลต่างๆ
4. ความน่าสนใจในเรื่องของคนตรี ไม่ว่าจะเป็นรูปของคนตรีคลาสสิค คนตรีพื้นบ้าน หรือคนตรีร่วมสมัย
5. การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
6. ภาษาและวัฒนธรรม
7. ประเพณีและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
8. วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

Suger (อ้างใน วาสิกา แสนคำ, 2545) กล่าวถึงองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในเชิงของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ งานหัตถกรรม กิจกรรมทางประเพณี ภาษา อาหาร ศิลปะ คนตรี ศาสนา สถาปัตยกรรม การศึกษาลักษณะการแต่งกาย เทคโนโลยีของชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมยามว่าง

2.5.3 ตัวอย่างการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ สามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่นเดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่เคยมีในท้องถิ่นของตน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นทรัพยากรในการดำเนินกิจการ ในขณะที่ขุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

สำหรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมถือว่าการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เช่น เมื่อต้องการท่องเที่ยวนครวัด ประเทศกัมพูชา เราจำเป็นต้องศึกษาทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติ วัฒนธรรมความคิด ความเชื่อของผู้คนในอดีต ซึ่งทำให้เราทราบถึงแรงบันดาลใจในการสร้างสถาปัตยกรรมที่ยิ่งใหญ่ นอกจากนี้การเรียนรู้เป็นวิถีชีวิตปัจจุบัน ทั้งภาษา วัฒนธรรม อาหาร ความเป็นอยู่ของประชาชนชาวกัมพูชา ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องจำเป็นเช่นกัน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540 : 9)

การเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และเพื่อนๆ อาจารย์จำนวน 3 คน ซึ่งท่านและเพื่อนๆ เดินทางไปนครวัด โดยข้ามพรมแดนจากอรัญประเทศเข้าสู่ปอยเปต เดินข้ามสะพานที่คลองลึกเสียเงินให้แดนกัมพูชา คนละ 10 บาท จุดนั้นมีพ่อค้าแม่ค้าเขมร - ไทยมากมายมาทำการค้ากันอย่างเสรี รูปปั้นขององค์พระวิษณุแบบศิลปะเขมร ประทับยืนตระหง่านต้อนรับผู้ข้ามแดนเข้ามา

จุดแรกที่เดินทางไปคือวัดป่าเลไลย์ เพื่อร่วมทำบุญผ้าป่า มีสมาชิกรวมแล้วกว่า 70 คน ขบวนผ้าป่าเดินทางด้วยรถเมย์ จากปอยเปตสู่เมืองเสียมเรียบ ระยะทางประมาณ 200 กิโลเมตร แล้วมุ่งไปปราสาทนครธม ตัวปราสาทตั้งอยู่ตรงกลางของเมือง รอบๆ นั้นมีปราสาทอีกมาย ปกติแล้วคนไทยนิยมเรียกติดปากว่า นครวัด - นครธม หากได้มีปราสาท 2 หลังไม่ หากพูดรวมๆ แล้วจะต้องเรียกเมืองหลวงของขอมโบราณนี้ว่า “พระนครหลวง” ซึ่งมีอายุถึง 651 ปี นับว่าเป็นอาณาจักรที่ยาวนาน และมีโบราณสถานและโบราณวัตถุในเขตมากมาย (72 ปราสาท) เมืองพระนครหลวง กว้าง 8 กิโลเมตร ยาว 24 กิโลเมตร

นครวัดมิใช่วัดในความหมายของเราปัจจุบัน ชื่อดั้งเดิมคือ “วิษณุโลก” หรือ โลกของพระนารายณ์ นครวัดเป็น ไวยณพนิกาย ถือพระนารายณ์เป็นใหญ่ และในขณะเดียวกันก็เป็นประหนึ่งสุสานของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 นั่นเอง ส่วนคำว่า นครวัด เป็นชื่อสามัญหรือชื่อชาวบ้านที่เรียกกัน ในภายหลัง นครวัดมีปราสาท 5 หลัง ปราสาททั้ง 5 จำลองความเชื่อมาจากเทพปกรณัมของฮินดู ที่มีเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางของจักรวาลล้อมด้วยปราสาทล้อม 4 ทิศ นครวัดสร้างขึ้นมาบูชาพระวิษณุ แต่เมื่อผู้สร้างคือสุริยวรมันที่ 2 เสด็จสวรรคตก็ทรงไปรวม “ภาค” กับพระวิษณุ หลัก “สมมุติเทพ” หรือ “เทวราชา” ก็เป็นการผนวกรวมเข้ากับกษัตริย์บนพื้นโลก หลักการนี้ได้ถ่ายทอดมายังสถาบันกษัตริย์ในสมัยอยุธยาด้วย ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของการถวายพระเพลิงพระศพของกษัตริย์เขมร โบราณและเจ้านายไทย ที่แปลงออกมาเป็น “พระเมรุมาศ” ที่ทำด้วยไม้แทนสร้างด้วยศิลา

ภาพกวนเกษียรสมุทรที่ใหญ่ที่สุดในโลกอยู่ที่นี้ ด้านหนึ่งของระเบียงจำหลักเหตุการณ์สำคัญของการต่อสู้ระหว่างเทพกับอสูร ยาวถึง 160 เมตร ด้านซ้ายสุดตรงเศียรนาคศกัณท์กำลังยื้อขูดขนาด ทางด้านหางนุมาลงมาช่วยเทพชักเย่อ ตรงกลางเป็นภาพนารายณ์ 4 กร ด้านล่างลงไปเป็นอวตารในภาคเต่าของพระองค์ ภาพที่คนไทยต้องดูคือ “เสียมกุก” กองทัพสยามที่เดินกัน “ระกะระกะ” ไม่เป็นระเบียบในท่ามกลางของ “มารัช” อย่างกองทัพของขอม การแต่งกายดูแสนจะพิสดารนุ่งโสร่ง ไว้ผมยาวประบ่า รวบผมค้านบนเป็นทรงน้ำพุ บ้างใส่ตุ้มหูห่วงใหญ่ ตัวนายประทับอยู่บนหลังช้าง ทรงธนูและลูกศร ส่วนไพร่พลถือหอกหรือหลาวรูปร่างพิสดาร เชื่อว่า กองทัพเสียม “ครุร้ายน่าสะพรึงกลัว” และเป็นทหารรับจ้างของเขมร

การเดินทางครั้งนี้สร้างความประทับใจกับการเดินทางเส้นทางประวัติศาสตร์ จากอรัญประเทศ ผ่านนครนายก มุ่งเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่ง ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ท่านประมวลความทรงจำที่ได้เห็นนครวัดอย่างประทับใจว่า คนเขมรที่ต่ำต้อยยากจนน่าสมเพชที่เห็นในปัจจุบันเป็นลูกหลานของขอมที่ยิ่งใหญ่ เมื่อ 1,000 ปีนั่นได้อย่างไร อาณาจักรพระนครหลวงอันใหญ่โตซับซ้อน อารยธรรมเจริญถึงขีดสูงสุด แล้วกลับพังทลายลงไปได้อย่างไร ด้วยสาเหตุอันใด จากสาเหตุภายนอกที่แพ้สงครามสยาม หรือ จากสาเหตุภายในของการผุ่ร่อนของระบบการเกณฑ์แรงงาน การเปลี่ยนแปลงศาสนาจากฮินดู-พราหมณ์กลายเป็นพุทธมหายาน และเป็นพุทธหินยานในที่สุด เหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจ และน่าค้นหา

จากการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และเพื่อนๆ อาจารย์นั้น ถือว่ามีความสำคัญมาก ทำให้ได้เรียนรู้วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของเพื่อนบ้าน รวมทั้งการเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนไม่ว่าจะเป็นชาวไทยหรือชาวต่างประเทศ

2.6 สภาพทั่วไปของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตั้งอยู่ที่ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ห่างจากตัวจังหวัดนครราชสีมาไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ 60 กิโลเมตร เป็นสถานที่ตั้งของปราสาทหินพิมาย ซึ่งเป็นศาสนสถานในพุทธศาสนานิกายมหายาน ที่มีความสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย มีอายุราว 1,000 ปีมาแล้ว

ประวัติของปราสาทหินพิมาย เป็นศาสนสถานที่มีขนาดใหญ่และสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งที่พบในประเทศไทย สร้างขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 16-17 และมีการก่อสร้างเพิ่มเติมในราวพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นศาสนสถานที่ตั้งอยู่กลางเมืองพิมาย มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดกว้าง 565 เมตร ยาว 1,030 เมตร ประกอบด้วยคูน้ำล้อมรอบ มีแม่น้ำมูลไหลผ่านทางทิศเหนือ และทิศตะวันออก ทางทิศใต้มีลำน้ำเค็ม ทิศตะวันตกมีลำจักราช (จ๊ก-กะ-หลาด) ไหลขึ้นไปบรรจบกับลำน้ำมูล คำว่า “พิมาย” น่าจะเป็นคำเดียวกับคำว่า “วิมายะ” ที่ปรากฏอยู่ในจารึกภาษาเขมรที่กรอบประตูห้องกลางด้านทิศตะวันออกของประตูระเบียงคดด้านทิศใต้ระบุชื่อ “กมรเตงชคตวิมายะ” และกล่าวถึงการสร้างรูปเคารพสำคัญชื่อ “กมรเตงชคตเสนาบดีไตรโลกยวิชัย” ใน พ.ศ. 1651 ดังนั้นชื่อเมืองพิมาย จึงเชื่อได้ว่าเป็นเมืองที่มีมาตั้งแต่เดิมในสมัยอาณาจักรเขมรโบราณ ที่มีการพัฒนาของชุมชนและสังคมมาตามลำดับ

จากลักษณะภูมิประเทศ และความอุดมสมบูรณ์ของเมืองพิมาย จึงทำให้มีการอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน กรมศิลปากร ได้ดำเนินการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมแห่งนี้โดยดำเนินการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานปราสาทหินพิมาย ในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 53 ตอนที่ 34 ลงวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2479 และได้ดำเนินการบูรณะครั้งใหญ่ ระหว่าง พ.ศ. 2507-2512 โดยกรมศิลปกรร่วมกับรัฐบาลฝรั่งเศส ทำการบูรณะปราสาทประธานด้วยเทคนิคอนัสติโลซิส (Anastylosis) คือ การนำชิ้นส่วนต่างๆ ของตัวปราสาทประกอบเข้าด้วยกันตามหลักวิชาการ และนำกลับเข้าสู่ตำแหน่งเดิม รวมทั้งได้บูรณะโบราณสถานในเมืองพิมายอย่างต่อเนื่อง กรมศิลปากรได้จัดตั้งโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ขึ้นและเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2532 โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิด

กำแพงเมือง/ประตูเมือง กำแพงเมืองทำเป็นเนินดินมีประตูก่อเป็นซุ้มด้วยศิลาแลงด้านละ 1 ประตู ปัจจุบันเหลืออยู่เพียง 3 ด้าน คือ ด้านทิศใต้ มีชื่อว่า “ประตูชัย” ด้านทิศตะวันตก มีชื่อว่า “ประตูหิน” และด้านทิศเหนือ มีชื่อว่า “ประตูผี” แนวกำแพงเมืองด้านทิศใต้ พบร่องรอยแนวถนนโบราณ เดิมคงเป็นเส้นทางสำคัญ ซึ่งอาณาจักรเขมรใช้เป็นเส้นทางคมนาคม เพื่อประโยชน์ทางการค้า และเผยแพร่วัฒนธรรมสู่ดินแดนแถบนี้

ท่านางสระผม เป็นโบราณสถานที่อยู่นอกกำแพงเมืองด้านทิศใต้ ลักษณะอาคารมีแผนผังเป็นรูปกากบาท สร้างด้วยศิลาแลง มีบันไดทางขึ้น 3 ด้าน พบร่องรอยหลุมเสาที่มุมทุกด้าน นอกจากนี้ยังพบเศษกระเบื้องดินเผาเป็นจำนวนมาก สันนิษฐานว่าเดิมคงเป็นศาลาทำน้ำเข้าสู่เมืองพิมาย

โบราณสถานหลังนี้ ตั้งอยู่บริเวณขอบบารายทางทิศใต้ของเมืองพิมาย ซึ่งเป็นบารายขนาดใหญ่มีขนาดกว้างประมาณ 700 เมตร ยาวประมาณ 1,700 เมตร บริเวณกลางบารายมีโบราณสถานชื่อว่าวัดโคก สภาพปัจจุบันของบารายดินเงินและมีการสร้างถนนทับลงบนบาราย

อุฎฐาณี เป็นโบราณสถานนอกเขตกำแพงเมืองด้านทิศใต้ มีลักษณะเป็นอาคารขนาดเล็กก่อด้วยศิลาแลง ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นสิ่งก่อสร้างที่เรียกว่า “อโรคยาศาล” (สถานพยาบาล) ตามที่กล่าวถึงในจารึกปราสาทพระขรรค์ประมาณพุทธศตวรรษที่ 18

สระน้ำโบราณ ภายในกำแพงเมือง มีสระน้ำโบราณที่ขุดขึ้นเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค มีชื่อเรียกในปัจจุบันว่า สระแก้ว สระพลุ่ง สระขวัญ ภายนอกเขตกำแพงเมืองยังพบสระน้ำขนาดใหญ่ 2 สระ คือ สระเพลง อยู่ทางทิศตะวันออก และสระโบสถ์ อยู่ทิศตะวันออก

เมรุพรหมทัต ตั้งอยู่ภายในกำแพงเมืองด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ก่อด้วยอิฐตั้งอยู่บนเนินดินสูง เหตุที่เรียกว่า “เมรุพรหมทัต” คงจะเกี่ยวเนื่องกับนิทานพื้นบ้านเรื่อง นางอรพิม ท้าวปาจิต ซึ่งกล่าวว่าสถานที่แห่งนี้เป็นที่ถวายพระเพลิงของท้าวพรหมทัต ปัจจุบันยังไม่ทราบแน่ชัดว่าสร้างขึ้นเมื่อใด แต่สันนิษฐานว่าคงสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย

โบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย มีจำนวนทั้งสิ้น 12 ส่วน ได้แก่

1. **พลับพลา** ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้ากำแพงชั้นนอก ด้านซ้ายมือของทางเดินเข้าสู่ตัวปราสาท เป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เดิมเรียกกันว่า “คลังเงิน” จากตำแหน่งที่ตั้งสันนิษฐานว่าคงเป็นที่พักเตรียมพระองค์สำหรับกษัตริย์ หรือเจ้านายชั้นสูงที่เสด็จมาประกอบพิธีกรรมทางศาสนา รวมทั้งเป็นสถานที่พักจัดขบวนสิ่งของถวายต่างๆ จากการขุดแต่งบริเวณนี้ เมื่อ พ.ศ. 2511 ได้พบโบราณวัตถุจำนวนมาก มีทั้งรูปเคารพ เครื่องประดับ และเหรียญสำริด เป็นเหตุให้เรียกกันว่าคลังเงิน

2. สะพานนาคราช บริเวณด้านหน้าทางเข้าโคปุระด้านทิศใต้ สร้างด้วยหินทรายมีผังเป็นรูปกากบาท กว้าง 4 เมตร ยาว 31.70 เมตร ยกพื้นสูง ราวสะพานทำเป็นคันทวนาค ที่ปลายราวสะพานทำเป็นรูปนาคราชชูคอแผ่พังพานเป็นรูปนาค 7 เศียร สะพานนี้ถือเป็นจุดเริ่มต้นในการเดินทางเข้าสู่ศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ตามคติความเชื่อเรื่องจักรวาล เชื่อว่าเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างโลกมนุษย์กับโลกสวรรค์ คตินี้ถือสืบกันต่อมาในศาสนาฮินดูและพุทธศาสนานิกายมหายาน

3. ซุ้มประตูและกำแพงแก้ว ซุ้มประตูหรือโคปุระตั้งอยู่กึ่งกลางของแนวกำแพงแก้ว อยู่ในแนวตรงกันทั้งหมด 4 ด้าน คือ ทิศเหนือและทิศใต้อยู่ตรงกึ่งกลางของกำแพง ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกก่อนไปทางเหนือเล็กน้อย ผังโดยรอบของซุ้มประตู มีลักษณะเป็นรูปกากบาทจากกำแพงแก้วเข้ามาด้านในเชื่อกันว่าเป็นดินแดนเข้าสู่โลกสวรรค์อันเป็นที่อยู่ของเทพเจ้า

4. ขาละทางเดิน ก่อสร้างด้วยหินทราย เชื่อมต่อระหว่างซุ้มประตูด้านทิศใต้ของกำแพงชั้นนอกกับซุ้มประตูด้านทิศใต้ของระเบียงคดที่ล้อมรอบปราสาทประธาน โดยทำทางเดินยกพื้นสูงประมาณ 1 เมตร แบ่งเป็น 3 ช่องทางเดิน ผังทำเป็นรูปกากบาท จากการบูรณะพบเศษกระเบื้องมุงหลังคา และบรรลิตินเผาจำนวนมาก สันนิษฐานว่าเดิมคงเป็นระเบียงโปร่ง หลังคามุงกระเบื้อง รองรับด้วยเสาไม้

5. บรรณาลัย ตั้งอยู่บริเวณลานชั้นนอก ระหว่างซุ้มประตูกำแพงแก้ว และซุ้มประตูระเบียงคด ด้านทิศตะวันตกเป็นอาคาร 2 หลังขนาดเดียวกัน ผังอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ายกพื้นสูง ก่อด้วยหินทรายกันเป็นห้องยาวตลอดแนว พบร่องรอยหลุมเสารูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเดิมคงเป็นหลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้องเชื่อกันว่าบรรณาลัยคือสถานที่เก็บรักษาคัมภีร์อันศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

6. สระน้ำ ตั้งอยู่ที่มุมทั้ง 4 ทิศ ของลานกำแพงปราสาทชั้นนอก มีสระน้ำอยู่มุมละ 1 สระ ภายในสระกรุด้วยแท่งหิน ได้พบว่ามีภาชนะดินเผาจำนวนมาก ส่วนสถาปัตยกรรม เช่น เสา กำแพง กรอบประตู นำมาวางเรียงกันอย่างไม่เป็นระเบียบ เดิมบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งของวัดต่างๆ เช่น วัดสระเพลง วัดพระพรางค์ใหญ่ วัดโบสถ์ และวัดพระพรางค์น้อย สระเหล่านี้คงขุดขึ้นเพื่อประโยชน์ของวัดในการใช้อุปโภคบริโภค การสร้างวัด และขุดสระ ทั้งนี้คงสร้างขึ้นในนามสมัยอยุธยาตอนปลาย

7. ซุ้มประตูและระเบียงคด เป็นอาคารก่อด้วยหินทรายยกพื้นสูง อยู่ล้อมรอบปราสาทประธาน ระเบียงคดมีลักษณะคล้ายกำแพงแก้ว คือมีซุ้มประตูอยู่กึ่งกลางของกำแพงทั้ง 4 ด้าน โดยมีตำแหน่งที่ตั้งตรงกับแนวของประตูเมือง และประตูทางเข้าปราสาทประธาน ปรางค์หลักฐานสำคัญที่ซุ้มประตูด้านทิศใต้ บริเวณกรอบประตูพบจารึกภาษาเขมร อักษรขอมโบราณ ระบุศักราชตรงกับ พ.ศ. 1651-1655 กล่าวถึงการสร้างรูปเคารพ การสร้างเมือง ตลอดจนปรากฏพระนามของขุนนางชั้นสูง และพระนามพระมหากษัตริย์ คือ พระเจ้าธรณินทรวรมันที่ 1

8. ปราสาทประธาน เป็นส่วนสำคัญที่สุดของปราสาทหินพิมาย เป็นที่ตั้งของปราสาทประธาน ซึ่งเป็นปราสาทองค์ใหญ่ สร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 ก่อสร้างด้วยศิลาทรายสีขาวย่นหน้าไปทางทิศใต้ ซึ่งแตกต่างจากศาสนสถานแบบขอมในที่อื่นๆ ซึ่งมักจะหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ปราสาทประธานประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ มณฑปและเรือนธาตุ มีการจำหลักลวดลายประดับตามส่วนต่างๆ เช่น หน้าบัน ทับหลังมักจำหลักเป็นภาพเล่าเรื่อง รามเกียรติ์ และเรื่องราวทางพุทธศาสนา ยกเว้นด้านทิศใต้ จำหลักเป็นภาพศิวนาฏราช ภายในเรือนธาตุเป็นส่วนสำคัญที่สุด เรียกว่า “ห้องครรภคฤหะ” เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพสำคัญ พื้นห้องตรงมุมด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีร่องน้ำนาคค่อลอดผ่านพื้นห้องออกไปทางด้านนอก เรียกว่า “ท่อโสมสูตร”

9. หอพราหมณ์ เป็นอาคารก่อด้วยหินทราย และศิลาแลง ตั้งอยู่บนฐานเดียวกับปราสาทหินแลง ในปี พ.ศ. 2497 ได้ค้นพบศิลาจารึก สลักด้วยหินทราย จำนวน 7 ชิ้น ภายในหอพราหมณ์ เชื่อกันว่าอาคารหลังนี้คงเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาพราหมณ์ แต่จากรูปแบบและตำแหน่งที่ตั้งเดิมคงเป็นที่ตั้งของบรรณาลัยมากกว่า

10. ปราสาทหินแลง สร้างขึ้นราวปลายพุทธศตวรรษที่ 17 ตั้งอยู่ทางด้านขวาของปราสาทประธานมีมุขยื่นออกไปทั้ง 4 ทิศ เหนือกรอบประตูทางเข้าด้านทิศเหนือมีทับหลังหินทราย จำหลักภาพเล่าเรื่องมหาภารตะ คอนกรีตระดำหุมป้า ส่วนกรอบประตูด้านอื่นคงเหลือร่องรอยเฉพาะเสาประดับกรอบประตู ศิลปะแบบเขมร ประดับอยู่

11. ปราสาทพรหมทัต ลักษณะของปราสาทองค์นี้ สร้างด้วยศิลาแลง ตั้งอยู่ด้านหน้าของปราสาทประธานทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ประตูทำเป็นมุขยื่นออกไปทั้ง 4 ทิศ ภายในองค์ปราสาทพบประติมากรรมสำคัญ 2 ชิ้น คือ ประติมากรรมรูปบุคลขนาดใหญ่ นั่งขัดสมาธิสลักด้วยหินทราย สันนิษฐานว่าเป็นรูปของ “พระเจ้าชัยวรมันที่ 7” ชาวบ้านมักเรียกว่า “ท้าวพรหมทัต” ส่วนอีกรูปหนึ่งเป็นรูปสตรีนั่งคุกเข่าสลักด้วยหินทราย ส่วนศีรษะและแขนหักหายไป เชื่อกันว่าเป็นรูปของ “พระนางชัยราชเทวีมหิ” ชาวบ้านเรียกตามนิยายพื้นบ้านว่า “นางอรพิม” ปัจจุบันประติมากรรมทั้ง 2 นี้ จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย

12. ฐานอาคาร ภายในลานชั้นในด้านทิศตะวันออกของปราสาทประธาน มีฐานอาคารก่อด้วยหินทรายรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุม ขนาด 8.15 เมตร ยกพื้นสูง 0.70 เมตร เว้นช่องว่างตรงกลางเป็นช่องสี่เหลี่ยม มีหลุมขนาดใหญ่อยู่ที่ขอบฐานด้านทิศเหนือและทิศใต้ ด้านที่หันเข้าสู่ปราสาทประธานทำเป็นมุขยื่นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สันนิษฐานว่าฐานอาคารหลังนี้คงใช้ประโยชน์ในพิธีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง (กรมศิลปากร, 2548)

2.7 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการงานเทศกาลเที่ยวพิมาย

จังหวัดนครราชสีมา เป็นจังหวัดสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความเจริญรุ่งเรืองเนื่องมาแต่อดีตกาลอันยาวนาน ดังปรากฏร่องรอยหลักฐานหลงเหลือให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี อันคึกฉิ่งนอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุดในประเทศไทย เปรียบเสมือนประตูสู่อีสาน อันเป็นดินแดนที่ร่ำรวยทางด้าน วัฒนธรรมและมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง

เพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น จังหวัดนครราชสีมา กรมศิลปากรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงกำหนดจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายนครราชสีมา ในระหว่างสัปดาห์ที่ 2 ของเดือน พฤศจิกายน เป็นประจำทุกปี และในปีนี้เป็นครั้งที่ 17 ซึ่งตรงกับวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ถ้ำน้ำจ๊กราชและสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

การจัดงานในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น 2) เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟู วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น 4) เพื่อสร้างสำนึกและความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย 5) เพื่อเป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น 6) เพื่อรณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น

สำหรับเป้าหมายในการจัดงานอยู่ในรูปแบบและกิจกรรมตามๆ ดังรูปแบบต่อไปนี้

- 1) การแข่งขันเรือยาวประเพณีชิงชนะเลิศด้วยพระราชทานฯ ณ บริเวณถ้ำน้ำจ๊กราช
- 2) การแสดงประกอบแสงและเสียงวิมาณนาฏการ ชุด"นิรมิตกรรมเหนือถ้ำน้ำมูล"
- 3) การแสดงทางวัฒนธรรม โดยกลุ่มนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้าน
- 4) การแสดงและจำหน่ายสินค้า "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" การประกวดแข่งขันทำอาหารและหัตถกรรมพื้นบ้าน
- 5) การแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
- 6) การแสดงวัฒนธรรมและละเล่นพื้นบ้าน
- 7) นิทรรศการประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวและสัตว์เลี้ยง (ประกวดแมว-โคราช)
- 8) ขบวนแห่พุทธบูชา จากคุ้มวัดและสถานศึกษาต่างๆ ในอำเภอพิมาย
- 9) การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านและกีฬาประเภทต่างๆ

การดำเนินการของโครงการนี้ ได้แก่ 1) การประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมศิลปากร และสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเอกชน 2) สำรวจพื้นที่และศึกษาข้อมูล 3) ประชุมร่วมระหว่างหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมงาน 4) ประชาสัมพันธ์งานและกิจกรรมในงานทั้งในประเทศและต่างประเทศและเปิดจำหน่ายบัตรชมงาน 5) เตรียมงานจัดแสดงประกอบแสง เสียง การแข่งขันเรือยาวและการแสดงศิลปวัฒนธรรม 6) ดำเนินการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายนครราชสีมา

สถานที่จัดงานของอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จัดในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ลำน้ำจ๊กราช(สนามแข่งเรือ) ลานพรหมทัต ประดูชัย ถนนจอมสุคาเสด็จ ถนนอนันท์จินดา สนามหน้าที่ว่าการอำเภอพิมาย และ ไทรงาม

ระยะเวลาในการดำเนินการ เริ่มดำเนินการระหว่างวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 รวม 5 วัน หน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมศิลปากร อำเภอพิมาย เทศบาลตำบลพิมายและองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และสมาคม โรงแรม และธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

งบประมาณดำเนินการและแหล่งสนับสนุนได้รับการสนับสนุนจาก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่และเทศบาลตำบลพิมาย องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา บริษัท ห้างร้านและภาคเอกชนต่าง ๆ

การจัดงานในครั้งนี้มุ่งประ โยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ 1) เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นให้ยั่งยืนเป็นการถาวร 2) เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมและ โบราณสถานที่สำคัญให้ชาวโลกรู้จัก 3) เป็นการส่งเสริม พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในแนวกว้าง และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวลงสู่ประชาชนในท้องถิ่น 4) เพื่อส่งเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกแก่เยาวชน และประชาชนให้เห็นคุณค่าของมรดก ทางศิลปกรรมโบราณสถาน และวัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งฟื้นฟูส่งเสริมพัฒนาอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีตกทอดมานานนับพันปี ให้มีสืบต่อเนื่องอย่างยั่งยืน (อำเภอพิมาย, 2548)

2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เดือนจิก เหมพงศ์พันธุ์ (2542) ได้ทำการศึกษา “ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา” พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง รองลงมาเป็นภาคอีสาน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ มีภูมิลำเนาอยู่ประเทศสหรัฐอเมริกา รองลงมาเป็นประเทศญี่ปุ่น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ใช้บริการตนเองด้วยพาหนะรถยนต์ส่วนตัวมากเป็นกลุ่มเล็กๆ ค้างแรมประมาณ 1-3 วัน ส่วนใหญ่พักโรงแรม กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวชอบทำกันมากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 เมื่อเดินทางมาจังหวัดนครราชสีมา คือ ชมโบราณสถาน รองลงมาคือ ชื้อของที่ระลึก ส่วนใหญ่คิดจะมาท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาอีก สถานที่ที่นักท่องเที่ยวชอบและอยากไปท่องเที่ยวอีก เป็นลำดับที่ 1 คือ ปราสาทหินพิมาย รองลงมา คือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ภาพลักษณ์ของจังหวัดนครราชสีมาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยนึกถึง คือ ท่าน้ำวสุรนารี ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนึกถึง คือ ปราสาทหินพิมาย ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ด้านการคมนาคมอยู่ในระดับสูง ด้านที่พักแรมอยู่ในระดับสูง ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อยู่ในระดับสูง ด้านระเบียบวินัยของจังหวัด อยู่ในระดับปานกลาง ด้านบริการต่างๆ อยู่ในระดับปานกลางและด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง การทดสอบสมมติฐาน ได้ผลดังนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อนักท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาไม่ต่างกันทางสถิติ นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาไม่แตกต่างกันทางสถิติ นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาไม่แตกต่างกันทางสถิติ นักท่องเที่ยวที่มีรายได้ต่างกันจะมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาไม่แตกต่างกันทางสถิติ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ทวีศักดิ์ ทิพนมพิงษ์ (อ้างใน บุศรา วิสันเทียะ และคณะ, 2546) ได้ทำการศึกษา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรีและจังหวัดฉะเชิงเทรา” พบว่า สถานภาพด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรีและจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความแตกต่างกันในด้านอายุ รายได้ต่อเดือน อาชีพ และภูมิลำเนา ส่วนทางด้านเพศ และระดับการศึกษาสูงสุดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดฉะเชิงเทราของนักท่องเที่ยว พบว่า มีความแตกต่างกัน 5 ปัจจัย ได้แก่ จุดประสงค์หลักของการท่องเที่ยว ส่วนในเรื่องระยะเวลาว่างที่ใช้ในการท่องเที่ยว แหล่งข้อมูลสำคัญ ประสบการณ์ในการท่องเที่ยว ผู้ร่วมเดินทางในการท่องเที่ยวและระดับความพอใจไม่มีความ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยว พบว่ามีความคิดเห็นต่อสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรีและจังหวัดฉะเชิงเทราแตกต่างกันในเรื่อง สถานที่พัก ภัตตาคาร ร้านอาหาร และสินค้าของที่ระลึก ส่วนด้านระบบจราจร และข้อมูลบริการแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว ระบบจราจร สถานที่จอดรถ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและร้านอาหาร ส่วนด้านความสะอาดร้านค้า ร้านอาหาร คุณภาพร้านค้า ร้านอาหารและราคาสินค้าที่เป็นของที่ระลึก ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เดินทางไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พบว่า มีความแตกต่างกัน 3 ปัจจัย ได้แก่ จังหวัดที่ไปท่องเที่ยว ของที่ระลึกในจังหวัดที่ไปท่องเที่ยว ส่วนปัจจัยด้านอื่นๆ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คณะผู้วิจัยกลุ่มภาควิชาสังคมศึกษา (2533) ได้ทำการศึกษา “ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาจังหวัดเลย” พบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดเลย ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการท่องเที่ยว คือ นโยบายการดำเนินงานเป้าหมายของหน่วยงานที่ต่างกัน แนวการปรับปรุงการท่องเที่ยวนั้นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน ในการประชาสัมพันธ์ การทำปฏิทินและเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวของจังหวัด และจัดทำของที่ระลึก เป็นต้น

ศรีธนา ศรีรัตนะ (อ้างใน ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ, 2547 : 32) ได้ทำการศึกษา “ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้จ่าย และระยะเวลาทำนุของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ” พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดค่าใช้จ่าย เฉลี่ยของนักท่องเที่ยว ได้แก่ รายได้ของนักท่องเที่ยวในกลุ่มที่ 3 คือ นักท่องเที่ยวที่มีรายได้มากกว่า US\$ 10,000 ต่อปี สัณฐานของนักท่องเที่ยวในกลุ่มที่ 2 คือ นักท่องเที่ยวจากอเมริกาเหนือ และวัตถุประสงค์ที่มา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในทางบวก หมายความว่า ถ้าปัจจัยเหล่านี้เพิ่มขึ้นจะมีผลให้ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นด้วย ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดระยะเวลาทำนุเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพเป็นพนักงานเอกชนและแม่บ้าน ในส่วนปัจจัยเรื่องวัตถุประสงค์ที่มาและต้นทุนต่อหน่วยในหมวดสำคัญๆ 2 หมวดด้วยกัน ต้นทุนต่อหน่วยในหมวดค่าที่พักและต้นทุนต่อหน่วยในหมวดค่าซื้อสินค้าที่ระลึก โดยที่ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อระยะเวลาทำนุเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว หมายความว่า ถ้าปัจจัยเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปจะมีผลทำให้ระยะเวลาทำนุเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งเมื่อได้ผลดังกล่าวแล้วเราก็สามารถนำผลของปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนด

ค่าใช้จ่าย และระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวต่างประเทศไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ต่อไป

อุทัยวัลลภ มโนสา (2544) ได้ทำการศึกษา “แนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี” จากการศึกษาถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและศิลปวัฒนธรรม และในด้านการดำเนินการของอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ พบว่าทางอุทยานฯ มีความพร้อมในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้งในด้านพื้นที่และด้านทรัพยากร โดยในด้านทรัพยากรนั้นพบว่ามีความหลากหลายทั้งด้านชนิดพันธุ์พืชและชนิดพันธุ์สัตว์ ซึ่งสามารถจัดเป็นกิจกรรมธรรมชาติด้านชนิดและปริมาณต้นไม้ กิจกรรมดูนก กิจกรรมศึกษาชีวิตสัตว์ ตลอดจนการศึกษาทางด้านโบราณคดีเกี่ยวกับโบราณสถานทั้ง 4 แห่ง และหลุมขุดค้นโครงกระดูกหรือแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ในส่วนด้านพื้นที่ จากการแบ่งพื้นที่เป็น 6 ส่วน พบว่า นอกเหนือจากบ้านพักรับรอง 3 หลังแล้ว ทางอุทยานฯ ยังมีพื้นที่ที่สามารถกางเต็นท์สำหรับผู้ที่ไม่นิยมความสะดวกสบาย โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สามารถดำเนินการได้ คือ การเดินทางไกล หรือการถีบจักรยานรอบพื้นที่ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการศึกษาด้านโบราณคดีและด้านธรรมชาติได้ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่สามารถดำเนินการในเขตอุทยานฯ ได้ คือ การเดินทางไกล การถีบจักรยานรอบพื้นที่ การศึกษาด้านโบราณคดี การศึกษาธรรมชาติเกี่ยวกับชนิดพันธุ์พืช-สัตว์ นอกจากนี้ยังสามารถทำการศึกษาหรือทำกิจกรรมด้านดาราศาสตร์ (การดูดาว) ก็ได้เช่นกัน ถึงแม้ว่าอุทยานฯ จะมีความพร้อมทั้งในด้านทรัพยากรและด้านพื้นที่ก็ตาม แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ตลอดทั้งปี ซึ่งข้อจำกัดนั้นคือ สภาพภูมิอากาศ โดยหากอยู่ในช่วงฤดูฝน พื้นที่บางส่วนของอุทยานฯ จะเกิดน้ำท่วมขัง ซึ่งจะไม่เหมาะต่อการกางเต็นท์หรือการเดินทางไกล

สมชาย เคะพระหมพันธุ์ และคณะผู้วิจัย (2544) ได้ทำการศึกษา “การบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออก” พบว่า อุทยานแห่งชาติทั้ง 7 แห่งในภาคตะวันออก (อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง เขาแหลมหญ้าและหมู่เกาะเสม็ด น้ำตกพลิ้ว เขาคิชฌกูฏ เขาชะเมา-เขาวง ทับลาน และปางสีดา) มีความสามารถในการบริหารและการจัดองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน ระดับความสามารถในการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานฯ แต่ละแห่งมีความใกล้เคียงกันมาก อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง ได้ระดับคะแนน 43 รองลงมา คือ อุทยานเขาน้ำตกพลิ้ว 42 คะแนน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ อุทยานแห่งชาติทับลาน ได้แห่งละ 41 คะแนน อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้าและหมู่เกาะเสม็ด ได้ 40 คะแนน และอุทยานแห่งชาติปางสีดา ได้ 38 คะแนน เมื่อเฉลี่ย

เปรียบเทียบระหว่างอุทยานแห่งชาติทางบกกับอุทยานแห่งชาติทางทะเล พบว่า อุทยานแห่งชาติทางบกมีระดับความสามารถสูงกว่าอุทยานแห่งชาติทางทะเลเพียงเล็กน้อยที่ระดับ 41 : 40.50 คะแนนแบบจำลองการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถปฏิบัติได้กับกิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 7 แห่ง โดยมีการดำเนินการในระดับสูงตั้งแต่ร้อยละ 79.18 - 89.58 ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าแบบจำลองการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะสามารถเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่นๆ ได้

วิเชียร พอนอ่วม (2540) ได้ทำการศึกษา “การมีส่วนร่วมของธุรกิจท่องเที่ยวภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษากรณีทัวร์ป่าจังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ภาคธุรกิจเอกชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว การให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว แต่จะให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยว การสร้างความพึงพอใจและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว สาเหตุที่ทำให้ธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมต่ำนั้น เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ ปัญหาการจัดการของบริษัทท่องเที่ยวในการโฆษณาเกินความเป็นจริง การตัดราคา และขายช่วงทัวร์ต่อเนื่อง นอกจากนี้ธุรกิจภาคเอกชนยังเห็นว่าการจับจอง และใช้ที่สาธารณะประโยชน์โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ในขณะที่การแสวงหาผลประโยชน์จากเขา และการทำลายป่าโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวเป็นปัญหาที่คาดว่าจะมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นในอนาคต จากการศึกษาพบว่า ภาคเอกชนต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากนัก ขณะเดียวกันต้องการให้จัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์และผู้นำทางให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดสิ่งพิมพ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมและศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ และการจัดที่รองรับขยะตามจุดต่างๆ ที่เส้นทางทัวร์ป่าผ่าน

วิษณุพันธ์ วณิชชาวิวงศ์ (2543) ได้ทำการศึกษา “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูกระดึง” พบว่า ปัจจุบันอุทยานแห่งชาติภูกระดึงยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้อุทยานฯ ได้รับความกระทบตามมา ทั้งปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยวและเกิดจากการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาของขยะมูลฝอย จำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนเกิดความแออัดในการรองรับ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขและป้องกันปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ โดยมีแนวทาง 7 ข้อดังนี้

1. ด้านพื้นที่ จำแนกพื้นที่อุทยานฯ ออกเป็น 3 เขตการจัดการ คือ เขตบริการ เขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเขตสงวนสภาพธรรมชาติ
2. ด้านการจัดการ การนำมาตรการที่เหมาะสมในการดำเนินงาน ได้แก่ มาตรการควบคุมนักท่องเที่ยว และมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม
3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ควรกำหนดกิจกรรมขึ้นมาให้สอดคล้องกับเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง
4. ด้านการมีส่วนร่วม ให้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรระดับท้องถิ่น เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับอุทยานแห่งชาติภูกระดึง เช่น กิจกรรมเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติ กิจกรรมพักผ่อนด้วยเดินเท้า เป็นต้น
5. การประชาสัมพันธ์และการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
6. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางบวกและทางลบต่อประชาชนในท้องถิ่น

ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสารสนเทศระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2547) ได้ทำการศึกษา “ประเมินผลงานแสดงแสง-เสียง ขนาดเล็ก “วิมานนาฎการ” ของอำเภอนิคมาย จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2547” พบว่า การจัดงานแสดงแสง-เสียงครั้งนี้มีผู้เข้าร่วมงาน 53 คน เป็นชาวไทย 50 คน และชาวต่างประเทศ 3 คน ในส่วนของผู้ชมงานชาวไทยมี 6 ใน 10 ราย หรือประมาณ 30 คนที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่นๆ ซึ่งผู้เข้าชมงานอยู่ในระดับน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนที่นั่งที่สามารถรองรับได้ 150 ที่นั่ง สาเหตุที่จำนวนน้อยกว่าอัตราที่รองรับได้ ข้อมูลส่วนหนึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้จัดงาน คือ การประชาสัมพันธ์ที่ยังมีน้อยมาก แต่ความตั้งใจและความสนใจที่มาร่วมงานในวันเสาร์ของชาวไทยมีจำนวนไม่น้อยเช่นกัน และมีเงินหมุนเวียนที่เกิดขึ้นในจังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น รวมเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจทั้งสิ้นประมาณ 246,068 บาท ส่วนข้อมูลเพิ่มเติมมีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ ให้มากกว่าเดิม ควรประชาสัมพันธ์ในอินเทอร์เน็ตว่ามีกิจกรรมอะไรบ้างพร้อมสรุปความสำคัญของแต่ละกิจกรรม ควรมีสื่อปฏิภรณ์ทั้งภาษาไทยและอังกฤษแจกให้ผู้เข้าร่วมงานทุกคน และบริเวณงานควรมีป้ายบอกรายการกิจกรรมที่แสดงด้วย

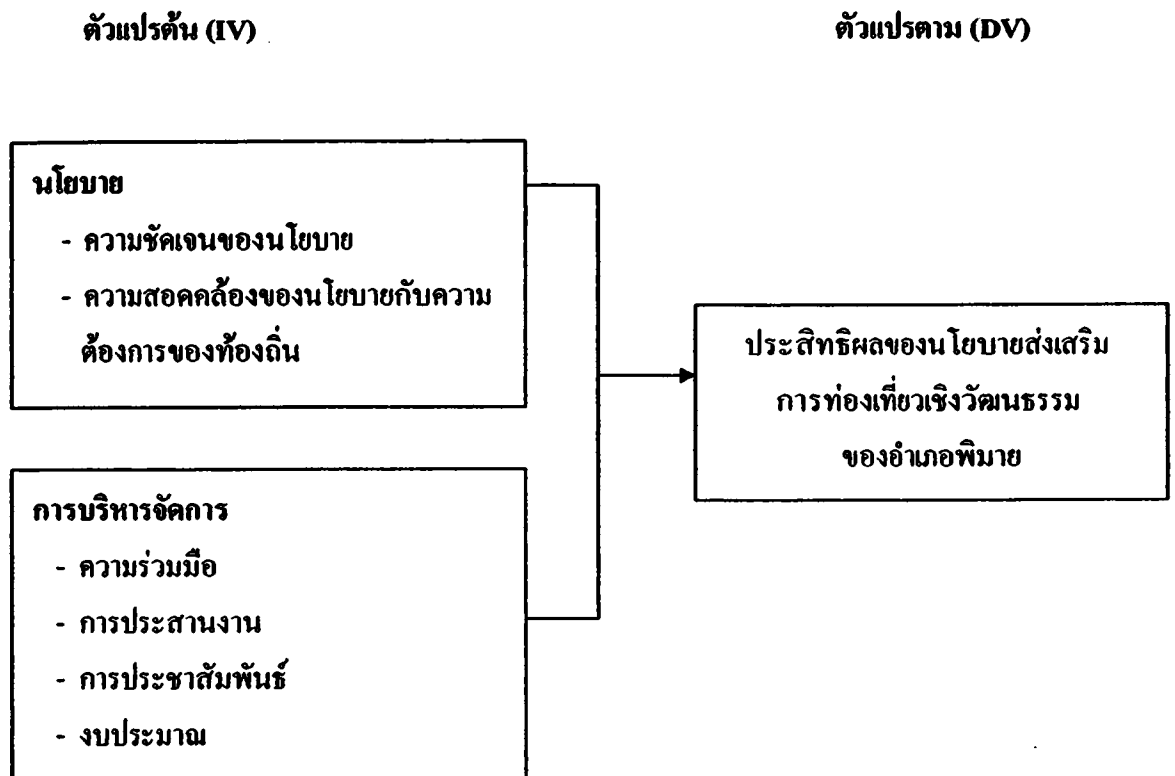
ด้านการจัดการ ควรจัดการเข้าชมงานให้ดีขึ้น ควรปรับปรุงระบบเสียงให้สามารถฟังได้ชัดเจน ควรปรับราคาบัตรเข้าชมงานให้ถูกลง ร้านอาหารและร้านที่จำหน่ายของที่ระลึกควรมีให้หลากหลายกว่านี้ ควรมีการบรรยายภาษาต่างประเทศ ควรมีการจัดขุมัคคุเทศก์ครบทุกกลุ่ม

ด้านการประเมินผล สำหรับการจัดงานในครั้งหน้า ผู้จัดเตรียมโครงการควรได้จัดทำเป้าหมายที่เป็นรูปธรรมให้ชัดเจนและมีขอบเขตที่สามารถวัดความสำเร็จได้

ระพีพรรณ ทองห่อ และคณะ (2547) ได้ทำการศึกษา “ลักษณะการใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์และความต้องการใช้บริการของนักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย” พบว่า 1) ด้านความต้องการในการซื้อผลิตภัณฑ์ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้ามากที่สุด รองลงมาคือ สินค้าประเภทหัตถกรรมไทย และเครื่องหนัง ตามลำดับ สินค้าประเภทเสื้อผ้าที่นิยมเลือกซื้อ ได้แก่ เสื้อยืดพิมพ์ลายสีสันต่างๆ ผ้าบาติก และผ้าไสร่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึกเพื่อใช้เองมากกว่าเป็นของฝาก สำหรับสินค้าและของที่ระลึกที่นักท่องเที่ยวไม่เลือกซื้อนั้น พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชียส่วนใหญ่ไม่นิยมเลือกซื้อสินค้าประเภท อัญมณี โดยให้เหตุผลว่าราคาแพง ส่วนสินค้าและของที่ระลึกที่กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวยุโรปและอเมริกาไม่นิยมเลือกซื้อคือ สินค้าประเภทเฟอร์นิเจอร์และไม้แกะสลัก เนื่องจากไม่สะดวกในการขนส่ง 2) ด้านความต้องการใช้บริการการท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชาวเอเชียส่วนใหญ่นิยมการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ประเภทที่เป็นในศัลลภ คิสโก้เชค ร้องเพลงและเดินรำ ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวยุโรปและอเมริกา นิยมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม ประเภทการท่องเที่ยวพุทธศาสนา การเยี่ยมชมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีไทย ส่วนการท่องเที่ยวประเภทอื่นที่นักท่องเที่ยวทั้งสองกลุ่มนิยมรองลงมา ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทการรับประทานอาหารไทยที่มีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบ การนวดแผนไทยและการนวดบำบัดโดยใช้น้ำ 3) แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่า ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งประเภทที่เป็นสินค้าที่ระลึก และประเภทที่เป็นลักษณะการท่องเที่ยวประเภทต่างๆ นั้น นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสำคัญกับเรื่องของกรรมเอกลักษณ์ความเป็นไทย และความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จึงควรมุ่งเน้นในเรื่องของการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้เกิดขึ้น ขณะเดียวกันควรมีความตระหนักในเรื่องของการพัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรทางธรรมชาติด้านการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืนควบคู่กันไป

2.9 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและผลงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง “ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย” ดังนี้

แผนภาพที่ 5 แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยต้องการศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย โดยประสิทธิผลนี้จะสูงหรือต่ำ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีผลกับตัวแปรทั้ง 2 ด้าน ได้แก่

1. ปัจจัยด้านนโยบาย ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย และความสอดคล้องของนโยบาย กับความต้องการของท้องถิ่น
2. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การประสานงาน ความร่วมมือ การประชาสัมพันธ์ และงบประมาณ

สำหรับการวัดประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย เป็นการพิจารณาว่า การจัดงานครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดงานมากน้อยเพียงใด ดังนั้น ในการวัดประสิทธิผลต้องยึดวัตถุประสงค์ของการจัดงานมาพิจารณา โดยนำวัตถุประสงค์มาทำกรนิยามเชิงปฏิบัติการ สร้างตัวชี้วัด ดังแสดงตารางที่ 1 ด้านล่างนี้

ตารางที่ 1 แสดงวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการและตัวชี้วัด 12 ตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการ	ตัวชี้วัด
1. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น	ไม่ประเมินผล	-
2. เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น 2. นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น 2. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 1 แสดงวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการและตัวชี้วัด 12 ตัวชี้วัด (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการ	ตัวชี้วัด
<p>3. เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น</p> <p>4. เพื่อสร้างสำนึกและความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย</p>	-	<p>1. มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อาทิ อาหาร การประกอบพิธีกรรม กีฬา และการละเล่น</p> <p>2. มีกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น อาทิ การแสดงด้านอาคารสถานที่ที่อยู่อาศัย ชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต</p> <p>3. ผู้ร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น</p> <p>4. ผู้ร่วมงานเกิดการเรียนรู้ และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น</p>

ตารางที่ 1 แสดงวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการและตัวชี้วัด 12 ตัวชี้วัด (ต่อ)

วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการ	ตัวชี้วัด
<p>5. เพื่อเป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น</p>	<p>1. ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ</p> <p>2. ประชาชนในท้องถิ่นที่มีรายได้เพิ่มขึ้น</p>	<p>1. จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น อาทิ คนขับรดสองแถว พนักงานคิดรถ คนปั่นจักรเย็บผ้าสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เต้นท์ ชุมน</p> <p>2. รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงเสียง (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน) อาทิ คนขับรดสองแถว พนักงานคิดรถ คนปั่นจักรเย็บผ้าสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เต้นท์ ชุมน</p>
<p>6. เพื่อรณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น</p>		<p>1. ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว</p> <p>2. เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ</p> <p>3. คาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ</p> <p>4. แนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ</p>

2.10 สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอบึงสามพัน ขึ้นอยู่กับปัจจัย ทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบาย และปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

2.11 นิยามศัพท์

ประสิทธิผล หมายถึง การพิจารณาผลของการทำงานว่าประสบผลสำเร็จเพียงใด บรรลุเป้าหมายเพียงใด

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อสัมผัสถึงสภาพที่แตกต่างจากที่เป็นอยู่ เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ เปลี่ยนบรรยากาศ และสร้างเสริมความรื่นรมย์ให้กับชีวิต

นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลที่เดินทางจากท้องถิ่นที่อื่นเป็นถิ่นที่อยู่ โดยปกติของคนไปยังท้องถิ่นที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยการสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้ และรวมถึงผู้รับบริการ หรือความสะดวกจากผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยว โดยเสียค่าบริการด้วย

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อำเภอบึงสามพันยอมรับและถือปฏิบัติเป็นส่วนหนึ่งในวิถีการดำรงชีวิต และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ไม่ว่าจะไปในด้านของศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น

อุทยานประวัติศาสตร์ หมายถึง พื้นที่ใดๆ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ถนนหนทางและสภาพแวดล้อมพิเศษ ฯลฯ

อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย หมายถึง อุทยานประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา รวมเนื้อที่ 115 ไร่

คนท้องถิ่น/ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ เจ้าของกิจการโรงแรม รีสอร์ท เกสเฮ้าส์ เจ้าของกิจการบริการเพื่อการท่องเที่ยว เช่น กิจการรถเช่าและนำเที่ยว เจ้าของกิจการร้านค้า อาหาร เครื่องดื่ม ของที่ระลึกต่างๆ ที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง

นโยบาย หมายถึง อุบายหรือกลเม็ดที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้พิจารณาเห็นว่าเป็นทางที่นำไปสู่เป้าหมายของส่วนรวมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสมที่สุด

การบริหารจัดการ หมายถึง ระบบหรือวิธีการบริหารและการจัดการงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ให้สามารถปฏิบัติการกิจ ตาม โครงการของการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย

ความร่วมมือ หมายถึง การรวมพลังหรือร่วมมือกันและมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการทำงานร่วมมือซึ่งกันและกัน เรียนรู้ประสบการณ์ทำงานร่วมกัน และความร่วมมือทำให้เกิดความสงบสุขในหน่วยงานของตน

การประสาน หมายถึง การที่บุคคลหรือหน่วยงานใดทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อให้งานบรรลุจุดประสงค์ โดยทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจในนโยบายและวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน และทุกฝ่ายต้องประสานงานกัน เพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ประชาสัมพันธ์ หมายถึง วิธีการของหน่วยงานที่มีแผนการและกระทำต่อเนื่องกันไปในการสร้างหรือรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และให้ความสนับสนุนร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อให้งานของหน่วยงานดำเนินไปด้วยดี

งบประมาณ หมายถึง กระบวนการวางแผนเกี่ยวกับตัวเลขทางการเงินอย่างมีระเบียบ ซึ่งจะต้องประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ และต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้กิจการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนกลับคืนมาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการผสมทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย โดยมีขั้นตอนการวิจัย 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 3.1 วิธีการวัดตัวแปร
- 3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย
- 3.3 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง
- 3.4 เครื่องมือในการวิจัย
- 3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 วิธีการนำเสนอรายงาน

3.1 วิธีการวัดตัวแปร

ผู้วิจัยได้ยัดวัดอุปสรรคเป็นตัวเลข พร้อมทั้งนิยามเชิงปฏิบัติการ สร้างตัวชี้วัดเพื่อวัดผลการดำเนินงานของนโยบายว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด สามารถแสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงตัวชี้วัดและวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
1. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น	1. ใช้การเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ระหว่างช่วงก่อนเทศกาลและระหว่างเทศกาล ข้อมูลการเปรียบเทียบนำจากการขายบัตร เพื่อเข้าไปเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

ตารางที่ 2 แสดงตัวชี้วัดและวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
<p>2. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น</p>	<p>2. ใช้การเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ระหว่างช่วงก่อนเทศกาลและระหว่างเทศกาล ข้อมูลการเปรียบเทียบนำมาจากการขายบัตร เพื่อเข้าไปเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์</p>
<p>3. มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อาทิ อาหาร การประกอบพิธีกรรม กีฬา และการละเล่น</p>	<p>3. ใช้วิธีการสังเกตการณ์และเจงนั๊บ กิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อาทิ อาหาร การประกอบพิธีกรรม กีฬา และการละเล่น</p>
<p>4. มีกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น อาทิ การแสดงด้านอาคารสถานที่ ที่อยู่อาศัย และชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต</p>	<p>4. ใช้วิธีการสังเกตการณ์และเจงนั๊บ กิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อาทิ การแสดงด้านอาคารสถานที่ ที่อยู่อาศัย และชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต</p>
<p>5. ผู้ร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น</p>	<p>5. ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง</p>
<p>6. ผู้ร่วมงานเกิดการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น</p>	<p>6. ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง</p>

ตารางที่ 2 แสดงตัวชี้วัดและวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ (ต่อ)

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
<p>7. จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น อาทิ คนขับรถสองแถว พนักงานติครด คนปั่นจักรยานสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เดินท์ ชุ้ม</p>	<p>7. ใช้วิธีการสังเกตการณ์และเจงนับ จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น อาทิ คนขับรถสองแถว พนักงานติครด คนปั่นจักรยานสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เดินท์ ชุ้ม</p>
<p>8. รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน) อาทิ คนขับรถสองแถว พนักงานติครด คนปั่นจักรยานสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เดินท์ ชุ้ม</p>	<p>8. ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบอาชีพที่เป็นคนในท้องถิ่น</p>
<p>9. ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว</p>	<p>9. ใช้แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง</p>
<p>10. เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ</p>	<p>10. ใช้แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง</p>
<p>11. คาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ</p>	<p>11. ใช้แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง</p>
<p>12. แนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ</p>	<p>12. ใช้แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง</p>

3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

3.2.1 การศึกษาเชิงคุณภาพ

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่อำเภอพิมาย ซึ่งอาศัยและเติบโตจากท้องถิ่น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความรู้เกี่ยวกับลักษณะภูมิศาสตร์ สภาพการคมนาคม การขนส่ง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของอำเภอพิมายเป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีญาติสนิทและเพื่อนในท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ได้เป็นอย่างดี และผู้วิจัยสามารถใช้ภาษาท้องถิ่นได้

จากจุดแข็งที่ผู้วิจัยมี ทำให้ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งคาดว่าจะสามารถค้นหาคำตอบให้กับปัญหาการวิจัยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้วิธีการแบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation)

การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมา จักระหว่างวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 รวม 5 วัน ตั้งแต่เวลา 09.00 น.-20.30 น. ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ลานน้ำจักราช (สนามแข่งเรือ) และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย สำหรับช่วงวันและเวลาดังกล่าวผู้วิจัยได้เข้าไปในภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 เป็นเวลา 5 วัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในแต่ละวัน ตั้งแต่เวลา 08.30 น.-20.30 น. เป็นเวลา 5 วัน เพื่อเก็บข้อมูล ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ลานน้ำจักราช (สนามแข่งเรือ) และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วันที่ 9 พฤศจิกายน 2548	สังเกตการณ์ข้อมูลพื้นฐาน สอบถามผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดงานเทศกาล นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ เกี่ยวกับการจัดงานครั้งนี้ พร้อมบันทึกข้อมูล
วันที่ 10 พฤศจิกายน 2548	สังเกตการณ์และเจงนับบแบบมีส่วนร่วมสำหรับอาชีพที่เกิดจากการจัดงานเทศกาล การแสดงแสงและเสียงขนาดเล็ก พร้อมบันทึกข้อมูล

- วันที่ 11 พฤศจิกายน 2548 สังเกตการณ์และเจงนับบแบบมีส่วนร่วมสำหรับรายได้ของ คนในท้องถิ่นที่เกิดจากการจัดงานเทศกาล การละเล่น พื้นบ้าน การซ้อมใหญ่ของการแสดงแสงและเสียง “วิมานนาฎการ” พร้อมบันทึกข้อมูล
- วันที่ 12 พฤศจิกายน 2548 สังเกตการณ์และเจงนับบแบบมีส่วนร่วมสำหรับการแข่งเรือ ยาว สิ้นค้าพื้นบ้าน การแสดงแสงและเสียง “วิมานนาฎการ” พร้อมบันทึกข้อมูล
- วันที่ 13 พฤศจิกายน 2548 สังเกตการณ์และเจงนับบแบบมีส่วนร่วมสำหรับรายได้ของ คนในท้องถิ่นที่เกิดจากการจัดงานเทศกาล การแสดงแสง และเสียง “วิมานนาฎการ” พร้อมบันทึกข้อมูล

จากรายละเอียดข้างต้น ตลอดทั้ง 5 วัน ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์และเจงนับบอาชีพใหม่ๆ และ รายได้ของคนในท้องถิ่นที่เกิดจากการจัดงานเทศกาลครั้งนี้

วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล 3 ประเภท คือ

1. การสังเกตการณ์
2. การเจงนับบ
3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

1. การสังเกตการณ์ คือ การที่นักวิจัยได้เข้าไปร่วมในเหตุการณ์ เพื่อสังเกตปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น อันทำให้สามารถเข้าใจได้ถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตรงหน้าของผู้วิจัยภายใต้บริบทในแต่ละขณะ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการสังเกตการณ์ เพื่อพิจารณาถึงจำนวนกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อาทิ อาหารพื้นบ้าน การประกอบพิธีกรรม กีฬาพื้นบ้าน การละเล่น พื้นบ้าน การแสดงด้านอาคารสถานที่ ที่อยู่อาศัย และชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต ฯลฯ ว่ามีจำนวน กิจกรรมเท่าไร มีกิจกรรมอะไรบ้าง พร้อมทั้งบันทึกชื่อกิจกรรมและอธิบายรายละเอียดกิจกรรมนั้นๆ พอสังเขป ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมตลอดทั้ง 5 วัน พร้อมทั้งสังเกตการณ์กิจกรรมในแต่ละวันว่ามี กิจกรรมใดที่นอกเหนือจากที่ได้เข้าร่วมในวันที่ผ่านมาหรือไม่

2. การแจกจ่าย คือ การนับจำนวนเพื่อต้องการทราบถึงปริมาณของบางสิ่งบางอย่าง เช่น จำนวนรถโดยสารประจำทาง หรือจำนวนอาหารพื้นเมือง เป็นต้น โดยในการแจกจ่ายนั้น จะมีแบบฟอร์มสำหรับกรอกข้อมูล เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถบันทึกข้อมูลมิให้คลาดเคลื่อนจากการลืมในภายหลัง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการแจกจ่าย เพื่อพิจารณาถึงจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดงานเทศกาล โดยเป็นการจ้างคนในท้องถิ่น อาทิ คนขับรถสองแถว พนักงานติครด คนปั่นจักรยานสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เต้นท์ ชุมน ว่ามีจำนวนอาชีพเท่าไร และประเภทของอาชีพที่เกิดขึ้นในช่วงการจัดงานเทศกาล มีอาชีพใดบ้างที่นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมา พร้อมบันทึกจำนวนและประเภทของอาชีพนั้นๆ พอสังเขป ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าร่วมงานเทศกาลตลอดทั้ง 5 วัน เพื่อทำการแจกจ่าย

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คือ การสัมภาษณ์ตามแนวคำถามปลายเปิด ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับการสนทนาตามธรรมชาติ โดยผู้วิจัยมีการเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อให้การสัมภาษณ์สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ระหว่างช่วงก่อนเทศกาลและระหว่างเทศกาล ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เพื่อเก็บข้อมูลช่วงก่อนเทศกาล ประมาณ 3 สัปดาห์ ก่อนที่จะมีการจัดงานเทศกาล ระหว่างเทศกาลคือวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมายและเสมียนตราอำเภอพิมาย ประมาณ 1 สัปดาห์หลังจากเสร็จสิ้นการจัดงานเทศกาล เพื่อเก็บข้อมูลระหว่างเทศกาล ผู้วิจัยนำข้อมูลระหว่างช่วงก่อนเทศกาลและระหว่างเทศกาลมาทำการเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ข้อมูลดังกล่าวนำมาจากการขายบัตรเพื่อเข้าไปเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

3.2 รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาล (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน) อาทิ คนขับรถสองแถว พนักงานติครด คนปั่นจักรยานสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เต้นท์ ชุมน ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์คนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ตลอดทั้ง 5 วัน โดยสัมภาษณ์ถึงกำไรจากการขายสินค้าเฉลี่ยต่อวันต่อคน

3.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย ว่ามีความชัดเจน และมีความสอดคล้องของนโยบายกับความต้องการของท้องถิ่นหรือไม่ 2) ด้านการบริหารจัดการ ว่าการจัดงานครั้งนี้มีฝ่ายต่างๆ ที่ได้รับการแต่งตั้งมีความร่วมมือ การประสานงาน การประชาสัมพันธ์ และงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดบ้าง หรือมีปัญหาอย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กับบุคคลสำคัญ (Key Performances) หลังจากที่เกิดเทศกาลเที่ยวพืชมายเสร็จสิ้นประมาณ 1-2 สัปดาห์ จำนวน 5 ท่าน คือ

1) นายวันชัย นงค์สูงเนิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ
(ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านใหม่ชะมวก)
2) นายธงชัย นิยมสุข	ครูโรงเรียนพืชมายวิทยา
3) นางประณีต เนื่องมัจฉา	นักวิชาการวัฒนธรรม
4) นางประทีน รัตนภักดี	พนักงานดูแลรักษาโบราณสถาน
5) คุณเปรมฤดี	เสมียนตราอำเภอพืชมาย

3.2.2 การศึกษาเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เพื่อต้องการทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม และประสิทธิผลของนโยบาย ทั้งนี้ประเมินผลจากตัวชี้วัด 12 ตัว ดังนี้ 1) อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พืชมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น 2) อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พืชมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น 3) มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น 4) มีกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น 5) ผู้มาร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น 6) ผู้มาร่วมงานเกิดการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น 7) จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น 8) รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน) 9) ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว 10) เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ 11) คาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ และ 12) แนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ

3.3 ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวตามแบบสอบถามที่มีโครงสร้างดังประชากรเป้าหมายและการสุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

3.3.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ผู้ประกอบการ (ร้านค้ารอบๆ บริเวณการจัดงานโรงแรม ที่พัก และรถสองแถวรับจ้าง) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงาน

3.3.2 การสุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการสุ่มตัวอย่างชนิดที่อาศัยความน่าจะเป็น ที่แต่ละหน่วยถูกเลือกขึ้นมาเป็นตัวอย่าง (Non Probability Sampling) กล่าวคือ สุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้ามาชมเทศกาลเที่ยวพิมาย ระหว่างตั้งแต่เวลา 16.00 น.-20.30 น. โดยเก็บตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 200 ตัวอย่าง และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 50 ตัวอย่าง รวม 250 ตัวอย่าง โดยแจกแบบสอบถามวันละ 50 ชุด เป็นเวลา 5 วัน

3.4 เครื่องมือในการวิจัย

สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด โดยโครงสร้างของแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา จำนวนรายได้ต่อเดือน ที่อยู่ปัจจุบัน และทราบข่าวเทศกาลเที่ยวพิมายครั้งนี้ จากแหล่งใด โดยลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ประเมินผลนโยบาย การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวัด 3 แบบ คือ

1. วัดระดับความตระหนัก

1.1 ใช้วิธีวัดแบบ Rating Scale ที่มีค่าผันแปรเป็น ตระหนักมาก ตระหนักปานกลาง และตระหนักน้อย ซึ่งสามารถสร้างเป็นมาตรวัดได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงห่างของคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3-1}{3} = \frac{2}{3} = 0.67 \end{aligned}$$

เกณฑ์ชี้วัด

1.00 – 1.66	ตระหนักน้อย
1.67 – 2.33	ตระหนักปานกลาง
2.34 – 3.00	ตระหนักมาก

1.2 ข้อความที่ให้นักท่องเที่ยวตอบว่า มาก ปานกลาง และน้อย มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	ให้	3	คะแนน
ปานกลาง	ให้	2	คะแนน
น้อย	ให้	1	คะแนน

2. วัดระดับความรู้สึกรัก

2.1 ใช้วิธีวัดแบบ Rating Scale ที่มีค่าผันแปรเป็น ใช่ ไม่แน่ใจ และไม่ ใช่ ซึ่งสามารถสร้างเป็นมาตรวัดได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงห่างของคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3-1}{3} = \frac{2}{3} = 0.67 \end{aligned}$$

เกณฑ์ชี้วัด

1.00 – 1.66	ไม่ใช่
1.67 – 2.33	ไม่แน่ใจ
2.34 – 3.00	ใช่

2.2 ข้อความที่ให้นักท่องเที่ยวตอบว่า ใช่ ไม่แน่ใจ และไม่แน่ใจ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ใช่	ให้	3 คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	2 คะแนน
ไม่ใช่	ให้	1 คะแนน

3. วัดระดับความพึงพอใจ

3.1 ใช้วิธีวัดแบบ Rating Scale ที่มีค่าผันแปรเป็น พอดีสูง พอดีปานกลาง และพอดีต่ำ ซึ่งสามารถสร้างเป็นมาตรวัดได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงห่างของคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3 - 1}{3} = \frac{2}{3} = 0.67 \end{aligned}$$

เกณฑ์ชี้วัด

1.00 – 1.66	พอดีต่ำ
1.67 – 2.33	พอดีปานกลาง
2.34 – 3.00	พอดีสูง

3.2 ข้อความที่ให้นักท่องเที่ยวตอบว่า สูง ปานกลาง และต่ำ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

สูง	ให้	3 คะแนน
ปานกลาง	ให้	2 คะแนน
ต่ำ	ให้	1 คะแนน

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นได้ทดสอบ เพื่อปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ถูกต้องโดยการนำไปทดสอบกับประชากรเป้าหมาย จำนวน 10 ชุด และนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองร่วมกับผู้ช่วยวิจัย จำนวน 4 ท่าน ผู้ช่วยวิจัยเป็นนักเรียนจากโรงเรียนพินายวิทยา ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 9 – 13 พฤศจิกายน 2548 รวม 5 วัน ระหว่างเวลา 16.00 น.-20.30 น.

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการเก็บข้อมูลจริง โดยการแจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยแบ่งหน้าที่ผู้ช่วยวิจัย ออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 2 คน แจกแบบสอบถามวันละ 50 ชุด เป็นเวลา 5 วัน ซึ่งจะทำให้ผู้ช่วยวิจัยได้กระจายแบบสอบถาม ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมายได้อย่างทั่วถึง สำหรับผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เจงนั๊บ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พร้อมบันทึกรายละเอียด ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ลำน้ำจ๊กราช (สนามแข่งเรือ) และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย

3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดระเบียบและลงรหัส จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences)

3.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เจงนั๊บ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการพรรณนา

3.7 วิธีการนำเสนอรายงาน

ผู้วิจัยลำดับขั้นตอนของการเสนอผลการวิจัย ในบทถัดไปดังต่อไปนี้

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ประสิทธิภาพของนโยบายน

4.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผล

4.3.1 ปัจจัยด้านนโยบายน

4.3.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 การอภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย” ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยรูปแบบการพรรณนา โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ประสิทธิผลของนโยบาย

4.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผล

4.3.1 ปัจจัยด้านนโยบาย

- ความชัดเจนของนโยบาย
- นโยบายสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

4.3.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

- ความร่วมมือ
- การประสานงาน
- การประชาสัมพันธ์
- งบประมาณ

4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ที่เข้าชมงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ระหว่างวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 รวม 5 วัน ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ตั้งแต่เวลา 16.00 น.-20.30 น. โดยเก็บกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 200 ตัวอย่าง และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 50 ตัวอย่าง รวม 250 ตัวอย่าง สามารถแสดงถึงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างได้ตามลำดับดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ชาย	141	56.4
หญิง	109	43.6
รวม	250	100

จากตารางที่ 3 แสดงเพศของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง กล่าวคือ เป็นชาย ร้อยละ 56.4 ซึ่งมากกว่าหญิง ร้อยละ 43.6

ตารางที่ 4 แสดงอายุของกลุ่มตัวอย่าง

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
18-20 ปี	64	25.6
21-30 ปี	73	29.2
31-40 ปี	52	20.8
41-50 ปี	31	12.4
51-60 ปี	20	8.0
60 ปีขึ้นไป	10	4.0
รวม	250	100

จากตารางที่ 4 แสดงอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ร้อยละ 29.2 รองลงมาอายุระหว่าง 18-20 ปี ร้อยละ 25.6 ส่วนอายุที่มีจำนวนน้อย ได้แก่ อายุระหว่าง 31-40 ปี อายุระหว่าง 41-50 ปี อายุระหว่าง 51-60 ปี และอายุ 60 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 20.8 ร้อยละ 12.4 ร้อยละ 8.0 และร้อยละ 4.0 ตามลำดับ)

ตารางที่ 5 แสดงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
โสด	136	54.4
สมรส	104	41.6
หย่าร้าง/หม้าย	10	4.0
รวม	250	100

จากตารางที่ 5 แสดงสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ร้อยละ 54.4 รองลงมาสมรส ร้อยละ 41.6 และหย่าร้าง/หม้าย ร้อยละ 4.0

ตารางที่ 6 แสดงการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ไม่ได้ศึกษา	5	2.0
ประถมศึกษา	17	6.8
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3)	8	3.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	47	18.8
อนุปริญญา / ปวศ.	38	15.2
ปริญญาตรี	110	44.0
สูงกว่าปริญญาตรี	25	10.0
รวม	250	100

จากตารางที่ 6 แสดงการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวนั้นส่วนใหญ่ศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 44.0 รองลงมาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 18.8 ส่วนการศึกษาที่มีจำนวนน้อย ได้แก่ ระดับอนุปริญญา/ปวศ. สูงกว่าระดับปริญญาตรี ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) และไม่ได้ศึกษา (ร้อยละ 15.2 ร้อยละ 10.0 ร้อยละ 6.8 ร้อยละ 3.2 และร้อยละ 2.0 ตามลำดับ)

ตารางที่ 7 แสดงอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
รับจ้าง	17	6.8
เกษตรกรรวม	11	4.4
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวขนาดเล็ก	14	5.6
ผู้ประกอบการขนาดกลางและใหญ่	9	3.6
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	40	16.0
พนักงานบริษัทเอกชน	42	16.8
นักเรียน/นักศึกษา	94	37.6
อื่นๆ ไปรกระบุ.....	23	9.2
รวม	250	100

จากตารางที่ 7 แสดงอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวนั้น ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 37.6 รองลงมา มี 2 อาชีพที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ พนักงานบริษัทเอกชน และข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 16.8 และร้อยละ 16.0 ตามลำดับ) ส่วนอาชีพอื่นๆ ที่มีจำนวนน้อย ได้แก่ พระ แม่บ้าน มัคคุเทศก์ ลูกจ้างชั่วคราว หมอ เจ้าของกิจการ ครู เจ้าหน้าที่ทำสัญญา ผู้จัดการ ผู้เลี้ยงเด็ก นักจิตบำบัด เกษียณอายุ ผู้บริหารกิจการ รับจ้าง อาชีพอิสระ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวขนาดเล็ก เกษตรกรรวม และผู้ประกอบการขนาดกลางและใหญ่ (ร้อยละ 9.2 ร้อยละ 6.8 ร้อยละ 5.6 ร้อยละ 4.4 และร้อยละ 3.6 ตามลำดับ)

ตารางที่ 8 แสดงรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง

รายได้ต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
6,000 บาทลงมา	111	44.4
6,001-12,000 บาท	45	18.0
12,001-18,000 บาท	29	11.6
18,001-24,000 บาท	15	6.0
24,001-30,000 บาท	15	6.0
30,0001 บาทขึ้นไป	35	14.0
รวม	250	100

จากตารางที่ 8 แสดงรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวนั้นส่วนใหญ่มียังมีรายได้ 6,000 บาทลงมา ร้อยละ 44.4 รองลงมา รายได้ 6,001-12,000 บาท ร้อยละ 18.0 ส่วนรายได้ต่อเดือนที่มีจำนวนน้อย ได้แก่ รายได้ 30,0001 บาทขึ้นไป (รายได้ส่วนใหญ่เป็นของชาวต่างประเทศ) รายได้ 12,001-18,000 บาท รายได้ 18,001-24,000 บาท และรายได้ 24,001-30,000 บาท (ร้อยละ 14.0 ร้อยละ 11.6 ร้อยละ 6.0 และร้อยละ 6.0 ตามลำดับ)

ตารางที่ 9 แสดงที่อยู่ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง

ที่อยู่ปัจจุบัน	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
จังหวัดนครราชสีมา	80	32.0
อีสานนอกจังหวัดนครราชสีมา	39	15.6
ภาคกลาง	54	21.6
ภาคเหนือ	15	6.0
ภาคใต้	6	2.4
ภาคตะวันออก	3	1.2
ภาคตะวันตก	3	1.2
ต่างประเทศ	50	20.0
รวม	250	100

จากตารางที่ 9 แสดงที่อยู่ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวจังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 32.0 รองลงมา ได้แก่ ภาคกลาง ต่างประเทศ และภาคอีสานนอกจังหวัดนครราชสีมา (ร้อยละ 21.6 ร้อยละ 20.0 และร้อยละ 15.6 ตามลำดับ) ส่วนที่อยู่ปัจจุบันที่มีจำนวนน้อย ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก (ร้อยละ 6.0 ร้อยละ 2.4 ร้อยละ 1.2 และร้อยละ 1.2 ตามลำดับ)

ตารางที่ 10 แสดงการทราบข่าวเทศกาลเที่ยวพินายครั้งนี้ จากแหล่งใด

ทราบข่าวเทศกาลเที่ยวพินายครั้งนี้ จากแหล่งใด	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
โทรทัศน์	39	15.6
วิทยุ	13	5.2
หนังสือพิมพ์	9	3.6
โปสเตอร์ / แผ่นป้ายโฆษณา	35	14.0
อินเตอร์เน็ต	31	12.4
ญาติ / เพื่อน	84	33.6
อื่นๆ โปรดระบุ...	39	15.6
รวม	250	100

จากตารางที่ 10 แสดงการทราบข่าวเทศกาลเที่ยวพินายครั้งนี้ จากแหล่งใด พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบข่าวจากญาติ/เพื่อน ร้อยละ 33.6 รองลงมาเป็นการทราบข่าวจากโทรทัศน์ ร้อยละ 15.6 โปสเตอร์/แผ่นป้ายโฆษณา ร้อยละ 14.0 อินเตอร์เน็ต ร้อยละ 12.4 การทราบข่าวเทศกาลเที่ยวพินายที่มีจำนวนน้อย ได้แก่ ทราบข่าวจากวิทยุ และหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 5.2 และร้อยละ 3.6 ตามลำดับ) ส่วนการทราบข่าวจากแหล่งอื่นๆ ได้แก่ เป็นคนอำเภอพินาย อสม. มาโดยบังเอิญ นั่งรถผ่านมา หนังสือประวัติศาสตร์ หนังสือท่องเที่ยว หนังสือท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทราบจากที่ทำงาน รู้ด้วยตนเอง ทราบจากลูกชาย ทราบจากอาจารย์ มาเที่ยว/ท่องเที่ยว หนังสือคำสั่ง ทางผ่าน มาเที่ยวเป็นประจำ เที่ยวไปเรื่อยๆ บริษัทจัดมาเที่ยว และวันหยุดพักผ่อน

กล่าวโดยสรุป กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวจังหวัดนครราชสีมาหรือจังหวัดภาคอีสาน นักท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่มีอายุน้อย (อายุ 30 ปีลงมา มีร้อยละ 54.8) ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ไม่สูง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบข่าวเทศกาลเที่ยวพินายจากข้อมูลข่าวสารภายในท้องถิ่น ได้แก่ ญาติ/เพื่อน และโปสเตอร์/แผ่นป้ายโฆษณา

4.2 ประสิทธิภาพของนโยบาย

การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย เป็นการพิจารณาว่าการจัดงานครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดงานมากน้อยเพียงใด ดังนั้น ในการวัดประสิทธิภาพของการจัดงานจึงใช้วัตถุประสงค์ของการจัดงานมาพิจารณา โดยนำวัตถุประสงค์มาทำการนิยามเชิงปฏิบัติการ สร้างตัวชี้วัด การศึกษาครั้งนี้ สามารถประเมินผลจากตัวชี้วัด 12 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น
2. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น
3. มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น
4. มีกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
5. ผู้มาร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น
6. ผู้มาร่วมงานเกิดการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
7. จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น
8. รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน)
9. ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว
10. เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ
11. คาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ
12. แนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ

ผลการศึกษาประสิทธิภาพจาก 12 ตัวชี้วัด สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงระดับประสิทธิผลและหลักฐานสนับสนุน 12 ตัวชี้วัด

ตัวชี้วัด	ระดับประสิทธิผล	หลักฐานสนับสนุน
1. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น	ค่อนข้างต่ำ	จำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทย เพิ่มขึ้น จากช่วงก่อนหน้าเทศกาล ร้อยละ 17.87 ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่ำ
2. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น	ค่อนข้างต่ำ	จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ เพิ่มขึ้นจากช่วงก่อนหน้าเทศกาล ร้อยละ 65.52 ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่ำ
3. มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น	ค่อนข้างสูง	จำนวนร้านและประเภทอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง และสินค้า OTOP ในเทศกาลเที่ยวพิมาย จำนวน 5 วัน มีทั้งสิ้น 43 ประเภท 66 ร้าน จำนวนกีฬาพื้นเมือง 1 การแข่งขัน และ 1 การแสดง จำนวนการเล่นพื้นเมือง 5 การละเล่น นับว่าหลากหลายพอสมควร ซึ่งถือว่ามีความค่อนข้างสูง
4. มีกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น อาทิ การแสดงด้านอาคารสถานที่ ที่อยู่อาศัย และชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต	สูง	กิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ 11 กิจกรรม นับว่ามีกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้แสดง 500 คน ซึ่งถือว่ามีความสูง

ตารางที่ 11 แสดงระดับประสิทธิผลและหลักฐานสนับสนุน 12 ตัวชี้วัด (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ระดับประสิทธิผล	หลักฐานสนับสนุน
5. ผู้มาร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น	สูง	ค่าความตระหนักของผู้เข้าร่วมงานตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น อยู่ระดับความตระหนัก “มาก” ($\bar{x} = 2.72$)
6. ผู้มาร่วมงานเกิดการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น	สูง	ค่าความตระหนักของผู้เข้าร่วมงานเรียนรู้ และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อยู่ระดับความตระหนัก “มาก” ($\bar{x} = 2.68$)
7. จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น	สูง	จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น ประเภทของอาชีพมีทั้งสิ้น 19 ประเภท และจำนวนผู้ประกอบการอาชีพทั้งสิ้น 833 คน
8. รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน) โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น	สูง	รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน) โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น พบว่ามีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 50-100 จำนวน 15 อาชีพ

ตารางที่ 11 แสดงระดับประสิทธิผลและหลักฐานสนับสนุน 12 ตัวชี้วัด (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ระดับประสิทธิผล	หลักฐานสนับสนุน
9. ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว	สูง	ค่าความพึงพอใจในการท่องเที่ยว อยู่ระดับความพึงพอใจ “สูง” ($\bar{x} = 2.41$) ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จสูง
10. เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ	สูง	ค่าความรู้สึกที่เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ อยู่ระดับความรู้สึก “ใช่” ($\bar{x} = 2.90$) ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จสูง
11. คาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ	สูง	ค่าความรู้สึกที่เกิดความคาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ อยู่ระดับความรู้สึก “ใช่” ร้อยละ 86.4 ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จสูง
12. แนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ	สูง	ค่าความรู้สึกต่อการเยี่ยมชมงาน อยู่ระดับความรู้สึก “ใช่” ($\bar{x} = 2.89$) ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จสูง

จากตารางที่ 11 แสดงระดับประสิทธิผลและหลักฐานสนับสนุน 12 ตัวชี้วัด ของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย พบว่า ระดับประสิทธิผล “สูง” จำนวน 9 ตัวชี้วัด ระดับประสิทธิผล “ค่อนข้างสูง” จำนวน 1 ตัวชี้วัด และระดับประสิทธิผล “ค่อนข้างต่ำ” จำนวน 2 ตัวชี้วัด สามารถแจกแจงระดับประสิทธิผลได้ดังต่อไปนี้

ระดับประสิทธิผล “สูง” จำนวน 9 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. ตัวชี้วัดที่ 4 มีกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
2. ตัวชี้วัดที่ 5 ผู้มาร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ตัวชี้วัดที่ 6 ผู้มาร่วมงานเกิดการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
4. ตัวชี้วัดที่ 7 จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น
5. ตัวชี้วัดที่ 8 รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน) โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น
6. ตัวชี้วัดที่ 9 ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว
7. ตัวชี้วัดที่ 10 เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ
8. ตัวชี้วัดที่ 11 คาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ
9. ตัวชี้วัดที่ 12 แนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ

ระดับประสิทธิผล “ค่อนข้างสูง” จำนวน 1 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. ตัวชี้วัดที่ 3 มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

ระดับประสิทธิผล “ค่อนข้างต่ำ” จำนวน 2 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. ตัวชี้วัดที่ 1 อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น
2. ตัวชี้วัดที่ 2 อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น

สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับการพิสูจน์ตัวชี้วัดแต่ละตัวด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถนำเสนอตามลำดับได้ดังต่อไปนี้

4.2.1 อัตราของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

ตารางที่ 12 แสดงตัวชี้วัดที่ 1 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
1. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น	1. ใช้การเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ระหว่างช่วงก่อนเทศกาลและระหว่างเทศกาล ข้อมูลการเปรียบเทียบนำมาจากการขายบัตรเพื่อเข้าเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

ผลการพิสูจน์

การพิจารณาว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมายในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมายเพิ่มขึ้นหรือไม่ เมื่อเทียบกับช่วง 3 สัปดาห์ก่อนงานเทศกาล โดยสามารถนำเสนอข้อมูลการเปรียบเทียบอัตราของนักท่องเที่ยวชาวไทย ดังปรากฏในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงอัตราของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

(หน่วย : คน)

วัน	3 สัปดาห์ก่อนงานเทศกาล				สัปดาห์จัดงานเทศกาล 9-13 พ.ย.2548	% Δ
	19-23 ต.ค.2548	26-30 ต.ค.2548	2-6 พ.ย.2548	เฉลี่ยต่อวัน		
พุธ	1,100	450	300	617	200	-67.59
พฤหัสบดี	800	500	400	567	568	0.18
ศุกร์	1,250	350	250	617	1,230	99.35
เสาร์	1,700	1,100	900	1,233	1,777	44.12
อาทิตย์	2,100	1,350	1,150	1,533	1,608	4.89
รวม	6,950	3,750	3,000	4,567	5,383	816

หมายเหตุ จำนวนจากการขายบัตรเข้าเยี่ยมชมการแสดงแสงและเสียง

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 1 แสดงอัตราของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย พบว่า ในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย ระหว่างวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 มีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมงานเทศกาลทั้งสิ้น 5,383 คน เมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาโดยเฉลี่ยในช่วง 3 สัปดาห์ก่อนงานเทศกาล ซึ่งมีจำนวน 4,567 คน จะพบว่าในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย 5 วัน มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากกว่าในสภาวะปกติ จำนวน 816 คน หรือเพิ่มขึ้นเท่ากับ 17.87% จึงกล่าวได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่ำ ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวประสบความสำเร็จค่อนข้างต่ำ หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

4.2.2 อัตราของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

ตารางที่ 14 แสดงตัวชี้วัดที่ 2 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
2. อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้น	2. ใช้การเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ระหว่างช่วงก่อนเทศกาลและระหว่างเทศกาล ข้อมูลการเปรียบเทียบนำมาจากการขายบัตรเพื่อเข้าเยี่ยมชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

ผลการพิสูจน์

การพิจารณาว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมายในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมายเพิ่มขึ้นหรือไม่ เมื่อเทียบกับช่วง 3 สัปดาห์ก่อนงานเทศกาล โดยสามารถนำเสนอข้อมูลการเปรียบเทียบอัตราของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ดังปรากฏในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงอัตราของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

(หน่วย : คน)

วัน	3 สัปดาห์ก่อนงานเทศกาล				สัปดาห์ที่จัดงานเทศกาล	% Δ
	19-23 ต.ค.2548	26-30 ต.ค.2548	2-6 พ.ย.2548	เฉลี่ยต่อวัน	9-13 พ.ย.2548	
พุธ	100	50	50	67	450	571.64
พฤหัสบดี	50	50	50	50	91	82.00
ศุกร์	30	100	50	60	110	83.33
เสาร์	100	50	150	100	209	109.00
อาทิตย์	100	100	100	100	141	41.00
รวม	380	350	400	377	1,001	624

หมายเหตุ จำนวนจากการขายบัตรเข้าเยี่ยมชมการแสดงแสงและเสียง

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 2 แสดงอัตราของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่มาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย พบว่า ในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย ระหว่างวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 มีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมงานเทศกาลทั้งสิ้น 1,001 คน เมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาโดยเฉลี่ยในช่วง 3 สัปดาห์ก่อนงานเทศกาล ซึ่งมีจำนวน 377 คน จะพบว่าในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย 5 วัน มีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นมากกว่าในสภาวะปกติ จำนวน 624 คน หรือเพิ่มขึ้นเท่ากับ 65.52% จึงกล่าวได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่ำ ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ประสบความสำเร็จค่อนข้างต่ำ หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

4.2.3 กิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

ตารางที่ 16 แสดงตัวชี้วัดที่ 3 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
3. มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อาทิ อาหาร การประกอบพิธีกรรม กีฬา และการละเล่น	3. ใช้วิธีการสังเกตการณ์และเจ้านับ กิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อาทิ อาหาร การประกอบพิธีกรรม กีฬา และการละเล่น

ผลการทูลง

จากการสังเกตการณ์และเจงนับกกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น สามารถแบ่งจำนวนกิจกรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) จำนวนร้านอาหารและประเภทท้องถิ่น/พื้นเมือง 2) จำนวนการประกอบพิธีกรรม และ 3) จำนวนกีฬาท้องถิ่น/พื้นเมือง

1. จำนวนร้านอาหารและประเภทท้องถิ่น/พื้นเมือง

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนร้านอาหารและประเภทอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง

ลำดับที่	ประเภทอาหาร	จำนวนร้าน
1.	ข้าวเม่า	6
2.	ส้มตำ	2
3.	ผัดหมี่	2
4.	ขนมจีน	2
5.	ปลาร้า ปลาเคดเคียว ปลาอย่าง และน้ำปลา	2
6.	กล้วยแปรรูป	1
7.	ข้าวเกรียบผลไม้	1
8.	ข้าวตอก	1
9.	กระยาสารท	3
10.	อุ	1
11.	แปรรูปพริก	2
12.	แปรรูปสุกร	1
13.	น้ำอ้อยสด	1
14.	น้ำผึ้ง	1
15.	แมลงทอด	1
16.	ข้าวหลาม	4
17.	ถั่วคัค	1
18.	น้ำสมุนไพร	1
รวม		33

หมายเหตุ จากการเจงนับกโดยผู้วิจัยที่ได้สังเกตการณ์ในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย จำนวน 5 วัน

จากตารางที่ 17 แสดงจำนวนร้านอาหารและประเภทอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง พบว่าประเภทอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง มีทั้งสิ้น 18 ประเภท ได้แก่ ข้าวเม่า ส้มตำ ผักหมี ขนมหจีน ปลาข้าวกล้วยแปรรูป ข้าวเกรียบผลไม้ ข้าวตุ๋น กระจยาสารท อุ แปรรูปพริก แปรรูปตุกร น้ำอ้อยสด น้ำผึ้งแมลงทอด ข้าวหลาม ถั่วตัด และน้ำสมุนไพร รวมร้านอาหารท้องถิ่น/พื้นเมืองทั้งสิ้น 33 ร้าน มี 6 ร้านจำหน่ายข้าวเม่า 4 ร้านจำหน่ายข้าวหลาม และ 3 ร้านจำหน่ายกระจยาสารท

ภาพประกอบที่ 1 แสดงหมีพิมาย

ภาพประกอบที่ 2 แสดงข้าวหลาม

นอกจากนี้งานเทศกาลเที่ยวพิมาย ได้นำสินค้า OTOP จากตำบลต่างๆ ของอำเภอพิมาย จำนวน 12 ตำบล ได้แก่ ตำบลในเมือง ตำบลนิคมสร้างตนเอง ตำบลรงกาใหญ่ ตำบลสัมฤทธิ์ ตำบลกระซอน ตำบลคงใหญ่ ตำบลหนองระเวียง ตำบลท่าหลวง ตำบลโบสถ์ ตำบลกระเบื้องใหญ่ ตำบลธารละหลอด และตำบลชีวาน เข้าร่วมจัดแสดงสินค้า ดังปรากฏในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนร้านและประเภทสินค้า OTOP

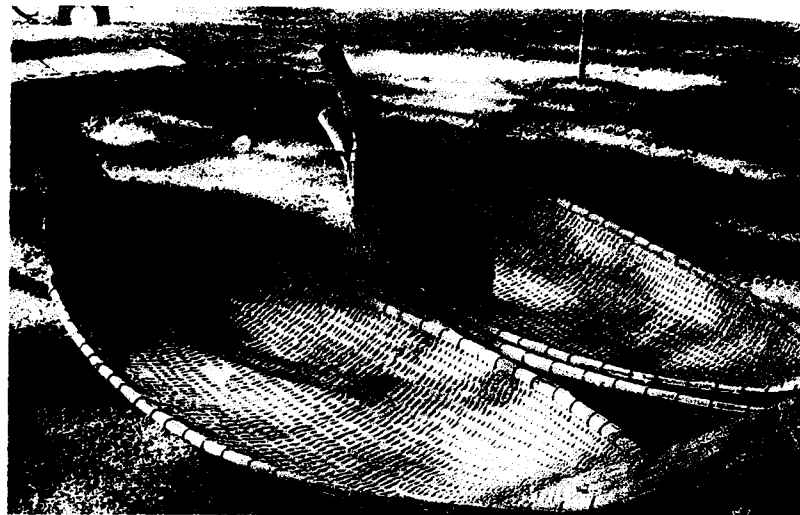
ลำดับที่	ประเภทสินค้า	จำนวนร้าน
1.	สินค้าแปรรูปเกษตร (เสื่อทอจากคันไถล ดันกก และจันทบูรณ์)	3
2.	ตะกร้าถ้าวัดย์	1
3.	ไม้กวาด	2
4.	แปรรูปจากเสื่อ	1
5.	หมวกใบตาล	1
6.	หมวกควายบอย	1
7.	ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวและ ไม้ไผ่	1
8.	ประดิษฐ์ไม้ไผ่	1
9.	จักรสาน ไม้ไผ่	2
10.	หมอนอิง	1
11.	ผ้าไหม	1
12.	ผ้ามัดหมี่และส่าญมแพะ	1
13.	ไหมประดิษฐ์	1
14.	ผ้าฝ้าย	1
15.	ชุดเครื่องนอน	1
16.	เสื่อผ้าไหมและผ้าฝ้าย	1
17.	ผ้าทอลายจิต	1
18.	ผลไม้	2
19.	ดอกไม้ทำจากดินญี่ปุ่นและดินไทย	1
20.	นวดแผนโบราณ	2
21.	สุรากลั่น	2

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนร้านและประเภทสินค้า OTOP (ต่อ)

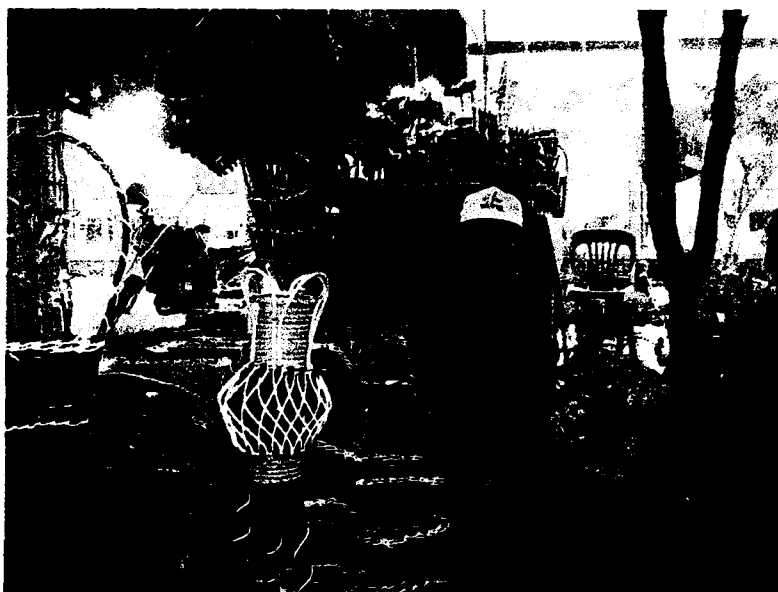
ลำดับที่	ประเภทสินค้า	จำนวนร้าน
22.	เบเกอรี่	2
23.	ขนมคุกกี้	1
24.	สมุนไพร	1
25.	สบู่สมุนไพร	1
รวม		33

หมายเหตุ จากการเฝ้าจับโดยผู้วิจัยที่ได้สังเกตการณ์ในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย จำนวน 5 วัน

จากตารางที่ 18 แสดงจำนวนร้านและประเภทสินค้า OTOP พบว่า ประเภทสินค้า OTOP มีทั้งสิ้น 25 ประเภท ได้แก่ สินค้าแปรรูปเกษตร (เสื่อทอจากต้นไทร ต้นกก และจันทบูรณ) ตะกร้า เตาวัลย์ ไม้กวาด แปรรูปจากเสื่อ หมวกใบตาล หมวกดาวบอย ผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าวและไม้ไผ่ ประดิษฐ์ไม้ไผ่ จักรสานไม้ไผ่ หมอนอิง ผ้าไหม ผ้ามัดหมี่และสบู่สมุนไพร ไหมประดิษฐ์ ผ้าฝ้าย ชุดเครื่องนอน เสื่อผ้าไหมและผ้าฝ้าย ผ้าทอลายจืด ผลไม้ ดอกไม้ทำจากดินญี่ปุ่นและดินไทย นวดแผนโบราณ ตุรากลั่น เบเกอรี่ ขนมคุกกี้ สมุนไพร และสบู่สมุนไพร รวมร้านขายสินค้า OTOP ทั้งสิ้น 33 ร้าน มี 3 ร้านที่จำหน่ายสินค้าแปรรูปเกษตรมากที่สุด

ภาพประกอบที่ 3 แสดงผลิตภัณฑ์จักรสานจากไม้ไผ่

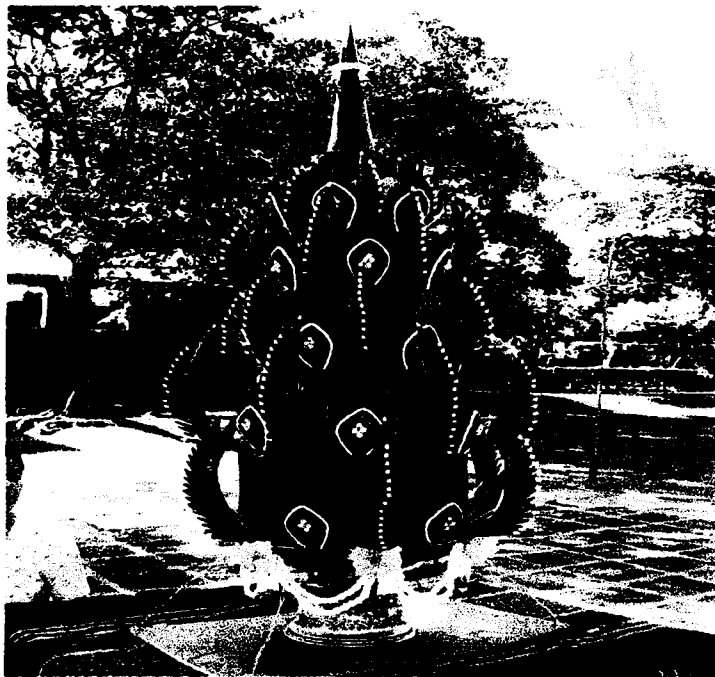
ภาพประกอบที่ 4 แสดงผลิตภัณฑ์ตะกร้าเถาวัลย์

มีข้อสังเกต ถ้านำตารางที่ 17 และตารางที่ 18 รวมกัน พบว่า ประเภทของอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง และประเภทของสินค้า OTOP มีจำนวนทั้งสิ้น 43 ประเภท รวมร้านอาหารทั้งสิ้น 66 ร้าน จึงอาจกล่าวได้ว่า จำนวนร้านและประเภทอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง และสินค้า OTOP เพิ่มขึ้นค่อนข้างสูง ดังนั้น จึงถือว่าประเภทของอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง และประเภทของสินค้า OTOP ถือว่าค่อนข้างสูง

2. จำนวนการประกอบพิธีกรรม

จำนวนการประกอบพิธีกรรม มี 1 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งมีการประกอบพิธีกรรมขึ้น ในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2548 เวลา 16.00 น. สำหรับวันนี้มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศญี่ปุ่น ประมาณ 300 คน ได้เข้าร่วมพิธีกรรมดังกล่าว

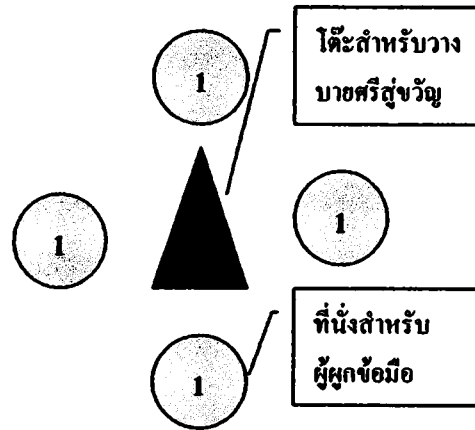
การจัดโต๊ะบายศรีสู่ขวัญ กำหนดการจัดทางทิศใต้ ด้านหน้าของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย มีผู้หญิงสูงอายุ อายุประมาณ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน ประจำทั้ง 4 ทิศ เป็นผู้ผูกข้อมือและกล่าวคำอวยพรให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ เพื่อเป็นการต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองตามประเพณีของอำเภอพิมายที่เคยปฏิบัติกันมา ซึ่งผู้หญิงสูงอายุทั้ง 4 คน เป็นชาวอำเภอพิมาย มีที่อยู่อาศัยติดกับอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย การประกอบพิธีกรรมสำหรับวันดังกล่าวทั้ง 4 คน เข้าร่วมพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญด้วยความสมัครใจ

ภาพประกอบที่ 5 แสดงบายศรีสู่ขวัญ

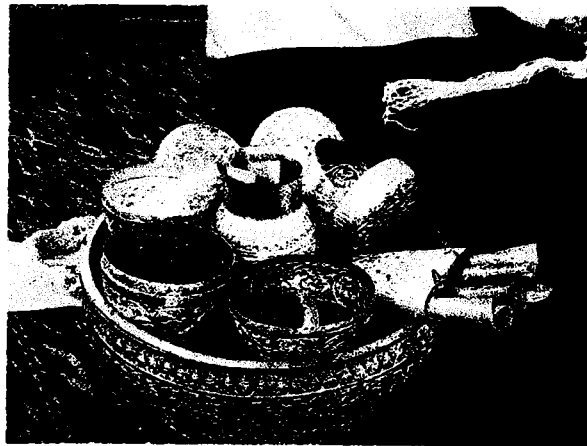
จากภาพประกอบที่ 5 แสดงรูปภาพบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งเป็นภาชนะที่จัดตกแต่งให้สวยงามเป็นพิเศษด้วยใบตองและดอกไม้สด เพื่อเป็นสำรับใส่อาหาร หวาน คาว ในพิธีสังเวศต่างๆ ทั้งของพระราชพิธีและของราษฎร

รูปแบบการจัดโต๊ะบายศรีสู่ขวัญ ปราภฏคังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 แสดงรูปแบบการจัดโต๊ะบายศรีสู่ขวัญ

จากแผนภาพที่ 6 อธิบายได้ว่า หมายเลข 1 เป็นที่นั่งสำหรับผู้ผูกข้อมือและกล่าวคำอวยพรให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ส่วนหมายเลข 2 เป็นโต๊ะสำหรับวางบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งตั้งไว้กึ่งกลางระหว่างที่นั่งทั้ง 4 ทิศ อุปกรณ์การบายศรี ได้แก่ ค้ายสายสิญจ์ หมาก ใบพลู และยาเส้น ตามภาพประกอบที่ 6

ภาพประกอบที่ 6 แสดงอุปกรณ์การบายศรี

3. จำนวนกีฬาท้องถิ่น/พื้นเมือง

จำนวนกีฬาท้องถิ่น/พื้นเมือง มีจำนวน 1 รายการ คือ การแข่งขันเรือยาวพระราชทาน มีการจัดการแข่งขัน ระหว่างวันที่ 12-13 พฤศจิกายน 2548 ตั้งแต่เวลา 9.00 น. - 16.30 น. ณ บริเวณลำน้ำจักราช (สนามแข่งเรือ)

ประวัติการแข่งขันเรือจากหลักฐานทางวัตถุคือเรือหินที่วัดคอนแวง ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย และคำบอกเล่าของคนรุ่นเก่าว่ามีมาตั้งแต่สมัยปู่ทวด และหลักฐานที่สำคัญคือ สมเด็จพระนางเจ้า “ศรีพัชรินทรา” พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสไทรงามและทอดพระเนตรการแข่งขันเรือที่ลำตลาค บริเวณวังเก่า (บริเวณโรงเรียนพิมายวิทยาในปัจจุบัน) และการแข่งขันเรือยาวได้ดำเนินมาจนถึงปัจจุบันนี้ การแข่งขันเรือยาวถือว่าเป็นประเพณีของชาวพิมาย จัดขึ้นทุกปีในช่วงฤดูน้ำหลาก อยู่ระหว่างต้นเดือนกันยายน – กุมภาพันธ์ และการแข่งเรือยาวพิมาย จะมีการจัดในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย ประมาณต้นเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

รางวัลการแข่งขันเรือยาวพระราชทาน แบ่งออกเป็น 2 รางวัล ได้แก่ 1) ประเภท ถ้วย ก.
2) ประเภท ถ้วย ข.

1) ประเภท ถ้วย ก. แบ่งเป็น 4 ถ้วย ดังภาพประกอบที่ 7 ได้แก่

1.1 ถ้วยพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

1.2 ถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

1.3 ถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

1.4 ถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี

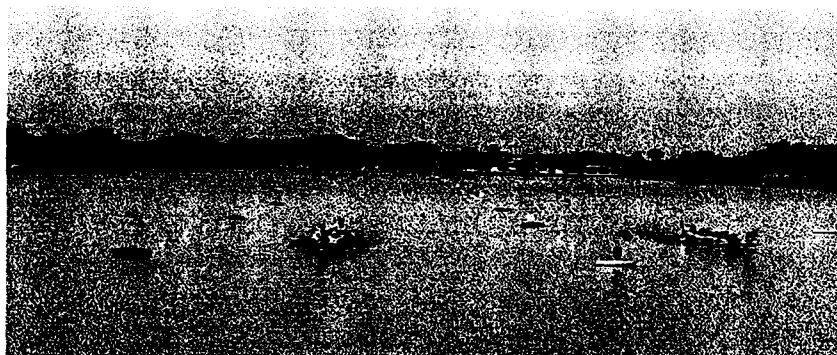
2) ประเภท ถ้วย ข. เป็นถ้วยรางวัลจากภาครัฐและภาคเอกชน

ภาพประกอบที่ 7 แสดงด้วยประเภท ก. ด้วยพระราชทาน

การแข่งขันเรือยาว คังภาพประกอบที่ 8 มีการจัดการแข่งขันทั้งหมด 97 เที้ยว โดยมีการแข่งขันทุกๆ 5 - 10 นาที ล่องน้ำการแข่งขัน แบ่งเป็น 2 ล่องน้ำ ได้แก่ ล่องน้ำฝั่งตะวันออก (สีแดง) และล่องน้ำฝั่งตะวันตก (สีน้ำเงิน) ระยะทางการแข่งขัน 650 เมตร สำหรับการแบ่งเรือเข้าแข่งขัน มีดังนี้

1. รุ่นใหญ่ ฝีพาย 55 คน
2. รุ่นกลาง ฝีพาย 40 คน
3. รุ่นเล็ก ฝีพาย 30 คน
4. รุ่นเล็ก ฝีพาย 20 คน
5. ผู้นำ อบต.

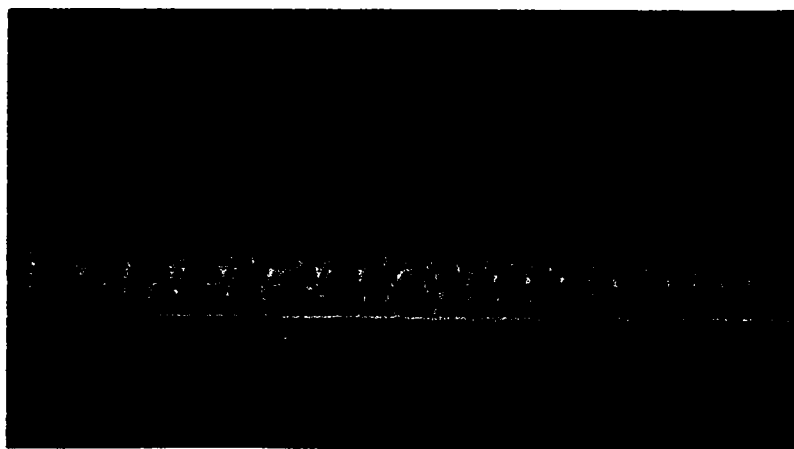
ภาพประกอบที่ 8 แสดงการแข่งขันเรือยาว

หลังจากที่มีการแข่งเรือยาวพระราชทาน ช่วงกลางคืนมีการแสดงแสงและเสียงที่เกี่ยวกับกีฬาท้องถิ่น/พื้นเมือง ได้แก่ การแสดงรำมวยโบราณ (ภาพประกอบที่ 9) รายละเอียดพอสังเขปมีดังนี้

การแสดงรำมวยโบราณเป็นการต่อสู้ของนักมวยโบราณ ทางภาคอีสานเรียกกันว่า “มวยลาว” หรือมวยลากหาง มีลักษณะพิเศษคือ การใช้ฝ่ามือตบ หรือตีแทนการใช้หมัด แล้วถอยออกมาอย่างรวดเร็ว ไม่นิยมคลุมวงใน เมื่อถอยออกมาแล้วนักมวยจะรำรำไปมาเพื่อหาโอกาสและจังหวะที่จะรุกเข้าอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามผลอดตัว เทคนิคในการรุกรการถอย การตอบโต้ของนักมวยโบราณมีหลายแบบ และถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องฝึกหัด

การแสดงรำมวยโบราณแบ่งเป็น 2 ฝ่ายๆ ละ 20 คน มีฝ่ายแดงและฝ่ายน้ำเงิน ผู้แสดงเป็นชาย การแต่งกายของผู้แสดงแต่งด้วยผ้าห่อกรั้ง ปล่อยชายกระเบน ตามเนื้อตัวจะเขียนลายแบบสัก ผงอกมักเขียนเป็นลายครุฑ ๑ เสือ ๑ หนุมาน ส่วนโคนขาจะเป็นลายพืชรพันธุ์ธัญญาหาร เชื่อว่าเป็นการเสริมพลังกำลังให้แข็งแรงและจะเป็นที่ชื่นชอบของหญิงสาว ท่าทางของมวยโบราณจะใช้ลีลาจากท่าทางของสัตว์มาคิดแปลง เช่น เสือ ม้า วัว และควาย การเคลื่อนไหวเหยาะย่างเข้ากับเสียงกลอง แคน มีความงดงามผสมผสานระหว่างนาฏศิลป์และการต่อสู้ การต่อสู้อยู่ที่ชั้นเชิงและกลเม็ดของนักมวย มีความคล่องแคล่ว ค่อยๆ แยกตัวออกมา และบุกเข้าต่อสู้เป็นระยะๆ

เมื่อเริ่มการแสดงทั้ง 2 ฝ่าย ต่างรำรำด้วยลีลาและท่าทางที่สวยงาม มีกรรมการตัดสิน 1 คน ทั้ง 2 ฝ่ายส่งตัวแทน ฝ่ายละ 1 คน เพื่อทำการรำรำท่าทางต่างๆ พร้อมข่มขู่คู่ต่อสู้ และหาโอกาสจังหวะที่จะเข้ารุก แต่ละฝ่ายมีกองเชียร์เพื่อเชียร์ข้างของตนอย่างสนุกสนาน สุดท้ายก่อนจบการแสดง ทั้ง 2 ฝ่ายรำรำพร้อมทั้งจับมือชูขึ้นตามจังหวะ เพื่อแสดงถึงความรักและความสามัคคี

ภาพประกอบที่ 9 แสดงการแสดงรำมวยโบราณ

3. จำนวนการละเล่นท้องถิ่น/พื้นเมือง

จำนวนการละเล่นพื้น/ท้องถิ่น มีจำนวน 5 การละเล่น ได้แก่ วิ่งเปี้ยว ชักช่อ ปิคตาคีหม้อ วิ่งสามขา และวิ่งกระสอบ มีการละเล่นในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2548 ตั้งแต่เวลา 9.00 น. – 15.00 น. ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย ผู้เล่นเป็นตัวแทนจากตำบลต่างๆ ในอำเภอพิมาย การละเล่นพื้นเมืองเป็นการละเล่นเพื่อความสนุกสนาน เชื่อมสัมพันธ์ไมตรี และสร้างความสามัคคี ระหว่างชาวบ้านตำบลต่างๆ ของอำเภอพิมาย รายละเอียดพอสังเขปสำหรับการละเล่นพื้นเมือง ทั้ง 5 การละเล่น ดังนี้

1. วิ่งเปี้ยว แบ่งผู้เล่นเป็น 2 ฝ่าย อยู่ห่างกันประมาณ 40-50 เมตร มีผู้ออกไปยืนตรงกลาง ห่างจากผู้เล่น 2 ฝ่ายๆ ละประมาณ 10 คนเท่าๆ กัน ยืนถือผ้าไว้ 2 ผืน ยื่นออกจากลำตัวทั้งด้านซ้าย-ขวา เมื่อได้ยินสัญญาณ ทั้ง 2 ฝ่าย วิ่งไปดึงผ้าจากมือคนถือไว้ แล้ววิ่งกวาดอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าฝ่ายใดตีฝ่ายตรงกันข้ามได้ถือว่าเป็นฝ่ายชนะ แต่ถ้าวิ่งไล่กันไปเรื่อยๆ ไม่สามารถตีกันได้ ให้ถือว่าฝ่ายใดจำนวนคนในแต่ละฝ่ายหมดก่อน ให้ถือว่าเป็นฝ่ายชนะ

2. ชักช่อ แบ่งผู้เล่นเป็น 2 ฝ่ายๆ ละ ประมาณ 20 คน ใช้เชือกเป็นอุปกรณ์การเล่น 1 เส้น ยาวประมาณ 5-6 วา แล้วทำเครื่องหมายกึ่งกลางเชือก แล้วนำเชือกมาวางให้เครื่องหมายตรงกับเส้นแบ่งเขต เมื่อได้ยินสัญญาณทั้ง 2 ฝ่าย ต่างฝ่ายต่างดึงเชือกให้ฝ่ายตรงกันข้ามเข้ามาในเขตของตน ถ้าฝ่ายใดทำสำเร็จ ถือว่าเป็นฝ่ายชนะ

3. ปิคตาคีหม้อ ตั้งหม้อดินเท่าจำนวนคนตี (10 คน) วางระยะห่างกันประมาณ 8-10 ก้าว คนตีเดินจากจุดเริ่มต้น ไปถึงหม้อดิน โดยการก้าวเท้าจะด้วยสายตา การเล่นมีผู้เอาผ้ามาคาดตาและให้นับหม้อดินที่อยู่ข้างหน้า เพื่อทดลองว่าปิคตาได้มีจริงจากนั้นให้ถือไม้ไว้แล้วหมุนตัวผู้ตี 2-3 รอบ ก่อนจับให้ไปตรงกับหม้อดิน แล้วฟังเสียงสัญญาณ เริ่มการแข่งขัน ผู้ชมมักเชียร์โดยการบอกทิศทางให้ เช่น ซ้าย ขวา หน้า ฯลฯ ผู้ตีก็พาดด้วยไม้ไปที่หม้อดินนั้น ถ้าใครตีถูกเป็นผู้ชนะ ถ้าไม่มีใครตีถูกเลย กรรมการจะดูว่าผู้ใดตีได้ใกล้ภาชนะที่วางไว้มากที่สุด ให้เป็นผู้ชนะ

4. วิ่งสามขา แบ่งผู้เล่นเป็น 5 ฝ่ายๆ ละ 2 คน โดยมีการมัดขาของ 2 คน 1 ข้างเข้าหากัน กลายเป็น 3 ขา หลังจากนั้นฟังเสียงสัญญาณ ทั้ง 5 ฝ่ายจึงเริ่มวิ่งกันเป็นคู่ๆ ไปจนถึงเส้นชัย คู่ใดถึงเส้นชัยก่อนเป็นผู้ชนะ

5. วิ่งกระสอบ แบ่งผู้เล่นเป็น 8 คน ใช้อุปกรณ์กระสอบคนละ 1 ใบ ผู้เล่นแต่ละคนเมื่อได้ยินเสียงสัญญาณรีบวิ่งไปเอากระสอบที่วางข้างหน้าเข้าสวมเหมือนนุ่งผ้าถุง แล้ววิ่งออกไปโดยวิ่งแข่งกันทั้ง 8 คน ใครถึงเส้นชัยก่อนเป็นผู้ชนะ

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 3 แสดงกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น พบว่า จำนวนร้านและประเภทอาหารท้องถิ่น/พื้นเมืองเมื่อรวมกับจำนวนร้านและประเภทสินค้า OTOP มีทั้งสิ้น 43 ประเภท รวมจำนวนร้านอาหารและร้านสินค้า OTOP มีทั้งสิ้น 66 ร้าน จำนวนกีฬาท้องถิ่น/พื้นเมืองมี 1 การแข่งขัน และ 1 การแสดง ส่วนจำนวนการละเล่นท้องถิ่น/พื้นเมือง มีทั้งสิ้น 5 การละเล่น นับได้ว่าหลากหลายพอสมควร ถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นการจัดเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย จำนวน 5 วัน มีจำนวนค่อนข้างสูง ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

4.2.4 กิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

ตารางที่ 19 แสดงตัวชี้วัดที่ 4 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
4. มีกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น อาทิ การแสดงด้านอาคารสถานที่ ที่อยู่อาศัย และชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต	4. ใช้วิธีการสังเกตการณ์และแจนนับ กิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น อาทิ การแสดงด้านอาคารสถานที่ ที่อยู่อาศัย และชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต

ผลการพิสูจน์

กิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ได้จัดเป็นกิจกรรมการแสดงประกอบแสงและเสียง “วิมานาฎการ ชุด นิรมิตกรรมเหนือลำน้ำมูล” แสดงระหว่างวันที่ 12-13 พฤศจิกายน 2548 ตั้งแต่เวลา 19.30 น.-20.30 น. ณ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย นักแสดงมาจากโรงเรียนพิมายวิทยาและวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา จำนวนนักแสดงประมาณ 500 คน

ผู้วิจัยขอกล่าวถึงรายละเอียดพอสังเขปสำหรับบทย่อ ของการแต่งประกอบแสงและเสียง “วิมาณาฎการ ชุด นิรมิตกรรมเหนือลำน้ำมูล” ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ดังนี้ (อำเภอพิมาย, 2548)

องค์ที่ 1 “พิธีกรรมบ่าววง” มนุษย์มีความกลัว สภาวะความแปรปรวนเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ จึงพยายามแสวงหาที่พึ่งพิงทางจิตใจ ก่อเกิดการทำให้พิธีกรรมบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อคลบวันกาลความสุข และความร่มเย็นมาสู่ชีวิต

องค์ที่ 2 “ความเชื่อ” คติความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าในศาสนาฮินดูได้เข้ามาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นกลายเป็นเรื่องราวเล่าขานเกี่ยวกับตำนานเทพเจ้า ปรากฏอยู่บนทับหลังและหน้าบรรณด้านทิศใต้ของปราสาทหินพิมาย เป็นภาพการรบระหว่างพระราม พระลักษมณ์ และอินทรชิต ไอรสของทศกัณฐ์ (พระราม พระลักษมณ์ และพลวานร ถูกอินทรชิต แผลงศรนาคบาศม์ไว้ หนุมานจึงไปเจริญพญาครุฑมาช่วย)

องค์ที่ 3 “นิรมิตกรรมเหนือลำน้ำมูล” ปราสาทหินพิมายสร้างตามรูปแบบแผนผังจักรวาล ปรากฏประธาน เป็นสัญลักษณ์แทนเขาพระสุเมรุ โคปุระ และระเบียบคดที่ล้อมรอบ เป็นสัญลักษณ์แทนทวีปทั้งสี่ ทับหลังและหน้าบรรณจำหลักลวดลายเป็นเรื่องราวของเทพเจ้าในศาสนาฮินดู แต่ในห้องครรกคฤหะ มีภาพจำหลักเกี่ยวกับเรื่องราวในพระพุทธศาสนานิกายวัชรยานเป็นเรื่องบ่งบอกว่า ครั้งหนึ่งพุทธศาสนาเคยเจริญรุ่งเรืองอยู่ในดินแดนแถบนี้

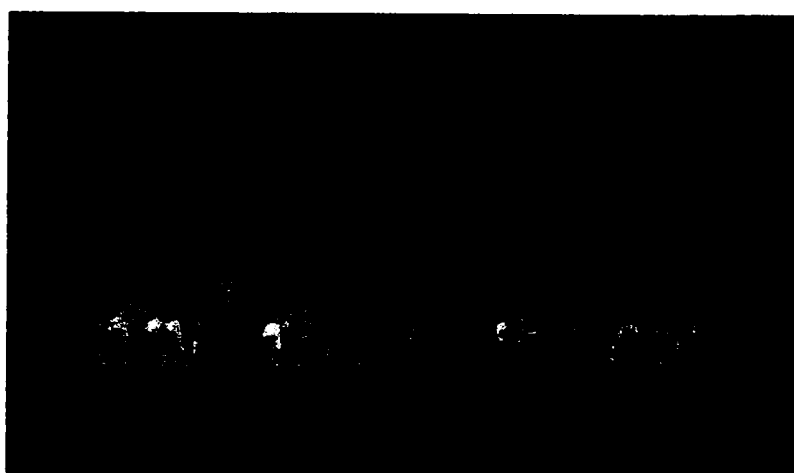
องค์ที่ 4 “ความอุดมสมบูรณ์” คติความเชื่อถือ การกวนเกษียรสมุทร เพื่อให้ได้น้ำอมฤตศักดิ์สิทธิ์ กลายเป็นพิธีกรรมหนึ่ง ในพระราชพิธีอินทราภิเษก เรียกว่า การชักนาคคึกคักบรรพท์ ส่วนบรรดาข้าไท ก็มีการเล่นเพื่อเสี่ยงทายขอฝนให้ตกค้องตามฤดูกาล

องค์ที่ 5 “รุ่งโรจน์เรืองรอง” พระเจ้าชัวมันที่ 7 มหากษัตริย์แห่งเมืองพระนคร ทรงทำนุบำรุงและนำความเจริญมาสู่ดินแดนแถบนี้ ทั้งด้านสถาปัตยกรรมและศาสนา โดยได้ปรับเปลี่ยนความเชื่อด้านศาสนา จากศาสนาพราหมณ์มาเป็นศาสนาพุทธ วิมาณูประแห่งนี้ เจริญรุ่งเรืองสูงสุด ในรัชสมัยของพระองค์

องค์ที่ 6 “สืบสานวัฒนธรรม” หลังจากอาณาจักรขอมเสื่อมลง ปราสาทหินพิมายก็ถูกปล่อยทิ้งรกร้าง แต่ลูกหลานชาววิมาณูประยังคงรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามไว้ต่อไป

สำหรับกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น มี 1 กิจกรรม การแสดงนั้นประกอบไปด้วย 1) การแสดงด้านอาคารสถานที่ และ 2) ชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต นอกจากนี้มีกิจกรรมการแสดงอื่นๆ จำนวน 10 กิจกรรม ได้แก่ การแสดง 1) พิธีบวงสรวงเทพเจ้า 2) เทพเจ้า 3 องค์ 3) เรือมจับกรับ 4) เรือมอันเร 5) ชักนาคศึกดำบรรพ์ 6) รำคิงครกคิงสาก 7) ระบายเทพอัปสร 8) ระบายพิมายประ 9) ขบวนแห่พระพุทธรูป และ 10) ระบายศรีวิเรนทร รายละเอียดพอสังเขปสำหรับกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นมีดังนี้

การแสดงด้านอาคารสถานที่ และการแสดงชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต ได้แก่ “การแสดงชาวบ้านสร้างปราสาท” (ภาพประกอบที่ 10) แสดงระหว่างวันที่ 12-13 พฤศจิกายน 2548 เวลา 20.00 น. ณ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย รายละเอียดการแสดงมีดังนี้ ชาวบ้านมีความเชื่อมานานหลาย 10 ปี วัฒนธรรมเขมรโบราณได้เข้ามา ความมั่งคั่งด้วยเกลือสินเทาซึ่งเป็นอู่อารยธรรมที่แข็งแกร่งทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น มีพ่อค้ามากมายหรือแม้กระทั่งนักเดินทาง เดินทางเข้าออกเพื่อทำการค้า เมื่อความมั่งคั่งเกิดขึ้นในที่แห่งนี้ ชาวบ้านจึงมีความศรัทธาในการสร้าง “เทวสถาน” (ปราสาทหินพิมายในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นความเชื่อในกลางวิมาเยแห่งนี้ การแสดงต่อเนื่องเวลาประมาณ 20.15 น. เป็น “การแสดงชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต” รายละเอียดการแสดงมีดังนี้ การแสดงชาวบ้านสร้างปราสาท เมื่อชาวบ้านได้มีการสร้างเทวสถานแล้ว ชาวบ้านได้พักผ่อน นั่งล้อมวงรับประทานอาหารพื้นบ้าน โดยรับประทานข้าวเหนียว ย่างกะปอม ยำไข่มดแดง ปลาข้าวสับ ผักหลากชนิด ฯลฯ ชาวบ้านพูดภาษาเขมร สำหรับการแสดงได้แปลภาษาจากภาษาเขมรเป็นภาษาไทยไปพร้อมกัน ชีวิตความเป็นอยู่ในขณะนั้นอุดมสมบูรณ์มาก

ภาพประกอบที่ 10 แสดงการแสดงชาวบ้านสร้างปราสาท

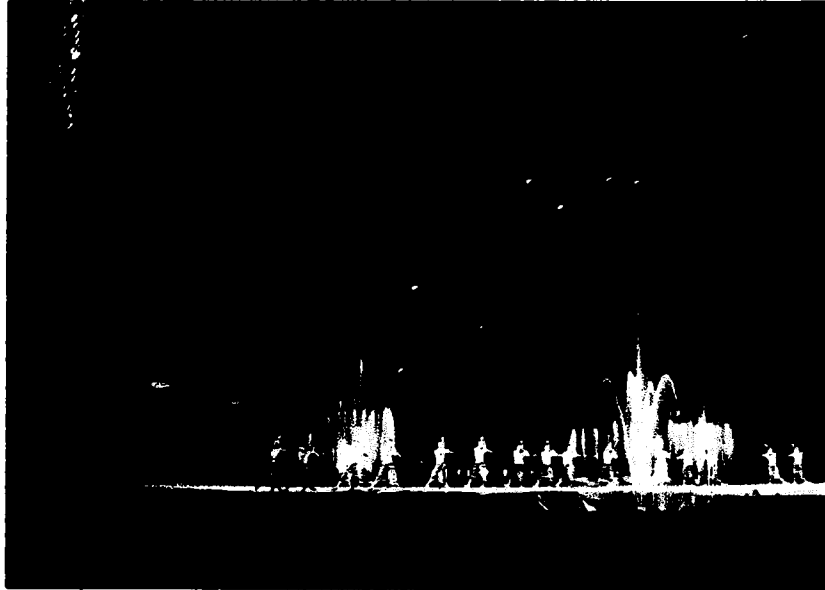
ส่วนกิจกรรมการแสดงอื่นๆ จำนวน 10 กิจกรรม ผู้วิจัยขอกราบละเอียดการแสดงมาเพียง 4 กิจกรรม ดังนี้

1. การแสดงชกนาคคึกคักบรรพ์ หรือกวนเกษียรสมุทร เป็นการละเล่นที่มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เพื่อแสดงเรื่องราวของพระผู้เป็นเจ้าที่มีตำนานเล่าว่า เมื่อเหล่าทวดคาและอสูร ได้ทำการรบที่เรียกว่า “เทवासुरสงคราม” เหล่าเทพยดาได้ล้มตายลงเป็นจำนวนมาก จึงคิดอุบายหาทางกวนน้ำอมฤตจากเกษียรสมุทร (ทะเลน้ำนม) เพื่อให้ตนเป็น “อมตะ” แต่เหล่าทวดคาไม่อาจกวนเองได้สำเร็จ ต้องพึ่งแรงของเหล่าอสูร หรือ ทานพ ให้ช่วย ดังนั้นเหล่าทวดคาจึงเจรจาสงบศึกและชักชวนเหล่าอสูรให้มาช่วยกันกวนน้ำอมฤต โดยออกอุบายว่า หากสำเร็จแล้วจะแบ่งน้ำอมฤตกัน ในการกวนได้ใช้เขามนทรคีรี (หรือเขาพระสุเมรุ) เป็นไม้กวน อัญเชิญพญาวาสูกรินาคราช เป็นเชือกกวนน้ำอมฤต ส่วนพระนารายณ์ ใช้อวตารเป็นเต่า หรือ กูรุมะ เข้าหนุนมนทรคีรีไว้ เพื่อไม่ให้พื้นโลกทะลุขณะที่มีการกวนน้ำอมฤต การกวนเกษียรสมุทรในครั้งนี้ นอกจากจะได้น้ำอมฤตแล้ว ยังทำให้เกิดสิ่งต่างๆ อีกมากมาย และสิ่งหนึ่งที่กลายเป็นความมั่งคั่งระดับสวรรค์ก็คือ “นางอัปสร”

ภาพประกอบที่ 11 แสดงการแสดงชกนาคคึกคักบรรพ์ หรือ กวนเกษียรสมุทร

2. การแสดงระบำเทพอัปสร เป็นการแสดงที่เลียนแบบท่ารำจากโบราณสถานที่เป็นรูปปั้นของนางอัปสร เช่น ปราสาทหินพิมาย และปราสาทหินพนมรุ้ง

ภาพประกอบที่ 12 แสดงการแสดงระบำเทพอัปสร

3. การแสดงระบำศรีวิเรนทร เป็นการแสดงที่จินตนาการให้เห็นถึงหมุ่นางอัปสราที่ออกมารำรำเพื่อเป็นการถวายเป็นพุทธบูชา ในครั้งที่มีการอัญเชิญองค์พระพุทธรูปมาประดิษฐาน ณ ปราสาทหินพิมายแห่งนี้

ภาพประกอบที่ 13 แสดงการแสดงระบำศรีวิเรนทร

4. การแสดงรำดีงครกดีงสาก เป็นการละเล่นพื้นบ้านของภาคอีสาน ในพิธีกรรมเลี้ยงท้าว ในปีนั้นๆ จะมีปริมาณฝนตกมากน้อยเพียงใด ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวจะกระทำในวัด โดยใช้สากตำข้าว ของชาวบ้านมาปักไว้กลางลานวัด มีเชือกผูกไว้ทั้งสองด้านเพื่อให้คนดีง มีครกวางอยู่ด้านข้างสากด้าน ละ 2 ใบ มีชายและหญิงฝ่ายละเท่าๆ กันมาดีงเชือกที่ผูกไว้กับสาก (เหมือนการเล่นชักเย่อ) หากสาก กระแทบกับครกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็จะทำนายว่าปริมาณฝนจะตกมากน้อยเพียงใด ความความเชื่อของ ท้องถิ่นนั้นๆ การแสดงครั้งนี้ จะใช้หญิงสาว แบ่งเป็น 2 ฝ่ายๆ ละ 20 คน ออกมาดีงเชือกที่ผูกติดกับ สาก โดยใช้กริยาทำราวว่าทั้งสองฝ่ายดีงสากไป - มา จนสุดท้ายฝ่ายหนึ่งก็ชนะ ส่วนคนศรีใช้คนศรี พื้นบ้านของภาคอีสานบรรเลงประกอบการแสดง

ภาพประกอบที่ 14 แสดงการแสดงรำดีงครกดีงสาก

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 4 แสดงกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น พบว่า มีการแสดงทั้งสิ้น 11 กิจกรรม ใช้เวลาในการแสดงประมาณ 2 ชั่วโมง ใช้ผู้แสดงทั้งสิ้น 500 คน นับได้ ว่ามีการแสดงที่หลากหลายพอสมควร จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น มี จำนวนสูง คำนึง จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ประสบความสำเร็จสูง หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง

4.2.5 ผู้มาร่วมงานตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น

สำหรับการวัดระดับความตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้ร่วมงาน ใช้วิธีวัดแบบ Rating Scale มีค่าค้นแปรเป็น ตระหนักมาก ตระหนักปานกลาง และตระหนักน้อย ซึ่งสามารถสร้างเป็นเกณฑ์ชี้วัดได้ดังนี้

เกณฑ์ชี้วัด

1.00 – 1.66	ตระหนักน้อย
1.67 – 2.33	ตระหนักปานกลาง
2.34 – 3.00	ตระหนักมาก

ตารางที่ 20 แสดงตัวชี้วัดที่ 5 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
5. ผู้มาร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น	5. ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการพิสูจน์

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศตามแบบสอบถาม สามารถวิเคราะห์ให้เห็นดังปรากฏในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงระดับความตระหนักของผู้เข้าร่วมงานตระหนักในคุณค่า หวงแหน และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น

การได้เข้าเยี่ยมชมงานในวันนี้ ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกอย่างไร	ระดับความตระหนัก			\bar{x}	ระดับของ ความตระหนัก
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
1. รู้สึกภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น	82.8	16.4	0.8	2.82	มาก
2. รู้สึกรัก และหวงแหนบ้านเกิดมากยิ่งขึ้น	74.8	24.4	0.8	2.74	มาก
3. รู้สึกคุ้มค่าเวลา เพราะได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	73.2	26.8	-	2.73	มาก
4. รู้สึกได้มีโอกาสเข้าร่วมงานที่เป็นพิธีสริมงคล	60.0	36.4	3.6	2.56	มาก
5. รู้สึกต้องการรักษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น	78.8	20.0	1.2	2.77	มาก
รวม				2.72	มาก

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 5 ตามตารางที่ 21 แสดงระดับความตระหนักของผู้เข้าร่วมงานตระหนักในคุณค่า หวงแหน และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า อยู่ระดับความตระหนัก “มาก” ($\bar{x} = 2.72$) คำนึงถึง จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อเกิดความตระหนักในคุณค่า หวงแหน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น ประสบความสำเร็จสูง หรือมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูง

4.2.6 ผู้มาร่วมงานเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

สำหรับการวัดระดับการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของผู้ร่วมงาน ใช้วิธีวัดแบบ Rating Scale มีค่าผันแปรเป็น ตระหนักมาก ตระหนักปานกลาง และตระหนักน้อย ซึ่งสามารถใช้เกณฑ์ชี้วัดเช่นเดียวกับข้อ 4.2.5

ตารางที่ 22 แสดงตัวชี้วัดที่ 6 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
6. ผู้มาร่วมงานเกิดการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น	6. ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการพิสูจน์

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศตามแบบสอบถาม สามารถวิเคราะห์ให้เห็นดังปรากฏในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 แสดงระดับความตระหนักของผู้เข้าร่วมงานเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

การเยี่ยมชมงานในวันนี้ ท่านได้รับความรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นอย่างไร	ระดับความตระหนัก			\bar{x}	ระดับของความตระหนัก
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	49.6	44.8	5.6	2.44	มาก
2. ต้องการอนุรักษ์โบราณสถานแห่งนี้อยู่กับประเทศไทยตลอดไป	82.4	16.8	0.8	2.81	มาก
3. ต้องการเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังได้รู้ถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น	77.2	22.0	0.8	2.76	มาก
4. ต้องการแนะนำเพื่อน/ญาติ เข้าร่วมงานเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	72.4	26.4	1.2	2.71	มาก
รวม				2.68	มาก

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 6 ตามตารางที่ 23 แสดงระดับความตระหนักของผู้เข้าร่วมงานเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่น พบว่า อยู่ระดับความตระหนัก “มาก” ($\bar{x} = 2.68$) ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อให้ผู้มาร่วมงานเกิดการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ประสบความสำเร็จสูง หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง

4.2.7 จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง

การจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง สามารถก่อให้เกิดการจ้างงานของคนในท้องถิ่นเพิ่มขึ้นได้หรือไม่ จำนวนและประเภทของอาชีพมีจำนวนเท่าไร และมีประเภทของอาชีพอะไรบ้าง สำหรับจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียงนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีสังเกตการณ์และแจกแบบสอบถาม ในระยะเวลา 5 วัน โดยกำหนดตัวชี้วัดและวิธีการพิสูจน์ข้อมูลเชิงประจักษ์ในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 แสดงตัวชี้วัดที่ 7 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
7. จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น อาทิ คนขับรถสองแถว พนักงานคิดรถ คนปั่นจักรยานสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เติร์ท ซุ้ม	7. ใช้วิธีการสังเกตการณ์และแจกแบบสอบถาม จำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น อาทิ คนขับรถสองแถว พนักงานคิดรถ คนปั่นจักรยานสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เติร์ท ซุ้ม

ผลการพิสูจน์

จากการสังเกตการณ์และแจกแบบสอบถามจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง สามารถนำเสนอข้อมูลดังปรากฏในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง

ลำดับที่	ประเภทของอาชีพ	จำนวน (คน)
1.	มอร์เตอร์ไซค์รับจ้าง	35
2.	สามล้อรับจ้าง	20
3.	นักแสดง	500
4.	พนักงานขับรถสองแถว	30
5.	พนักงานคิดรถ	60
6.	พนักงานขับรถโดยสารประจำทาง (พิมาย - ชุมพวง)	20
7.	พนักงานขับรถ 6 ล้อ (หนองกระเวียง- จักราช)	4
8.	พนักงานทำความสะอาดห้องน้ำ	4
9.	คนขายสินค้าเกษตร	5
10.	คนขายของที่ระลึก	2
11.	คนถ่ายรูปนักท่องเที่ยวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	2
12.	พนักงานขับรถสวนสัตว์	4
13.	คนขายลูกโป่ง	2
14.	คนขายน้ำผลไม้	5
15.	พนักงานรักษาความปลอดภัย	30
16.	ผู้ร่วมปฏิบัติงานจาก โรงเรียนพิมายวิทยา (ดูแลความเรียบร้อยที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าชมการแสดงแสงและเสียง)	32
17.	ผู้ร่วมปฏิบัติงานจาก โรงเรียนพิมายวิทยาและวิทยาลัยการอาชีพพิมาย (ควบคุมเครื่องเสียง)	15
18.	คนขายสินค้า OTOP	53
19.	พนักงานนวดแผนโบราณ	10
รวม		833

หมายเหตุ จากการแจกนับโดยผู้วิจัยที่ได้สังเกตการณ์ในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย จำนวน 5 วัน

จากตารางที่ 25 แสดงจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง พบว่า ประเภทของอาชีพ มีทั้งสิ้น 19 ประเภท ได้แก่ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง สามล้อรับจ้าง นักแสดง พนักงานขับรถสองแถว พนักงานคิดรถ พนักงานขับรถโดยสารประจำทาง (ทิมาย-ชุมพวง) พนักงานขับรถ 6 ล้อ (หนองระเวียง-จักราช) พนักงานทำความสะอาดห้องน้ำ คนขายสินค้าเกษตร คนขายของที่ระลึก คนถ่ายรูปนักท่องเที่ยวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย พนักงานขับรถสวนสัตว์ คนขายลูกโป่ง คนขายน้ำผลไม้ พนักงานรักษาความปลอดภัย ผู้ร่วมปฏิบัติงานจากโรงเรียนพิมายวิทยา (ดูแลความเรียบร้อยที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าชมการแสดงแสงและเสียง) ผู้ร่วมปฏิบัติงานจากโรงเรียนพิมายวิทยาและวิทยาลัยการอาชีพพิมาย (ควบคุมเครื่องเสียง) คนขายสินค้า OTOP และพนักงานควบคุมไบรอน รวมจำนวนผู้ประกอบการอาชีพทั้งสิ้น 833 คน

ภาพประกอบที่ 15 แสดงสามล้อรับจ้าง

ภาพประกอบที่ 16 แสดงคนขายลูกโป่ง

จากการศึกษาคำชี้วัดที่ 7 แสดงจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง โดยเป็นการจ้างงานคนในท้องถิ่น พบว่า แสดงจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง มีทั้งสิ้น 19 ประเภท รวมจำนวนผู้ประกอบอาชีพทั้งสิ้น 833 คน นับได้ว่ามีจำนวนและประเภทของอาชีพที่หลากหลายพอสมควร จึงกล่าวได้ว่าจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียงอยู่ระดับสูง ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อแสดงจำนวนและประเภทของอาชีพที่เกิดจากการจัดเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง ประสบความสำเร็จสูง หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง

4.2.8 รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง

สำหรับรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลแสดงแสงและเสียง มีส่วนที่สัมพันธ์กับจำนวนและประเภทของอาชีพ ตามข้อที่ 4.2.7 จากการที่ได้สังเกตการณ์และเจ้านับ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อสอบถามคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ว่ามีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันเท่าไร โดยกำหนดคำชี้วัดและวิธีการพิสูจน์ข้อมูลเชิงประจักษ์ในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 แสดงตัวชี้วัดที่ 8 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
8. รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน) อาทิ คนขับรถสองแถว พนักงานตึกรถ คนปั่นจักรยานสามล้อ คนขายสินค้า OTOP คนขายอาหาร คนขายของที่ระลึก คนขายสินค้าเกษตร นักแสดง และคนจัดตั้งเวที เต็มที่ ชุม	8. ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่เป็นคนในท้องถิ่น

ผลการพิสูจน์

รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง สามารถแบ่งรายได้เฉลี่ย ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ
2. รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่จำหน่ายอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง

1. รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ

ตารางที่ 27 แสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง

อาชีพ	จำนวน (คน)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวัน (บาท)		หมายเหตุ
		ก่อนเทศกาล	ช่วงเทศกาล	
1. มอเตอร์ไซด์รับจ้าง	35	200	300	รายได้ดีมากอยู่ในช่วงเทศกาลปีใหม่ และสงกรานต์ เก็บค่าบริการตามระยะทาง ประจำที่หอนาฬิกา บขส. ใหม่ บขส.เก่า และไทรงาม

ตารางที่ 27 แสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดง
แสงและเสียง (ต่อ)

อาชีพ	จำนวน (คน)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวัน (บาท)		หมายเหตุ
		ก่อนเทศกาล	ช่วงเทศกาล	
2. สามล้อรับจ้าง	20	150	200	สามล้อรับจ้างประจำที่หน้าธนาคาร กรุงเทพ ธนาคารเอเซีย เก็บค่า บริการเที่ยวละ 20 บาท (นอก อำเภอพิมาย) และ 15 บาท (ภายใน อำเภอพิมาย)
3. นักแสดง	500	100	200-300	นักแสดงมีรายได้คืนละ 100 บาท รายได้ขึ้นอยู่กับจำนวนงานที่รับ แสดง
4. พนักงานขับรถสองแถว	30	300	300-400	มีรถสองแถว จำนวน 30 คัน
5. พนักงานคิดรด	60	100-150	100-150	รด 1 คัน มีพนักงานคิดรด 2 คน
6. พนักงานขับรถโดยสาร ประจำทาง (พิมาย-ชุมพวง)	20	200-300	200-300	1 วัน วิ่งรถประมาณ 35 เที่ยว
7. พนักงานขับรถ 6 ล้อ (หนองระเวียง-จักราช)	4	300	300	มีรถจำนวน 4 คัน วิ่งรถ 2 เที่ยว (เช้า และเย็น)
8. พนักงานทำความสะอาด ห้องน้ำ	4	100	100	ปฏิบัติงานเวลากลางคืน พนักงาน ทำงานสลับวัน
9. คนขายสินค้าเกษตร	5	1,000	1,500-2,000	ลูกหมาก อรุ่น ส้ม
10. คนขายของที่ระลึก	2	1,000	1,500	
11. คนถ่ายรูปนักท่องเที่ยวหน้า อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	2	300-500	500-1,000	
12. พนักงานขับรถสวนสัตว์	4	200	200-300	ก่อนเทศกาลเที่ยวพิมาย คนขับรถ สวนสัตว์ประจำอยู่ที่สวนสัตว์ จังหวัดนครราชสีมา ในช่วงเทศกาล มาปฏิบัติหน้าที่ 2 วัน คือวันที่ 12- 13 พฤศจิกายน 2548
13. คนขายลูกโป่ง	2	200	300-400	ต้นทุนในการจัดซื้ออุปกรณ์ ประมาณ 800.- บาท

ตารางที่ 27 แสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดง
แสงและเสียง (ต่อ)

อาชีพ	จำนวน (คน)	รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวัน (บาท)		หมายเหตุ
		ก่อนเทศกาล	ช่วงเทศกาล	
คนขายน้ำผลไม้	5	1,000	1,000-2,000	ขายน้ำผลไม้ประเภท น้ำส้ม น้ำมะพร้าว น้ำแดง ฯลฯ
พนักงานรักษา ความปลอดภัย	30	รับเงินเดือน	100	รับรายได้คืนละ 100 บาท เป็นพนักงานหญิง 10 คน ชาย 20 คน มาจากเทศบาลอำเภอพิมาย และวิทยาลัยการอาชีพพิมาย
ผู้ร่วมปฏิบัติงานโรงเรียน พิมายวิทยา	32	-	100	ปฏิบัติหน้าที่ตอนกลางคืน 4 วัน ระหว่างวันที่ 10-13 พฤศจิกายน 2548 แต่งกายด้วยเสื้อสีแดง เป็นผู้ดูแลความเรียบร้อยเกี่ยวกับที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าชมการแสดงแสงและเสียง
ผู้ร่วมปฏิบัติงานโรงเรียน พิมายวิทยาและวิทยาลัย การอาชีพพิมาย	15	-	50-100	ปฏิบัติหน้าที่ตอนกลางวันและกลางคืน ระหว่างวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 แต่งกายด้วยเสื้อสีดำ เป็นผู้ควบคุมเครื่องเสียง
คนขายสินค้า OTOP	53	50-100	100-150	รายได้ทั้งหมดที่ได้จากการขาย แต่ละวันกลุ่ม OTOP นำรายได้ดังกล่าวมาเฉลี่ยเพื่อแบ่งรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มทุกคน
พนักงานวัดแผนโบราณ	10	100-200	200-300	

หมายเหตุ จากการแจกจ่ายโดยผู้วิจัยที่ได้สังเกตการณ์ในช่วงเทศกาลเที่ยวพิมาย จำนวน 5 วัน

จากตารางที่ 27 แสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงาน แสดงแสงและเสียง พบว่า มี 15 อาชีพ รายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 50-100 ส่วน 4 อาชีพ รายได้ไม่เพิ่มขึ้น คือ พนักงานตกรถ พนักงานขับรถโดยสารประจำทาง (ทิมาย-ชุมพวง) พนักงานขับรถ 6 ล้อ (หนองระเวียง-จักราช) และพนักงานทำความสะอาดห้องน้ำ เนื่องจากพนักงานดังกล่าวเป็นพนักงานรายวัน รายได้คงที่ จึงกล่าวได้ว่ารายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ถือว่าสำเร็จสูง

2. รายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่จำหน่ายอาหารท้องถิ่นพื้นเมือง

ตารางที่ 28 แสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่จำหน่ายอาหารท้องถิ่นพื้นเมือง

ลำดับที่	ประเภทร้านอาหาร	จำนวนร้าน	รายได้ (กำไร)ต่อวัน (บาท)
1.	ข้าวเม่า	6	200
2.	ส้มตำ	2	400
3.	ผัดหมี่	2	400
4.	ขนมจีน	2	400
5.	ปลาร้า ปลาแดกเดี่ยว ปลาข่าง และน้ำปลา	2	600
6.	กล้วยแปรรูป	1	400
7.	ข้าวเกรียบผลไม้	1	1,000
8.	ข้าวตุก	1	400
9.	กระยาสารท	3	600
10.	อุ	1	400
11.	แปรรูปพริก	2	300
12.	แปรรูปสุกร	1	400
13.	น้ำอ้อยสด	1	400
14.	น้ำผึ้ง	1	1,000
15.	แมลงทอด	1	1,000

ตารางที่ 28 แสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่จำหน่ายอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง (ต่อ)

ลำดับที่	ประเภทร้านอาหาร	จำนวนร้าน	รายได้ (กำไร)ต่อวัน (บาท)
16.	ข้าวหลาม	4	300
17.	ถั่วคั่ว	1	800
18.	น้ำสมุนไพร	1	400
รวม		33	9,400

หมายเหตุ จากการแจกจ่ายโดยผู้วิจัยที่ได้สังเกตการณ์ในช่วงเทศกาลเที่ยวพินาย จำนวน 5 วัน

จากตารางที่ 28 แสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่จำหน่ายอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง พบว่าประเภทอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง มีทั้งสิ้น 18 ประเภท รวมร้านอาหารทั้งสิ้น 33 ร้าน มีกำไรเฉลี่ยต่อวัน 522.- บาท ซึ่งนับว่าเป็นผลกำไรที่สูงสำหรับท้องถิ่น เมื่อเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำ 158.- บาท (กระทรวงแรงงาน อ้างใน www.imicenter.com/mcotents/, 3 สิงหาคม 2549) โดยเฉพาะอาหารท้องถิ่น/พื้นเมืองที่ได้กำไรสูงสุด ได้แก่ ข้าวเกรียบผลไม้ น้ำผึ้ง แผลงทอด และถั่วคั่ว ส่วนกำไรวันละ 600 บาท ได้แก่ ปลาข้าว และกระยาสารท กำไรวันละ 400 บาท ได้แก่ ส้มคำ ผัดหมี่ ขนมหินกล้วยแปรรูป ข้าวคู อุ แปรรูปสุกร และน้ำอ้อยสด ส่วนกำไรต่ำ ได้แก่ ข้าวเม่า แปรรูปพริก และข้าวหลาม ซึ่งสาเหตุที่ทำให้กำไรต่ำเนื่องจากว่าคนในท้องถิ่นสามารถทำการผลิตได้ เมื่อเปรียบเทียบกับข้าวเกรียบ น้ำผึ้ง แผลงทอด และถั่วคั่ว จึงกล่าวได้ว่ารายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่จำหน่ายอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง ถือว่าสำเร็จสูง

ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อแสดงรายได้เฉลี่ยของคนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพต่างๆ ในช่วงเทศกาลงานแสดงแสงและเสียง (เฉลี่ยต่อคนต่อวัน) ประสบความสำเร็จสูง หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง

4.2.9 ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

สำหรับการวัดระดับความพึงพอใจในการท่องเที่ยวของผู้ร่วมงาน ใช้วิธีวัดแบบ Rating Scale มีค่าผันแปรเป็น พึงพอใจสูง พึงพอใจปานกลาง และพึงพอใจต่ำ ซึ่งสามารถสร้างเป็นมาตรวัดได้ดังนี้

การสร้างมาตรวัด

พอใจสูง	=	3 คะแนน
พอใจปานกลาง	=	2 คะแนน
พอใจต่ำ	=	1 คะแนน
ไม่ได้ร่วมกิจกรรม	=	0 คะแนน (ไม่นำมาคำนวณหาค่าความพึงพอใจ)

ตารางที่ 29 แสดงตัวชี้วัดที่ 9 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
9. ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว	9. ใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการพิสูจน์

จากการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศตามแบบสอบถาม สามารถวิเคราะห์ให้เห็นดังปรากฏในตารางที่ 30

ตารางที่ 30 แสดงระดับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว

หลังจากที่ท่านได้เข้าเยี่ยมชมงานในวันนี้ ท่านมีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง	ระดับความพึงพอใจ				\bar{x}	ระดับของความพึงพอใจ
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ไม่ได้ร่วมกิจกรรม		
การจัดการ / กิจกรรม						
ความเหมาะสมของสถานที่จัดงาน	60.4	38.4	0.4	0.8	2.60	สูง
ป้ายชี้ทางเข้าชมงาน	34.0	54.8	10.4	0.8	2.24	ปานกลาง
ความเหมาะสมของวันและเวลา	50.4	45.2	2.0	2.4	2.50	สูง
รูปแบบของการจัดงาน	50.0	46.4	2.4	1.2	2.48	สูง
การประชาสัมพันธ์รายละเอียดของงาน	42.0	48.4	8.4	1.2	2.34	สูง
ห้องน้ำ	28.8	48.4	20.4	2.4	2.09	ปานกลาง
ที่จอดรถ	21.2	43.6	32.8	2.4	1.88	ปานกลาง
การขายศรีสู่ขวัญ	34.0	45.2	3.2	17.6	2.37	สูง
ชมโบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	64.4	33.2	1.2	1.2	2.64	สูง
การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน	54.0	31.2	2.8	12.0	2.58	สูง
การแสดงประกอบแสงเสียงวิมาณานุการ	55.2	22.0	2.4	20.4	2.66	สูง
นิทรรศการประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมการท่องเที่ยว	52.0	39.2	1.2	7.6	2.55	สูง
รวม					2.41	สูง

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 9 ตามตารางที่ 30 แสดงระดับความพึงพอใจในการท่องเที่ยว พบว่า อยู่ระดับความพึงพอใจ “สูง” ($\bar{x} = 2.41$) ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อให้ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว ประสบความสำเร็จสูง หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง

4.2.10 เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ

สำหรับการวัดระดับความรู้สึกของผู้ร่วมงาน ที่ก่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ ใช้วิธีวัดแบบ Rating Scale มีค่าค้นแปรเป็น ใจ ไม่แน่ใจ และไม่ใจ ซึ่งสามารถสร้างเกณฑ์วัดได้ดังนี้

เกณฑ์วัด

1.00 – 1.66	ไม่ใจ
1.67 – 2.33	ไม่แน่ใจ
2.34 – 3.00	ใจ

ตารางที่ 31 แสดงตัวชี้วัดที่ 10 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
10. เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ	10. ใช้แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการพิสูจน์

จากการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศตามแบบสอบถาม สามารถวิเคราะห์ให้เห็นดังปรากฏในตารางที่ 32

ตารางที่ 32 แสดงความรู้สึกที่เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ

การเยี่ยมชมงานครั้งนี้ ทำให้ท่านมีความรู้สึกต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่	\bar{x}
1. เห็นว่าสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศที่น่าสนใจยังมีอีกจำนวนมาก	93.6	5.2	1.2	2.92
2. สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในภาคอีสานยังมีอีกหลายแห่ง	88.8	10.4	0.8	2.88
3. สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรได้รับการอนุรักษ์	92.8	6.8	0.4	2.92
รวม				2.90

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 10 ตามตารางที่ 32 แสดงความรู้สึกที่เกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ พบว่า อยู่ระดับความรู้สึก "ใช่" ($\bar{x} = 2.90$) ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อให้ผู้มาร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ ประสบความสำเร็จสูง หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง

4.2.11 คาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ

สำหรับความคาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้เข้าร่วมงาน ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ใช้วิธีวัดโดย Rating Scale มีค่าผันแปรเป็น ใช่ ไม่แน่ใจ และไม่ใช่ ซึ่งสามารถใช้เกณฑ์ชี้วัดเช่นเดียวกับข้อที่ 4.2.10

ตารางที่ 33 ตารางตัวชี้วัดที่ 11 และวิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการพิสูจน์โดยข้อมูลเชิงประจักษ์
11. คาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ	11. ใช้แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการทูลง

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศตามแบบสอบถาม สามารถวิเคราะห์ให้เห็นดังปรากฏในตารางที่ 34

ตารางที่ 34 แสดงความคาดหวังว่าจะเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในภาคอีสานอีก

คำตอบ	4. คาดว่าจะเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในภาคอีสานอีก	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ใช่	216	86.4
ไม่แน่ใจ	31	12.4
ไม่ใช่	3	1.2
รวม	250	100

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 11 ตามตารางที่ 34 แสดงความคาดหวังว่าที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในภาคอีสานอีก พบว่า อยู่ระดับความรู้สึก “ใช่” ร้อยละ 86.4 ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อคาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ ประสบความสำเร็จสูง หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง

4.2.12 แนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ

ตารางที่ 35 แสดงตัวชี้วัดที่ 12 และวิธีการทูลงโดยข้อมูลเชิงประจักษ์

ตัวชี้วัด	วิธีการทูลงโดยข้อมูลเชิงประจักษ์
12. แนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ	12. ใช้แบบสอบถาม นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผลการพิสูจน์

จากการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศตามแบบสอบถาม สามารถวิเคราะห์ให้เห็นดังปรากฏในตารางที่ 36

ตารางที่ 36 แสดงความรู้สึกต่อการเยี่ยมชมงาน

การเยี่ยมชมงานครั้งนี้ ทำให้ท่านมีความรู้สึกต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่	\bar{x}
1. คาดว่าจะแนะนำเพื่อนหรือญาติให้มาท่องเที่ยวที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	88.8	10.8	0.4	2.88
2. คาดว่าจะแนะนำเพื่อนหรือญาติให้มาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจในภาคอีสาน	88.4	10.8	0.8	2.87
3. คาดว่าจะแนะนำเพื่อนหรือญาติให้หันมาท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น	93.6	5.2	1.2	2.92
รวม				2.89

จากการศึกษาตัวชี้วัดที่ 12 ตามตารางที่ 36 แสดงความรู้สึกต่อการเยี่ยมชมงาน พบว่าอยู่ระดับความรู้สึก “ใช่” ($\bar{x} = 2.89$) ดังนั้น จึงถือว่าวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อให้ผู้มาร่วมงานแนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ ประสบความสำเร็จสูง หรือมีประสิทธิผลอยู่ในระดับสูง

กล่าวโดยสรุป การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายครั้งนี้ มีประสิทธิผลอยู่ในระดับ “สูง” เว้นแต่อัตราของนักท่องเที่ยวยังเพิ่มขึ้นไม่มาก สำหรับภาพรวมของการจัดงานเทศกาลถือว่าจัดงานได้ดี อาทิ มีการจัดแสดงอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง แสดงสินค้า OTOP จัดการแข่งขันกีฬาท้องถิ่น/พื้นเมือง จัดการละเล่นท้องถิ่น/พื้นเมือง การประกอบพิธีกรรม และมีการจัดกิจกรรมการแสดงประกอบแสงและเสียง ซึ่งนักท่องเที่ยวพึงพอใจ แต่การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายยังพบปัญหาเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างแดนมาท่องเที่ยวน้อย สำหรับการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป ดูได้จากผู้มาเที่ยวจากข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่าง ในข้อ 4.1 ผู้มาเที่ยวเป็นคนท้องถิ่น อันสะท้อนให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อท้องถิ่น ได้แก่ ไปสเตอร์/แผ่นป้ายโฆษณา และการแนะนำจากญาติ/เพื่อน แต่สื่อโฆษณาด้านกว้างที่ขยายการประชาสัมพันธ์ออกมานอกท้องถิ่นยังน้อยเกินไป เช่น สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต

4.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ

การวิจัยครั้งนี้ สามารถประเมินผลจากปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ 2 ข้อ ดังนี้

4.3.1 ปัจจัยด้านนโยบาย

4.3.1.1 ความชัดเจนของนโยบาย

4.3.1.2 ความสอดคล้องของนโยบายกับความต้องการของท้องถิ่น

4.3.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

4.3.2.1 ความร่วมมือ

4.3.2.2 การประสานงาน

4.3.2.3 การประชาสัมพันธ์

4.3.2.4 งบประมาณ

4.3.1 ปัจจัยด้านนโยบาย ประกอบด้วย :-

4.3.1.1 ความชัดเจนของนโยบาย

4.3.1.2 ความสอดคล้องของนโยบายกับความต้องการของท้องถิ่น

4.3.1.1 ความชัดเจนของนโยบาย

โครงการงานเทศบาลเที่ยวพินาย อำเภอพินาย จังหวัดนครราชสีมา ถือว่าเป็นนโยบายหนึ่ง และเป็นแนวทางในการปฏิบัติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ที่รับนโยบายมาจากรัฐบาล ในการให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งการประสานงานด้านความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยว ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

โครงการดังกล่าวมีการจัดงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 - ปัจจุบัน ถือว่าการจัดงานครั้งนี้ เป็นครั้งที่ 17 ซึ่งจัดระหว่างวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ลำน้ำจักราช (สนามแข่งเรือ) และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครราชสีมา กรมศิลปากร อำเภอพิมาย เทศบาลตำบลพิมายและองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และสมาคมโรงแรมและธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

การจัดงานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ส่งเสริมการท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น 2) เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศมีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา 3) เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น 4) เพื่อสร้างสำนึกและความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย 5) เพื่อเป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และ 6) เพื่ออนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกให้คนไทยท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า ผลที่สำคัญที่สุดนั้นคือ ในส่วนของวัตถุประสงค์ทั้ง 6 ข้อที่กล่าวมาข้างต้น ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน

4.3.1.2 นโยบายสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

สำหรับ โครงการงานเทศกาลเที่ยวพิมายมีความเหมาะสมกับความต้องการของคนในท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งอำเภอพิมายมีพื้นที่ที่เป็นแหล่งทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ซึ่งโครงการงานเทศกาลเที่ยวพิมาย จัดขึ้นเพื่อต้องการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เห็นความสำคัญ ตลอดจนความต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพ เกิดการสร้างงาน และสามารถกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น

นอกจากนี้ การแปลงนโยบายสู่แผนดำเนินการต่างๆ นั้น ในการจัดงานครั้งนี้ได้มีการกำหนดเป้าหมายในการจัดงานอยู่ในรูปแบบและกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหลากหลายดังรูปแบบต่อไปนี้ 1) การแข่งขันเรือยาวประเพณีชิงชนะเลิศด้วยพระราชทาน ณ บริเวณลำน้ำจักราช 2) การแสดงประกอบแสงเสียงวิมานาฎการ ชุด"นิรมิตกรรมเหนือลำน้ำมูล" 3) การแสดงทางวัฒนธรรม โดยกลุ่มนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้าน 4) การแสดงและจำหน่ายสินค้า "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" การประกวดแข่งขันทำอาหารและหัตถกรรมพื้นบ้าน 5) การแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร 6) การแสดงวัฒนธรรมและละเล่นพื้นบ้าน 7) นิทรรศการประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมการท่องเที่ยวและ

สัตว์เลี้ยง (ประกวดแมว-โคราช) 8) ขบวนแห่พุทธบูชา จากคุ้มวัดและสถานศึกษาต่าง ๆ ในอำเภอทิมาย
9) การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านและกีฬาประเภทต่าง ๆ

จากการศึกษาพบว่า ในขั้นตอนการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติมีปัญหาเกิดขึ้น 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของนโยบายที่วางไว้แต่เดิม กล่าวคือ วัตถุประสงค์ในข้อที่ 5 ได้กำหนดว่าโครงการจัดงานเทศกาลเที่ยวทิมาย เพื่อเป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งหมายความว่าในการจัดงานเทศกาลนั้นจะต้องเน้นให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจ้างงาน หรือร่วมนำสินค้ามาขาย หรือมีส่วนร่วมในด้านต่างๆพร้อมกับให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของการจัดงานเทศกาลเที่ยวทิมาย

แต่จากการศึกษาพบว่า ในการจัดงานนั้นมุ่งจัดงานในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) เป็นหลัก อันทำให้ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้เดิม เช่น การตั้งซุ้มแสดงจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองตรงบริเวณด้านหน้าของอุทยานประวัติศาสตร์ทิมายนั้น ปรากฏว่าค่าเช่าซุ้มมีราคาสูง (5 วัน คิดค่าเช่าซุ้ม 6,000 บาท ถ้าคิดเฉลี่ยต่อวัน เป็นจำนวนเงิน 1,200 บาท) ซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเช่าซุ้มเพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองได้ และข้อมูลจากการสังเกตการณ์ พบว่า ผู้ประกอบการเช่าซุ้มได้ก็คือ “นายทุนท้องถิ่น” โดยนายทุนคนดังกล่าวเป็นผู้ประมูลพื้นที่ตั้งซุ้มทั้งหมดแล้วนำมาจัดการให้พ่อค้ามาเช่าซุ้มเพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองอีกต่อหนึ่ง

ในแง่นี้จึงทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองภายในงานเทศกาลเที่ยวทิมายได้

ประการที่สอง เมื่อชาวบ้านไม่สามารถนำสินค้าพื้นเมืองมาจำหน่ายที่ซุ้มจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในอุทยานประวัติศาสตร์ทิมายได้ ผู้จัดงานจึงกำหนดให้ชาวบ้านไปจัดจำหน่ายสินค้า OTOP ตรงบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทิมาย ซึ่งเป็นจุดที่อยู่ห่างไกลจากอุทยานประวัติศาสตร์ทิมาย และนักท่องเที่ยวมักจะแวะไปท่องเที่ยวที่อุทยานประวัติศาสตร์ทิมาย ไม่ค่อยได้ไปที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทิมาย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงก่อให้เกิดปัญหาขึ้น 2 ประการ คือ ประการแรก ชาวบ้านขายสินค้าพื้นเมืองไม่ได้ ทั้งๆ ที่มีสินค้าคุณภาพดี และรายได้จะไม่กระจายลงไปสู่ชาวบ้าน ประการที่สอง นักท่องเที่ยวขาดโอกาสในการจับจ่ายซื้อสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป นโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจัดขึ้นในบริบทของการค้าเสรีและโลกาภิวัตน์ ย่อมทำให้การดำเนินนโยบายอยู่ภายใต้แรงบีบบังคับของการดำเนินงานเชิงธุรกิจที่เน้นแสวงหาผลกำไรสูงสุด ด้วยเหตุนี้ ผู้จัดการจึงมักประสบปัญหาความขัดแย้งที่จะต้องเลือกระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่วัตถุประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เน้นอนุรักษ์ทรัพยากรและระบบคุณค่าที่ท้องถิ่นที่ได้สะสมมาหลายร้อยปี รวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน แต่การดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งกับแรงบีบบังคับในการแสวงหาผลกำไรสูงสุดในรูปการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) ซึ่งหากผู้จัดการไม่สามารถรักษาจุดยืนและอุดมการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเอาไว้ได้ ก็จะทำให้การจัดการเทศกาลเที่ยวพิมายไขว้เขว บิดเบือนไปจากวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปสู่การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจเหมือนที่นิยมจัดกันโดยทั่วไปได้

4.3.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย :-

- 4.3.2.1 ความร่วมมือ
- 4.3.2.2 การประสานงาน
- 4.3.2.3 การประชาสัมพันธ์
- 4.3.2.4 งบประมาณ

4.3.2.1 ความร่วมมือ

สำหรับการบริหารจัดการงานเทศกาลเที่ยวพิมายที่ผ่านมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการเอง เมื่อการจัดงานเกิดขึ้นถึง 16 ครั้ง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงมอบหมายให้จังหวัดนครราชสีมาและอำเภอพิมายเป็นผู้บริหารจัดการเอง เพียงแต่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้ให้คำปรึกษา ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2548 อำเภอพิมาย จึงได้จัดตั้งองค์การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ในรูปคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงานขึ้น สามารถแบ่งการดำเนินงานเป็น 2 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายดำเนินงานและประสานงานทั่วไป
2. ฝ่ายจัดการแสดง แสง สี เสียงฯ

1. ฝ่ายดำเนินงานและประสานงานทั่วไป ประกอบด้วย 14 ฝ่าย ได้แก่ :-

1.1 คณะกรรมการดำเนินงาน จำนวน 38 คน ได้แก่ นายอำเภอพิมาย เป็นประธานกรรมการดำเนินงาน ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1 ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ จังหวัดนครราชสีมา ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 12 จังหวัดนครราชสีมา ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอพิมาย นายกเทศมนตรีตำบลพิมาย ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนพิมายวิทยาน้ำพุร้อนประเวศศาสตร์พิมาย ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย นายช่างหัวหน้าโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทุ่งสัมฤทธิ์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง ข้าราชการบำนาญ ท้องถิ่นอำเภอพิมาย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้จัดการไฟฟ้าภูมิภาคอำเภอพิมาย พัฒนาการอำเภอพิมาย เกษตรอำเภอพิมาย ปศุสัตว์อำเภอพิมาย ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพพิมาย สาธารณสุขอำเภอพิมาย นายกษมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย ครู โรงเรียนพิมายวิทยา นักวิชาการวัฒนธรรมอำเภอพิมาย

เจ้าหน้าที่ชลประทาน ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง ปลัดเทศบาลตำบลพิมาย ปลัดอำเภอ เสมียนตราอำเภอพิมาย หัวหน้าศูนย์ประสานงาน อบจ. ประจำอำเภอพิมาย และเจ้าหน้าที่ปกครอง

1.2 คณะทำงานฝ่ายประชาสัมพันธ์ จำนวน 10 คน มีหน้าที่ ประชาสัมพันธ์การจัดการจัดการเทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ประจำปี 2548 ทางสื่อมวลชนทุกแขนงทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ไปสเตอร์ คัทเอาท์ โฆษณาออกประกาศเชิญชวน จัดรถประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการประสานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้การประชาสัมพันธ์เป็นไปอย่างกว้างขวาง

1.3 คณะทำงานฝ่ายพิธีกร จำนวน 11 คน มีหน้าที่ จัดพิธีการประจำกองอำนาจการพิธีเปิด-ปิด ณ อุทยานประวัติศาสตร์พิมายและสนามแข่งเรือ รวมทั้งจัดพิธีกรเพื่อประชาสัมพันธ์ ประจำทุกวันตลอดการจัดการ

1.4 คณะทำงานฝ่ายจัดหารายได้และจัดหาผลประโยชน์ จำนวน 38 คน มีหน้าที่ จัดหารายได้และจัดหาผลประโยชน์ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงาน จัดพิมพ์และควบคุมเบิกจ่ายบัตรชมงาน แสงเสียง

1.5 คณะทำงานฝ่ายสิทธิประโยชน์ จำนวน 14 คน มีหน้าที่ จัดหาและคัดเลือกผู้สนับสนุนต่างๆ เพื่อจัดหารายได้ในการจัดงาน

1.6 คณะทำงานฝ่ายบริหารการเงินและบัญชี จำนวน 11 คน มีหน้าที่ รับเงินรายได้และผลประโยชน์ทุกประเภททุกรายการ บันทึกการอนุมัติค่าใช้จ่ายตามมติที่ประชุม คณะกรรมการดำเนินงาน ขออนุมัตินายอำเภอเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ แก่ผู้รับผิดชอบ จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายให้เป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ตรวจสอบได้ จัดทำทะเบียนการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายและสรุปการรับ- การจ่าย เสนอคณะกรรมการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นงาน

1.7 คณะทำงานฝ่ายพิจารณางบประมาณ จำนวน 15 คน มีหน้าที่ พิจารณางบประมาณที่คณะทำงานเสนอประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน

1.8 คณะทำงานฝ่ายวงดุริยางค์ จำนวน 3 คน มีหน้าที่ จัดวงดุริยางค์ และจัดการแสดงของโรงเรียนพิมายวิทยา ประกอบพิธีเปิด-ปิดการแข่งขันเรือยาวประเพณี

1.9 คณะทำงานฝ่ายปฏิบัติ จำนวน 36 คน มีหน้าที่ ให้บริการและอำนวยความสะดวกในด้านบริการอาหารว่างและเครื่องดื่มแก่แขกผู้มีเกียรติ จัดเตรียมภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ในการให้บริการต่างๆ ณ กองอำนาจการแข่งขัน และในพิธีเปิดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ณ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

1.10 คณะทำงานฝ่ายบันทึกภาพและ VCD. จำนวน 10 คน มีหน้าที่ จัดทำสคริปต์ ระบบการถ่ายภาพ และ VCD. พร้อมทั้งกิจกรรมทุกกิจกรรมของงานเทศกาลเที่ยวพิมาย นครราชสีมา ตามกำหนดการ

1.11 คณะทำงานฝ่ายรักษาพยาบาล จำนวน 15 คน มีหน้าที่ จัดเจ้าหน้าที่บริการรักษาพยาบาล โดยจัดตั้งหน่วยปฐมพยาบาล มีเจ้าหน้าที่ประจำ ณ กองอำนวยการแข่งเรือ ในวันที่ 12-13 พฤศจิกายน 2548

1.12 คณะทำงานฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยและการจราจร จำนวน 18 คน มีหน้าที่ กำหนดแผน และอำนวยความสะดวกสถานที่จอดรถในบริเวณสถานที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย บริเวณลานจอดรถลานเมรุพรหมทัต บริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย การจัดการจราจรเข้าขบวนแห่ ขบวนหลวงในพิธีเปิดการแสดงแสงเสียง พิธีแห่ด้วยพระราชทาน และดูแลความปลอดภัย

1.13 คณะทำงานฝ่ายติดตั้งไฟฟ้า จำนวน 12 คน มีหน้าที่ จัดหา ติดตั้งไฟฟ้า แสงสว่าง ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ลานพรหมทัต สนามแข่งเรือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย และติดตั้งสปอร์ตไลท์บริเวณถนนจอมพลสุดาเสด็จถึงประตูชัย รวมทั้งจัดเตรียมเครื่องกำเนิดไฟฟ้าสำรอง กรณีกระแสไฟฟ้าขัดข้องและตามที่คณะกรรมการแต่ละฝ่ายร้องขอ

1.14 คณะทำงานฝ่ายติดตามและประเมินผลการจัดงานฯ จำนวน 6 คน มีหน้าที่ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการจัดงานกิจกรรมต่างๆ ที่จัดในงานทุกกิจกรรมว่าประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด โดยการใช้วิธีการประเมินผลตามวิธีการที่คณะกรรมการเห็นสมควร แล้วรายงานผลให้คณะกรรมการดำเนินการจัดงานฯ ทราบ ภายใน 10 วัน นับจากวันเสร็จสิ้นการจัดงาน

2. ฝ่ายจัดการแสดงแสง สี เสียงฯ ประกอบด้วย 4 ฝ่าย ได้แก่ :-

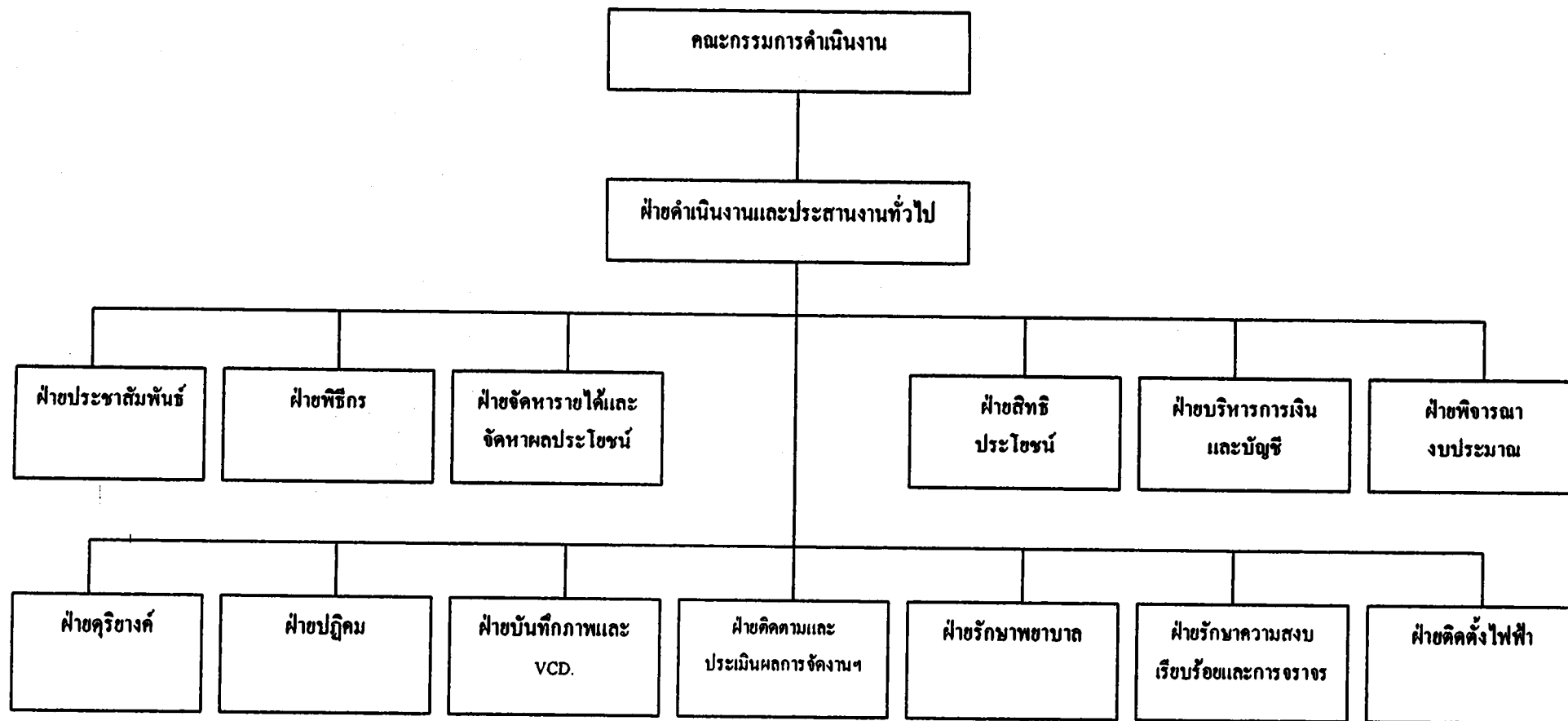
2.1 คณะทำงานฝ่ายจัดการแสดงแสงเสียง ประกอบจินตภาพวิมายนฎการ ชุด “นิรมิตกรรมเหนือลำนํ้ามูล” จำนวน 61 คน มีหน้าที่ วางแผนอำนวยการประสานงาน การจัดแสดงแสงเสียง ประกอบจินตภาพวิมายนฎการ และพัฒนาการจัดการ การตลาด

2.2 คณะทำงานฝ่ายจัดสถานที่ จำนวน 34 มีหน้าที่ จัดสถานที่ ออกแบบก่อสร้าง จัดตกแต่งสถานที่ ก่อสร้างอฒจันทร์ เวทีการแสดง และอื่นๆ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

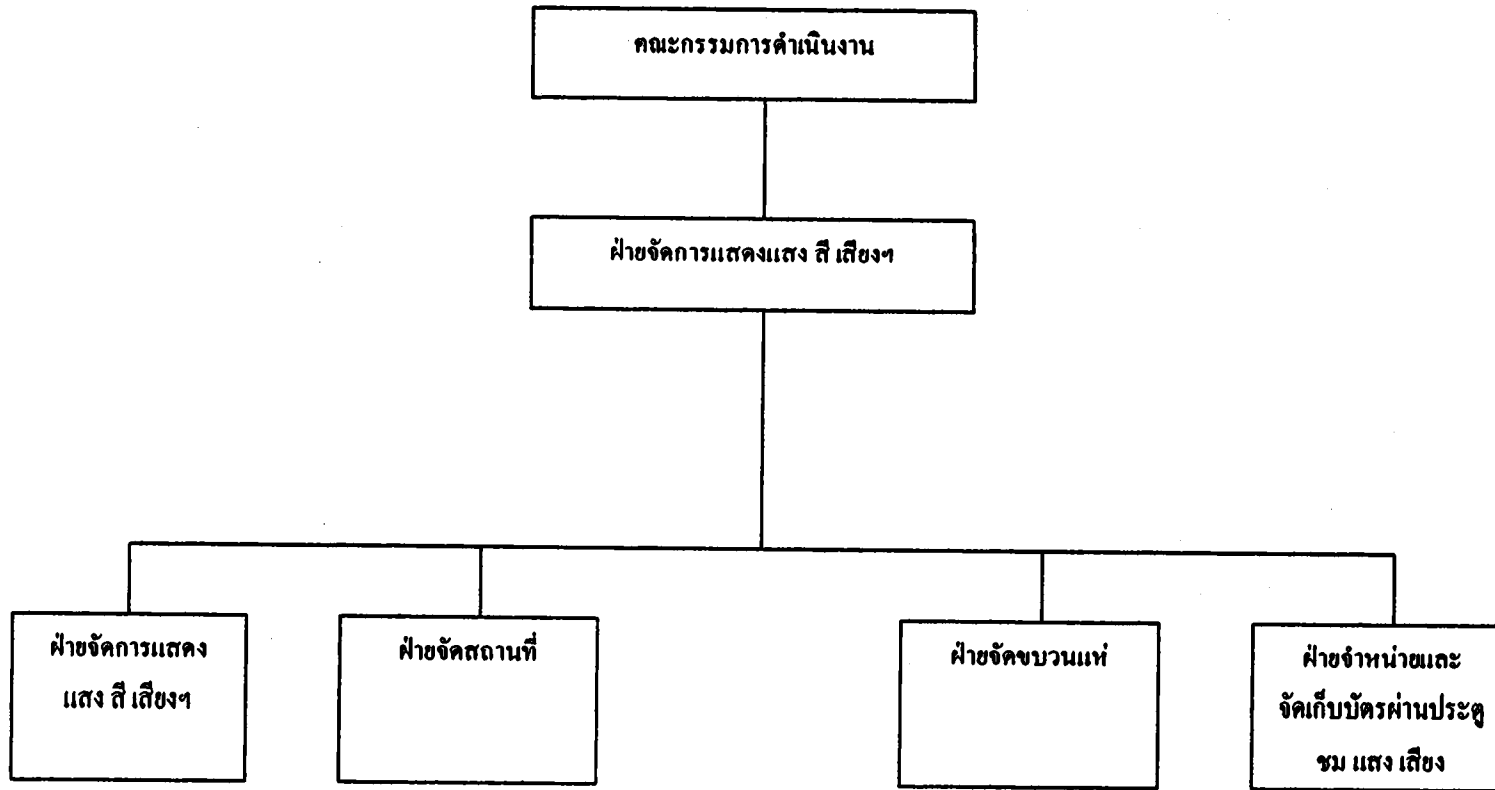
2.3 คณะทำงานฝ่ายจัดขบวนแห่ จำนวน 20 คน มีหน้าที่ จัดขบวนแห่ ชุดขบวนหลวง จัดขบวนกลุ่มต่างๆ เข้าร่วมขบวนในพิธีเปิดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย

2.4 คณะทำงานฝ่ายจำหน่ายและจัดเก็บบัตรผ่านประชุมแสงเสียง จำนวน 9 ท่าน มีหน้าที่ จำหน่ายและจัดเก็บบัตรผ่านประชุมงานแสงเสียง

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแผนภาพแสดงคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานของการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ประจำปี 2548 ดังแสดงตามแผนภาพที่ 6 และแผนภาพที่ 7 ด้านล่างนี้

แผนภาพที่ 7 แสดงรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงานเทศกาลเที่ยวพืมาข นครราชสีมา ประจำปี 2548
(ฉบับที่ 1 ฝ่ายดำเนินงานและประสานงานทั่วไป)

แผนภาพที่ 8 แสดงรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย นครราชสีมา ประจำปี 2548
(ฉบับที่ 2 ฝ่ายจัดการเลือกตั้ง สี่เสี้ยวฯ)

การบริหารจัดการการจัดงานดังกล่าวได้นำโยบายไปปฏิบัติในหลายๆ ฝ่าย ทั้งฝ่ายดำเนินงานและประสานงานทั่วไป และฝ่ายจัดการแสดง แสง สี เสียงฯ ดังแผนภาพที่ 6 และแผนภาพที่ 7 จากการศึกษาวิจัยสังเกตข้อมูลรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงาน ทั้ง 18 ฝ่าย พบว่า คณะกรรมการทุกท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และมีภาวะความเป็นผู้นำสูง จากการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงานชุดนี้ทุกคนมาด้วยความสมัครใจ

จากการศึกษาพบว่าปัญหาความร่วมมือ คือ คณะกรรมการในแต่ละฝ่ายให้ความร่วมมือและความสำคัญต่อการประชุมน้อย ยกตัวอย่าง เช่น จากรายชื่อของคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานของแต่ละฝ่ายมีจำนวนมาก เช่น ฝ่ายละ 61 คน บางคนมีหน้าที่มากกว่า 1 ฝ่าย เมื่อมีการประชุม ฝ่ายต่างๆ เข้าประชุมไม่ครบจำนวน บางฝ่ายส่งตัวแทนเข้าประชุม การประชุมแต่ละครั้งจะพบแต่บุคคลเดิมๆ ที่เคยเข้าร่วมประชุม ซึ่งปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงานที่มาด้วยความสมัครใจนั้น ไม่สามารถออกคำสั่งหรือบังคับให้ทุกคนเข้าร่วมประชุมได้

4.3.2.2 การประสานงาน

สำหรับการประสานงานระหว่างฝ่าย จากการศึกษาพบว่า ฝ่ายต่างๆ มีการประสานงานระหว่างฝ่ายดี แต่มีบางฝ่ายที่งานคาบเกี่ยวกัน แต่ฝ่ายนั้นๆ สามารถประสานงานทำงานต่อได้ โดยไม่มีการเกี่ยงงานกันทำ ดังนั้น การจัดงานครั้งนี้ถือว่าการประสานงานระหว่างฝ่ายมีปัญหาค่อนข้างเล็กน้อย

4.3.2.3 การประชาสัมพันธ์

จากผลการศึกษาในบทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ถือว่าการประชาสัมพันธ์ยังมีปัญหา ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจากต่างแดนมาท่องเที่ยวน้อย ผู้มาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น อันสะท้อนให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์มุ่งใช้สื่อโฆษณาท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ ไปสเตอร์/แผ่นป้ายโฆษณา และการแนะนำจากญาติ/เพื่อน แต่สื่อโฆษณาด้านกว้างที่ขยายการประชาสัมพันธ์ออกมานอกท้องถิ่นยังน้อยเกินไป เช่น สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเตอร์เน็ต จากการศึกษา พบว่า

1. ผู้จัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายวางเป้าหมายไว้ต่ำ คือต้องการจัดงานให้เป็นเพียงงานระดับอำเภอ เมื่อเทียบกับการจัดงานแสดงแสงและเสียงสะพานข้ามแม่น้ำแควของ จังหวัดกาญจนบุรี หรือ อูฐยามรดกโลก จังหวัดอุรุษยา จะเห็นได้ว่าการจัดงานของทั้งสองจังหวัดนั้นเป็นการจัดงานในระดับชาติ ในส่วนของการแสดงแสงและเสียง “วิมานาฏการ” ของอำเภอพิมาย สามารถที่จะจัดให้เป็นงานระดับชาติได้ โดยการใช้งบประมาณที่เหมาะสม

2. สำหรับการกำหนดขอบเขตการประชาสัมพันธ์ ซึ่งผู้จัดงานประชาสัมพันธ์ในขอบเขตท้องถิ่นเป็นหลัก เช่น การประชาสัมพันธ์โดยใช้แผ่นป้ายโฆษณา/โปสเตอร์ และคนในท้องถิ่นแนะนำญาติ/เพื่อน แต่ในขณะที่สื่อโฆษณาในระดับชาติ อันได้แก่ สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ตปรากฏน้อย เช่นในกรณีการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายในครั้งนี้ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทางโทรทัศน์ ช่อง 5 และประชาสัมพันธ์ตัวหนังสือวิ่ง ระหว่างเวลา 17.00 น. และเวลา 20.00 น. ประมาณ 10 ครั้ง ค่าใช้จ่ายผ่านสื่อโทรทัศน์ ประมาณ 50,000 – 60,000 บาท การประชาสัมพันธ์ดังกล่าวถือว่าค้ำยประสิทธิภาพมาก การลงทุนและงบประมาณน้อยเกินไป จึงทำให้การประชาสัมพันธ์นอกท้องถิ่นขาดการรับรู้อย่างทั่วถึง

4.3.2.4 งบประมาณ

การจัดเทศกาลเที่ยวพิมายครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณการดำเนินการและแหล่งสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จังหวัดนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่และเทศบาลตำบลพิมาย องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา บริษัท ห้างร้านและภาคเอกชนต่าง ๆ อาทิเช่น รายรับจากการประมูลงาน/สวนสนุก การจองจุ่มจำหน่ายสินค้า จำหน่ายบัตรแสงเสียง จำหน่ายบัตรชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ฯลฯ ส่วนรายจ่ายของการดำเนินการ อาทิ งานประกอบ (กิจกรรมต่างๆ) งานประชาสัมพันธ์/ธุรการ/เบ็ดเตล็ด งานแข่งเรือยาวประเพณี และงานแสดงแสงและเสียง จากการศึกษาพบว่า การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ประจำปี 2548 งบประมาณการรายรับ ตามโครงการงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ประมาณ 600,000 บาท แต่งบประมาณรายรับตามจริง เป็นเงิน 6,156,00 บาท ซึ่งมีรายจ่ายตามจริง เป็นเงิน 4,670,000 บาท ดังนั้นงบประมาณการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายครั้งนี้ มีรายรับสูงกว่ารายจ่าย เป็นเงิน 1,486,000 บาท ซึ่งงบประมาณที่ตั้งไว้มีความเพียงพอต่อการจัดงาน

สำหรับขั้นตอนการเบิกเงิน ที่คณะทำงานในแต่ละฝ่ายควรปฏิบัติมี 2 กรณี ดังนี้

1. การเบิกเงินตามแผนงาน สามารถรับเงินได้ประมาณ 2-3 วัน ที่ฝ่ายการเงิน อำเภอพิมาย
2. การเบิกเงินนอกแผนงาน กรณีนี้ต้องมีการทำบันทึกข้อความ ตามขั้นตอนของระบบราชการ เพื่อเสนอแผนงานต่ออำเภอพิมาย หลังจากนั้นอำเภอพิมายนำบันทึกข้อความดังกล่าวเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณา เมื่อมีการพิจารณาอนุมัติ คณะทำงานสามารถรับเงินได้ที่ฝ่ายการเงิน อำเภอพิมาย

จากการที่ผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า บางคนได้รับเงินค่าจ้างล่าช้า (เกินกว่า 3 วัน) และได้รับเงินค่าจ้างไม่เต็มจำนวน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษา “ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย” สำหรับบทนี้เป็นสรุปและข้อเสนอแนะ โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 การอภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาประสิทธิผลของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของนโยบายดังกล่าว

ประชากรในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ผู้ประกอบการ (ร้านค้ารอบๆ บริเวณการจัดงานโรงแรม ที่พัก และรถสองแถวรับจ้าง) และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงาน โดยเก็บตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 200 ตัวอย่าง และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 50 ตัวอย่าง รวม 250 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด และปลายปิด และวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยการเก็บข้อมูลจากการสังเกตการณ์ การเจงนั๊บ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Package for Social Science) และนำข้อมูลมาเสนอ ในรูปแบบการพรรณนา ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวจังหวัดนครราชสีมาหรือจังหวัดภาคอีสาน นักท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่มีอายุน้อย (อายุ 30 ปีลงมา มีร้อยละ 54.8) ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ไม่สูง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทราบข่าวเทศกาลเที่ยวพิมายจากข้อมูลข่าวสารภายในท้องถิ่น ได้แก่ ญาติ/เพื่อน และโปสเตอร์/แผ่นป้ายโฆษณา

5.1.2 ประสิทธิภาพของนโยบาย

จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย โดยการประเมินผลจากตัวชี้วัด 12 ตัวชี้วัด พบว่า มีระดับประสิทธิภาพ “สูง” จำนวน 9 ตัวชี้วัด ระดับประสิทธิภาพ “ค่อนข้างสูง” จำนวน 1 ตัวชี้วัด และระดับประสิทธิภาพ “ค่อนข้างต่ำ” จำนวน 2 ตัวชี้วัด สามารถแจกแจงระดับประสิทธิภาพได้ดังต่อไปนี้

ระดับประสิทธิภาพ “สูง” จำนวน 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) มีกิจกรรมที่แสดงถึงประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น 2) ผู้มาร่วมงานเกิดความตระหนักในคุณค่า ห่วงแทน และต้องการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) ผู้มาร่วมงานเกิดการเรียนรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น 4) การจัดงานเทศกาล โดยเน้นการจ้างงานของคนในท้องถิ่น 5) สร้างรายได้เฉลี่ยต่อวันให้คนในท้องถิ่นจากการจัดงานเทศกาล 6) นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจในการท่องเที่ยว 7) นักท่องเที่ยวเกิดความตระหนักในคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศ 8) นักท่องเที่ยวคาดหวังที่จะท่องเที่ยวภายในประเทศ และ 9) นักท่องเที่ยวคาดหวังว่าจะแนะนำเพื่อน/ญาติให้มาท่องเที่ยวภายในประเทศ

ระดับประสิทธิภาพ “ค่อนข้างสูง” จำนวน 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ มีกิจกรรมที่แสดงถึงการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

ระดับประสิทธิภาพ “ค่อนข้างต่ำ” จำนวน 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้นจำนวนไม่มาก และ 2) อัตราการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมาเพิ่มขึ้นจำนวนไม่มาก

การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายครั้งนี้ มีประสิทธิผลรวมอยู่ในระดับ “สูง” เว้นแต่อัตราของนักท่องเที่ยวยังเพิ่มขึ้นไม่มาก สำหรับภาพรวมของการจัดงานเทศกาลถือว่าจัดงานได้ดี อาทิ มีการจัดแสดงอาหารท้องถิ่น/พื้นเมือง แสดงสินค้า OTOP จัดการแข่งขันกีฬาท้องถิ่น/พื้นเมือง จัดการละเล่นท้องถิ่น/พื้นเมือง การประกอบพิธีกรรม และมีการจัดกิจกรรมการแสดงประกอบแสงและเสียง ซึ่งนักท่องเที่ยวพึงพอใจ แต่การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายยังพบปัญหา เนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างแดนมาท่องเที่ยวน้อย สำหรับการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป ได้จากผู้มาเที่ยวจากข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่าง ในข้อ 4.1 ผู้มาเที่ยวเป็นคนท้องถิ่น อันสะท้อนให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์โดยใช้สื่อท้องถิ่น ได้แก่ ไปสเตอร์/แผ่นป้ายโฆษณา และการแนะนำจากญาติ/เพื่อน แต่สื่อโฆษณาค้นกว้างที่ขยายการประชาสัมพันธ์ออกมานอกท้องถิ่นยังมีน้อย เช่น สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต

5.1.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผล

5.1.3.1 ปัจจัยด้านนโยบาย

- ความชัดเจนของนโยบาย และความสอดคล้องของนโยบายกับความต้องการของ
ท้องถิ่น

ผลการศึกษาพบว่า ขั้นตอนการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัตินั้น พบปัญหา 2 ประการ ดังนี้

ประการแรก การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของนโยบายที่วางไว้แต่เดิม กล่าวคือ วัตถุประสงค์ในข้อที่ 5 ได้กำหนดว่าโครงการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย เพื่อเป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งหมายความว่าในการจัดงานเทศกาลนั้นจะต้องเน้นให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจ้างงาน หรือร่วมนำสินค้ามาขาย หรือมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ พร้อมกับให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย แต่จากการศึกษาพบว่า ในการจัดงานนั้นมุ่งจัดงานในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) เป็นหลัก อันทำให้ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้เดิม เช่น การตั้งซุ้มแสดงจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองตรงบริเวณด้านหน้าของอุทยานประวัติศาสตร์พิมายนั้น ปรากฏว่าค่าเช่าซุ้มมีราคาสูง (5 วัน คิดค่าเช่าซุ้ม 6,000 บาท ถ้าคิดเฉลี่ยต่อวัน เป็นจำนวนเงิน 1,200 บาท) ซึ่งทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเช่าซุ้มเพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองได้ และข้อมูลจากการ

สังเกตการณ์ พบว่า ผู้ประกอบการเข้าร่วมได้ก็คือ “นายทุนท้องถิ่น” โดยนายทุนคนดังกล่าวเป็นผู้ประมูลพื้นที่ตั้งชุมชนทั้งหมด แล้วนำมาจัดการให้พ่อค้ามาเช่าชุมชนเพื่อจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองอีกต่อหนึ่ง

ในแง่นี้จึงทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองภายในงานเทศกาลเที่ยวพิมายได้

ประการที่สอง เมื่อชาวบ้านไม่สามารถนำสินค้าพื้นเมืองมาจำหน่ายที่ชุมชนจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองในอุทยานประวัติศาสตร์พิมายได้ ผู้จัดงานจึงกำหนดให้ชาวบ้านไปจัดจำหน่ายสินค้า OTOP ตรงบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ซึ่งเป็นจุดที่อยู่ห่างไกลจากอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย และนักท่องเที่ยวมักจะแวะไปท่องเที่ยวที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ไม่ค่อยได้ไปที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงก่อให้เกิดปัญหาขึ้น 2 ประการ คือ ประการแรก ชาวบ้านขายสินค้าพื้นเมืองไม่ได้ ทั้งๆ ที่มีสินค้าคุณภาพดี และรายได้จะไม่กระจายลงไปสู่ชาวบ้าน ประการที่สอง นักท่องเที่ยวขาดโอกาสในการจับจ่ายซื้อสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพ

5.1.3.2 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการมีปัญหาที่แตกต่างกัน 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก ความร่วมมือ คือ คณะกรรมการในแต่ละฝ่ายให้ความร่วมมือและความสำคัญต่อการประชุมน้อย เช่น จากรายชื่อของคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานของแต่ละฝ่ายมีจำนวนมาก เช่น ฝ่ายละ 61 คน บางคนมีหน้าที่มากกว่า 1 ฝ่าย เมื่อมีการประชุม ฝ่ายต่างๆ เข้าประชุมไม่ครบจำนวน บางฝ่ายส่งตัวแทนเข้าประชุม การประชุมแต่ละครั้งจะพบแต่บุคคลเดิมๆ ที่เคยเข้าร่วมประชุม ซึ่งปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงานที่มาด้วยความสมัครใจนั้น ไม่สามารถออกคำสั่งหรือบังคับให้ทุกคนเข้าร่วมประชุมได้

ประการที่สอง การประสานงาน สำหรับการประสานงานระหว่างฝ่าย จากการศึกษาพบว่า ฝ่ายต่างๆ มีการประสานงานระหว่างฝ่ายดี แต่มีบางฝ่ายที่งานคาบเกี่ยวกัน แต่ฝ่ายนั้นๆ สามารถประสานงานทำงานต่อได้ โดยไม่มีการเกี่ยวงานกันทำ ดังนั้น การจัดงานครั้งนี้ถือว่าการประสานงานระหว่างฝ่ายมีปัญหาค่อนข้างเล็กน้อย

ประการที่สาม การประชาสัมพันธ์ จากการศึกษาในบทที่ 4 การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ถือว่าการประชาสัมพันธ์ยังมีปัญหา ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจากต่างแดนมาท่องเที่ยวน้อย ผู้มาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น อันสะท้อนให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์มุ่งใช้สื่อโฆษณาท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ ไปสเตอร์/แผ่นป้ายโฆษณา และการแนะนำจากญาติ/เพื่อน แต่สื่อโฆษณาด้านกว้างที่ขยายการประชาสัมพันธ์ออกมามากยิ่งขึ้นยังน้อยเกินไป เช่น สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต จากการศึกษา พบว่า

1. ผู้จัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายวางเป้าหมายไว้ต่ำ คือต้องการจัดงานให้เป็นเพียงงานระดับอำเภอ เมื่อเทียบกับการจัดงานแสดงแสงและเสียงสะพานข้ามแม่น้ำแควของ จังหวัดกาญจนบุรี หรืออุทยานมรดกโลก จังหวัดอยุธยา จะเห็นได้ว่าการจัดงานของทั้งสองจังหวัดนั้นเป็นการจัดงานในระดับชาติ ในส่วนของการแสดงแสงและเสียง “วิมานนาถการ” ของอำเภอพิมาย สามารถที่จะจัดให้เป็นงานระดับชาติได้ โดยการใช้งบประมาณที่เหมาะสม

2. สำหรับการกำหนดขอบเขตการประชาสัมพันธ์ ซึ่งผู้จัดงานประชาสัมพันธ์ในขอบเขตท้องถิ่นเป็นหลัก เช่น การการประชาสัมพันธ์โดยใช้แผ่นป้ายโฆษณา/ไปสเตอร์ และคนในท้องถิ่นแนะนำญาติ/เพื่อน แต่ในขณะที่สื่อโฆษณาในระดับชาติ อันได้แก่ สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ตปรากฏน้อย เช่นในกรณีการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายในครั้งนี้ มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อทางโทรทัศน์ ช่อง 5 และประชาสัมพันธ์ด้วยหนังสือวิง ระหว่างเวลา 17.00 น. และเวลา 20.00 น. ประมาณ 10 ครั้ง ค่าใช้จ่ายผ่านสื่อโทรทัศน์ ประมาณ 50,000 – 60,000 บาท การประชาสัมพันธ์ดังกล่าวถือว่าคือประสิทธิภาพมาก การลงทุนและงบประมาณน้อยเกินไป จึงทำให้การประชาสัมพันธ์นอกท้องถิ่นขาดการรับรู้อย่างทั่วถึง

ประการที่สี่ งบประมาณ การจัดเทศกาลเที่ยวพิมายครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุน งบประมาณการดำเนินการและแหล่งสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จังหวัด นครราชสีมา องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่และเทศบาลตำบลพิมาย องค์การบริหารส่วนจังหวัด นครราชสีมา บริษัท ห้างร้านและภาคเอกชนต่างๆ อาทิ รายรับจากการประมูลงาน/สวนสนุก การจอง ชุมจำหน่ายสินค้า จำหน่ายบัตรแสงเสียง จำหน่ายบัตรชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ฯลฯ ส่วน รายจ่ายของการดำเนินการ อาทิ งานประกอบ (กิจกรรมต่างๆ) งานประชาสัมพันธ์/ธุรการ/เบ็ดเตล็ด งานแข่งเรือยาวประเพณี และงานแสดงแสงเสียง จากการศึกษาพบว่า การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ประจำปี 2548 งบประมาณการรายรับ ตามโครงการงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ประมาณ 600,000 บาท แต่งบประมาณรายรับตามจริง เป็นเงิน 6,156,000 บาท ซึ่งมีรายจ่ายตามจริง เป็นเงิน 4,670,000 บาท ดังนั้นงบประมาณการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายครั้งนี้ มีรายรับสูงกว่ารายจ่าย เป็นเงิน 1,486,000 บาท ซึ่งงบประมาณที่ตั้งไว้มีความเพียงพอต่อการจัดงาน สำหรับปัญหาด้านงบประมาณ จากการที่ ผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง บางคนได้รับเงินค่าจ้างล่าช้า (เกินกว่า 3 วัน) และได้รับเงิน ค่าจ้างไม่เต็มจำนวน

5.2 การอภิปรายผล

5.2.1 ประสิทธิภาพของนโยบาย

ผลการศึกษา พบว่า การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายครั้งนี้ มีประสิทธิภาพรวมอยู่ในระดับ “สูง” เว้นแต่อัตราของนักท่องเที่ยวยังเพิ่มขึ้นไม่มาก สำหรับภาพรวมของการจัดงานเทศกาลถือว่าจัดงานได้ดี แต่การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายยังพบปัญหา เนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างแดนมาท่องเที่ยววันน้อย

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศูนย์วิจัยและพัฒนาาระบบสารสนเทศระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2547) พบว่า การจัดงานแสดงแสงเสียงมีผู้เข้าร่วมงาน 53 คน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 50 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ จำนวน 3 คน ในส่วนของผู้ชมงานชาวไทยมี 6 ใน 10 ราย หรือประมาณ 30 คน ที่เดินทางมาจากจังหวัดอื่นๆ ซึ่งผู้เข้าชมงานอยู่ใน “ระดับน้อย” เมื่อเทียบกับจำนวนที่นั่งที่สามารถรองรับได้ 150 ที่นั่ง สาเหตุที่จำนวนน้อยกว่าอัตราที่รองรับได้ ข้อมูลส่วนหนึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้จัดงานคือ “การประชาสัมพันธ์ที่ยังมีน้อยมาก”

5.2.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ

5.2.2.1 ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านนโยบายครั้งนี้ พบว่า ปัญหาประการแรก การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ของนโยบายที่วางไว้แต่เดิม กล่าวคือ วัตถุประสงค์ในข้อที่ 5 ได้กำหนดว่าโครงการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย เพื่อเป็นการสร้างงานและกระจายรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งหมายความว่าในการจัดงานเทศกาลนั้นจะต้องเน้นให้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจ้างงาน หรือร่วมนำสินค้าพื้นเมืองมาขาย หรือมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ พร้อมกับให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย แต่จากการศึกษาพบว่า ในการจัดงานนั้นมุ่งจัดงานในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) เป็นหลัก อันทำให้ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้เดิม ในแง่นี้จึงทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองภายในงานเทศกาลเที่ยวพิมายได้

ซึ่งความแตกต่างกับผลการวิจัยของวิเชียร พอนอ่วม (2540) พบว่า ภาคธุรกิจเอกชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แก่นักท่องเที่ยว การให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว สาเหตุที่ทำให้ธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมต่ำนั้น เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ ปัญหาการจัดการของบริษัทท่องเที่ยว

ในการโฆษณาเกินความเป็นจริง การตัดราคา และขายช่วงทวิสต์ นอกจากนี้ธุรกิจภาคเอกชนยังเห็นว่า การจับจอง และใช้ที่สาธารณะประโยชน์ โดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ จากการศึกษาพบว่า ภาคเอกชนต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่น้อยนัก ขณะเดียวกันต้องการให้จัดฝึกอบรมมัคคุเทศก์และผู้นำทางให้ความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดสิ่งพิมพ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยว การจัดโปรแกรมและศูนย์สื่อความหมายธรรมชาติ และการจัดที่รองรับขยะตามจุดต่างๆ ที่เส้นทางทวิสต์ป่าผ่าน

5.2.2.2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านนโยบายครั้งนี้ พบว่า ปัญหาประการที่สอง ผู้จัดงานกำหนดให้ชาวบ้านไปจัดจำหน่ายสินค้า OTOP ณ บริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ซึ่งเป็นจุดที่อยู่ห่างไกลจากอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย และนักท่องเที่ยวมักจะแวะไปท่องเที่ยวที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ไม่ค่อยได้ไปที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงก่อให้เกิดปัญหาขึ้น 2 ประการ คือ ประการแรก ชาวบ้านขายสินค้าพื้นเมืองไม่ได้ ทั้งๆ ที่มีสินค้าคุณภาพดี และรายได้จะไม่กระจายลงไปสู่ชาวบ้าน ประการที่สอง นักท่องเที่ยวขาดโอกาสในการจับจ่ายซื้อสินค้าพื้นเมืองที่มีคุณภาพ

ซึ่งความสอดคล้องกับผลการวิจัยของระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ (2547) พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึกประเภทเสื้อผ้ามากที่สุด รองลงมาคือ สินค้าประเภทหัตถกรรมไทย และเครื่องหนัง ตามลำดับ สินค้าประเภทเสื้อผ้าที่นิยมเลือกซื้อ ได้แก่ เสื้อยืด พิมพ์ลายสีสันต่างๆ ผ้าบาติก และผ้าโสร่ง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึกเพื่อใช้เองมากกว่าเป็นของฝาก แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น พบว่า ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นทั้งประเภทที่เป็นสินค้าที่ระลึก และประเภทที่เป็นลักษณะการท่องเที่ยวประเภทต่างๆ นั้น นักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสำคัญกับเรื่องของกรรมสิทธิ์ความเป็นไทย และความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จึงควรมุ่งเน้นในเรื่องของการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยให้เกิดขึ้น

5.2.2.3 ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารจัดการครั้งนี้ พบว่า ปัญหาประการที่สาม คือ การประชาสัมพันธ์การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ถือว่ามีการประชาสัมพันธ์น้อยเกินไป ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจากต่างแดนมาท่องเที่ยวน้อย ผู้มาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่า ผู้จัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายวางเป้าหมายไว้ต่ำ คือต้องการจัดงานให้เป็นเพียงงานระดับอำเภอ และการกำหนดขอบเขตการประชาสัมพันธ์ ซึ่งผู้จัดงานประชาสัมพันธ์ในขอบเขตท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์ดังกล่าว ถือว่าคือประสิทธิภาพมาก การลงทุนและงบประมาณน้อยเกินไป จึงทำให้การประชาสัมพันธ์นอกท้องถิ่นขาดการรับรู้อย่างทั่วถึง

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของคณะผู้วิจัยกลุ่มภาควิชาสังคมศึกษา (2533) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการท่องเที่ยวจังหวัดเลย คือ นโยบายการดำเนินงานเป้าหมายของหน่วยงานที่ต่างกัน แนวการปรับปรุงการท่องเที่ยวนั้นต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนในการประชาสัมพันธ์ การทำปฏิทินและเอกสารแนะนำการท่องเที่ยวของจังหวัด และจัดทำของที่ระลึก เป็นต้น

นอกจากนี้ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านนโยบายและปัจจัยด้านการบริหารจัดการที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยผู้วิจัยขอเลือกตัวแบบ 4 แบบ คือ ตัวแบบด้านหลักเหตุผล ตัวแบบด้านการจัดการ ตัวแบบด้านพัฒนาองค์การ และตัวแบบด้านทั่วไป

1. ตัวแบบด้านหลักเหตุผล ผู้วิจัยเห็นว่าตัวแบบด้านนี้ศึกษาถึงวัตถุประสงค์ ตลอดจนภารกิจ ที่ต้องมีความชัดเจน มีการมอบหมายงาน และกำหนดมาตรฐานการทำงานในส่วนของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการพัฒนาบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างระบบการวัดผล และมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ของการจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย

2. ตัวแบบด้านการจัดการ ผู้วิจัยเห็นว่าตัวแบบด้านนี้มีความสำคัญอย่างมาก ในการลงมือปฏิบัติในภารกิจต่างๆ ตามนโยบายหรือแผนงานที่วางไว้ เป็นการพิจารณาปัจจัยขับเคลื่อนทุกตัวที่จะ ทำให้เห็นนโยบายกลายเป็นผลงานที่เป็นรูปธรรมและประสบผลสำเร็จ กล่าวคือ เพื่อแสดงถึงความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดเทศกาลเที่ยวพิมาย พิจารณาถึงความสามารถในการจัดโครงสร้างที่เหมาะสม ความรู้ความสามารถทั้งด้านบริหารและเทคนิคต่างๆ ของบุคลากร การวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมในด้านทรัพยากรทางการบริหารทั้งวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ และงบประมาณ ทั้งหมดนี้จะทำให้ทราบถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติมี ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพเพียงใด

3. **ตัวแบบด้านการพัฒนาองค์กร** ผู้วิจัยเห็นว่าตัวแบบด้านนี้ เป็นตัวแบบที่จะสร้างพลังการทำงานได้มากที่สุด เนื่องจากการจัดเทศกาลเที่ยวพิมายนั้น มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ดังนั้น ความร่วมมือเพื่อสร้างพลังการทำงานให้การทำงานมีความราบรื่น ปราศจากความขัดแย้งจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้ศึกษาจึงได้นำตัวแบบนี้มาร่วมในการศึกษาโดยพิจารณาวิถีภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดการยอมรับนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ

4. **ตัวแบบด้านทั่วไป** ผู้วิจัยมองว่าปัจจัยที่จะทำให้การนำเอานโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จนั้น มีอยู่หลายประการ เช่น ชีตสมรรถนะของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิบัติตามนโยบาย ความชัดเจนของตัวนโยบาย และกระบวนการติดต่อสื่อสาร การให้ความร่วมมือสนับสนุนจากผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ว่าการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการนำเอานโยบายไปปฏิบัติไม่มากนัก

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรจัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายครั้งต่อไป ผู้จัดงานควรวางแผนเป้าหมายในการจัดงานอยู่ในระดับชาติ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านประชาสัมพันธ์ ควรปรับปรุงข่าวสาร และมุ่งประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อที่คนนิยมมากกว่านี้ คือ สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ส่วนการประชาสัมพันธ์ผ่านอินเทอร์เน็ต ควรแนะนำว่าจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายมีกิจกรรมอะไรบ้าง พร้อมสรุปความสำคัญของแต่ละกิจกรรม เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาเข้าชมงานเทศกาลเที่ยวพิมายมากขึ้น ที่สำคัญผู้จัดงานควรลงทุนในการประชาสัมพันธ์ให้มาก จึงทำให้การประชาสัมพันธ์นอกท้องถิ่นเกิดการรับรู้อย่างทั่วถึง

2. ควรมีสื่อจิตกรทั้งภาษาไทยและอังกฤษแจกให้ผู้เข้าร่วมงานทุกคน และบริเวณงานควรมีป้ายบอกรายการกิจกรรมที่แสดงในแต่ละวัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ได้

3. การจัดซุ้มครั้งต่อไป ควรให้คนในท้องถิ่นที่นำสินค้าพื้นเมืองของตำบลต่างๆ ได้เข้าร่วมจัดแสดงสินค้าตามซุ้มด้านหน้าของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เพื่อสร้างรายได้และกระจายรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น และให้คนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดสถานที่แสดงสินค้า

4. ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอาชีพ รายได้ โดยไม่ทำลายเอกลักษณ์และศิลปกรรมชุมชน
5. ควรให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน คัดลีนใจ กำหนดแนวทางการจัดงาน เทศกาลเที่ยวพิมาย
6. ส่งเสริมให้มีการจัดทำของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจำหน่าย
7. ควรมีการจัดขุมักคฤเทศก์ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวให้ครบทุกกลุ่มที่เข้าชมงาน
8. อุทยานประวัติศาสตร์ควรมีการปรับปรุงห้องน้ำ เนื่องจากห้องน้ำมีไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว และไม่ค่อยสะอาด
9. การจัดการแสดงแสงและเสียงครั้งต่อไป ควรจัดการแสดงที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำกับปี พ.ศ.2548 ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวที่เคยมาร่วมงานเกิดความประทับใจมากยิ่งขึ้น
10. ต้องสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความสนใจในหมู่นักท่องเที่ยว โดยการนำรูปแบบประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่อดีตนำมาเป็นสิ่งที่สร้างความ เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่ผู้วิจัยได้พบปัญหาและอุปสรรค อันก่อให้เกิดความบกพร่องในการปฏิบัติงานวิจัย ที่พึงเสนอดังต่อไปนี้

1. ควรมีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มตั้งแต่การประชุมเตรียมงาน การติดต่อประสานงาน และลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การเก็บข้อมูลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
2. ผู้วิจัยอาจจะเข้าไปมีบทบาทในฐานะที่เป็นผู้ช่วย (Staff) ในการจัดงาน
3. ควรมีการศึกษาวิจัยในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวและหาแนวทางการแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่ยั่งยืนของท้องถิ่นนั้นๆ ตลอดจนระดับประเทศต่อไป
4. การออกแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ บางคนไม่สามารถออกแบบสอบถามในบางประเด็นได้ เช่น ในส่วนที่เกี่ยวกับการได้รับความรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นได้ ดังนั้น ผู้วิจัยควรเข้าร่วมสัมภาษณ์เป็นกรณีพิเศษ

ภาคผนวก

หมวด ก
สภาพทั่วไปของอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

ปราสาทพิมาย หรืออุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมาประมาณ 60 กิโลเมตร เป็นศาสนสถานที่ยังคงเหลืออยู่ในพุทธศาสนาเถรวาทหรือศาสนาพุทธนิกายเถรวาท ชื่อ “พิมาย” นั้นน่าจะเพี้ยนมาจากชื่อเดิมว่า “วิมาย” ที่ปรากฏอยู่ในจารึกภาษาเขมรบนแผ่นหินกรอบประตูระเบียงคดด้านหน้าของปราสาทพิมาย

คำว่า “พิมาย” นั้น ปรากฏเป็นชื่อเมืองในศิลาจารึกพบในประเทศสาธารณรัฐกัมพูชา ประชาธิปไตยหลายแห่ง แม้รูปคำจะไม่ตรงกันทีเดียวนัก แต่เป็นที่เชื่อกันว่าหมายถึง เมืองพิมายอันเป็นที่ตั้งของปราสาทพิมาย โดยเรียกว่าเมืองวิมาย หรือวิมายะปุระ (จารึกปราสาทพระขรรค์ พุทธศตวรรษที่ 18) โดยเฉพาะข้อความในจารึกปราสาทพระขรรค์ที่กล่าวว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โปรดให้สร้างที่พักคนเดินทาง จากราชาธานีมาเมืองพิมาย รวม 17 แห่ง แสดงถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างเมืองพิมายกับอาณาจักรเขมร และแสดงว่าเป็นเมืองสำคัญไม่น้อย

ภาพถ่ายทางอากาศเมืองพิมาย

บริเวณที่ตั้งของปราสาทพิมาย

เมื่อดูจากภาพถ่ายทางอากาศจะเห็นได้ชัดว่า เป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีคูและกำแพงเมืองล้อมรอบ มีศาสนสถานอยู่กลางเมืองแวดล้อมด้วยชุมชนใหญ่รอบรายรอบเป็นกลุ่มใหญ่ ตัวเมืองพิมายเองตั้งอยู่ที่ทำเลที่ดีและอุดมสมบูรณ์ เพราะมีลำน้ำไหลผ่านรอบเมือง ได้แก่ แม่น้ำมูลไหลผ่านทางด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออก ด้านทิศใต้มีลำน้ำเค็ม ทางด้านทิศตะวันตกมีลำน้ำจักราชไหลผ่านไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่ท่าสงกรานต์ บริเวณโดยรอบเป็นที่ราบลุ่ม

สามารถทำการกลีกรมได้ดี มีแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคภายในเมือง ได้แก่ สระแก้ว สระพ่วง สระขวัญ สระน้ำที่ขุดขึ้นภายนอกเมือง คือ สระเพลง อยู่ทางทิศตะวันออก และสระโบสถ์ อยู่ทางทิศตะวันตก และอ่างเก็บน้ำ (บาราย) ขนาดใหญ่อยู่ทางทิศใต้

สระเพลง

ลักษณะทางสถาปัตยกรรม

สิ่งก่อสร้างที่ประกอบกันขึ้นเป็นปราสาทพินายนัน มีแผนผังเป็นระเบียบได้สัดส่วนสัมพันธ์ตามกฎเกณฑ์ที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งต้องใช้กำลังคน เวลา และความอุตสาหกรรมเป็นอย่างสูง สิ่งก่อสร้างที่ยิ่งใหญ่เหล่านี้แสดงถึงพลังแห่งศรัทธาอันแรงกล้าที่มีต่อศาสนา พร้อมกันนั้นก็ยังแสดงถึงบารมี อันยิ่งใหญ่ของผู้สร้างที่สามารถนำเอาแรงงานมนุษย์มากมายมหาศาลมาเนรมิตศาสนสถาน ซึ่งเปรียบเสมือนจักรวาลจำลองขึ้นไว้ในโลกมนุษย์ สิ่งที่ยกเว้นจะพิเศษต่างไปจากปราสาทอื่นๆ คือ ในขณะที่ปราสาทอื่นส่วนใหญ่ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก แต่ปราสาทพินายนกลับสร้างหันหน้าไปทางทิศใต้ ทั้งนี้สันนิษฐานกันว่าคงจะสร้างหันหน้าไปสู่เมืองพระนครเมืองหลวงของอาณาจักรเขมรหรือเป็นคติทางศาสนาที่ควรศึกษากันต่อไป

ปราสาทพินาย คงจะเริ่มสร้างมาตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 16 – พุทธศตวรรษที่ 17 และได้มีการก่อสร้างเพิ่มเติมอีกในพุทธศตวรรษที่ 18 ทั้งนี้โดยกำหนดอายุจากหลักฐานต่างๆ เช่น ศิลารีก ลักษณะทางสถาปัตยกรรม และภาพจำหลักประดับสถาปัตยกรรม ซึ่งในปราสาทแบบศิลปกรรมเขมรนิยมแกะสลักลงในเนื้อหินตามส่วนต่างๆ ของอาคาร เช่น หน้าบัน เสาประดับกรอบประตู และเสาประดับผนัง ภาพจำหลักเหล่านี้นอกจากจะแสดงลักษณะทางศิลปะที่ช่วยให้กำหนดอายุสมัยได้แล้ว

ยังสามารถศึกษาคติทางศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยนั้นๆ

ปราสาทหินพิมายก่อนบูรณะ

การดำเนินงานของกรมศิลปากร

พ.ศ. 2479 ประกาศขึ้นทะเบียนปราสาทหินพิมายในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 กันยายน 2479

ปี พ.ศ. 2507-2512 ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลฝรั่งเศส ผ่านทางองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.) ดำเนินการบูรณะปราสาทหินพิมายด้วยวิธีอนัสติโลซิส (Anastylosis) โดยมี นายแบร์นาร์ด ฟิลลิปปี โกรส์ลีเยร์ (Bernard Phillip Grosliès) นักโบราณคดีชาวฝรั่งเศส และศาสตราจารย์หม่อมเจ้ายาใจ จิตรพงศ์ เป็นผู้อำนวยการบูรณะ

พ.ศ. 2519-2532 กรมศิลปากรได้จัดตั้งโครงการอุทยานประวัติศาสตร์พิมายขึ้น ทำการบูรณะและปรับปรุงเมืองพิมายจนแล้วเสร็จ และเปิดเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าชม โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดเมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2532

ปัจจุบันอุทยานประวัติศาสตร์พิมายสังกัดสำนักงาน โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 9 เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลบำรุงรักษาโบราณสถานโดยรอบเมืองพิมาย ให้มีสภาพมั่นคงแข็งแรง สวยงามและสะอาดเหมาะสมแก่การท่องเที่ยว ตลอดจนให้บริการข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดีของเมืองพิมายแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนผู้สนใจโดยทั่วไป

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เมื่อวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2532

โบราณสถานเมืองพิมาย ประกอบด้วย

ท่านางสระผม

หากเดินทางตามเส้นทางโบราณที่ตัดมาจากเมืองพระนครแห่งอาณาจักรเขมรโบราณ จะมาสิ้นสุดที่ริมฝั่งลำน้ำเค็ม มีพลับพลาทำน้ำค้างรับอยู่ ปัจจุบันเห็นสูงจากระดับน้ำขึ้นมามาก ซึ่งคงจะเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของลำน้ำที่ตื้นเขินขึ้น ทำน้ำแห่งนี้มีชื่อเรียกพื้นเมืองว่า ท่านางสระผม

การขุดแต่งและบูรณะพลับพลาทำน้ำแห่งนี้ ช่วยให้เข้าใจรูปทรงของอาคารเป็นรูปร่างชัดเจนขึ้น กล่าวคือ มีลักษณะเป็นฐานอาคารสร้างด้วยศิลาแลงก่อขึ้นเป็นผังรูปกากบาท ฐานก่อสูงขึ้นมาเป็นชั้นๆ ตามความลาดเอียงของพื้นที่ มีบันไดให้ขึ้นลงได้ 3 ด้าน คือ ด้านริมน้ำ และด้านข้าง 2 ด้าน

ส่วนอีกด้านต่อกับถนนซึ่งถมสูงได้ระดับกัน จึงไม่มีบันได ที่พื้นของศาลามีร่องรอยหลุมเสาอยู่ที่มุมทุกด้าน และระหว่างชุดแต่งก็ได้พบเศษกระเบื้องดินเผาเป็นจำนวนมาก แสดงว่าศาลาทำน้ำนี้มีรูปทรงเป็นศาลาจตุรมุข หลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้องดินเผา

พลับพลาทำน้ำ หรือทำนางสระหมนี้ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 18

ประตูและกำแพงเมือง

ประตูเมืองมี 4 ประตูด้วยกัน ตั้งอยู่ตรงกันตามแนวเหนือ-ใต้ และตะวันออก-ตะวันตก และตรงเป็นแนวเดียวกันกับประตูกำแพงปราสาท และประตูของปราสาทประธาน ประตูเมืองดังกล่าวนี้ ปัจจุบันเหลือสภาพให้เห็นเพียง 3 ด้าน คือ ด้านทิศใต้ ทิศตะวันตก และทิศเหนือ มีชื่อเรียกกันโดยทั่วไปว่า ประตูชัย ประตูหิน และประตูผี ตามลำดับ

ซุ้มประตูเหล่านี้มีลักษณะรูปแบบแผนผังเหมือนกันทุกด้าน คือลักษณะเป็นห้องยาวรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ที่มีช่องประตูกว้าง 2.50 เมตร พอที่พาหนะแล่นผ่านได้ มีมุขยื่นออกไปเล็กน้อยทั้งทางด้านนอกและด้านใน ทั้งสองข้างของช่องประตูเป็นปีกยื่นออกไป มีลักษณะเป็นห้องโถง ซึ่งเป็นทางผ่านเข้าไปยังห้องด้านในอีก 2 ห้อง พื้นห้องปูด้วยหินทรายสีแดง ยกพื้นสูงประมาณ 1 เมตร พื้นถนนภายในช่องประตูด้วยหินทราย รวมทั้งธรณีประตูซึ่งสลักเป็นร่องขนาดกว้างพอเหมาะสำหรับเกวียนจะผ่านเข้าออกได้โดยสะดวกประตูนี้เคยเป็นบานประตูไม้ปิด-เปิดได้ แต่ได้ผุพังไปตามกาลเวลา ส่วนที่เป็นซุ้มหลังคาก็พังไปหมดแล้วเช่นเดียวกัน

ประตูชัย

ต่อจากซุ้มประตูออกไปทั้งสองข้างเป็นกำแพงก่อด้วยศิลาแลง ขาวด้านละ 20 เมตร สูง 3 เมตร สันกำแพงมีร่องยาวสำหรับปักบราลี แนวกำแพงต่อจากกำแพงศิลาแลงเป็นกำแพงดิน มีคูน้ำล้อมรอบ ด้านนอกทั้ง 4 ด้าน กำแพงเมืองพิมายมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 656 เมตร ยาว 1,030 เมตร ปัจจุบันกำแพงดินคงเหลือร่องรอยให้เห็นได้ชัดเจนทางด้านทิศใต้เท่านั้น ในบรรดาประตูทั้ง 4 ทิศนี้ ประตูทิศใต้น่าจะมีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นประตูด้านหน้าเรียกว่าประตูชัย จากการขุดแต่งประตูเมืองด้านนี้โดยหน่วยศิลปากรที่ 6 พ.ศ. 2530 ได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญคือ เศียรพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร หินทรายภายในห้องชั้นในของซุ้มประตูซีกตะวันออกและพบประติมากรรมสัมฤทธิ์ขนาดเล็ก รูปสตรี คือ นางปรัชญาปารมิตา รูปเคารพสำคัญองค์หนึ่งในพุทธศาสนานิกายมหายาน ประติมากรรมทั้ง 2 ชิ้นนี้มีลักษณะของศิลปะเขมรแบบบาเยน และเมื่อประกอบกับลักษณะการก่อสร้างซุ้มประตูซึ่งก่อด้วยศิลาแลงอันเป็นลักษณะการก่อสร้างที่มักจะพบในสมัยเดียวกัน จึงกล่าวได้ว่า ซุ้มประตูเมืองนี้สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18

พลับพลาเปลื้องเครื่อง

ก่อนที่จะเข้าสู่บริเวณภายในกำแพงปราสาทพิมาย มีอาคารหลังหนึ่งตั้งอยู่ทางซ้ายมือ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ผังของอาคารเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 26.00x35.10 เมตร มีบันไดและประตูทางเข้าสู่อาคารอยู่ตรงกลางทั้งทางด้านทิศตะวันออกและตะวันตก โดยด้านทิศตะวันออกก่อเป็นมุขยื่นออกมา ในขณะที่ด้านหลังคือด้านทิศตะวันตกเจาะเป็นช่องประตูเรียบๆ ทั้งสองข้างของประตูคอนกรีตมุงอาคารทำเป็นประตูหลอกข้างละ 1 ประตู ผังด้านทิศตะวันออกและทิศใต้เจาะช่องหน้าต่างเป็นระยะๆ ส่วนด้านอื่นปิดทึบ

ภายในอาคารทำเป็นห้องยาวคล้ายระเบียบทางเดินต่อเนื่องกันโดยรอบ ตรงกลางของระเบียบด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกเชื่อมต่อกัน โดยกันเป็นห้องยาวตลอดแนวห้องขานี้กันแบ่งเป็น 3 ห้อง ห้องกลางมีขนาดใหญ่ที่สุด ทุกห้องมีประตูทะลุถึงกัน มีหน้าต่างอยู่ทางผนังห้องด้านทิศใต้ ระหว่างการขุดแต่งได้พบกระเบื้องมุงหลังคาจำนวนมาก จึงสรุปได้ว่าอาคารนี้เคยมีหลังคาเครื่องไม้มุงกระเบื้อง ได้เคยพบเหรียญสำริดจำนวนหนึ่งภายในอาคารเป็นเหตุให้เรียกกันว่า คลังเงินอยู่ระยะหนึ่ง

พลับพลาเปลื้องเครื่อง

พลับพลาเปลื้องเครื่อง

สำหรับประโยชน์ใช้สอยของอาคารหลังนี้ไม่สามารถระบุได้ชัดเจน แต่เมื่อดูจากตำแหน่งที่ตั้งชวนให้นึกถึงอาคารในสมัยหลังประเภทหนึ่งซึ่งเป็นสถานที่พักเตรียมพระองค์สำหรับกษัตริย์ในคราวเสด็จมาประกอบกิจทางศาสนา ปัจจุบันเรียกว่าพลับพลาเปลื้องเครื่อง ซึ่งหมายถึง การเปลื้องเครื่องราชกกุธภัณฑ์รวมทั้งเครื่องสูงทั้งหลายอันแสดงความเป็นพระราชริบคือออกพักไว้ ก่อนเสด็จเข้าประกอบพิธีภายในศาสนสถาน และถ้าจะดูจากตำแหน่งที่ตั้งของอาคารซึ่งอยู่เกือบชิดถนน ทางเข้าศาสนสถาน ก็จะดูสอดคล้องกับวัตถุประสงค์สำหรับกิจกรรมดังกล่าว และจากการขุดแต่งบริเวณระเบียงโดยรอบเมื่อ พ.ศ. 2511 ได้พบโบราณวัตถุจำนวนมากมีทั้งรูปเคารพและเครื่องประดับอีกด้วย

อาคารหลังนี้คงสร้างขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 17 จากลักษณะทางศิลปะของภาพจำหลักบนทับหลังที่พบ แสดงภาพเทวดาประทับเหนือหน้ากาลซึ่งคายพวงมาลัยออกมาทั้งสองข้าง อีกชั้นแสดงภาพบุคคลหลังน้ามอบผ้าแก่พราหมณ์ ซึ่งเข้าใจว่าเป็นส่วนหนึ่งของพิธีอิศวเมธ ทับหลังชั้นนี้ตั้งแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย

สะพานนาคราช

ถนนที่ทอดตรงจากท่านางสระผมผ่านประตูเมืองด้านหน้า คือ ด้านทิศใต้เข้ามาสิ้นสุดลงที่สะพานนาคราช ซึ่งตั้งอยู่ตรงหน้าซุ้มประตูกำแพงศาสนสถาน สร้างด้วยหินทรายเป็นสะพานรูปกากบาทขนาดกว้าง 4 เมตร ยาว 31.70 เมตร ยกสูงจากพื้นดินประมาณ 2.50 เมตร ด้านหน้าและด้านข้างลดชั้น เจริงบันไดทางขึ้นทำเป็นอฉฉัตรรูปปีกกา ด้านทิศเหนือมีทางเดินเชื่อมต่อกับซุ้มประตูของกำแพงปราสาทด้านทิศใต้ ราวสะพานโดยรอบทำเป็นลำตัวนาคราช ซुकอแผ่พังพาน มี 7 เศียร หน้าออกไปยังเจริญบันไดทั้ง 4 ทิศ เศียรขนาดเหล่านี้มีรัศมีติดกันเป็นแผ่นจำหลักภายในแนวนอน อันเป็นลักษณะที่นิยมในศิลปะเขมรแบบนครวัด ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 17 ที่เจริญบันไดมีประติมากรรมรูปสิงห์สลักด้วยหินทราย เสาและขอบสะพานสลักลายงดงาม

สะพานนาคราชนี้อาจมีจุดมุ่งหมายให้เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงทางเชื่อมต่อบetween โลกมนุษย์กับโลกสวรรค์ ตามคติความเชื่อในเรื่องจักรวาล ซึ่งเชื่อถือสืบต่อกันมาทั้งศาสนาฮินดู และศาสนาพุทธก็เป็นได้

สะพานนาคราช

ซุ้มประตูและกำแพงแก้ว

จากสะพานนาคราชเข้ามาเป็นซุ้มประตู หรือที่เรียกว่า โคปุระ ของกำแพงปราสาทด้านทิศใต้ ซุ้มประตูนี้ก่อด้วยหินทรายประกอบด้วยห้องกลาง ขนาด 6 x 13 เมตร ด้านนอกและด้านในของห้องนี้มีมุขขนาด 4 x 6 เมตร ส่วนด้านข้างซอกปีกออกไปต่อกับกำแพงปีกทั้งสองข้างกันเป็นห้องขนาด

เดียวกับห้องมุข ผังโดยรวมของซุ้มประตูจึงมีลักษณะเป็นรูปกากบาท มีประตูผ่านเข้าได้ 3 ทาง คือ ประตูผ่านทางห้องมุขและประตูข้างทางห้องริมสุดทั้งสองข้าง ภายในห้องต่างๆ เหล่านี้มีเสาหินทราย สีเหลืองขนาดใหญ่ ตั้งเรียงเป็นระยะ ส่วนใหญ่พังทลาย คงเหลือให้เห็นบางส่วนของห้องมุข พื้นห้องปูด้วยหินทรายสีแดง มีหลุมเจาะลงไปบนพื้นหิน ส่วนใหญ่จะอยู่รอบแนวเสา ลักษณะเป็นหลุมเสาไม้ ไม่อาจทราบได้แน่ชัดถึงประโยชน์ใช้สอยดังกล่าว นักโบราณคดีบางท่านสันนิษฐานว่าภายในพื้นห้องเหล่านี้ น่าจะเคยมีพื้น ไม้ปูอยู่เหนือพื้นหินที่เห็นอยู่นี้ อีกชั้นหนึ่ง โดยมีเสาเหล่านี้เป็นเครื่องรองรับคานที่รองรับพื้น ไม้ อีกทีหนึ่ง

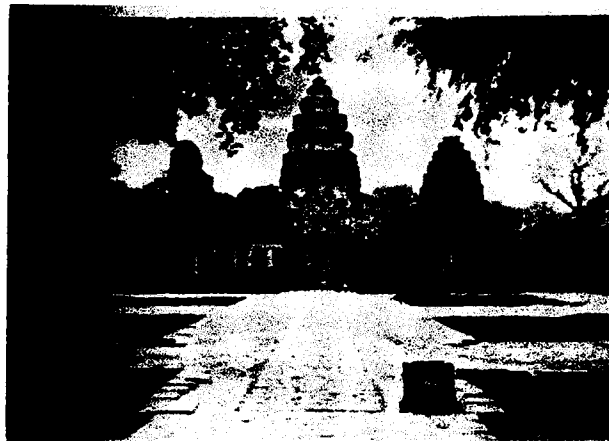
ซุ้มประตูในลักษณะเดียวกันนี้ มีอยู่ทั้ง 4 ทิศ อยู่ในแนวเดียวกันคือ ทิศเหนือ-ทิศใต้ อยู่ตรงกึ่งกลางของกำแพง ส่วนทิศตะวันออก-ทิศตะวันตก ค่อนไปทางทิศเหนือเล็กน้อยทั้งหมดก่อด้วยหินทราย สีแดงเป็นหลัก มีหินทรายสีขาวประกอบในส่วนที่ต้องการความแข็งแรงเป็นพิเศษ ได้แก่ กรอบประตู กรอบหน้าต่าง ทับหลัง เสารับทับหลัง และเสารับหลังคา เป็นต้น โดยที่ส่วนบนของซุ้มประตูพังทลายไปเป็นส่วนใหญ่ เราจึงไม่เห็นหน้าบันของประตูกลางซึ่งปกติจะสลักลวดลายประดับอย่างงดงาม ทับหลังส่วนหนึ่งก็ร่วงหล่นลงมาและได้ทำการเคลื่อนย้ายไปเก็บรักษาไว้ข้างนอก เมื่อทำการบูรณะ ได้นำชิ้นติดตั้งไว้ส่วนหนึ่ง จัดแสดงไว้บริเวณลานปราสาทส่วนหนึ่ง นอกนั้นนำไปจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย ลวดลายที่จำหลักบนทับหลังมักจะเป็นภาพเล่าเรื่อง โดยมากจะเป็นเรื่องอวตารของพระวิษณุ หรือพระนารายณ์ โดยเฉพาะรามาวตาร และกฤษณาวตาร ดูจะเป็นที่นิยมเป็นพิเศษ นอกนั้นเป็นภาพทางพุทธศาสนาและภาพอื่นๆ

ซุ้มประตูและกำแพงแก้ว

กำแพงทั้ง 4 ด้าน ก่อด้วยหินทรายสีแดง โดยมีศิลาแลงแทรกอยู่บางส่วน ด้านกว้าง คือ ด้านทิศเหนือ และทิศใต้ยาว 220 เมตร ด้านยาวคือ ด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ยาว 277.50 เมตร ส่วนที่ยังเหลือสภาพค่อนข้างสมบูรณ์ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ สูง 5 เมตร ที่มุมกำแพงทั้ง 4 ทิศ ทำเป็นมุขยื่นออกมา มีประตูหลอกทำเลียนแบบบานประตูไม้

ขาลาทางเดิน

ขาลาทางเดิน

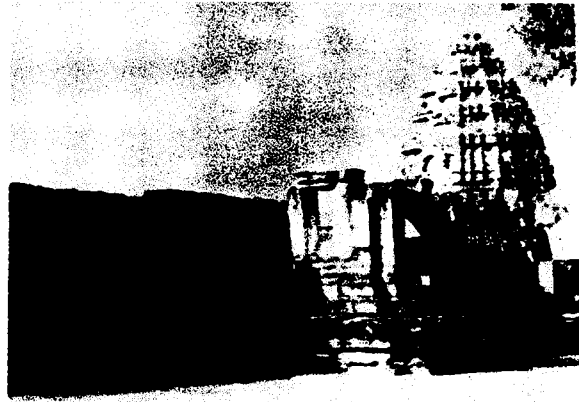
เมื่อผ่านซุ้มประตูหรือโคปุระ ด้านทิศใต้เข้ามาลานที่เป็นลานชั้นนอกของปราสาท มีแนวทางเดินทอดไปยังประตูกลางของซุ้มประตูระเบียงคคแนวทางเดินนี้เชื่อมติดกันและยกพื้นสูงก่อด้วยหินทราย แต่เดิมเมื่อบูรณะปราสาทประธาน พบเศษกระเบื้องในบริเวณนี้ สันนิษฐานว่าทางเดินนี้มีลักษณะเป็นระเบียง ไปรับหลังคามุงกระเบื้อง รองรับด้วยเสาไม้ซึ่งสูญหายไปหมดแล้ว

บรรณาลัย

ที่บริเวณลานชั้นนอกกระเบียงคคด้านทิศตะวันตก ระหว่างซุ้มประตูกำแพงแก้วและซุ้มประตูระเบียงคคด้านทิศตะวันตก มีอาคารลักษณะและขนาดเดียวกัน คือเป็นรูปสี่เหลี่ยม กว้าง 25.50 เมตร ยาว 26.50 เมตร อยู่ 2 หลัง สร้างเรียงต่อกันเป็นแนวเหนือ-ใต้ หลังที่อยู่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ยังคงสภาพอยู่มากกว่าหลังที่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ อาคารดังกล่าวมีประตูที่ผนังด้านทิศเหนือและทิศใต้ ด้านละ 3 ช่อง ประตูกลางทำเป็นมุขยื่นออกมา ส่วนผนังอาคารที่เหลืออีก 2 ด้าน ปิดทึบ ภายในกัน

เป็นห้องยาวตลอดแนว ทำให้เกิดเป็นช่องว่างรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าคล้ายเป็นห้องที่มีผนังปิดกันทั้ง 4 ด้าน อยู่ 2 ห้อง โดยที่ผนังทั้ง 4 ด้านเจาะหน้าต่างตรงกัน ด้านยาวด้านละ 6 ช่อง ภายในระเบียงคดและห้องยาวตรงกลางมีหลุมเสารองรับหลังคา มีลักษณะเป็นหลุมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสเรียงในแนวเดียวกันคือเป็นระยะๆ ในระเบียงคดมี 1 แถว ชิดแนวผนังด้านใน ส่วนผนังด้านนอกข้างบนมีช่องสำหรับสอดไม้ที่ใช้เป็นข้อรับเครื่องบน ในช่องกลางมี 2 แถว ตามแผนผนังทั้งสองด้านระหว่างการขุดค้น ได้พบกระเบื้องมุงหลังคาเป็นจำนวนมาก

อาคารสองหลังนี้จัดเป็นอาคารขนาดใหญ่ เชื่อกันว่าเป็นบรรณาลัย ซึ่งหมายถึงสถานที่เก็บรักษาคัมภีร์ต่างๆ ทางศาสนา

บรรณาลัย

สระน้ำ

ที่มุมทั้ง 4 ของลานชั้นนอก มีสระน้ำอยู่มุมละ 1 สระ สระเหล่านี้ไม่ได้มีมาแต่เดิมพร้อมกับการสร้างปราสาท แต่ขุดขึ้นในสมัยหลัง ทั้งนี้สังเกตได้จากขนาดที่ไม่เท่ากัน ตำแหน่งที่ตั้งก็ไม่อยู่ในแนวตรงกันหรือได้ฉากกันตามแบบอย่างของการก่อสร้างในศิลปะขอมหรือเขมร ภายในสระกรุด้วยแท่งหิน ซึ่งมีชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม เช่น เสา กรอบประตู รวมอยู่ด้วย วางเรียงกันอย่างไม่เป็นระเบียบ นอกจากนี้ที่บริเวณนี้ยังเคยเป็นที่ตั้งของวัดต่างๆ ซึ่งได้ย้ายออกไปสร้างใหม่ข้างนอกปราสาทแล้ว คือ วัดสระเพลง ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ วัดพระปรางค์ใหญ่ ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ วัดโบสถ์ ซึ่งมีพระอุโบสถเรียกกันว่า โบสถ์เจ้าพิมาย ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และวัดพระปรางค์

น้อย ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ วัดเหล่านี้สร้างขึ้นแต่ครั้งใดไม่ปรากฏหลักฐาน แต่จากการที่อุโบสถมี
 ชื่อพื้นเมืองว่าโบสถ์เจ้าพิมายประกอบกับได้พบพระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนปลายจำนวนหนึ่ง จึงเชื่อ
 ว่าคงจะสร้างขึ้นประมาณสมัยอยุธยาตอนปลาย สระน้ำทั้งหลายจึงคงเป็นสระน้ำที่วัดเหล่านั้นขุดขึ้นมา
 เป็นแหล่งน้ำใช้ประจำวัดนั่นเอง

สระน้ำ

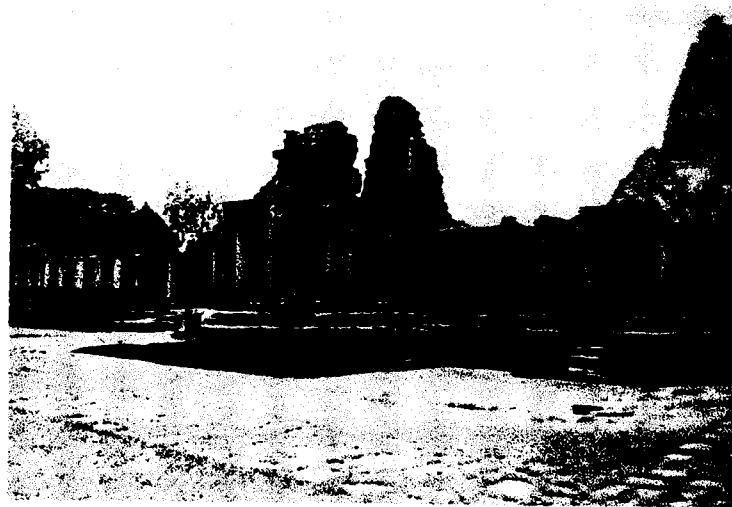
ชุมประตูละระเบียงคค

ทางเดินที่อยู่กลางลานปราสาทชั้นนอกด้านทิศใต้ทอดตรงมายังประตูทางเข้าของระเบียงคค
 ลักษณะของระเบียงคค ก่อเป็นห้องยาวต่อเนื่องกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าล้อมรอบปราสาทชั้นในเป็น
 ทางเดินที่มีผนังกันและมีหลังคาคลุม ภายในสามารถเดินทะลุถึงกันได้โดยตลอด ระเบียงคคทั้ง 4 ด้าน
 ก่อด้วยหินทรายสีแดง ยกเว้นส่วนที่ต้องการความแข็งแรงเป็นพิเศษและสลักลวดลายประดับ เช่น
 กรอบประตู กรอบหน้าต่าง เสารับทับหลังใช้หินทรายสีขาว ห้องยาวนี้ก่อสูงชันจากระดับพื้นดิน
 ประมาณ 1 เมตร กว้าง 2.35 เมตร ความยาวทางด้านทิศเหนือ และทิศใต้ 72 เมตร ด้านทิศ
 ตะวันออกและทิศตะวันตกยาว 80 เมตร ผนังด้านในเจาะเป็นช่องหน้าต่างเป็นระยะตรงกัน ส่วนผนัง
 ด้านนอกเจาะเป็นช่องหน้าต่างหลอกประดับลูกกรงสลักด้วยหินทรายอย่างที่เราเรียกว่า ลูกมะหวด หลังคา
 มุงด้วยหินทราย สลักด้านนอกเลียนแบบกระเบื้องก่อเหลี่ยมซ้อนกันขึ้นเป็นรูปโค้งคล้ายประทุนเรือ

ระเบียงคคทั้ง 4 ด้าน มีซุ้มประตูอยู่ในแนวตรงกันกับซุ้มประตูกำแพงแก้ว และตรงกันกับประตูปราสาทประธาน ลักษณะคล้ายคลึงกับซุ้มประตูของกำแพงแก้ว แต่มีขนาดเล็กกว่า พื้นห้องปูด้วยหินทราย และมีหลุมเจาะลงไปในพื้นที่หินเช่นเดียวกับที่โคปุระ ชั้นนอกทุกด้านมีช่องประตูผ่านได้ 3 ช่อง ที่มุมระเบียงคคทั้ง 4 ทำเป็นซุ้มมีประตูจริงเฉพาะที่ระเบียงด้านทิศใต้ ส่วนด้านอื่นทำเป็นประตูหลอก

ซุ้มประตูระเบียงคคด้านทิศใต้มีหลักฐานสำคัญให้ทราบถึงประวัติส่วนหนึ่งของปราสาทพิมาย นั่นคือ จารึกบนกรอบประตูห้องกลางด้านทิศตะวันออก จารึกด้วยอักษรขอมโบราณ ภาษาเขมรระบุชื่อ “กมรเตงชคตวิมาย” และกล่าวถึงการสร้างรูปเคารพสำคัญชื่อ “กมรเตงชคตเสนาบดีไตรโลกยวิชัย” ใน พ.ศ. 1651

จากการบูรณะบริเวณระเบียงคคใน พ.ศ. 2532 ได้พบแผ่นทองคูนลายรูปดอกบัว 8 กลีบ บรรจุไว้ในช่องที่ทำไว้เฉพาะ ที่พื้นห้องของซุ้มประตูระเบียงคคเกือบทุกด้าน แผ่นทองเหล่านี้ฝังไว้เพื่อความ เป็นสิริมงคลตามประเพณีการสร้างปราสาทดังที่ได้พบในปราสาทอื่นๆ อีกหลายแห่ง เช่น ปราสาทคาเมียนธม กิ่งอำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ปราสาทพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ และปราสาทเมืองต่ำ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ซุ้มประตูและระเบียงคค

ปราสาทประธาน

ปราสาทประธาน

ภายในวงล้อมของระเบียงคค คือ บริเวณลานชั้นในเป็นที่ตั้งของอาคารศาสนสถานหลายองค์ด้วยกัน ที่ตั้งอยู่ตรงกลางลานคือ ปราสาทประธาน ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมหลักและเป็นศูนย์กลางของศาสนสถานแห่งนี้

ปราสาทประธาน สร้างด้วยหินทรายสีขาว หันหน้าไปทางทิศใต้ สูง 28 เมตร ฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมกว้าง 22 เมตร มีมุข 3 ด้าน ด้านหน้ามีมณฑป คือห้องรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาด 8 x 15 เมตร เชื่อมต่อกับองค์ปราสาท โดยมีฉนวนคั่น มณฑปหรือห้องโถงดังกล่าว มีมุขเล็กๆ 3 ด้าน เช่นเดียวกัน

ทั้งองค์ปราสาทและมณฑปตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน ประกอบด้วยฐานเขียงและฐานบัวเป็นชั้นๆ แต่ละชั้นสลักลวดลายต่างๆ เช่น ลายกลีบบัว ลายประจำยาม ลวดลายประดับฐานดังกล่าวสลักขึ้นมาจนถึงผนังของปราสาท

องค์ปราสาทหรือเรือนธาตุ มีลักษณะเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุม มีมุขยื่นออกไปทางด้านทิศตะวันออก ทิศเหนือ และทิศตะวันตก หน้ามุขทั้ง 3 ด้าน มีบันไดและประตูภายในอาคารมีห้องสี่เหลี่ยม (ครรภคฤหะ) ใช้เป็นที่ประดิษฐานรูปเคารพที่สำคัญที่สุดของศาสนสถาน รูปเคารพดังกล่าวได้สูญหายไปแล้ว คงมีอยู่แต่ร่องน้ำมนต์ที่มุมห้องด้านทิศตะวันออกซึ่งต่อท่อลอคออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

ถัดจากเรือนธาตุขึ้นไป คือ ส่วนยอดหรือเรือนยอด ซึ่งก็คือส่วนหลังคานั้นเอง แต่เป็นหลังคาที่ทำเป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันขึ้นไปอย่างที่เรียกว่าชั้นเชิงบาตรรวม 5 ชั้น ที่เชิงหลังคามีรูปสลักเป็นครุฑแบกอยู่ตรงกลางทั้ง 4 ทิศ ชั้นเหล่านี้มีลักษณะคล้ายรูปจำลองอาคารสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่ย่อมุมเข้าไปมาก และลดขนาดเล็กลงตามลำดับ แลเห็นเป็นทรงพุ่มแต่ละชั้นแกะสลักเลียนแบบจุ่มประติมากรรมอยู่ตรงกลางทั้ง 4 ด้าน และประดับโดยรอบด้วยกลีบขมุนจำหลักเป็นรูปเทพต่างๆ มีเทพประจำทิศอยู่ตรงกลางของแต่ละด้านและมีเศียรนาคอยู่ที่มุมกลางของแต่ละมุม เหนือชั้นเชิงบาตรชั้นสุดท้ายคือ ยอดบนสุดสลักเป็นดอกบัว

ส่วนประกอบของปราสาทประธาน ได้แก่ มุขปราสาท และมณฑป หรือห้องโถงที่เชื่อมต่อด้านหน้า ล้วนมุ่งหลังคาด้วยแผ่นหินสลักเป็นลอนเลียนแบบกระเบื้องดินเผาซ้อนเหลื่อมกันขึ้นไปเป็นรูปโค้งลดชั้น ประดับสันหลังคาด้วยปราสาทเล็ก ด้านในของหลังคารวมทั้งหลังคาองค์ปราสาทคงจะเคยมีเพดานไม้ปิดทับไว้อีกชั้นหนึ่ง

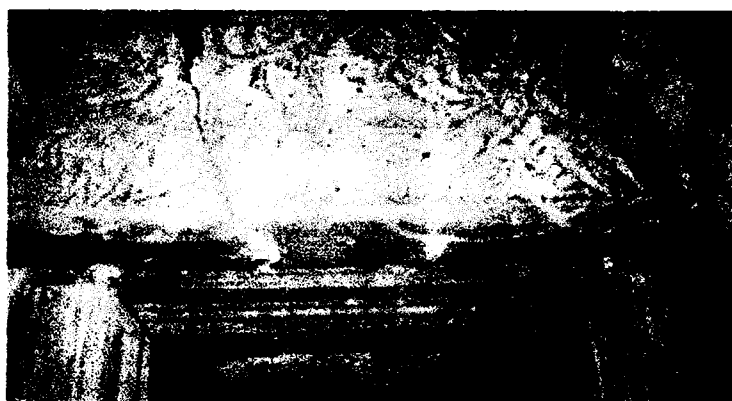
ที่หน้ามุขปราสาทด้านทิศเหนือ มีเสาหินทรายรูปสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ข้างละ 1 ต้น

ปราสาทประธานนี้ มีการจำหลักลวดลายประดับตามส่วนต่างๆ อย่างงดงาม เช่น ส่วนฐานองค์เรือนธาตุ เสาประดับผนัง เสาประดับกรอบประตู กรอบหน้าบัน ส่วนต่างๆ เหล่านี้นิยมจำหลักเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษา เช่น ลายใบไม้มีวัน ลายประจำยาม ลายเฟืองอุษะ ลายกรวยเชิง ลายก้านคอคอก แต่ที่หน้าบันและทับหลังมักจำหลักเป็นภาพเล่าเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับศาสนา ทั้งเรื่องจากคัมภีร์ในศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธลัทธิมหายาน

มีหลักฐานว่าปราสาทพิมายสร้างขึ้นเมื่อปลายพุทธศตวรรษที่ 16 - พุทธศตวรรษที่ 17 เพื่อให้เป็นพุทธสถานในลัทธิมหายาน (นิกายวัชรยาน) ไม่ใช่เทวสถานดังเช่นปราสาทอื่นๆ ที่สร้างขึ้นในระยะเวลาใกล้เคียงกัน เช่น ปราสาทพนมรุ้ง ในจังหวัดบุรีรัมย์ หรือปราสาทนครวัดในประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย หลักฐานอย่างหนึ่งที่บ่งชี้ถึงอายุสมัยและศาสนาของปราสาทพิมายได้แก่ ศิลจารึกพบภายในบริเวณปราสาทพิมายที่มุมทิศตะวันออกเฉียงของปราสาทประธาน ระบุศักราชตรงกับ พ.ศ. 1579 และ 1589 มีข้อความสรรเสริญพระพุทธเจ้าและพระราชานาม “ศรีสุริยะวรมะ” ผู้ทรงนับถือพุทธศาสนาหรือพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 และจารึกที่กรอบประตูระเบียงคดด้านทิศใต้ของปราสาทพิมาย ระบุศักราชตรงกับ พ.ศ. 1651-1655 นั้น ก็กล่าวถึงการสถาปนากรมรงค์เขตเสนาบดีไคร โลกวิชัย ซึ่งเป็นชื่อของรูปเคารพในพุทธศาสนาธิมหายาน ครั้นเมื่อถึงสมัยที่พุทธศาสนาธิมหายานเฟื่องฟู และได้รับการอุปถัมภ์อย่างเต็มที่จากพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในราวพุทธศตวรรษที่ 18 ปราสาทพิมายก็ได้มีการบูรณะและก่อสร้างเพิ่มเติมอีกมากมาย

ภาพเล่าเรื่องรามายณะซึ่งมีเนื้อความเป็นการสรรเสริญวีรบุรุษ ต่อมาเมื่อศาสนาพราหมณ์เกิดขึ้นและได้วิวัฒนาการเป็นศาสนาฮินดู เรื่องราวในมหากาพย์รามายณะได้ถูกคัดแปลงเป็นอวตารปางหนึ่งของพระนารายณ์ (ปางที่ 7) เรียกว่า รามาวตาร ซึ่งตามลัทธิไวษณพนิกายของศาสนาฮินดู พระนารายณ์หรือพระวิษณุถือเป็นเทพสูงสุด จัดว่าเป็นคัมภีร์ที่สำคัญคัมภีร์หนึ่งในศาสนาฮินดู เรียกว่า รามาวตาร หรือ รามจันทรวตาร คือ พระนารายณ์อวตารเกิดเป็นพระรามเพื่อปราบราชส (ยักษ์ อสูร) รามายณะฉบับภาษาสันสกฤตที่เก่าแก่ที่สุด แต่งโดยฤชิวาลมิกิในต้นพุทธกาล ส่วนภาษาไทยนั้นมีชื่อว่า รามเกียรติ์ ซึ่งมีเนื้อหาแตกต่างกันออกไปบ้าง

ภาพเล่าเรื่องรามายณะที่ปราสาทพิมาย

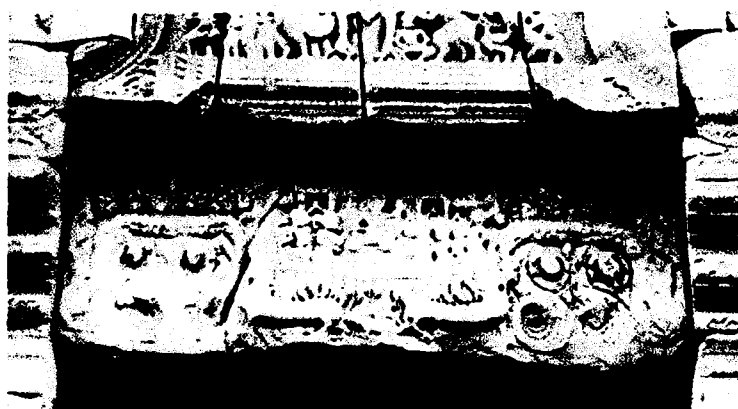

ภาพพุทธกัณฑ์

เป็นกัณฑ์ที่ยาวที่สุดบรรยายถึงการรบที่ยิ่งใหญ่ เริ่มตั้งแต่จองถนนข้ามไปทำศึกใหญ่กับลงกา และฆ่าทศกัณฐ์ได้นางสีดากลับคืนอโยธยา

พระรามให้หนลเป็นลูกพระวิศ्वกรรมเป็นผู้อำนวยการจองถนน (สร้างถนน) โดยพระสมุทระจะ ช่วยทำให้คลื่นสงบ และคอยดูแลสัตว์น้ำไม่ให้มารบกวน ใช้เวลาจองถนนเป็นเวลา 5 วัน จึงยกทัพไปลงกา (ภาพจำหลักบนทับหลังด้านทิศตะวันตกของเรือนธาตุปราสาทประธาน) เมื่อข้ามไปยังเมืองลงกาแล้ว เริ่มประเดิมศึกลงกาครั้งสำคัญ คือ ศีกอินทรชิต ครั้งที่ 1 อินทรชิตแผลงศรนาศไปมัดพระรามและพระลักษมณ์พร้อมทั้งพลวานรบางส่วน ทศกัณฐ์ได้ให้นางตรีชฎापานางสีดาไปดูพระรามและพระลักษมณ์ นางสีดาเศร้าโศกมากคิดว่าสองกษัตริย์สิ้นพระชนม์ แต่นางตรีชฎาได้ปลอบนางสีดา

ว่าบุษบกที่นางสีดาประทับอยู่นั้นยังลอยอยู่แสดงว่านางมิใช่หญิงม่าย ซึ่งต่อมาพญาครุฑบินมาที่สนามรบนาครที่มคธอยู่จึงหนีไป ทุกคนจึงรอดชีวิต (ภาพจำลองทับหลังและหน้าบันด้านทิศตะวันตกของมณฑป) การรบท่วมกันระหว่างพระรามกับฝ่ายทศกัณฐ์ดำเนินต่อไปอีกหลายครั้งจนกระทั่งท้าวมาลีวราช ซึ่งเป็นปู่ของทศกัณฐ์ต้องลงมาว่าความระหว่างพระรามและทศกัณฐ์ ตรงกลางภาพเป็นท้าวมาลีวราช สองข้างที่เห็นบนรถทรงคือ พระรามและทศกัณฐ์ ท้าวมาลีวราชได้ตัดสินใจให้ทศกัณฐ์คืนนางสีดาแก่พระรามเสีย แต่ทศกัณฐ์ไม่ยอม เนื้อความตอนท้าวมาลีวราชว่าความนี้ไม่ปรากฏในรามายณะฉบับวาลมิกิ ดังนั้นบางท่านจึงว่าเป็นตอนทศกัณฐ์ล้ม และวิญญูณกำลังขึ้นสู่สวรรค์ (ทับหลังและหน้าบันด้านทิศตะวันออกของเรือนธาตุ) และเมื่อเสร็จศึกแล้วพระรามเสด็จกลับเมืองอโยธยา (ภาพจำลองทับหลังและหน้าบันด้านทิศตะวันออกของมณฑป)

ภาพจำลองทับหลังและหน้าบันด้านทิศตะวันออกของมณฑป

ตอนพระรามเสด็จกลับเมืองอโยธยา

ภาพกฤษณาวตาร ซึ่งเป็นอวตารปางหนึ่งของพระนารายณ์ แสดงภาพพระกฤษณะฆ่าพระยาหงส์ (ทับหลังด้านทิศตะวันออกของเรือนธาตุ)

ภาพจำหลักต่างๆ เหล่านี้มีลักษณะของศิลปะเขมรแบบบาปวน และนครวัดสอดคล้องกันกับลักษณะทางศิลปะของภาพจำหลักบนทับหลังของซุ้มประตูกำแพงทั้งสองชั้น ตลอดจนศักราชที่ระบุไว้ในจารึกที่กรอบประตูของซุ้มประตูระเบียงคด จึงสรุปได้ว่าปราสาทประธานและกำแพงทั้งสองชั้นสร้างขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 17

ทางขึ้นปราสาทประธาน มีบันไดและประตูที่เปิดสู่ห้องกลาง คือ ห้องครรภคฤหะทุกด้าน ยกเว้นด้านหน้าของมณฑปหน้ามณฑป ไม่มีบันได บันไดที่เห็นอยู่ในปัจจุบันเป็นของสร้างใหม่เพื่อความสะดวกสำหรับผู้เข้าเยี่ยมชมโบราณสถาน เมื่อคราวบูรณะปราสาทแห่งนี้ศาสตราจารย์หม่อมเจ้ายาใจ จิตรพงศ์ ผู้อำนวยการบูรณะปราสาทพิมาย ทรงออกแบบให้ต่างจากบันไดด้านอื่นๆ เพื่อให้เห็นชัดเจนว่าไม่ใช่ของเดิม แต่ประตูต่างๆ เหล่านี้อาจไม่ได้มีไว้ใช้เส้นทางผ่านเข้าสู่ห้องกลางได้ทั้งหมด เหตุผลก็คือที่ประตูระหว่างห้องมุขทั้ง 3 ด้านกับห้องกลางมีรอยรูปวงกลมขนาดใหญ่เรียงกันเป็นแถวอยู่ที่กรอบประตู ทั้งด้านบนและด้านล่างตรงกัน รอยดังกล่าวเกิดจากเสากลมที่วางเรียงกันเป็นระยะตลอดความกว้างประตู แสดงว่าประตูเหล่านี้เคยมีลูกกรงกันอยู่ ไม่สามารถผ่านเข้าออกได้ ส่วนประตูทางเข้าด้านหน้าของมณฑปก็คงจะผ่านเข้าออกไม่ได้อีกเช่นกัน เพราะประตูดังกล่าว นำเข้าสู่ห้องมุขเล็กๆ ซึ่งมีหลุมกลมขนาดใหญ่ 1 คู่ ซึ่งเป็นที่ตั้งประติมากรรมรูปเคารพ 2 องค์ แม้แต่ในห้องมุขทั้ง 3 ด้าน ก็น่าจะเคยมีประติมากรรมรูปเคารพประดิษฐานด้วย ดังนั้น ทางที่จะใช้เดินผ่านเข้าสู่ห้องครรภคฤหะในสมัยโบราณ จึงน่าจะ ได้แก่ ประตูด้านข้างของมณฑป

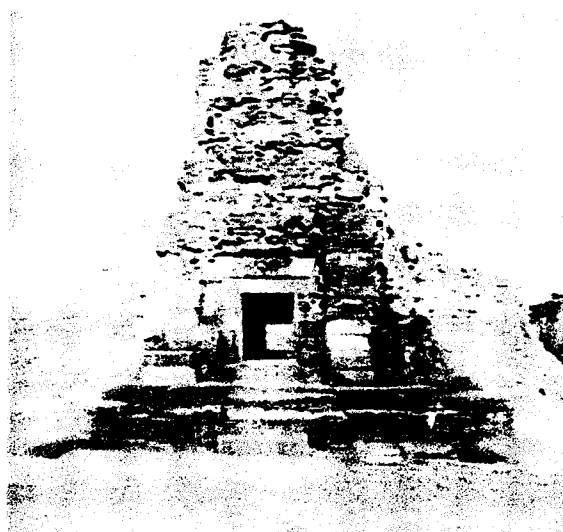
อนึ่ง จากการขุดแต่งภายในลานปราสาทเมื่อ พ.ศ. 2497 ได้พบวาระหว่างซุ้มประตูระเบียงคดด้านทิศใต้กับมณฑปปราสาทประธาน มีการถมทรายสูงขึ้นมาจากระดับพื้นดินราว 50-60 เซนติเมตร แล้วใช้ศิลาแลงแท่งใหญ่ๆ ปูเรียงเป็นพื้นอยู่บนทรายอีกชั้นหนึ่งสูงขึ้นมาราว 50 เซนติเมตร เป็นทางเดินเข้าสู่ประตูด้านนี้ และเมื่อขุดลอกมูลทรายถมทางเดินบริเวณนั้นออก ได้พบหม้อสัมฤทธิ์ 6 ใบ ใต้อ่างเงิน และแผ่นทองขนาดต่างๆ กัน คุณเป็นลายดอกจันทน์ ลายห้วนาค มีอักษรขอมอ่านว่า ลากชยะ ฤทธิ ฯลฯ และในหม้อเหล่านี้มีซากเมล็ดข้าวเปลือกติดแน่นอยู่

จากการวิเคราะห์รูปอักษรของคำจารึกและภาพในแผ่นเงินและแผ่นทองเหล่านั้น โดยนางสาว ก่องแก้ว วีระประจักษ์ พบว่าเป็นรูปอักษรขอมในพุทธศตวรรษที่ 18 ตัวอักษรและภาพมีความหมายตรงกัน ซึ่งเป็นความหมายในทางมงคลเข้าใจว่าคงจะเป็นของบรรจุในพิธีกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำขึ้นในช่วงสมัยนั้น ดังนั้นการถมทรายปูด้วยศิลาแลงที่เชื่อมอยู่ระหว่างซุ้มประตูระเบียงคดด้านทิศใต้กับมณฑปของปราสาทประธานจึงคงจะสร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 อันเป็นช่วงเวลาที่พระเจ้าชัยวรมัน

ที่ 7 แห่งราชอาณาจักรเขมร โบราณ โปรดให้บูรณะและก่อสร้างเพิ่มเติมในบริเวณปราสาทพิมายและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งปรากฏเป็นหลักฐานอยู่จนทุกวันนี้หลายแห่ง

กลุ่มจารึกแผ่นทองที่พบ ณ บริเวณทางเดินระหว่างประตูปราสาทกับสระเบียงคคด้านทิศใต้ของปราสาทพิมาย เป็นจารึกอักษรขอม ภาษาสันสกฤต มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 18 เมื่อพิจารณาจากคำจารึก ซึ่งจารึกไว้ 2 พยางค์ รวมทั้งหม่อมมี 4 คำ จำนวน 8 พยางค์ ตรงกับจำนวนกลีบดอกไม้ 8 กลีบ และถ้าวิเคราะห์จากความหมายของจารึก จะเห็นได้ว่ามีความหมายในทางมงคลทุกคำรวมทั้งภาพที่จารึกไว้คู่กับอักษรก็เป็นภาพที่มีความหมายในทางมงคลเช่นเดียวกัน

ปราสาทหินแดง

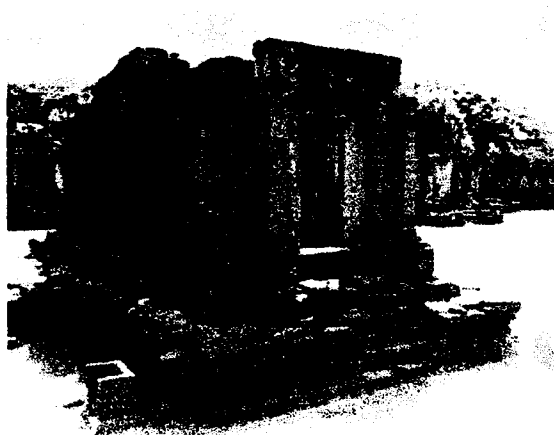

ปราสาทหินแดง

ก่อด้วยหินทรายสีแดงฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ย่อมุมขนาดกว้าง 11.40 เมตร สูงประมาณ 15 เมตร มีประตูเข้าก่อเป็นมุขยื่นออกไปทั้ง 4 ทิศ เนื่องจากหินทรายสีแดงเสื่อมคุณภาพเร็วปราสาทองค์นี้จึงผุพังไปมาก ยังมีทับหลังเหลืออยู่ในที่เดิม คือ เหนือกรอบประตูด้านทิศเหนือ 1 ชั้น ทำด้วยหินทรายสีแดง ภาพสลักกลบเลือนแต่พอจะเห็นได้ว่าคงจะเป็นภาพเล่าเรื่องตอนกรรมะคำหมูป่าในเรื่องมหากาฬ

จากการขุดลอกมูลดินที่ทับถมฐานปราสาททองคำนี้ออกใน พ.ศ. 2497 ได้พบแท่งหินที่ก่อฐานรากบางท่อนมีลวดลายจำหลัก แต่วางกลับข้างบนลงเป็นข้างล่าง แสดงว่าคงจะรื้อเอาของเก่ามาใช้ในการก่อสร้าง และเนื่องจากฐานของปราสาททองคำนี้ต่อเนื่องเป็นฐานเดียวกับฐานของอาคารที่เรียกว่า หอพราหมณ์ สิ่งก่อสร้างทั้งสองน่าจะสร้างขึ้นมาพร้อมกันสันนิษฐานว่า อาจจะสร้างขึ้นหลังปราสาทประธานในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 17

หอพราหมณ์

หอพราหมณ์

เป็นอาคารก่อด้วยหินทรายและศิลาแลง ตั้งอยู่บนฐานเดียวกันกับปราสาทหินแดง มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาด 6.50 x 17 เมตร มีมุขยื่นออกไปเป็นบันไดและประตูเข้าออกประตูทางทิศตะวันออกและตะวันตก ผังด้านข้างของห้องมุขมีหน้าต่างด้านละ 1 ช่อง

การขุดแต่งใน พ.ศ. 2497 ได้พบศิวลึงค์ขนาดย่อมทำด้วยหินทราย จึงเคยเชื่อกันว่า อาคารหลังนี้คงเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาพราหมณ์เป็นเหตุให้เรียกค่อๆ กันมาว่า หอพราหมณ์ แต่จากรูปแบบโดยรวม และตำแหน่งที่ตั้งที่เรียกว่า หอพราหมณ์นี้ คือ บรรณาลัยของปราสาทแห่งนี้มากกว่า

ปราสาทพรหมทัต

ปราสาทพรหมทัต

ด้านหน้าของปราสาทประธานด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ มีปราสาทอีกองค์หนึ่งตั้งอยู่เป็นแนวเดียวกันกับปราสาทหินแดง เรียกกันว่า ปราสาทพรหมทัต สร้างด้วยศิลาแลงฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมกว้าง 14.50 เมตร สูงประมาณ 16 เมตร ใช้หินทรายสีขาวประกอบในบางส่วนที่ต้องการความแข็งแรง และจำหลักลวดลายประดับ เช่น เสากรอบประตู ทับหลัง เป็นต้น มีประตูทางเข้าสู่องค์ปราสาทก่อเป็นมุขยื่นออกไปทั้ง 4 ทิศ ภายในองค์ปราสาทได้พบประติมากรรมสำคัญ คือ ประติมากรรมรูปบุคคลขนาดใหญ่นั่งขัดสมาธิ สลักด้วยหินทรายซึ่งเชื่อว่าเป็นรูปพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ชาวบ้านเรียกประติมากรรมรูปนี้ว่าท้าวพรหมทัต และเป็นที่มาของชื่อปราสาทองค์นี้ อีกรูปเป็นประติมากรรมสตรีนั่งคุกเข่า สลักด้วยหินทรายเช่นเดียวกัน ส่วนศิระและแขนหักหายไปนานแล้ว เชื่อกันว่าอาจเป็นรูปพระนางจันทราเทวีเมียของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ชาวบ้านเรียกว่าตามนิยายพื้นบ้านว่า นางอรพิน ปัจจุบันประติมากรรมทั้ง 2 จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย

ประติมากรรมรูปพระเจ้าชัยวรมันที่ 7

ประติมากรรมรูปพระนางชัยราชเทวีมเหสี

พลับพลา

พลับพลา

ภายในลานชั้นในด้านทิศตะวันตกของปราสาทประธาน มีฐานอาคารรูปร่างคล้ายฐานปราสาท ก่อด้วยหินทรายสีแดง สูง 70 เซนติเมตร รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 8.15 เมตร โดยเว้นเนื้อที่ตรงกลางไว้เป็นช่องสี่เหลี่ยม มีหลุมขนาดใหญ่อยู่ที่ขอบฐานตรงมุมของช่องว่างด้านข้างสองด้านคือด้านทิศเหนือและใต้มีบันได ด้านที่หันเข้าสู่ปราสาทประธานทำเป็นห้องมุขรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ไม่พบหลักฐานใดๆ ให้ทราบได้ว่าสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยอย่างไร

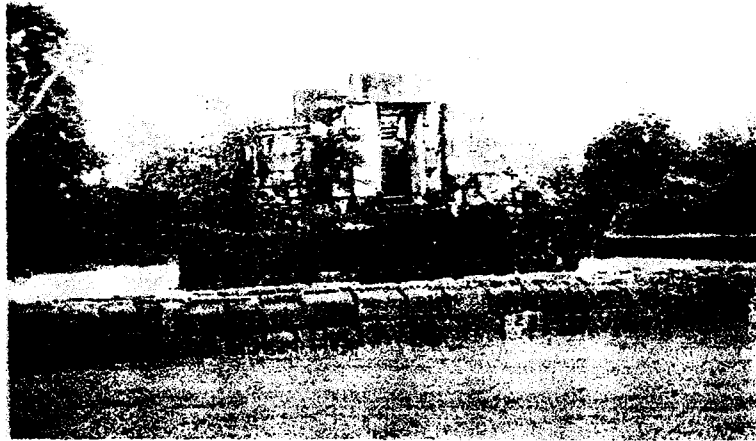
เมรุพรหมทัต

ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของปราสาทพิมาย ห่างออกไปประมาณ 100 เมตร มีซากเจดีย์ขนาดใหญ่ ก่อด้วยอิฐตั้งอยู่บนเนินดิน เรียกกันว่า เมรุพรหมทัต เหตุที่เรียกว่าเมรุพรหมทัตนั้นเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับนิทานพื้นบ้านเรื่อง นางอรพิน ท้าวปาจิต ซึ่งเล่าว่า ที่นี้คือสถานที่ถวายพระเพลิงท้าวพรหมทัต ปัจจุบันยังไม่ทราบแน่ชัดว่าสร้างขึ้นในช่วงเวลาใด แต่เจดีย์นี้สร้างในสมัยหลังศิลปะเขมรที่ปราสาทพิมายอย่างแน่นอน

เมรุพรหมทัต

อโรคยศาล (กุฎิฉาฬ)

อโรคยศาล

นอกจากสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่เป็นส่วนประกอบของปราสาทพินายดังกล่าวแล้ว ยังมีปราสาทขนาดเล็กนอกเขตกำแพงเมืองด้านทิศใต้ ระหว่างกำแพงเมืองกับท่านางสระผมโดยอยู่ห่างจากถนนเข้าสู่ประตูกำแพงเมืองเล็กน้อย มีชื่อพื้นเมืองเรียกว่ากุฎิฉาฬ ประกอบด้วยองค์ปราสาทฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส ก่อด้วยหินทรายสีแดง ตั้งอยู่ภายในวงล้อมของกำแพงแก้วซึ่งก่อด้วยศิลาแลง ที่มุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือมีอาคารขนาดเล็กเรียกว่า บรรณาลัย นอกกำแพงด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือมี

สระน้ำขนาดเล็กกรุด้วยศิลาแลง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและวัสดุก่อสร้างเป็นหลักฐานให้ทราบว่า คงสร้างขึ้นประมาณพุทธศตวรรษที่ 18 ระหว่างการบูรณะปราสาทแห่งนี้ใน พ.ศ. 2532 ได้พบ ประติมากรรมหินทรายซึ่งคงจะได้แก่ พระวัชรธร รูปเคารพในพุทธศาสนามหายาน 1 องค์ มีความหมายให้ทราบว่า ศาสนสถานแห่งนี้ ทำหน้าที่เป็นอโรคยศาลที่กล่าวในจารึกปราสาทพระขรรค์ ว่า พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โปรดให้สร้างขึ้นทั่วราชอาณาจักร เป็นจำนวน 102 แห่ง

ขณะนี้ปราสาทพิมาย หรืออุทยานประวัติศาสตร์พิมาย เป็นโบราณสถานที่สง่างามที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทยเป็นเครื่องเชิดหน้าชูตา แสดงถึงอารยธรรมและมรดกทางวัฒนธรรมอันสูงส่งที่ปรากฏอยู่บนผืนแผ่นดินไทยตราบชั่วกาลนาน

ภาคผนวก

1. ขาราย อ่างน้ำโบราณขนาดใหญ่ สำหรับการชลประทาน ลักษณะเป็นคันดินล้อมรอบ บริเวณพื้นที่เป็นแอ่ง

2. พิธีอัศวเมธ ถือว่าเป็นอัญพิธีที่ประณีต และมหิหารที่สุดในคัมภีร์พราหมณะกษัตริย์ในอินเดียสมัยโบราณทำพิธีนี้เมื่อขยายอาณาจักร โดยปล่อยม้าอุปการออกไป หากผ่านบ้านเมืองใด บ้านเมืองนั้นจะต้องขอมออ่อนน้อม มิฉะนั้นจะส่งกองทัพบุกเข้ายึดฯ เมื่อครบกำหนด ม้าอุปการกลับเข้าเมือง ก็นำม้าไปฆ่าบูชาอัญ ทำพิธีกรรมอย่างยิ่งใหญ่ ทับหลังที่พบที่ปราสาทพิมาย แสดงภาพบุคคลทำพิธีมอบม้าแก่พราหมณ์ หลังจากม้าอุปการกลับสู่บ้านเมืองเพื่อประกอบพิธีบูชาอัญ อาจจะเป็นเรื่องเล่าตอนหนึ่งของเรื่องราวมวตาร หรือมหากาธะ ซึ่งมีการกล่าวถึงพิธีอัศวเมธ

3. พระนารายณ์อวตาร พระนารายณ์หรือพระวิษณุ เป็นเทพเจ้าสำคัญในศาสนาฮินดู มีหน้าที่คุ้มครองรักษาโลกจึงมักอวตารมาเกิดในโลกมนุษย์ทุกครั้งที่เกิดยุคเข็ญ อวตารที่สำคัญของพระองค์มี 10 ครั้งด้วยกัน เรียกกันว่า นารายณ์ สิบปาง ได้แก่ มคธยวตาร (อวตารเป็นปลา) กุรมาวตาร (อวตารเป็นเต่า) วราหาวตาร (อวตารเป็นหมูป่า) นรสิงหาวตาร (อวตารเป็นนรสิงห์) วามนาวตาร (อวตารเป็นพราหมณ์เคี้ย) ปรศุรามวตาร (อวตารเป็นพราหมณ์ชื่อปรศุราม) รามาวตาร (อวตารเป็นพระราม) กฤษณาวตาร (อวตารเป็นพระกฤษณะ) พุทธาวตาร (อวตารเป็นพระพุทธเจ้า) กัลกียาวตาร (อวตารเป็นนุรุชขีมีขาวชื่อ กัลกิ)

ภาพเล่าเรื่องนารายณ์อวตารที่พบที่ปราสาทหินพิมาย เป็นเรื่อง กุรมาวตาร รามาวตาร และ กฤษณาวตาร

4. กฤษณาวตาร อวตารเป็นพระกฤษณะเป็นปางที่ 8 ของพระนารายณ์ เรื่องกฤษณาวตารนี้ เป็นที่เคารพของชาวฮินดูมากกว่าอวตารปางอื่นๆ เพราะมีบทบาทมากในมหากาพย์เรื่องมหาภารตะมีความสำคัญอย่างมากใน ไชยณพนิกาย ซึ่งได้แก่ นิกายที่นับถือพระวิษณุ (นารายณ์) เป็นใหญ่

5. แผ่นทองรูปกลีบดอกไม้ 8 กลีบ เป็นภาพที่มีความหมายในทางมงคลดังนี้

ภาพดอกไม้ 8 กลีบ หมายถึง มงคล 8 ประการ เริ่มต้นจาก ขย หมายถึง ชัยชนะ และน่าจะสัมพันธ์กับอักษรตัวอื่นอีก 6 ตัว คือ ลากะ ฤทธิ และสวัสดี ถ้าแปลตามรูปศัพท์ก็จะมีความหมายดังนี้

ขย หมายถึง ชัยชนะ

ลากะ หมายถึง การได้ ได้รับ ลาภผล

ฤทธิ หมายถึง อำนาจ ความสำเร็จ

สวัสดี หมายถึง ความรุ่งเรือง ความเจริญ

(จรรยา มาณะวิท และคณะ , 2546 : 11-76)

ผนวก ข

แบบสอบถาม

เรื่อง ประสิทธิภาพนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอทิวมา
(เฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว)

เรียน ท่านผู้มีเกียรติ

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิทยานิพนธ์ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหา
บัณฑิต จึงขอความร่วมมือให้ท่านตอบคำถามทุกข้อตามความจริง และขอขอบพระคุณล่วงหน้า
มา ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

นางสาวศุภรานันท์ กาศย์ทิวมา

นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยเกริก

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
() 1. ชาย () 2. หญิง
2. อายุ
() 1. 18-20 ปี () 2. 21-30 ปี
() 3. 31-40 ปี () 4. 41-50 ปี
() 5. 51-60 ปี () 6. 60 ปีขึ้นไป
3. สถานภาพ
() 1. โสด () 2. สมรส () 3. หย่าร้าง / หม้าย
4. การศึกษา
() 1. ไม่ได้ศึกษา () 2. ประถมศึกษา
() 3. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) () 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.
() 5. อนุปริญญา / ปวส () 6. ปริญญาตรี
() 7. สูงกว่าปริญญาตรี
5. อาชีพ
() 1. รับจ้าง () 2. เกษตรกรรม
() 3. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวขนาดเล็ก () 4. ผู้ประกอบการขนาดกลางและใหญ่
() 5. ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ () 6. พนักงานบริษัทเอกชน
() 7. นักเรียน / นักศึกษา () 8. อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. รายได้ต่อเดือน
- () 1. 6,000 บาทลงมา () 2. 6,001 - 12,000 บาท
- () 3. 12,001 - 18,000 บาท () 4. 18,001 - 24,000 บาท
- () 5. 24,001 - 30,000 บาท () 6. 30,001 บาทขึ้นไป
7. ที่อยู่ปัจจุบัน จังหวัด (โปรดระบุ)

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ประเมินผลนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอทิวเขา

1. ท่านทราบข่าวเทศกาลเที่ยวทิวเขาค้างนี้ จากแหล่งใด
- () 1. โทรทัศน์ () 2. วิทยุ
- () 3. หนังสือพิมพ์ () 4. ไปสเตอร์/แผ่นป้ายโฆษณา
- () 5. อินเทอร์เน็ต () 6. ญาติ / เพื่อน
- () 7. อื่นๆ โปรดระบุ.....

2. การได้เข้าเยี่ยมชมงานในวันนี้ ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกอย่างไร	ระดับความตระหนัก		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. รู้สึกภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น			
2. รู้สึกรัก และหวงแหนบ้านเกิดมากยิ่งขึ้น			
3. รู้สึกคุ้มค่าเวลา เพราะ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			
4. รู้สึกได้มีโอกาสเข้าร่วมงานที่เป็นพิธีกรรมมงคล			
5. รู้สึกต้องการรักษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น			

3. การเยี่ยมชมงานในวันนี้ ท่านได้รับความรู้และตระหนักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นอย่างไร	ระดับความตระหนัก		
	มาก	ปานกลาง	น้อย
1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์ทิวเขา			
2. ต้องการอนุรักษ์โบราณสถานแห่งนี้ไว้กับประเทศไทยตลอดไป			
3. ต้องการเผยแพร่ให้คนรุ่นหลังได้รู้ถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น			
4. ต้องการแนะนำเพื่อน/ญาติ เข้าร่วมงานเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น			

4. หลังจากที่ท่านได้เข้าเยี่ยมชมงานในวันนี้ ท่านมีความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างไรบ้าง	ระดับความพึงพอใจ			
	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ไม่ได้ร่วมกิจกรรม
การจัดการ / กิจกรรม				
ความเหมาะสมของสถานที่จัดงาน				
ป้ายชี้ทางเข้าชมงาน				
ความเหมาะสมของวันและเวลา				
รูปแบบของการจัดงาน				
การประชาสัมพันธ์รายละเอียดของงาน				
ห้องน้ำ				
ที่จอดรถ				
การบายศรีสู่ขวัญ				
ชม โบราณสถานอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย				
การแสดงทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน				
การแสดงประกอบแสงเสียงวิมาตญการ				
นิทรรศการประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมการท่องเที่ยวฯ				

5. การเยี่ยมชมงานครั้งนี้ ทำให้ท่านมีความรู้สึกต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด	ใช่	ไม่แน่ใจ	ไม่ใช่
1. เห็นว่าสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศที่น่าสนใจยังมีอีกจำนวนมาก			
2. สถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในภาคอีสานยังมีอีกหลายแห่ง			
3. สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรได้รับการอนุรักษ์			
4. คาดว่าจะเดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในภาคอีสานอีก			
5. คาดว่าจะแนะนำเพื่อนหรือญาติให้มาท่องเที่ยวที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย			
6. คาดว่าจะแนะนำเพื่อนหรือญาติให้มาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจในภาคอีสาน			
7. คาดว่าจะแนะนำเพื่อนหรือญาติให้หันมาท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น			

ในนามผู้วิจัย ดิฉันขอขอบคุณในการสละเวลาอันมีค่าของท่านในครั้งนี้

Questionnaire for Tourists

Dear : Sir or Madam

This questionnaire is a part of the research required for the study in Master of Public Administration. Thus, I would like your cooperation to answer questions. Thank you.

Miss Supranun Kaphimai

Master of Public Administration Program

Kirk University

1. Personal Data

1.	Gender	☐
	() 1. Male	() 2. Female
2.	Age	☐
	() 1. \leq 20 years	() 2. 21-30 years
	() 3. 31-40 years	() 4. 41-50 years
	() 5. 51-60 years	() 6. \geq 60 years
3.	Marital Status	☐
	() 1. Single	() 2. Married
	() 3. Divorced/Widow	
4.	Education	☐
	() 1. Uneducated	() 2. Year 4
	() 3. Year 9	() 4. Year 12
	() 5. Diploma	() 6. Bachelor
	() 7. Higher than Bachelor	
5.	Occupation	☐
	() 1. General worker	() 2. Farmer
	() 3. Small-scale entrepreneur	() 4. Medium and large-scale entrepreneur
	() 5. Government Officer / State employee	() 6. Private employee
	() 7. Students	() 8. Other,(Please specify).....

6. Income per month
- () 1. <6,000 bath () 2. 6,001 - 12,000 bath
- () 3. 12,001 - 18,000 bath () 4. 18,001 - 24,000 bath
- () 5. 24,001 - 30,000 bath () 6. >30,001 bath
7. Country of residence

2. Factors effecting the promotion of tourism in Phimai

1. From which source(s) have your received information about this the festival?
- () 1. TV () 2. Radio
- () 3. Newspaper () 4. Poster / Billboard
- () 5. Internet () 6. Friends / Relatives
- () 7. Others,(please specify).....

2. How do you feel after joining the festival?	Levels of Recognition		
	High	Medium	Low
1. Feel proud of the local culture			
2. Feel a greater sense of love and respect for the hometown			
3. Feel a sense of satisfaction as one can learn about the local art and culture			
4. Have a good opportunity to join the festival			
5. Want to conserve and restore the art of local culture			

3. How did you get knowledge and recognize the value of local history?	Levels of Recognition		
	High	Medium	Low
1. Acquire knowledge about Phimai History Park			
2. Want to protect and preserve these ancient remains of Thailand forever			
3. Want to promote the younger generation to appreciate the value of local history			
4. Want to advise friends and relatives to join the festival for learning the local history			

4. Please rate your satisfaction levels after joining the festival	Your Satisfaction Levels			
	High	Medium	Low	Not join the activity
Management / About each show in the festival				
Venue				
Signs showing ways to the festival				
Appropriateness of date and time for each activity				
Arrangement of this festival				
Public Relations about the festival				
Toilet				
Car park				
Morale Promoting ceremony				
Visiting Phimai Historical Park				
E-san local cultural Shows				
Light and sound shows				
History and culture tourism exhibition				

5. How did you feel about this festival?	Yes	Not sure	No
1. I see that there are many interesting tourist places in Thailand			
2. I see that there are many important historical places in the northeast			
3. Cultural tourist places should be preserved			
4. I expect to visit the history park in the northeast again			
5. I will recommend my friends and relatives visiting Phimai History Park			
6. I will you advise friends and relatives to visit interesting historical places in the northeast?			
7. I will advise my friend and relatives to visit tourist spots in Thailand			

Thank you for your time and great contribution to my research

ผนวก ค
แบบบันทึกสำหรับการสังเกตการณ์และแจ้งนับ

การสร้างอาชีพและรายได้ให้คนในท้องถิ่น

1. อาชีพ.....
จำนวนคน.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงเทศกาล.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงนอกเทศกาล.....
2. อาชีพ.....
จำนวนคน.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงเทศกาล.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงนอกเทศกาล.....
3. อาชีพ.....
จำนวนคน.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงเทศกาล.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงนอกเทศกาล.....
4. อาชีพ.....
จำนวนคน.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงเทศกาล.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงนอกเทศกาล.....
5. อาชีพ.....
จำนวนคน.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงเทศกาล.....
รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อวันในช่วงนอกเทศกาล.....

การประกอบพิธีกรรม

วันที่.....

1. ชื่อพิธีกรรม.....

เวลา.....

กิจกรรม.....

.....

.....

2. ชื่อพิธีกรรม.....

เวลา.....

กิจกรรม.....

.....

.....

3. ชื่อพิธีกรรม.....

เวลา.....

กิจกรรม.....

.....

.....

4. ชื่อพิธีกรรม.....

เวลา.....

กิจกรรม.....

.....

.....

กีฬาพื้นเมือง/ท้องถิ่น

วันที่.....

1. ชื่อกีฬา.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

2. ชื่อกีฬา.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

3. ชื่อกีฬา.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

4. ชื่อกีฬา.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

การละเล่นพื้นเมือง/ท้องถิ่น

วันที่.....

1. ชื่อการละเล่น.....

เวลา.....

รายละเอียด โดยสังเขป.....

.....

.....

2. ชื่อการละเล่น.....

เวลา.....

รายละเอียด โดยสังเขป.....

.....

.....

3. ชื่อการละเล่น.....

เวลา.....

รายละเอียด โดยสังเขป.....

.....

.....

4. ชื่อการละเล่น.....

เวลา.....

รายละเอียด โดยสังเขป.....

.....

.....

การแสดงด้านอาคารสถานที่

วันที่.....

1. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

2. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

3. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

4. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

การแสดงที่อยู่อาศัย

วันที่.....

1. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

2. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

3. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

4. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียดโดยสังเขป.....

.....

.....

การแสดงชีวิตและความเป็นอยู่ในอดีต
--

วันที่.....

1. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียด โดยสังเขป.....

.....

.....

2. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียด โดยสังเขป.....

.....

.....

3. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียด โดยสังเขป.....

.....

.....

4. ชื่อการแสดง.....

เวลา.....

รายละเอียด โดยสังเขป.....

.....

.....

ผนวก ง

ประกาศอำเภอพิมาย เรื่อง รายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงาน
“เทศกาลเที่ยวพิมาย นครราชสีมา ประจำปี 2548”

ประกาศอำเภอพิมาย

เรื่อง รายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงาน
“เทศกาลเที่ยวพิมาย นครราชสีมา ประจำปี 2548”
(ฉบับที่ 1 ฝ่ายดำเนินงานและประสานงานทั่วไป)

ด้วยจังหวัดนครราชสีมา กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย นครราชสีมา ในระหว่างสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน เป็นประจำทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนส่งเสริมอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และในปี 2548 ได้กำหนดจัดงานระหว่างวันที่ 9-13 พฤศจิกายน 2548 ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ลำน้ำจักราช และสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอพิมาย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเทศกาลเที่ยวพิมายนครราชสีมา ประจำปี 2548 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงประกาศรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายนครราชสีมา ประจำปี 2548 (ฝ่ายดำเนินงานและประสานงานทั่วไป) ดังนี้

คณะกรรมการดำเนินงาน

1. นายทองสุข ปิธีธรรมมา	นายอำเภอพิมาย	ประธานกรรมการ
2. นายสวอง ทองแท้	ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา	รองประธานกรรมการ
3. นายชาญวิทย์ นาคะสุวรรณ	ผอ.สนง.ททท.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1	รองประธานกรรมการ
4. นายอนุวัฒน์ ฅณาจันทร์	ผอ.ศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดฯ	รองประธานกรรมการ
5. นายสุรศักดิ์ ศรีสำอาง	ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา	รองประธานกรรมการ
6. ท.ต.อ.อภิชาติ แจ่มจันทร์	ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอพิมาย	รองประธานกรรมการ
7. นายพยุ่งพงษ์ พงษ์พิมาย	นายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	รองประธานกรรมการ
8. นายเกษม ประสิทธิ์นอก	ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนพิมายวิทยา	กรรมการ
9. นายปรีวาท วรรณตฤณดี	หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	กรรมการ
10. นางสรिया วรรณานนท์	ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย	กรรมการ

11. นายศรัทธา หรั่งรอด	นายช่างหัวหน้าโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทุ่งสัมฤทธิ์	กรรมการ
12. นายสมบูรณ์ นิยมไร่	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา	กรรมการ
13. นายพงษ์พันธุ์ พันธุ์ศรีนคร	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา	กรรมการ
14. นายบรรเจ็ด สอพิมาย	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง	กรรมการ
15. นายจรูญ คงศักดิ์	ข้าราชการบำนาญ	กรรมการ
16. นายราชนทร์ คชนทร์ชาติ	ท้องถิ่นอำเภอพิมาย	กรรมการ
17. นายวันชัย นงค์สูงเนิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
18. นายอรรถพร อุดมเวช	ผู้จัดการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอพิมาย	กรรมการ
19. นางวลัยลักษณ์ เอกศาสตร์	พัฒนาการอำเภอพิมาย	กรรมการ
20. นายทองศักดิ์ นิยมมา	เกษตรอำเภอพิมาย	กรรมการ
21. นายสำราญ ปลั่งกลาง	ปลัดอำเภอพิมาย	กรรมการ
22. นายพูนชนะ คงพูนวิรุฬ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพพิมาย	กรรมการ
23. นายสรารุช โกวิทพัฒนา	สาธารณสุขอำเภอพิมาย	กรรมการ
24. นายเฉลิมเกียรติ คล้ายสุวรรณ	นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา	กรรมการ
25. นายประสาน ภัย โย	รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	กรรมการ
26. นายศิริเวทย์ วิริยะฮินยง	ข้าราชการบำนาญ	กรรมการ
27. นายธงชัย นิยมสุข	ครู คศ.2 โรงเรียนพิมายวิทยา	กรรมการ
28. นางฉวีภาดา ศรีบุญญามาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
29. นางชูศรี ระวังสำโรง	นักวิชาการวัฒนธรรมอำเภอพิมาย	กรรมการ
30. นายณรงค์ คงทอง	เจ้าหน้าที่ชลประทาน	กรรมการ
31. พ.ต.ท.สมศักดิ์ มีอาจ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
32. ปลัดอำเภอทุกคน		กรรมการ
33. นายวิกรานต์ บุญเจริญ	ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง	กรรมการ/เลขานุการ
34. นายรัช อธิวุฒิ	ปลัดเทศบาลตำบลพิมาย	กรรมการ/ผ.ฯ.เลขานุการ
35. นางสาวจุรีรัตน์ สุวรรณจิตร	ปลัดอำเภอ	กรรมการ/ผ.ฯ.เลขานุการ
36. นางสงกรานต์ ผลภัย โย	เสมียนตราอำเภอพิมาย	กรรมการ/ผ.ฯ.เลขานุการ
37. นายชาญวุฒิ จุลรัชเชิฐ	หัวหน้าศูนย์ประสานงาน อบจ.ประจำอำเภอพิมาย	กรรมการ/ผ.ฯ.เลขานุการ
38. นางเปรมฤดี นาคเครือ	เจ้าหน้าที่ปกครอง	กรรมการ/ผ.ฯ.เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์

มีหน้าที่ ประชาสัมพันธ์การจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายนครราชสีมา ประจำปี 2548 ทางสื่อมวลชนทุกแขนงทั้งทางโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว โปสเตอร์ คัทเอาท์ โฆษณาออกประกาศเชิญชวน จัดรอบประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้การประชาสัมพันธ์เป็นไปอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมด้วย

1. นายวันชัย นงค์สูงเนิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายสมบูรณ์ นิยมไร่	สมาชิกสภา อบจ.นครราชสีมา	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะฯ
3. นายพงษ์พันธุ์ พันธุ์ศรีนคร	สมาชิกสภา อบจ. นครราชสีมา	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะฯ

4. นางสาวกรรณิการ์ พัฒนทีระเดช	ประธานสภาเทศบาลตำบลทิมาย	คณะกรรมการ
5. นางอุดา ศรีบุญยามาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
6. นายพิษณุ คิเรกกุล	ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนจารีย์คำรา	คณะกรรมการ
7. นายปรีดา แสงจันทร์	ครู คศ.2 โรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ
8. นายธรรมศักดิ์ ศรีมณีรัตน์	ผู้สื่อข่าวไทยรัฐ ประจำอำเภอทิมาย	คณะกรรมการ
9. นายณรงค์ เคนโฮม	ผู้สื่อข่าวไอทีวี ประจำอำเภอทิมาย	คณะกรรมการ
10. นายธงชัย นิยมสุข	ครู คศ.2 โรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ/เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายพิธีกร

มีหน้าที่ จัดพิธีการประจำกองอำนวยการ พิธีเปิด - ปิด ณ อุทยานประวัติศาสตร์ทิมายและสนามแข่งเรือ รวมทั้งจัดพิธีกรเพื่อประชาสัมพันธ์ ประจำทุกวันตลอดการจัดงาน ประกอบด้วย

1. นายวันชัย นงค์สูงเนิน	ผู้ทรงคุณวุฒิ	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายจรูญ คงศักดิ์	ข้าราชการบำนาญ	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
3. นางวันเพ็ญ ทิพย์พงษ์พร	ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคอนเข่า	คณะกรรมการ
4. นายสถิตย์ ทองทิมาย	ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านตะบอง	คณะกรรมการ
5. นายประสิทธิ์ เสริมสุข	ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านเตชะ	คณะกรรมการ
6. นายสมชาติ รัชควิฑูร	รอง ผอ.สถานศึกษาโรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ
7. นางทิพพา แก้วหนองแสง	ครู คศ.2 โรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ
8. นายพินิจ นภาพร	ครู คศ.2 โรงเรียนอนุบาลสุริยาอุทัยทิมาย	คณะกรรมการ
9. นายสมชาย เอี่ยมโสมคุณ	นายกสโมสรไลออนส์ทิมาย	คณะกรรมการ
10. นางอนงค์ เชยโพธิ์	ครู คศ. 2 โรงเรียนทิมายสามัคคี 1	คณะกรรมการ/เลขานุการ
11. นางสาวศรีทอง ขอดประทุม	ครู คศ.2 โรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ/พร.เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายจัดหาทรายได้และจัดหาผลประโยชน์

มีหน้าที่ จัดหารายได้และจัดหาผลประโยชน์ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงาน จัดพิมพ์และควบคุมเบิกจ่ายบัตรชมงาน แสง-เสียง ประกอบด้วย

1. นายหญิงพงษ์ พงษ์ทิมาย	นายกเทศมนตรีตำบลทิมาย	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายสมบูรณ์ นิยมไร่	สมาชิกสภา อบจ. นครราชสีมา	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
3. นายพงษ์พันธุ์ พันธุ์ศรีนคร	สมาชิกสภา อบจ. นครราชสีมา	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
4. พ.ต.อ.อภิชาติ แจ่มจันทร์	ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอทิมาย	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
5. นายธนา วาริช	สรรพากรพื้นที่ สาขาทิมาย	คณะกรรมการ
6. ผู้จัดการธนาคารออมสิน สาขาทิมาย		คณะกรรมการ
7. ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาทิมาย		คณะกรรมการ
8. ผู้จัดการธนาคารพาณิชย์ สาขาทิมาย ทุกธนาคาร		คณะกรรมการ
9. นายประสาน ภิญโญ	รองนายกเทศมนตรีตำบลทิมาย	คณะกรรมการ
10. นายสุพจน์ ศรีบุญยามาศ	รองนายกเทศมนตรีตำบลทิมาย	คณะกรรมการ
11. นางสาวกรรณิการ์ พัฒนทีระเดช	ประธานสภาเทศบาลตำบล	คณะกรรมการ

12. นายทองแถม สมนิยม	รองประธานสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
13. นายถวัลย์ ใจดี	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
14. นายคณาจารย์ พงษ์พิมาย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
15. นายธวัชชัย หมั่นเสมอ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
16. นายชุม เฝือกกลาง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
17. นายนเรศ สุขจินดาเสถียร	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
18. นายบุญช่วย กู๋พิมาย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
19. นายบุญชัย ศรีพัฒนาสุวรรณ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
20. นายเปรมศักดิ์ สุขปัญญา	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
21. นายรุ่งศักดิ์ วัชรหาณิชย์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
22. นางสายจิตร เสริมวิลาสกุล	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
23. นายบรรเจิด สอพิมาย	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง	คณะกรรมการ
24. นายสิทธิชัย จงตั้งสังจรรยา	ประธานสภา อบต. ในเมือง	คณะกรรมการ
25. นางญาคา ศรีบุญยามาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
26. คณะกรรมการตลาดพิมาย		คณะกรรมการ
27. ผู้จัดการบริษัท อุตสาหกรรมโคราช จำกัด		คณะกรรมการ
28. ผู้จัดการบริษัทเกลือพิมาย จำกัด		คณะกรรมการ
29. ผู้จัดการบริษัทอุตสาหกรรมเกลือบริสุทธิ์ จำกัด		คณะกรรมการ
30. กำนันทุกตำบล		คณะกรรมการ
31. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง		คณะกรรมการ
32. นายวิกรานต์ บุญเจริญ	ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารปกครอง	คณะกรรมการ/เลขานุการ
33. นายธวัช อธิธิวุฒิ	ปลัดเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ/พร.เลขานุการ
34. นางมณีรัตน์ มะระเว	ผู้อำนวยการกองคลังเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ/พร.เลขานุการ
35. นางสาวจูรีรัตน์ สุวรรณจิตร	ปลัดอำเภอ	คณะกรรมการ/พร.เลขานุการ
36. นางสงกรานต์ ผลภิญโญ	เสมียนตราอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ/พร.เลขานุการ
37. นางอรไท พันจันทิก	เจ้าหน้าที่ปกครอง	คณะกรรมการ/พร.เลขานุการ
38. นางกิ่งกาญจน์ สุนทรรุจิ	เจ้าหน้าที่ปกครอง	คณะกรรมการ/พร.เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายสิทธิประโยชน์

มีหน้าที่ จัดหาและคัดเลือกผู้สนับสนุนต่างๆ เพื่อจัดหารายได้ในการจัดงาน ประกอบด้วย

1. นายทองสุข ปรีธรรมมา	นายอำเภอพิมาย	ประธานกรรมการ
2. นายพูนพงษ์ พงษ์พิมาย	นายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	รองประธานกรรมการ
3. นายสมบูรณ์ นิยมไร่	สมาชิกสภา อบจ. นครราชสีมา	รองประธานกรรมการ
4. นายพงษ์พันธุ์ พันธุ์ศรีนคร	สมาชิกสภา อบจ. นครราชสีมา	รองประธานกรรมการ
5. พ.ต.อ.อภิชาติ แจ่มจันทร์	ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอพิมาย	กรรมการ
6. นายธนา วาริช	สรรพากรพื้นที่ สาขาพิมาย	กรรมการ
7. นายราเชนทร์ คชนทร์ชาติ	ท้องถิ่นอำเภอพิมาย	กรรมการ

8. นายประสาน ภิญโญ	รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	กรรมการ
9. นายสุพจน์ ศรีบุญมาศ	รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	กรรมการ
10. สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมายทุกท่าน		กรรมการ
11. นายบรรเจ็ด สอพิมาย	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง	กรรมการ
12. นางอัญญา ศรีบุญมาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
13. นายวิภานต์ บุญเจริญ	ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง	กรรมการ/เลขานุการ
14. นางสาวจวีร์รีณ์ สุวรรณจิตร	ปลัดอำเภอ	กรรมการ/ผ.เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายบริหารการเงินและบัญชี

มีหน้าที่ รับเงินรายได้และผลประโยชน์ทุกประเภททุกรายการ บันทึกการอนุมัติค่าใช้จ่ายตามมติที่ประชุม คณะกรรมการดำเนินงาน ขออนุมัตินำอำเภอเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายต่างๆ แก่ผู้รับผิดชอบ จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายให้เป็นปัจจุบันพร้อมที่จะให้ สดง.ตรวจสอบได้ จัดทำทะเบียนการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายและสรุปการรับ - การจ่าย เสนอคณะกรรมการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นงาน ประกอบด้วย

1. นายทองพงษ์ พงษ์พิมาย	นายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายวิภานต์ บุญเจริญ	ปลัดอำเภอ หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง	คณะกรรมการ
3. นายชาญวุฒิ จุฬารีย์ชัย	หัวหน้าศูนย์ประสานงาน อบจ. นม	คณะกรรมการ
4. นายธนา วาริช	สรรพากรพื้นที่ สาขาพิมาย	คณะกรรมการ
5. นายประสาน ภิญโญ	รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
6. นายสุพจน์ ศรีบุญมาศ	รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
7. สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมายทุกท่าน		คณะกรรมการ
8. นายอ๋อง กลองโนนสูง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสัมฤทธิ์	คณะกรรมการ
9. นางสาวกรรณต์ ผลภิญโญ	เสมียนตราอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ/เลขานุการ
10. นางมณีรัตน์ มะระเว	ผู้อำนวยการกองคลังเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ/ผ.เลขานุการ
11. นางอรไท หันจันทิก	เจ้าหน้าที่ปกครอง	คณะกรรมการ/ผ.เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายพิจารณางบประมาณ

มีหน้าที่ พิจารณางบประมาณที่คณะกรรมการแต่ละฝ่ายเสนอประมาณการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1. นายทองพงษ์ พงษ์พิมาย	นายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายสมบุรณ์ นียมไธ	สมาชิกสภา อบจ. นครราชสีมา	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
3. นายพงษ์พันธ์ หันธุ์ศรีนคร	สมาชิกสภา อบจ. นครราชสีมา	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
4. นายจรูญ คงศักดิ์	ข้าราชการบำนาญ	คณะกรรมการ
5. นายธนา วาริช	สรรพากรพื้นที่ สาขาพิมาย	คณะกรรมการ
6. นางวลัยลักษณ์ เอกศาสตร์	พัฒนาการอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ
7. นายประสาน ภิญโญ	รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
8. นายสุพจน์ ศรีบุญมาศ	รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
9. สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมายทุกท่าน		คณะกรรมการ
10. นายบรรเจ็ด สอพิมาย	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง	คณะกรรมการ
11. นายสิทธิชัย จงตั้งสัตยธรรม	ประธานสภา อบค. ในเมือง	คณะกรรมการ

12. นางอุษาคา ศรีบุญยามาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
13. นางสาวจุรีรัตน์ สุวรรณจิตร	ปลัดอำเภอ	คณะกรรมการ/เลขาฯ
14. นายธวัช อิทริวุฒิ	ปลัดเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ/ผร.เลขาฯ
15. นางสาวกรรณต์ ผลภิญโญ	เสมียนตราอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ/ผร.เลขาฯ

คณะกรรมการฝ่ายวงศุริยางค์

มีหน้าที่ จัดวงศุริยางค์ และจัดการแสดงของโรงเรียนพิมายวิทยา ประกอบพิธีเปิด-ปิดการแข่งขันเรือยาวประเพณี ประกอบด้วย

1. นายเกษม ประสิทธิ์นอก	ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนพิมายวิทยา	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายสมศักดิ์ วรรณศิลป์	ครู คศ.2 โรงเรียนพิมายวิทยา	คณะกรรมการ/เลขาฯ
3. นางปภาวี วรรณศิลป์	นักการภารโรง โรงเรียนพิมายวิทยา	คณะกรรมการ/ผร.เลขาฯ

คณะกรรมการฝ่ายปฏิบัติ

มีหน้าที่ ให้บริการและอำนวยความสะดวกในด้านบริหารอาหารว่างและเครื่องดื่มแก่แขกผู้มีเกียรติ จัดเตรียมภาชนะและอุปกรณ์ที่ใช้ในการให้บริการต่างๆ ณ กองอำนวยการแข่งเรือ และในพิธีเปิดงานเทศกาลเที่ยวพิมายฯ ณ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ประกอบด้วย

ฝ่ายปฏิบัติในพิธีเปิดงานเทศกาลเที่ยวพิมายฯ ณ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

1. นายทองพงษ์ พงษ์พิมาย	นายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นางมณีรัตน์ มะระเว	ผู้อำนวยการกองคลังเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
3. นางรุจันันท์ พิทยธาราร	ผอ.กองสาธารณสุขเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
4. นางสาวเพียงเพ็ญ สุขะเคระ	เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
5. พนักงานหญิงเทศบาลตำบลพิมายทุกคน		คณะกรรมการ

ฝ่ายปฏิบัติในพิธีเปิด-ปิดการแข่งขันเรือยาวประเพณี ณ กองอำนวยการแข่งเรือ

1. นายไสว เกื้อนกลาง	รองนายก อบต. ในเมือง	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายสมบูรณ์ รุ่งกลาง	รองนายก อบต. ในเมือง	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
3. นายอร่าม พงษ์พิมาย		คณะกรรมการ
4. นางสาวเจนจิรา สุคำภา	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	คณะกรรมการ
5. นางสาวณัฐนันท์ ไเวลา	เจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้	คณะกรรมการ
6. นางสาวทงนีย์ หัตถกิจ	เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี	คณะกรรมการ
7. นางสาวพิชญดา มุทาววัน	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี	คณะกรรมการ
8. นางจันทนา เหล่าโนนศรี	เจ้าหน้าที่ธุรการ	คณะกรรมการ
9. นายวัฒน์พงษ์ สิงห์วิเศษ	หัวหน้าส่วนโยธา	คณะกรรมการ
10. นายสุนทร เสนอกลาง	ช่างโยธา	คณะกรรมการ
11. นางปิยวรรณ โชคคำ	เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี	คณะกรรมการ
12. นายสมเจต ยอดแก้ว	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน	คณะกรรมการ
13. นางสาวปุดเขวีร์ ศรียมณีรัตน์	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์	คณะกรรมการ
14. นางสาวพรทิมล ไชยสาร	ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ธุรการ	คณะกรรมการ

15. นางสาวรุจิรา กรอนโคกกรวด	พนักงานจ้างทั่วไป	คณะกรรมการ
16. นางสาวฉินรี ลีพอพราน	พนักงานจ้างทั่วไป	คณะกรรมการ
17. นางสุกัญญา รักดี	พนักงานจ้างทั่วไป	คณะกรรมการ
18. นางสาวกมรพันธ์ ศิริเดียร	พนักงานจ้างทั่วไป	คณะกรรมการ
19. นายปรีชา โชคคำ	พนักงานขับรถยนต์	คณะกรรมการ
20. นายศักดา การบุญ	พนักงานขับรถขยะ	คณะกรรมการ
21. นายชยันต์ ไตกลาง	พนักงานขับรถขยะ	คณะกรรมการ
22. นายมนตรี จานดี	พนักงานเก็บขยะ	คณะกรรมการ
23. นายประมร คงเพ็ชร	พนักงานเก็บขยะ	คณะกรรมการ
24. นายประสิทธิ์ แก่นตัน	พนักงานเก็บขยะ	คณะกรรมการ
25. นางหงษ์ธร อยู่สุข	พนักงานเก็บขยะ	คณะกรรมการ
26. นายวิวัฒน์ชัย ทายาท	พนักงานเก็บขยะ	คณะกรรมการ
27. นายเอนก สุขเกษม	พนักงานเก็บขยะ	คณะกรรมการ
28. นายศกรภพ ตะพิศ	พนักงานเก็บขยะ	คณะกรรมการ
29. นายประมาณ ทำไถ	พนักงานเก็บขยะ	คณะกรรมการ
30. นายประกิจ งามสันเทียะ	ปลัด อบต. ในเมือง	คณะกรรมการ/เลขฯ
31. นางสาวศิริพันธ์ บุญญานุสนธิ์	หัวหน้าส่วนการคลัง อบต. ในเมือง	คณะกรรมการ/ศร.เลขฯ

คณะกรรมการฝ่ายบันทึกภาพและ VCD.

มีหน้าที่ จัดทำสคริป ระบบการถ่ายภาพ และ VCD. พร้อมทั้งกิจกรรมทุกกิจกรรมของงานเทศกาลเที่ยวพืมาข นครราชสีมา ตามกำหนดการ ประกอบด้วย

1. นายพิชญ์ ดิเรกกุล	ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนจารย์คำรา	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายปรีดา แสงจันทร์	ครู คศ.2 โรงเรียนพืมาขวิทยา	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
3. นายไพโรจน์ อโนทัยไพบูลย์	ครู คศ.2 โรงเรียนพืมาขวิทยา	คณะกรรมการ
4. นายสรชัย จงกล	ครู คศ.1 โรงเรียนชุมพวงศึกษา	คณะกรรมการ
5. นายธีรศิลป์ นิยมสุข	นักศึกษา ม.ราชภัฏนครราชสีมา	คณะกรรมการ
6. นายวินัย รักทุคา	นักศึกษา ม.ราชภัฏนครราชสีมา	คณะกรรมการ
7. นายณัฐพงษ์ ภัทรวรานนท์	นักศึกษา ม.ราชภัฏอุบลราชธานี	คณะกรรมการ
8. นายวิชรพล ร่วมชาติ	นักศึกษา ม.วงษ์สวัสดิ์กุล	คณะกรรมการ
9. นายธงชัย นิยมสุข	ครู คศ.2 โรงเรียนพืมาขวิทยา	คณะกรรมการ/เลขฯ
10. นายธานี ศรีบุญานาศ		คณะกรรมการ/ศร.เลขฯ

คณะกรรมการฝ่ายรักษาพยาบาล

มีหน้าที่ จัดเจ้าหน้าที่ บริการรักษาพยาบาล โดยจัดตั้งหน่วยปฐมพยาบาล มีเจ้าหน้าที่ประจำ ณ กองอำนวยการแข่งเรือ ในวันที่ 12 - 13 พฤศจิกายน 2548

1. นายแพทย์ชัชวาล ลีลาเจริญพร	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพิมาย	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายสราวุธ โกวิทพัฒนา	สาธารณสุขอำเภอพิมาย	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
3. นายสุชาติ นิกระโทก	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน	คณะกรรมการ
4. นางอำไพ ศรีอภัย	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน	คณะกรรมการ
5. นายเกียรติศักดิ์ ต้นระนา	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน	คณะกรรมการ
6. นางสมพิศ หักเล็ก	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน	คณะกรรมการ
7. นายประจักษ์ ช่างไม้	เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชน	คณะกรรมการ
8. นางสาวรชนี เตื่อนกลาง	พยาบาลเทคนิค	คณะกรรมการ
9. นางสาวละมัย โภคสมบัติ	พยาบาลเทคนิค	คณะกรรมการ
10. นางสาวนงนุช แอมพิมาย	พยาบาลเทคนิค	คณะกรรมการ
11. นางสาวสุมาลี ชันด์พิมาย	พยาบาลเทคนิค	คณะกรรมการ
12. นางสาวสุภาวดี พรทั้งสี่	พยาบาลวิชาชีพ	คณะกรรมการ
13. นางสาวอาทิตยา วิเชียร	พยาบาลวิชาชีพ	คณะกรรมการ
14. เจ้าหน้าที่พยาบาล / สาธารณสุขที่ได้รับมอบหมาย		คณะกรรมการ
15. นางไพบูลย์ สุขสำราญ	หน.ฝ่ายการพยาบาล รพ.พิมาย	คณะกรรมการ/เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยและการจราจร

มีหน้าที่ กำหนดคนแผน และอำนวยการจราจรสถานที่จอดรถในบริเวณสถานที่อุทยานประวัติศาสตร์ฯ บริเวณลานจอดรถ ลานเมรุพรหมทัต บริเวณพิพิธภัณฑฯ การจัดการจราจรเข้าขบวนแห่ ขบวนหลวงในพิธีเปิดการแสดงแสง-เสียง พิธีแห่ด้วยพระราชทาน และดูแลความปลอดภัย ประกอบด้วย

1. พ.ต.อ.อภิชาติ แจ่มจันทร์	ผกก.สภ.อ.พิมาย	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. พ.ต.ท.ต่อศักดิ์ ธรรมมิ่งมงคล	รอง ผกก.(ป.) สภ.อ.พิมาย	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
3. พ.ต.ท.อานุภาพ พรหมสาขา ณ สกลนคร	รอง ผกก.(ตส.) สภ. อ.พิมาย	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
4. พ.ต.ท. ภูจิต จ้อยจันทร์	พงศ.(สบ.3) สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
5. พ.ต.ท.เสนีย์ ศรีปรารักษ์	สวป.สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
6. พ.ต.ท.อนเนก พิเศษพงษ์	สว.ตส.สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
7. พ.ต.ท.สมยศ ปลัดศรีช่วย	พงศ.(สบ.2) สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
8. พ.ต.ด.ธนวัฒน์ พูลเฉลิม	พงศ.(สบ.2) สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
9. ร.ต.อ.ธานี วงศ์นรงค์	รอง สวป.สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
10. ร.ต.อ.ชานนท์ จันทร์เพ็ญ	รอง สวป.สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
11. ร.ต.อ.ชีวิน กสิกรรม	พงศ.(สบ.1) สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
12. ร.ต.อ.วินัย เจริญมี	รอง สวป.สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
13. ร.ต.อ.ศุภฤกษ์ อยู่ไพร	พงศ.(สบ.1) สภ.อ.พิมาย	ผู้ช่วยหัวหน้าคณะกรรมการ
14. เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.อ.พิมายที่ได้รับมอบหมาย		คณะกรรมการ

15. นายสุรพล พลฉิม	ประธานชมรม อปพร.อำเภอทิมาย	คณะกรรมการ
16. สมาชิก อปพร. อำเภอทิมายที่ได้รับมอบหมาย		คณะกรรมการ
17. สมาชิกกองร้อย อส.อ.ทิมายทุกนาย		คณะกรรมการ
18. นายธงชัย แสงประทุม	ปลัดอำเภองานความมั่นคง	คณะกรรมการ/เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายติดตั้งไฟฟ้า

มีหน้าที่ จัดหาติดตั้งไฟฟ้า แสงสว่างในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ทิมาย ลานพระหมกตัด สนามแข่งเรือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทิมาย และติดตั้งสปอร์ตไลท์บริเวณถนนจอมสุคาเสด็จถึงประตูชัย รวมทั้งจัดเตรียมเครื่องกำเนิดไฟฟ้าสำรอง กรณีกระแสไฟฟ้าขัดข้องและ ตามที่คณะกรรมการแต่ละฝ่ายร้องขอ ประกอบด้วย

1. นายอรุณพ อุดมเวช	ผู้จัดการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทิมาย	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายฉลอม ฉิมชาติ	วิศวกร	คณะกรรมการ
3. นายธวัชชัย พิไชยแพทย์	พนักงานช่าง	คณะกรรมการ
4. นายสมใจ ขนานแก้ว	พนักงานช่าง	คณะกรรมการ
5. นายกิตติพงษ์ ช.ศิริบุญย์	พนักงานช่าง	คณะกรรมการ
6. นายสุรินทร์ พูนวรรณกุล	พนักงานช่าง	คณะกรรมการ
7. นายวิवाद ยุธยาตร์	พนักงานช่าง	คณะกรรมการ
8. นายสนั่น โพธิ์นอก	พนักงานช่าง	คณะกรรมการ
9. นายประสิทธิ์ อภัยบุรี	พนักงานช่าง	คณะกรรมการ
10. นายประกาศิต ศรีสุวรรณ	พนักงานช่าง	คณะกรรมการ
11. นายสุรศักดิ์ เอียงะบก	พนักงานช่าง	คณะกรรมการ
12. นายวัฒนา สมบูรณ์สุข	หัวหน้าแผนกปฏิบัติการฯ	คณะกรรมการ/เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายติดตามและประเมินผลการจัดงานฯ

มีหน้าที่ ติดตามและประเมินผลการดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่จัดในงานทุกกิจกรรมว่าประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด โดยการใช้วิธีการประเมินผลตามวิธีการที่คณะกรรมการเห็นสมควร แล้วรายงานผลให้คณะกรรมการดำเนินการจัดงานฯ ทราบ ภายใน 10 วัน นับจากวันเสร็จสิ้นการจัดงาน ประกอบด้วย

1. นายสมชาติ รัชตวิฑูร	รอง ผอ.สถานศึกษาโรงเรียนทิมายวิทยา	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายวีรจินต์ นาคะนิเวศน์	ครู คศ.2 โรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ
3. นายสนธิท แก้วหนองแสง	ครู คศ.2 โรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ
4. นายเจียมศักดิ์ ชนะคำ	ครู คศ.2 โรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ
5. นางทิพทา แก้วหนองแสง	ครู คศ.2 โรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ
6. น.ส.สุภาวดี กิตติวิศิษฐ์	ครู คศ.2 โรงเรียนทิมายวิทยา	คณะกรรมการ/เลขานุการ

ให้คณะกรรมการและคณะทำงานทุกฝ่าย ประชุมปรึกษาหารือ จัดแบ่งงานหรือร่วมกันปฏิบัติงานในฝ่าย
ตลอดจนประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายอื่นๆ เพื่อให้งานสำเร็จเรียบร้อยและบังเกิดผลดีตามวัตถุประสงค์ หากมี
ปัญหาข้อขัดข้องประการใด ให้รายงานนายอำเภอพิมายทราบโดยเร็ว เพื่อพิจารณาหาทางแก้ไขต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2548

(นายทองสุข ปรีธรรมมา)

นายอำเภอพิมาย

ประกาศอำเภอพิมาย

เรื่อง รายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงาน
“เทศกาลเที่ยวพิมาย นครราชสีมา ประจำปี 2548”
(ฉบับที่ 2 ฝ่ายจัดการแสดง แสง สี เสียงฯ)

ด้วยจังหวัดนครราชสีมา กรมศิลปากร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายนครราชสีมา ในระหว่างสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน เป็นประจำทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการสนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา ตลอดจนส่งเสริมอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น และในปี 2548 ได้กำหนดจัดงานระหว่างวันที่ 9 - 13 พฤศจิกายน 2548 ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ลำน้ำจ๊กราช และสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอพิมาย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเทศกาลเที่ยวพิมายนครราชสีมา ประจำปี 2548 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงประกาศรายชื่อคณะกรรมการดำเนินงานและคณะทำงานจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายนครราชสีมา ประจำปี 2548 (ฝ่ายจัดการแสดง แสง สี เสียงฯ) ดังนี้

คณะทำงานฝ่ายจัดการแสดง แสง-เสียง ประกอบด้วยจินตภาพวิมาขณาฎการ ชุด “นิรมิตกรรมเหนืออำนาจ”
มีหน้าที่ วางแผนอำนวยความสะดวกและประสานงาน การจัดแสดง แสง-เสียง ประกอบด้วยจินตภาพวิมาขณาฎการ และพัฒนาการจัดการ การตลาด ประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการฝ่ายกิจกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	หัวหน้าคณะทำงาน
2. ผู้อำนวยการกองสร้างสรรค์กิจกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	รองหัวหน้าคณะทำงาน
3. นายอำเภอพิมาย	รองหัวหน้าคณะทำงาน
4. ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนพิมายวิทยา	รองหัวหน้าคณะทำงาน
5. ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา	รองหัวหน้าคณะทำงาน
6. ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา	รองหัวหน้าคณะทำงาน
7. นายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	รองหัวหน้าคณะทำงาน
8. หัวหน้างานพัฒนากิจกรรม การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	คณะทำงาน

9. ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการด้านพืชและปัจจัยการผลิตนครราชสีมา		คณะทำงาน
10. หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย		คณะทำงาน
11. รองผู้อำนวยการฝ่ายศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา		คณะทำงาน
12. นายวิโรจน์ เตชะพยัคฆ์	รอง ผอ.สศ.ร. พิมายวิทยา	คณะทำงาน
13. นายพงศ์พันธุ์ ทุทธิวิริยากร	รอง ผอ.สศ.ร. พิมายวิทยา	คณะทำงาน
14. นายสมชาติ รัชตวิฑูร	รอง ผอ.สศ.ร. พิมายวิทยา	คณะทำงาน
15. นางปราวณี ปัญจาคะ	รอง ผอ.สศ.ร. พิมายวิทยา	คณะทำงาน
16. นายวิฑูรย์ ชุนสวัสดิ์	รอง ผอ.ฝ่ายศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยนาฏศิลป์ นม.	คณะทำงาน

52. นางสาวอัจฉรา วัชรประทีป	อัคราจ้าง รร.พิมายวิทยา	คณะกรรมการ
53. นางสุภา อารมณเฑียร	นักการ รร.พิมายวิทยา	คณะกรรมการ
54. นายเผด็จ ลิคนันท์	นักการ รร.พิมายวิทยา	คณะกรรมการ
55. นายอุคร คังพิมาย	นักการ รร.พิมายวิทยา	คณะกรรมการ
56. นายสมบัติ เจริญสุข	พนักงานขับรถ รร.พิมายวิทยา	คณะกรรมการ
57. นายละม่อม ขอบัฒกลาง	พนักงานขับรถ รร.พิมายวิทยา	คณะกรรมการ
58. นายพิรุณ คีหลาย	พนักงานขับรถ รร.พิมายวิทยา	คณะกรรมการ
59. นายธงชัย นิยมสุข	ครู คศ.2 รร. พิมายวิทยา	คณะกรรมการ/เลขานุการ
60. นายทงศกร ทิพยะสุขศรี	หัวหน้างานอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	คณะกรรมการ/ผ.เลขานุการ
61. นายกิตติศักดิ์ รัตนจันทร์	ครู คศ.2 รร.พิมายวิทยา	คณะกรรมการ/ผ.เลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายจัดสถานที่

มีหน้าที่ จัดสถานที่ ออกแบบก่อสร้าง จัดตกแต่งสถานที่ ก่อสร้างอเนกประสงค์ เวทีการแสดง และอื่นๆ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ประกอบด้วย

1. นายทองพงษ์ พงษ์พิมาย	นายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายวิกรานต์ บุญเจริญ	ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง	คณะกรรมการ
3. นายปริวัต ทรรคนสฤษดิ์	หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	คณะกรรมการ
4. นายอรธเทพ อุคมเวช	ผู้จัดการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ
5. นายพูนชนะ คงทูนวิรุฬ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพพิมาย	คณะกรรมการ
6. นายสาธิต บวขสันเทียะ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
7. นายสุพจน์ ศรีบุญยามาศ	รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
8. นายชาญวุฒิ จุลรัมย์เชิฐ	หัวหน้าศูนย์ประสานงาน อบจ.ประจำ อ.พิมาย	คณะกรรมการ
9. นายกองดีการบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง		คณะกรรมการ
10. นายจิรศักดิ์ อ่วมลูไร	เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	คณะกรรมการ
11. น.ส.กรรณิการ์ พัฒนทีระเดช	ประธานสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
12. นายทองแถม สมนิยม	รองประธานสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
13. นายดวัลย์ ใจดี	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
14. นายคณาจารย์ พงษ์พิมาย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
15. นายธวัชชัย หมั่นเสมอ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
16. นายชุม เผือกกลาง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
17. นายนเรศ สุขจินตเสถียร	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
18. นายบุญช่วย คู่พิมาย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
19. นายบุญชัย ศรีพัฒนาสุวรรณ	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
20. นายเปรมศักดิ์ สุขปัญญา	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
21. นายรุ่งศักดิ์ วัชรพาณิชย์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
22. นางสาวจิตร เสริมวิลาศกุล	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
23. นางรุจินันต์ ทิพยธาราร	ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขเทศบาลฯ	คณะกรรมการ

24. นายนิกร ขอพิมาย	ลูกจ้างเทศบาล ฯ	คณะกรรมการ
25. นายวิเชียร สมบูรณ์	ลูกจ้างเทศบาล ฯ	คณะกรรมการ
26. นายไพโรจน์ ประเสริฐพงษ์	ลูกจ้างเทศบาล ฯ	คณะกรรมการ
27. นายจำลอง เนตรวิเศษ	ลูกจ้างเทศบาล ฯ	คณะกรรมการ
28. นายสมร พัทธกันเดช	ผู้ใหญ่บ้านกอก ต.ในเมือง	คณะกรรมการ
29. นายณรงค์ ดวงทอง	เจ้าหน้าที่ชลประทาน	คณะกรรมการ
30. นายประสาน ภิญโญ	รองนายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	คณะกรรมการ/เลขาฯ
31. นายรัช อธิรัฐดิ	ปลัดเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ/ผู้ช่วยเลขาฯ
32. นายฐิติพงษ์ คงเข้ม	ผู้อำนวยการกองช่างเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ/ผู้ช่วยเลขาฯ
33. นายสมโภชน์ รักษธรรม	นายช่างโยธาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ/ผู้ช่วยเลขาฯ
34. นายธงชัย แสงประทุม	ปลัดอำเภอฝ่ายความมั่นคง	คณะกรรมการ/ผู้ช่วยเลขาฯ

คณะกรรมการฝ่ายจัดชบวนแห่

มีหน้าที่ จัดชบวนแห่ ชุคชบวนหลวง จัดชบวนกลุ่มต่างๆ เข้าร่วมชบวนในพิธีเปิดงานเทศกาลเที่ยวพิมาย

1. นายพยุพงษ์ พงษ์พิมาย	นายกเทศมนตรีตำบลพิมาย	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายพูนชนะ คงพูนวิรุฬ	ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพพิมาย	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
3. รองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนพิมายวิทยาที่ได้รับมอบหมาย		รองหัวหน้าคณะกรรมการ
4. นางวลัยลักษณ์ เอกศาสตร์	พัฒนาการอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ
5. พ.ต.ต.เสนีย์ ศรีปรารักษ์	สว.ป.สภ.อ.พิมาย	คณะกรรมการ
6. นายธงชัย แสงประทุม	ปลัดอำเภอฝ่ายความมั่นคง	คณะกรรมการ
7. นายพรศักดิ์ ศรีทินิจพัฒน์	กำนัน ต.ในเมือง	คณะกรรมการ
8. นายอนุกุล สีชมพู	กำนัน ต.วังกาใหญ่	คณะกรรมการ
9. นายเสริ่ง ร่มเย็น	กำนัน ต.สัมฤทธิ์	คณะกรรมการ
10. นายบรรเจิด สอพิมาย	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง	คณะกรรมการ
11. นางพาริณี ปรีธรรมมา	นายกกิ่งกาชาดอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ
12. นางอูดา ศรีบุญมาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ	คณะกรรมการ
13. นางอารมภ์ คีรึกษา	ประธานชมรมลูกเสือชาวบ้านอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ
14. ผู้ใหญ่บ้านตำบลในเมืองทุกหมู่บ้าน		คณะกรรมการ
15. นายณรงค์ ดวงทอง	เจ้าหน้าที่ชลประทาน	คณะกรรมการ
16. นายทองแถม สมนิยม	รองประธานสภาเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ
17. นางจรัส มิ่งนิต	ประธานกลุ่มพัฒนาสตรีอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ
18. นางธงชัย นิยมสุข	อาจารย์โรงเรียนพิมายวิทยา	คณะกรรมการ/เลขาฯ
19. นายรัช อธิรัฐดิ	ปลัดเทศบาลตำบลพิมาย	คณะกรรมการ/ผ.เลขาฯ
20. นายคมสันต์ เนรฐ	พัฒนากร	คณะกรรมการ/ผ.เลขาฯ

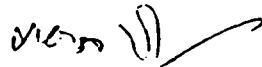
คณะกรรมการฝ่ายอำเภอและจัดเก็บค่าธรรมเนียม ประชุม แสงสิง

1. นายวิภานต์ บุญเจริญ	ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานปกครอง	หัวหน้าคณะกรรมการ
2. นายปรีวาท วรรณศฤงค์	หัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	รองหัวหน้าคณะกรรมการ
3. ปลัดอำเภอ ทุกคน		คณะกรรมการ
4. รองผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนพิมายวิทยาที่ได้รับมอบหมาย		คณะกรรมการ
5. เจ้าหน้าที่อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ที่ได้รับมอบหมาย		คณะกรรมการ
6. นางสงกรานต์ ผลภิญโญ	เสมียนตราอำเภอพิมาย	คณะกรรมการ/เลขานุการ
7. นางอรไท พันจันทิก	เจ้าหน้าที่ปกครอง	คณะกรรมการ/ผ.เลขานุการ
8. นางกิ่งกาญจน์ สุนทรรุจิ	เจ้าหน้าที่ปกครอง	คณะกรรมการ/ผ.เลขานุการ
9. นางเปรมฤดี นาคเครือ	เจ้าหน้าที่ปกครอง	คณะกรรมการ/ผ.เลขานุการ

ให้คณะกรรมการและคณะกรรมการทุกฝ่าย ประชุมปรึกษาหารือ จัดแบ่งงานหรือร่วมกันปฏิบัติงาน ในฝ่าย
ตลอดจนประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายอื่นๆ เพื่อให้งานสำเร็จเรียบร้อยและบังเกิดผลดีตามวัตถุประสงค์ หากมี
ปัญหาข้อขัดข้องประการใด ให้รายงานนายอำเภอพิมายทราบโดยเร็ว เพื่อพิจารณาหาทางแก้ไขต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2548

(นายทองสุข พิธรรมา)
นายอำเภอพิมาย

ผนวก จ

ประมาณการรายรับ - รายจ่าย งานเทศกาลเที่ยวพิมาย ปี 2548

รายการ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
ประมาณการรับ		
1. รายได้จากการประมูลงาน/สวนสนุก	500,000	
2. รายได้จากการจองซุ้มจำหน่ายสินค้า	186,000	
3. รายได้จากการจำหน่ายบัตรแสงและเสียง	300,000	ลดราคาบัตร
4. รายได้จากการจำหน่ายบัตรชมอุทยานประวัติศาสตร์	50,000	
5. เงินสนับสนุนจากเอกชน	150,000	
6. เงินสนับสนุนจากกองสลาก	300,000	
7. เงินสนับสนุนจาก อบจ.	3,000,000	
8. เงินสนับสนุนจากเทศบาล/อบต.	1,670,000	
	6,156,000	
ประมาณการรายจ่าย		
1. งานประกอบ (กิจกรรมต่างๆ)	300,000	เทศบาล/อบต.
2. งานประชาสัมพันธ์/ธุรการ/เบ็ดเตล็ด	600,000	เทศบาล/อบต.
3. งานแข่งเรือยาวประเพณี (1,032,300+167,000)	1,200,000	อบจ. 1 ล้าน เทศบาล/อบต. 2 แสน
4. งานแสดงแสงและเสียง (2,503,582 + 66,418)	2,570,000	อบจ. 2 ล้าน เทศบาล/อบต. 570,000
	4,670,000	
ประมาณการรายรับสูงกว่ารายจ่าย	1,486,000	

ค่าใช้จ่ายในการจัดงานเทศกาลเที่ยวพืชมายประจำปี 2548 (ขอรับการสนับสนุนจาก อบจ.)

ที่	รายการ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
	ค่าใช้จ่ายงานแข่งขันเรือยาวประเพณี		
1	ค่าจัดทำด้วยรางวัล 24 รางวัล ด้วยแทนด้วยพระราชทาน 4 ด้วย	66,000	
2	เงินรางวัล	250,000	
3	ค่าลากจูง	480,000	
4	ค่าตกแต่งเรือพระที่นั่งจำลองและรถขบวนแห่	20,000	
5	ค่าซ่อมแซมและทำสีกองอำนวยการแข่งเรือ	20,000	
6	ค่าจัดทำสนามแข่งเรือและทำความสะอาด	45,000	
7	ค่าตกแต่งกองอำนวยการและจัดสถานที่	16,800	
8	ค่าจ้างเหมาเช่าเครื่องขยายเสียง	50,000	
9	ค่าใช้จ่ายพิธีอันเชิญด้วยพระราชทาน	30,000	
	- ค่าจัดสถานที่ (ที่จังหวัด)	3,000	
	- ค่าทำป้ายนำขบวน	1,000	
	- ค่าน้ำมันรถอันเชิญด้วย รถติดตาม 2 คัน และค่าตอบแทนคนขับ	2,500	
	- ค่าตอบแทนวงโยธวาทิตโรงเรียนพืชมายวิทยา	6,000	
	- ค่าตอบแทนวงโยธวาทิตโรงเรียนสุริยาอุทัย	2,000	
	- ค่าจ้างเหมารถรับส่งวงโยธวาทิต	5,000	
	- ค่าอาหารผู้เข้าร่วมขบวน จำนวน 350 คนๆ ละ 30.- บาท	10,500	
10	ค่าป้ายคิดค้นโฆษณาชื่อเรือ ป้ายบอกทาง ค้ำแพร ป้ายใหญ่	28,500	
	- ค่าจัดทำป้ายชื่องาน	6,700	
	- ค่าจัดทำป้ายต้อนรับประธาน	5,400	
	- ค่าจัดทำป้ายต้อนรับผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา	5,400	
	- ค่าจัดทำป้ายขอบคุณ อบจ.	5,400	
	- ค่าจัดทำป้ายบอกทางสนามแข่งเรือ	1,600	
	- ค่าจัดทำป้ายชื่อเรือ	500	
	- ค่าจัดทำค้ำแพร ถูกโป่ง เปิดงาน	3,500	
11	ค่าเจ้าหน้าที่พาทย์เรือ จุฬพลอยเรือ คัดสินประจำเส้นชัย เจ้าหน้าที่ทะเบียน	26,000	
	- ค่าใช้จ่ายจุฬพลอยเรือ	4,200	
	- ค่าใช้จ่ายจุฬพาทย์เรือ	5,000	
	- ค่าใช้จ่ายคัดสินประจำเส้นชัย	3,500	
	- ค่าวัสดุจัดทำทะเบียนสถิติ	3,000	
	- ค่าวัสดุจัดทำบอร์ด ตารางแข่งขัน	2,000	
	- ค่าติดตั้งโครงบอร์ดตารางแข่งขัน	2,000	
	- ค่าใช้จ่ายจุดต้อนรับเรือ (ค่าข้าวกล่อง)	3,000	
	- ค่าน้ำมันเรือเร็วและเบี่ยงลิ้งประจำเรือ	3,300	
	รวมเงิน	1,032,300	

ที่	รายการ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
	ค่าใช้จ่ายงานแสดงแสงและเสียง		
1	ค่าใช้จ่ายระบบแสงและเสียงในการแสดง	1,300,000	
2	ค่าใช้จ่ายเทคนิคพิเศษทูลไฟฟิธีเปิดงานเทศกาลเที่ยวทิมาย	23,200	
3	ค่าใช้จ่ายเทคนิคพิเศษทูลไฟฟิธีการแสดงแสงและเสียง"วิมาขนาฎการ"	98,200	
4	ค่าใช้จ่ายระบบแสงและเสียง-ประชาสัมพันธ์ บริเวณหน้าอุทยานประวัติศาสตร์	23,760	
5	ค่าใช้จ่ายระบบแสงไฟ บริเวณหน้าอุทยานประวัติศาสตร์ทิมาย	81,100	
6	ค่าใช้จ่ายการแสดง ผู้ควบคุมของวิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา		
	6.1. ค่าใช้จ่ายการแสดงโขน	53,150	
	- ค่าเบี้ยเลี้ยงผู้แสดง ผู้ควบคุม (130x57x3)	22,230	
	- ค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางข้าราชการช่วยราชการ (180x18x3)	9,720	
	- ค่าอุปกรณ์การแสดง	10,000	
	- ค่าบำรุงศิลป์	10,000	
	- ค่าเครื่องสำอาง	1,000	
	- ค่ากาน้ำ	200	
	6.2 ค่าใช้จ่ายการแสดงแสงและเสียง	148,900	
	- ค่าเบี้ยเลี้ยงผู้แสดง ผู้ควบคุม (130x190x5)	123,500	
	- ค่าอุปกรณ์การแสดง	10,000	
	- ค่าบำรุงศิลป์	10,000	
	- ค่าเครื่องสำอาง	5,000	
	- ค่ากาน้ำ	400	
	6.3. ค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิง	15,000	
	- รถบัส	5,000	
	- รถบรรทุก 6 ล้อ	5,000	
	- รถตู้ 2 คัน	5,000	
	6.4 ค่าอาหารพร้อมนำค้มนผู้แสดง/ผู้ควบคุม รวม 265 คน	140,450	
	- มื้อเช้า กลางวัน เ็น รวม 15 มื้อๆ ละ 30 บาท		
	- ค่าอาหารหลังการแสดง(ข้าวค้มน) รวม 4 มื้อๆ ละ 20 บาท		
7	ค่าใช้จ่ายนักแสดง ผู้ควบคุม โรงเรียนทิมายวิทยา		
	7.1 ค่าตอบแทนนักแสดง ผู้ควบคุม รวม 5 วัน	171,600	
	- ขบวนการแห่พุทธบูชา 80 คนๆ ละ 130 บาท รวม 5 วัน	52,000	
	- นักแสดงมวยโบราณ 31 คนๆ ละ 130 บาท รวม 5 วัน	20,150	
	- ทิมายปุระ 21 คนๆ ละ 130 บาท รวม 5 วัน	13,650	
	- จับกรับ 20 คนๆ ละ 130 บาท รวม 5 วัน	13,000	
	- นักแสดงชกนาค 70 คนๆ ละ 130 บาท รวม 5 วัน	45,500	

ที่	รายการ	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
	- ทีมอุปกรณ์ 10 คนๆ ละ 130 บาท รวม 6 วัน	7,800	2,055,360
	- เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุม คำนึงการ 30 คน ๆ ละ 130 บาท รวม 5 วัน	19,500	
	7.2 ค่าตอบแทนวงมโหรี 3 วันๆ ละ 1,000 บาท		3,000
	7.3 ค่าเครื่องสำอางค์และอุปกรณ์แต่งกายนักแสดงหญิง ฯลฯ		20,000
	7.4 ค่าจ้างช่างแต่งหน้า ทำผม 5 คนๆ ละ 300 บาท รวม 4 วัน		6,000
	7.5 ค่าอุปกรณ์ (เบ็คเคสส์) แต่งกายนักแสดงชาย		4,000
	7.6 ซ้อชุดแต่งกายนักแสดงชาย (เพิ่มเติม) 20 ชุด		5,000
	7.7 ค่าอาหาร 5 วันๆ ละ 5,000 บาท รวมน้ำดื่ม		25,000
	7.8 ค่าซื้อ ซ่อมสร้างฉาก อุปกรณ์การแสดงทั้งหมด		38,000
	7.9 ค่าตอบแทนทีมงานเดินบัตรจัดที่นั่งชม 41 คนๆ ละ 130 บาท รวม 4 วัน		21,320
	7.10 ค่าตอบแทนทีมงานบริการภาษาค้างประเทศ 5 คนๆ ละ 130 รวม 4 วัน		2,600
	7.11 ค่าตอบแทนทีมงานประเมินผล 36 คน (เหมาจ่ายตลอดงาน)		9,000
8	ค่าใช้จ่ายในการจัดทำเวทีการแสดง		153,814
	8.1 ค่าวัสดุอุปกรณ์	113,814	
	8.2 ค่าแรงติดตั้งและรื้อถอน	40,000	
9	ค่าใช้จ่ายในการจัดทำอำนวยการ ทางเดินภายใน รั้วกันและจัดสถานที่		35,488
	9.1 ค่าวัสดุซ่อมแซมติดตั้งรื้อถอน	13,848	
	9.2 ค่าวัสดุปรับปรุงทางเดินภายในรั้วกัน	7,240	
	9.3 ค่าจัดสถานที่ภายในอุทยาน (ค่าเช่าเก้าอี้ เค้นท์)	5,400	
	9.4 ค่าจัดสถานที่ พิธีเปิดงานหน้าอุทยาน (ค่าเช่าเก้าอี้วัสดุอุปกรณ์)	9,000	
10	ค่าแรงงาน(เหมาจ่าย) ในการจัดทำอำนวยการ ทางเดินภายใน รั้วกันและจัดสถานที่		25,000
11	ค่าติดตั้งระบบไฟฟ้าและค่ากระแสไฟฟ้าในอุทยาน		100,000
	รวม		2,503,582

เงินกองทุนเทศบาลที่ยิวพิมาย

ยอดยกมาจากปี 2547	1,334,198.05
บวก รายรับปี 2548	
- จากผู้สนับสนุน 1 ราย (บริษัทเกลือพิมายจำกัด)	20,000.00
หัก รายจ่ายปี 2548	
- ค่าตัดชุดวงศัโศภราชิต โรงเรียนพิมายวิทยา	100,000.00
- ค่าตัดคิกเกอร์ประชาสัมพันธ์ (งานเทศบาลที่ยิวพิมาย)	45,000.00
- ค่ารายจ่ายติดต่อเรือต่างจังหวัดและเรือในพื้นที่เข้าแข่งขัน	20,000.00
- ค่ารักษาด้วยพระราชทานปี 2547	7,000.00
- ค่าสนับสนุนเรือไปแข่งขันต่างจังหวัดเพื่อประชาสัมพันธ์งาน	7,000.00
- ค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์งานฯ (งวดที่ 1)	50,000.00
- ค่าใช้จ่ายในการจัดทำสนามคู่แข่งขันเรือยาวประเพณี	43,000.00
- ค่าตกแต่งรถแห่ด้วยพระราชทาน	20,000.00
- ค่าติดคอประสานงานและรับรองเจ้าหน้าที่สำนักงานเลข	10,000.00
- ค่ามัดจำในการสั่งจัดทำด้วยรางวัลฯ	10,000.00
- ค่าประดับตกแต่งธงต่างๆ วัสดุพร้อมแรงงานติดตั้งเรือเก็บ	4,500.00
	316,500.00
	1,037,698.05
 เงินกองทุนคงเหลือ ณ วันที่ 14 ตุลาคม 2548	 1,037,698.05

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. คู่มือ Unseen in Thailand. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546.

..... รายงานฉบับสมบูรณ์แผนปฏิบัติการกิจกรรมการท่องเที่ยว.
กรุงเทพมหานคร : เคอร์เพลนนิ่ง แอนด์ ดี เวลลอคแมนท์, 2546

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กองวางแผนโครงการ. รายงานสรุปนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.
กรุงเทพมหานคร : กองวางแผนโครงการ, 2540.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. ข้อมูลพื้นฐานหลักเกณฑ์สำหรับจัดการ
แสดง. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, น.ป.ป.

จรรยา มาณะวิท และคณะ. นำชมอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย. นครราชสีมา : บริษัทไอเจฟ ปรีนท์ติ้ง
จำกัด, 2546.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โครงการวิถีทรรศน์,
2540.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์,
2525.

วรเดช จันทรศร. การนำนโยบายไปปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สหภาพสื่อและการพิมพ์, 2541.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ณ วิทยาลัยครุอุบลราชธานี. การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง
วัฒนธรรมพื้นบ้าน : กรณีอีสาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ, 2532.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.

ประเสริฐ แต้มนกลิ่นทุ่ง และคณะ. สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

เอกสารอื่นๆ

กรมศิลปากร. “อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย.” 2548. (แผ่นพับ)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสารสนเทศระหว่างประเทศ. “รายงานการเก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผลข้อมูล งานแสดงแสงเสียงขนาดเล็ก “วิมานาฏการ” ปี 2547.” 2547 (อัดสำเนา)

คณะผู้วิจัยกลุ่มภาควิชาสังคมศึกษา. “ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อการพัฒนาจังหวัดเลย.” 2533.

จุฑามาศ มีสุข. “ประสิทธิผลของโครงการเผยแพร่ปัญหาแรงงานเด็ก : ศึกษาเฉพาะกรณี จ.สุรินทร์.” ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการวางแผนสังคม สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก), 2537.

ศิษษา ไกลกัมพู. “ปัญหาการนำนโยบาย “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ไปปฏิบัติ.” สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก, 2547.

เดือนจิต เหมพงศ์พันธุ์. “ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา.” โปรแกรมเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2542.

บุศรา วิสันเทียะ และคณะ. “รายงานผลการวิจัยการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย จังหวัดนครราชสีมา.” โปรแกรมเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2546.

ภัททิรา นवलปลอด. “การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถาน – โบราณวัตถุ : กรณีศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนในจังหวัดปราจีนบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2533.

ระพีพรรณ ทองห่อ และคณะ. “รายงานการวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา จังหวัดน่าน.” มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2545.

..... “รายงานการวิจัย เรื่อง ลักษณะการใช้จ่ายเงินเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์และความต้องการใช้บริการของนักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย.” มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

ฤทัยวัลค์ มโนสา. “แนวความคิดในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในอุทยานประวัติศาสตร์เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.

วรรษญา เหลืออรุณ. “ประสิทธิผลการให้บริการในโครงการหลักประกันสุขภาพครบหน้า (30 บาท รักษาทุกโรค) ต่อการบริการสุขภาพ : กรณีศึกษาโรงพยาบาลเมืองสมุทรปุ่เจ้า จ.สมุทรปราการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ มหาวิทยาลัยเกริก, 2547.

วาลิกา แสนคำ. “การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

วิเชียร พอนอ่วม. “การมีส่วนร่วมของธุรกิจท่องเที่ยวภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษากรณีทัวร์ป่าจังหวัดเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการจัดการและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกริก, 2540.

วัชณพันธ์ วณิชชาภิวงศ์. “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูกระดึง.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานโยบายและการจัดการและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกริก, 2543.

สมชาย เคระพรหมพันธุ์ และคณะ. “การบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออก.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2544.

อภิญา สัทธรรมวิไล. “ประสิทธิผลของโครงการธนาคารประชาชนของธนาคารออมสิน : ศึกษาเฉพาะกรณีสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร.” สารนิพนธ์ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก, 2546.

อุบล กองอิน. “ประสิทธิผลของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ : ศึกษาเฉพาะกรณีกองทุนหมู่บ้านบึงพระ หมู่ที่ 2 ตำบลบึงพระ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก.” สารนิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา การเมืองและเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก, 2546.

อำเภอพิมาย. “การแสดงประกอบแสงและเสียงวิมาขนาฏการ ชุดนิรมิตกรรมเหนือลำน้ำมูล.” 2548 (แผ่นพับ)

_____. “โครงการงานเทศกาลเที่ยวพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ประจำปี 2548.” 2548. (อัคราเนนา)

Book

Richard, Greg. Cultural Tourism in Europe UK : Biddles Ltd. Culldford, 1995.

Website

www.imicenter.com/mcotents. 2549.

www.mots.go.th/tour_description.htm. 2548.

www.thaiwisdom.org/p_culture/api/api_1.htm. 2548.

www.tot.or.th/thai/tatinfo_policy. 2548.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางสาวศุภรานันท์ กาพย์พิมาย
วัน เดือน ปีเกิด	2 สิงหาคม พ.ศ. 2517
ภูมิลำเนาเกิด	อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	ปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏพระนคร
พ.ศ. 2549	ปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก